

Drets exclusius d'edició :
Càtedra d'Economia Local i Regional
No es comercialitza

Imprès a Catalunya per:
Gràfica Dertosense, S.L.

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre és cent per cent
lliure de clor i és qualificat com a paper ecològic.

INFORME D'ECONOMIA LOCAL I REGIONAL TERRES DE L'EBRE 2018

UNIVERSITAT
ROVIRA i VIRGILI

Càtedra d'Economia
Local i Regional

Diputació de Tarragona
Ajuntament de Tortosa
Ajuntament d'Amposta

INFORME D'ECONOMIA LOCAL I REGIONAL TERRES DE L'EBRE 2018

Foto portada

Autora: Clara Àlvarez Chavarria

Títol: *El cicle de l'arròs, el cicle de la vida*

Primer premi del V concurs de fotografia CELIR

Equip investigador

Coordinació:

Juan Antonio Duro*

Investigadors:

Pau Galiana Llasat**

Maria Victòria Soldevila*

Mónica Martín *

Xavier Ponce Alifonso*

Jordi Sardà Pons*

Francesc Xavier Farré Albendea*

*Departament d'Economia, URV

**Departament de Gestió d'Empreses, URV

Introducció.....	7
Capítol 1. Situació empresarial a les Terres de l'Ebre el 2018	11
Capítol 2. El sector primari a les Terres de l'Ebre 2018	39
Capítol 3. El sector industrial a les Terres de l'Ebre. 2018	77
Capítol 4. El sector públic 2018	105
Capítol 5. El turisme a les Terres de l'Ebre 2018	131
Capítol 6. La demografia a les Terres de l'Ebre	209

Juan Antonio Duro
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili

El lector té a les mans una nova edició de l'Informe d'economia local i regional de les Terres de l'Ebre, referit a l'exercici de 2018, que forma part de les activitats de transferència de les quals, per motivació pròpia, es responsabilitza la Càtedra d'Economia Local i Regional de les Terres de l'Ebre (CELIR). L'Informe, al llarg d'aquests anys, s'ha configurat com una referència anual en l'anàlisi de l'economia de les Terres de l'Ebre i les seves comarques, amb el mer convenciment que la informació i l'anàlisi que s'inclouen aquí puguin ser útils als responsables de polítiques i a les parts interessades territorials i de fora del territori.

L'informe es divideix en capítols, signats per diversos investigadors de la URV procedents de dos departaments: Economia i Gestió d'Empreses. A ells els vull agrair la contribució continuada de qualitat en favor de la transferència de coneixement en l'àmbit territorial. Els capítols tracten sobre l'empresa a Terres de l'Ebre, el sector primari, la indústria, el sector turístic, els serveis, i acaben amb una anàlisi de la demografia, tema cada cop més subratllat per la CELIR i amb més impacte arreu.

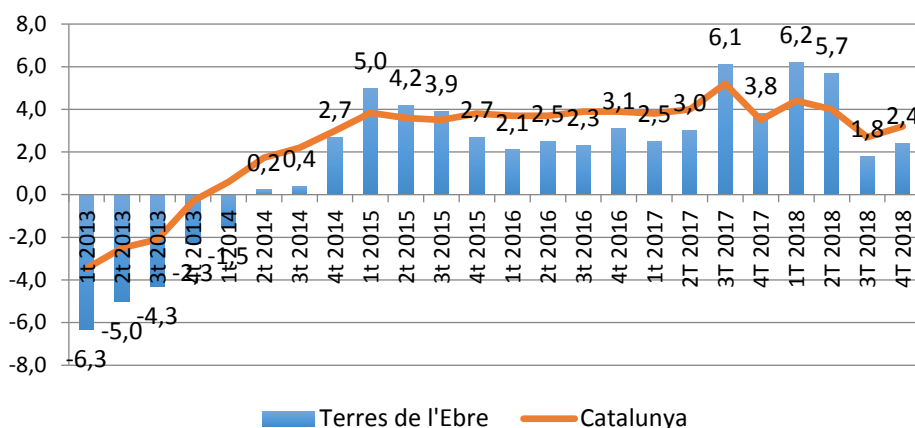
La conjuntura del 2018 es pot resumir en la continuació del creixement. Així, des de la irrupció de la crisi, que va provocar veritables estralls a l'economia de l'Ebre, des de principis de 2014 som, més o menys, en una fase de recuperació clara (almenys en termes de quantitat), com demostren les dades d'ocupació i atur que la CELIR presenta en els butlletins trimestrals. En termes sectorials, la construcció continua amb una bona embranzida, juntament amb el terciari (pel creixement consum i expectatives) i la indústria.

Aquest creixement quantitatiu no sabem quines característiques té. Sospitem que els salaris no han crescut gaire i el que sabem és que costa generar contractes per a les persones més qualificades i si es creen, sovint no hi ha mà d'obra suficient. És a dir, sospitem que el mercat de treball local, amb atur, també genera vacants.

La recuperació econòmica de l'Ebre, tal com ens manifesten les dades oficials, per exemple de l'Idescat, que malgrat que és positiva no és suficient. Necessitem créixer molt més, primer pels nostres nivells inicials de PIB i, segon, per a la destrucció diferencial que va originar la crisi al territori. Si els factors generals que fins ara han exercit en forma de vent de cua del creixement canvien, han d'agafar l'economia de territori millor estructurada. Estem farts de subratllar les palanques d'aquesta estructuració, governança territorial, marca, sectors motors, turisme, reserva de la biosfera, formació associada a recursos, etc.

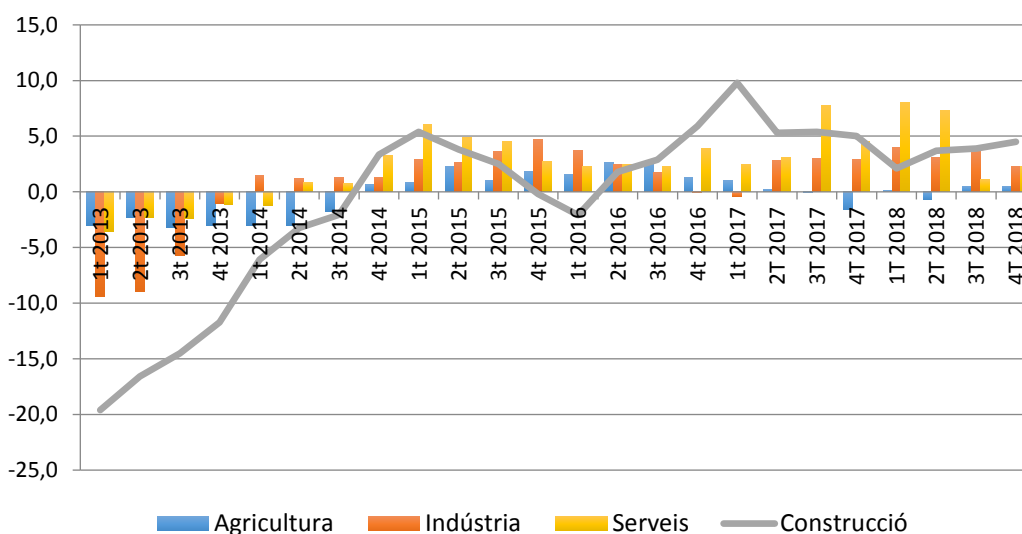
Específicament, darrerament la CELIR significa l'aspecte demogràfic de l'evolució econòmica de l'Ebre. Sabem que des del 2011 el territori ha perdut població, explicable per l'evolució natural i pel retorn de l'emigració. Aquest problema, que no és només de les Terres de l'Ebre sinó prou general en els entorns rurals, constitueix una debilitat de primera magnitud, que no exclou el creixement econòmic darrer. Per tant, tan cert és que "econòmicament" ens hem recuperat com que es perd població. I aquest problema il·lustra, com la resta d'estructurals, la necessitat de planificar i executar polítiques econòmiques amb llums llargues. Un territori no es transforma sense aquestes dinàmiques o un bon cop de sort.

Gràfic I.1. Evolució de cotitzants a la Seguretat Social a les Terres de l'Ebre

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.

Gràfic I.2. Evolució de cotitzants a la Seguretat Social per grans sectors a les Terres de l'Ebre

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.

Per tant, tenim reptes; continuem tenint reptes com a territori. Hem de ser conscients que hi ha factors que no controlem i que ens afecten significativament. Però també hi ha altres factors que sí que depenen de nosaltres. A aquests darrers ens hi hem de dedicar de manera prioritària, i la qüestió és que molts són de governança.

Capítol 1. Situació empresarial a les Terres de l'Ebre el 2018

Pau Galiana

Departament de Gestió d'Empreses

Universitat Rovira i Virgili

1. Introducció

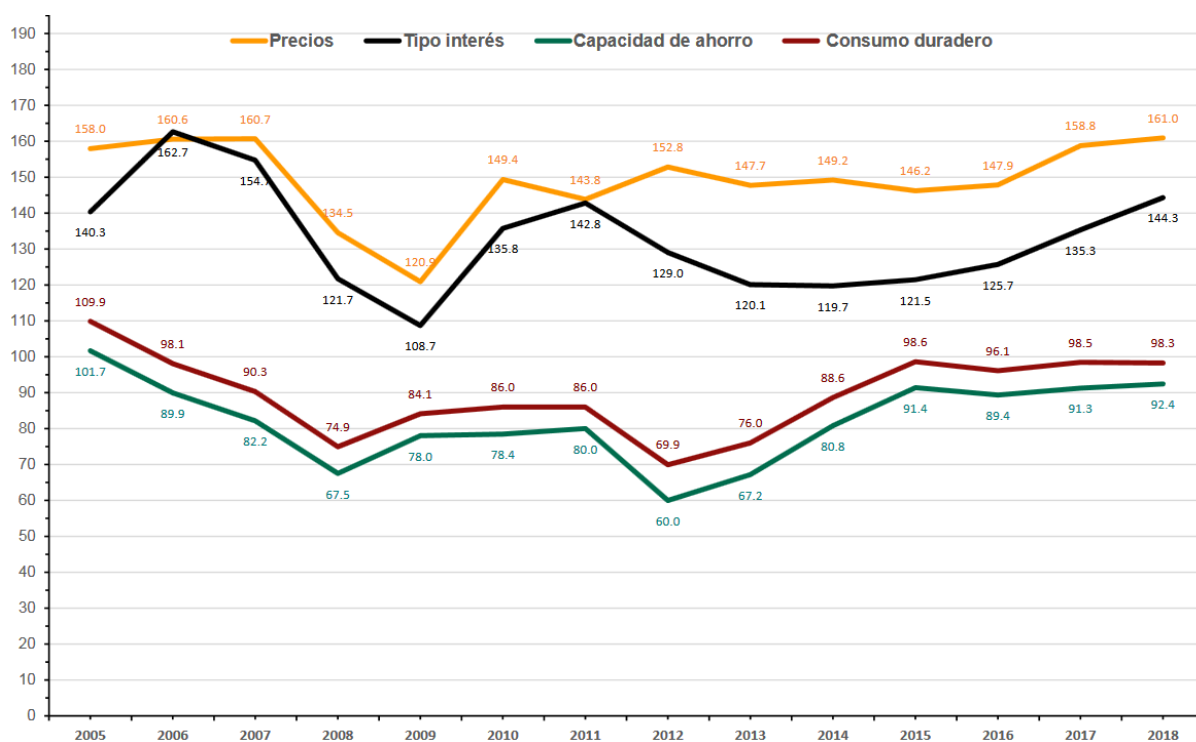
En aquest capítol ens centrarem en l'anàlisi de la situació empresarial a les Terres de l'Ebre en el darrer any, 2018, tenint en compte l'evolució dels darrers anys, incloent tots els sectors productius i sense perdre de vista la situació de l'ocupació, el manteniment de l'estructura empresarial i productiva, i la creació de noves empreses, així com els motius que poden afectar-ne l'entorn.

Arribarem a conclusions mitjançant metodologia quantitativa, a partir de les dades obtingudes de les principals fonts d'informació (l'Observatori d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya, l'Idescat i els informes trimestrals publicats per la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV), però també amb les dades qualitatives provinents de l'Índex de clima empresarial de les Terres de l'Ebre, publicat semestralment, que fa referència a les principals dades empresarials d'interès: evolució dels preus, cartera de demandes, contractació, ingressos d'explotació, etc. A més, disposem de la informació de primera mà de diversos actors de l'empresa i l'Administració, que incorporarem degudament.

La principal variable que afecta les empreses pel que fa als seus objectius, és el comportament del consum. Hem d'aclarir, però, que les dades del comportament del consum no tenen desagregació territorial i menys a escala regional per aïllar el comportament del nostre territori respecte d'altres. Doncs bé, en l'àmbit estatal, com podem observar en el gràfic 1, l'evolució de les variables que afecten el consum ha estat negativa si fem comparacions interanuals. Els preus han anat a l'alça durant el darrer any, mentre que el consum durador ho ha fet a la baixa.

La confiança del consumidor és una dada que es publica en l'àmbit nacional (CIS, 2018). L'ICC del mes de desembre se situa en 90,9 punts, en el segon punt més baix de l'any i en valors inferiors als registrats en els dos darrers anys. L'ICC ha baixat des de desembre del passat 2017 amb 11,5 punts i es troba actualment en 7,2 punts per sota dels valors del 2005, cosa que demostra que els efectes de la crisi sobre la confiança del consumidor no s'han revertit completament i que el 2018 aquesta dada ha empitjorat.

Gràfic 1.1. Evolució de les principals variables de consum

Font: CIS, Estudi núm. 3237. ICC de desembre 2018.

Tal com hem comentat, doncs, repassarem les principals magnituds empresarials en aquest capítol, tenint en compte l'àmbit territorial ebrenc: variacions i situació actual de l'ocupació, competitivitat, vendes, preus, comandes, internacionalització, etc. dels diversos sectors de l'economia ebrenc. Incidirem especialment en la creació de noves empreses i el sorgiment de nous negocis al territori i com les institucions treballen en aquest aspecte, i les mancances que es detecten, que ens comuniquen els principals actors de l'empresariat i l'Administració a les Terres de l'Ebre.

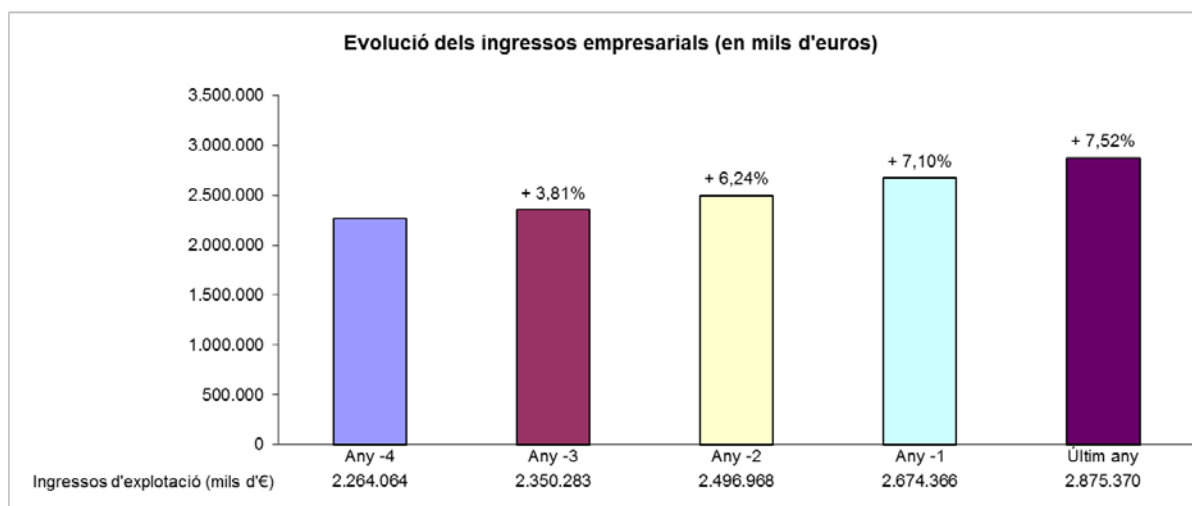
Cal continuar posant en relleu la dificultat manifesta per aconseguir dades rellevants quan l'àmbit territorial és més petit que el provincial. Així, per obtenir dades actualitzades des del punt de vista empresarial de les Terres de l'Ebre (i d'altres àmbits territorials), la dificultat és elevada. L'Administració no nodreix les bases de dades adequadament ni ràpidament perquè els estudiosos hi puguin treballar. Per tant, l'inconvenient és doble: l'àmbit territorial (que sovint és català o com a molt provincial) i la temporalitat de les dades, que molts cops tenen uns quants anys d'endarreriment.

2. La producció i les vendes

Després dels anys de sotrac entre el 2007 i el 2014, que van suposar el tancament de moltes empreses, la reorientació en altres i un descens dels ingressos i vendes en la majoria, cal fixar-nos en l'evolució dels anys postcrisi i en la tendència que s'està marcant a les nostres empreses. Ara ja fa cinc anys que va iniciar-se un cert rebrot del consum, la producció i les vendes, amb la tornada als beneficis de la majoria de les empreses, com expliquem en les diverses publicacions de la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV. La tendència de creixement de producció i vendes dels tres darrers anys es veu reflectida en el gràfic adjunt (gràfic 2), en el qual podem observar la tendència creixent del volum d'ingressos d'exploació de les empreses societàries de les Terres de l'Ebre en valor absolut.

Els ingressos d'exploació, provinents de l'activitat principal de l'empresa, creixen en un nivell que en els darrers anys està al voltant del 7% anual, i si es manté la tendència sobrepassarà els tres mil milions d'euros el proper any.

Gràfic 2. Evolució dels ingressos d'exploació de les empreses del territori

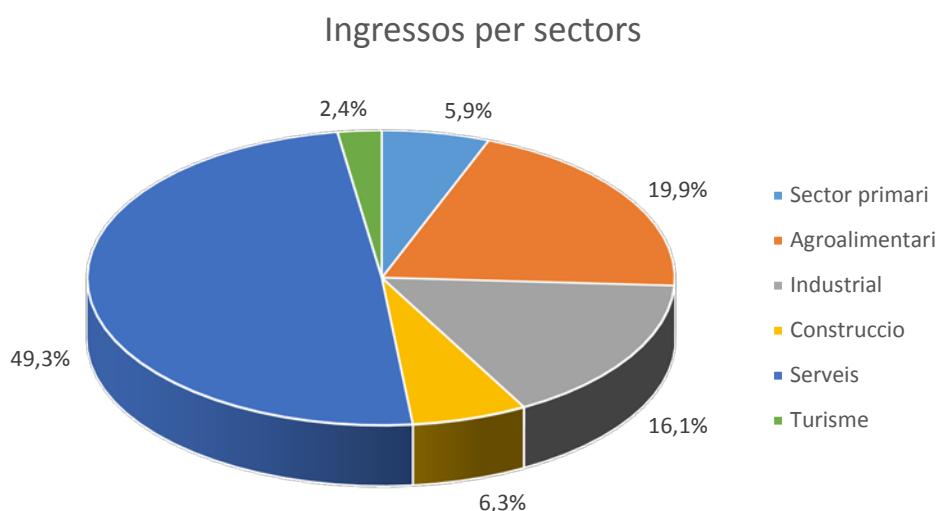
Font: elaboració pròpia a partir de dades del SABI.

A pesar que pel que fa al nombre d'empreses i de treballadors empleats, el sector serveis està molt per sobre del 60% a les nostres terres (com en totes les economies desenvolupades), si ens fixem en els ingressos d'exploació, els que provenen de l'activitat principal de l'empresa, veiem que la suma de la indústria

manufacturera i de l'alimentària abasta el 36% enfront del 49,3% dels serveis, dada que reflecteix la importància de sector secundari i de l'aposta per les empreses industrials en un territori com el nostre.

Altres diferències que cal tenir en compte d'aquesta distribució, respecte del total de Catalunya o d'altres regions properes, és la importància dels ingressos del sector primari (quasi un 6% del total) i de la construcció (6,3%); aquests percentatges defineixen l'economia del territori de manera clara i la diferència respecte d'altres regions del país. També cal reflectir el camí que en aquest sentit queda per recórrer en turisme (2,4%) a pesar del creixement que, per exemple, ha mostrat el PIB turístic en ciutats com Tortosa, com reflecteix el càlcul fet per la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV.

Gràfic 3. Percentatge d'ingressos d'exploració per sectors

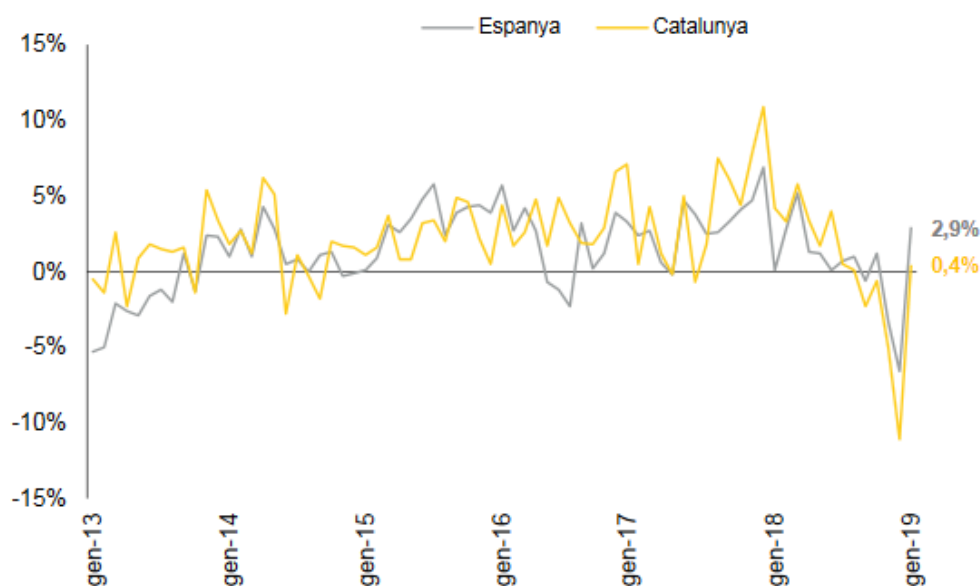
Font: elaboració pròpia a partir de dades del SABI.

La tendència nacional de la producció industrial es veu reflectida en els gràfics següents. En primer lloc, veiem que l'any 2018 ha registrat un canvi en la tendència de creixement de l'índex de producció industrial, molt més marcada a Catalunya que a la resta d'Espanya.

Gràfic 5. Índex de producció industrial Catalunya vs. Espanya

Catalunya i Espanya – Var. interanual de l'índex de producció industrial corregit d'efectes de calendari (en %). Base 2015=100

Gener de 2013 a gener de 2019

Gràfic elaborat per l'Observatori del Treball i Model Productiu a partir de dades de l'Idescat i l'INE

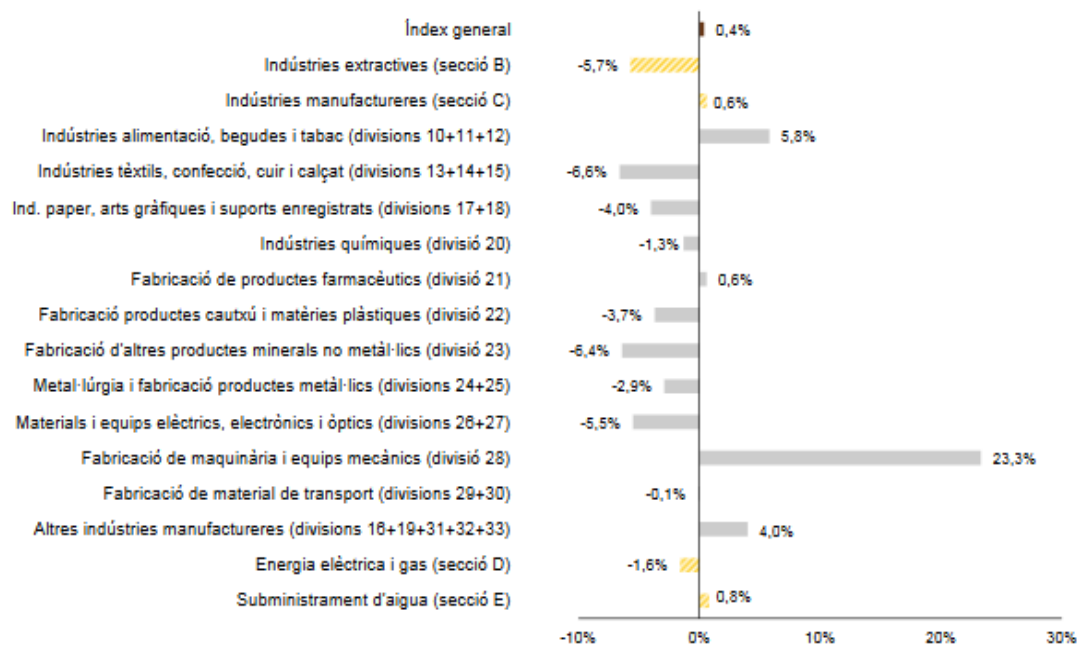
Font: Departament d'Empresa i Ocupació.

Especialment rellevant, però, és la dada que reflecteix el gràfic 6. Veiem com l'índex de producció industrial està baixant en la majoria dels subsectors industrials (p. ex. tèxtil, paper, equips electrònics, etc.), però, en canvi, augmenta en equips mecànics i en indústries alimentàries. Com sabem, la indústria alimentària és clau a les Terres de l'Ebre i aquest manteniment a l'alça afavoreix el conjunt del territori, no tan sols pel volum de producció, sinó sobretot pels llocs de treball directes i indirectes que genera. Cal recordar, però, que, com ja hem insistit en els anteriors estudis i anuaris, cal reorientar-la cap a productes en valor afegit a partir de la producció autòctona.

Gràfic 6. Índex de producció industrial per sectors

Catalunya – Var. interanual de l'Índex de producció industrial per seccions i divisions econòmiques de la CCAE-09 (en %). Base 2015=100

Gener de 2019

Gràfic elaborat per l'Observatori del Treball i Model Productiu a partir de dades de l'Idescat i l'INE

Font: Departament d'Empresa i Ocupació.

Si ens fixem en un altre sector rellevant al territori com és el turisme, observem, a partir de les dades que ens ofereix el Patronat de Turisme de la Diputació de Tarragona, que hi ha diverses variables que cal tenir en compte a l'hora de planificar i de prendre decisions sobre el sector a les Terres de l'Ebre.

Primer de tot, la diversitat d'oferta de què es disposa, la major part adreçada al turisme familiar i sostenible, especialització que tot i estar clara, cal reafirmar dia a dia. Les estadístiques ens diuen que més del 42% de turistes de l'Estat arriben amb família amb nens menors de 5 anys, mentre que més del 40% d'estrangers arriben amb parella i solen tenir menys de 36 anys.

El turisme de sol i platja, present al territori, no té un caràcter tan festiu i d'oci nocturn com caracteritza altres indrets, tant de la mateixa marca turística com d'altres de Catalunya o del País Valencià. L'afegit del parc natural del Delta de l'Ebre, amb els reconeixements afegits de la Carta europea de turisme sostenible

i el més recent de la reserva de la biosfera a tot el territori, hi confereix una dimensió menys sobrecarregada de turistes i més naturista.

El parc natural del Delta de l'Ebre, segons la Diputació, ha esdevingut la destinació més visitada pels turistes allotjats a hotels, càmpings i establiments de turisme rural de les Terres de l'Ebre, amb un 56% de freqüència. Altres preferències han estat Tortosa (15,5%), el parc natural dels Ports (12,8%) i Horta de Sant Joan (9,8%). Durant el darrer estiu de 2018 ha augmentat el percentatge de turistes que visiten el parc natural del Delta de l'Ebre (un 56,0% respecte a un 48,9% del 2017). Tortosa, en canvi, perd 5,0 punts percentuals respecte del 2017.

Però les empreses del sector estan començant a explotar altres recursos, encara que de manera poc professionalitzada en alguns casos o de baixa dimensió en altres. El patrimoni de la capital, Tortosa, amb l'afegit de la festa del Renaixement; l'enoturisme a la Terra Alta; el turisme esportiu al Montsià; la incipient explotació del riu Ebre, i el parc natural dels Ports o la Via Verda, són casos diversos de diversificació de l'oferta que cal treballar molt i molt més, amb la cooperació publicoprivada efectiva.

Taula 1. Despesa mitjana per persona i temporada turística

	Turistes Primavera Tardor2017	Estiu 2018
Menys de 200 euros	40,2%	63,3%
De 200 a 300 euros	4,10%	7,9%
De 301 a 500	2,2%	0,8%
De 501 a 900	0,5%	0,6%
De 901 a 1000	0,3%	0,2%
Més de 1001	0,9%	0,0%
Ns/Nc	51,8%	27,2%
MITJANA PER PERSONA	151€	117€

Font: Patronat de Turisme de la Diputació de Tarragona.

Al territori ebrenc, com en moltes altres destinacions, hi ha una forta estacionalitat de la demanda, concentrada en dos períodes: a la primavera (sobretot a Setmana Santa) i a l'estiu (sobretot a l'agost). La taula 1 reflecteix que els visitants de primavera generen una despesa per càpita substancialment més elevada que a l'estiu, concretament un 29% més; per tant, al sector li afavoriria una política de desestacionalització que li permetria l'oferta variada que destacàvem anteriorment.

Taula 2. Mitjana de pernотacions segons l'època de l'any

	Turistes Primavera Tardor 2017	Turistes Estiu 2018
1 - 2 nits	32,8%	17,1%
3 nits	14,8%	11,2%
4 nits	8,3%	12,4%
5 nits	11,9%	6,7%
6 nits	6,6%	22,4%
7 nits	6,5%	4,1%
8 nits	2,1%	1,1%
9 nits	2,9%	1,9%
10 nits	3,6%	3,7%
11- 15 nits	3,7%	8,4%
16 - 30 nits	1,8%	5,3%
Més de 30 nits	4,8%	4,9%
Fins a 7 nits	80,8%	74,0%
8 – 15 nits	12,3%	15,2%
Més de 15 nits	6,5%	10,2%
MITJANA	4,7 nits	6,7 nits

Font: Patronat de Turisme de la Diputació de Tarragona.

La taula 2 ens fa veure que els turistes d'estiu hi romanen més dies; per tant, la mobilitat és menor, no només cap a altres zones, sinó també a les Terres de l'Ebre, la qual cosa perjudica el ventall d'oferta turística divers que es pot oferir. I molts cops, com corroboren repetidament els principals actors, és més per falta d'informació i de coordinació que per altra cosa. Accions de coordinació, fòrums participats per l'empresa privada, tallers especialitzats, venda creuada, venda de

productes en oficines de turisme, creació de productes mixtos, etc. són només algunes de les accions que ajudaran la finalitat descrita.

Observem com l'estada més freqüent a l'estiu és de 6 dies, seguida de la típica estància de cap de setmana (1-2 dies). També s'han incrementat les estades més llargues, de més de 8 nits (25,4%).

Reiterem que la formació continuada de l'empresariat i dels treballadors i treballadores, la combinació dels productes amb altres sectors (restauració, esports, cultura, etc.), la potenciació dels esdeveniments comercials, gastronòmics, i sobretot la millora de la governança turística, amb la introducció del sector privat amb capacitat de decisió, poden ser clau per al futur desenvolupament del sector.

3. Ocupació a l'empresa de les Terres de l'Ebre

Els indicadors de l'evolució de l'atur a les Terres de l'Ebre continuen mostrant el descens iniciat al 2014, com podem observar a la taula 3. Per tant, per cinquè any consecutiu la taxa d'atur està descendint i ho fa en tots els sectors productius: agricultura, indústria, construcció, serveis i també entre les persones sense ocupació anterior.

Cal tenir en compte, però, que si bé en el període 2014-2017 aquest descens s'anava accelerant (5,31%<10,54%<11,32%<12,75%), aquest darrer any 2018 la tendència ha canviat, i s'ha registrat un descens del 7,86%. Caldrà veure si es tracta d'una dada puntual o d'un signe de interrupció de la recuperació de l'ocupació al territori ebrenç. Observem que aquesta tendència no ha estat sectorial, sinó que s'ha donat en tots els sectors menys entre les persones sense ocupació anterior.

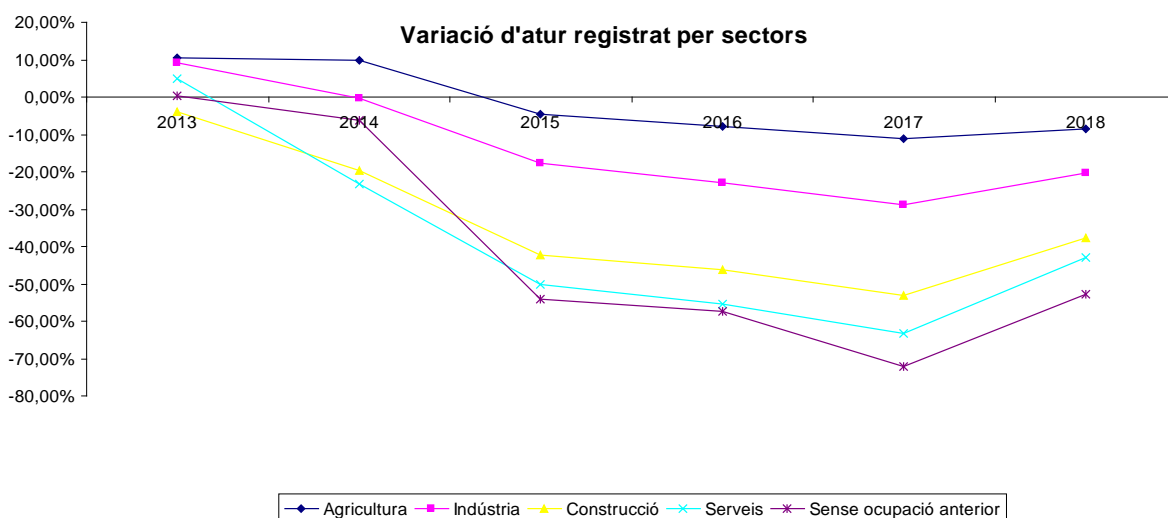
Taula 3. Evolució de l'atur a les Terres de l'Ebre

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Sense ocupació anterior	Total
2006	0,71%	-0,42%	-7,80%	-5,17%	-9,13%	-4,34%
2007	-3,64%	0,30%	7,89%	5,41%	-23,57%	2,29%
2008	53,55%	32,82%	122,74%	29,23%	62,91%	48,27%
2009	26,87%	43,95%	83,16%	66,44%	31,18%	61,31%
2010	37,10%	24,42%	4,24%	16,02%	26,67%	15,97%
2011	19,10%	-1,85%	-4,60%	15,43%	12,45%	7,37%
2012	11,86%	1,06%	-1,27%	13,56%	8,77%	7,81%
2013	10,54%	-1,28%	-13,12%	8,74%	-4,51%	2,31%
2014	9,78%	-10,01%	-19,52%	-3,66%	17,06%	-5,31%
2015	-4,57%	-13,13%	-24,61%	-7,88%	-3,98%	-10,54%
2016	-7,79%	-15,16%	-23,24%	-9,35%	-2,00%	-11,32%
2017	-11,21%	-17,64%	-24,34%	-10,18%	-8,87%	-12,75%
2018	-8,49%	-11,80%	-17,42%	-5,22%	-9,72%	-7,86%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

Si observem el descens percentual durant els anys més durs de la crisi respecte de la pèrdua de llocs de treball (2008-2010), ens adonem que hi ha sectors en què la recuperació de l'ocupació està lluny d'assolir-se tot i les bones dades dels darrers 5 anys. Pèrdues d'ocupació tan elevades i perllongades requereixen un creixement sostingut durant més anys per tornar a una situació com la de fa 15 anys.

Gràfic 7. Variació d'atur registrat per sectors

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

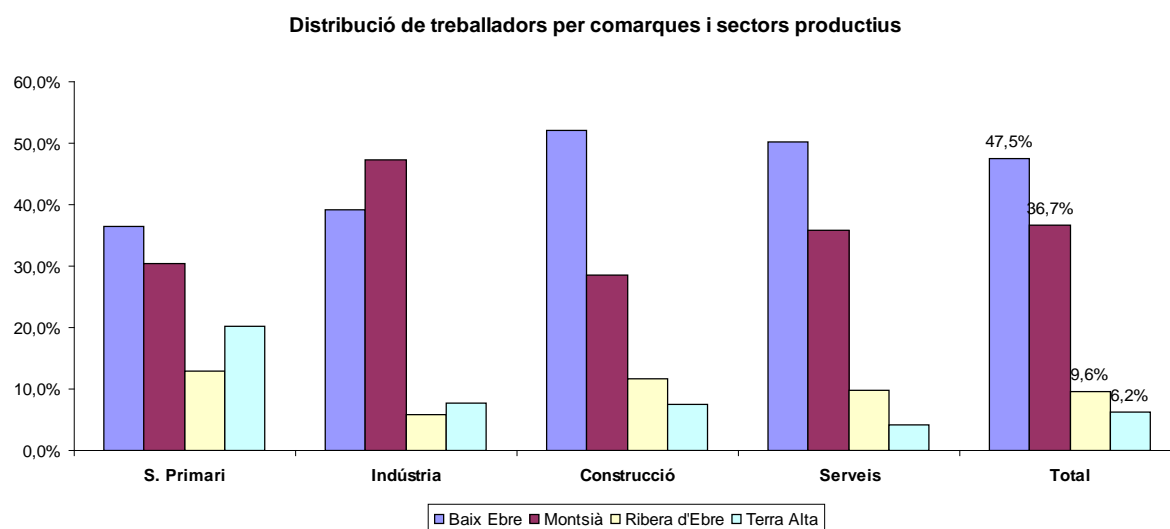
És rellevant, d'altra banda, observar la distribució de l'ocupació per comarques i sectors productius que ens reflecteix el gràfic següent. Veiem que el 47,5% de l'ocupació se centra al Baix Ebre, mentre que el 36,7% ho fa al Montsià, el 9,6% a la Ribera d'Ebre i el 6,2% a la Terra Alta. Hi ha una lleugera atracció de la comarca del Baix Ebre pel que fa a l'ocupació per part de les altres tres comarques, més accentuada a la Ribera d'Ebre i menys al Montsià i la Terra Alta. Aquesta atracció la projecta en bona mesura el sector serveis, ja que l'Administració pública està més concentrada a Tortosa; a més, el comerç també és més dens a la capital, i el turisme i la sanitat influeixen en aquesta dada. Es també interessant la dada del sector industrial que indica que hi ha més població ocupada al Montsià que al Baix Ebre en aquest sector.

Taula 4. Comparació població vs. ocupació per comarques

	Distribució ocupació	Distribució població
Baix Ebre	47,5%	43,6%
Montsià	36,7%	37,6%
Ribera d'Ebre	9,6%	12,3%
Terra Alta	6,2%	6,4%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

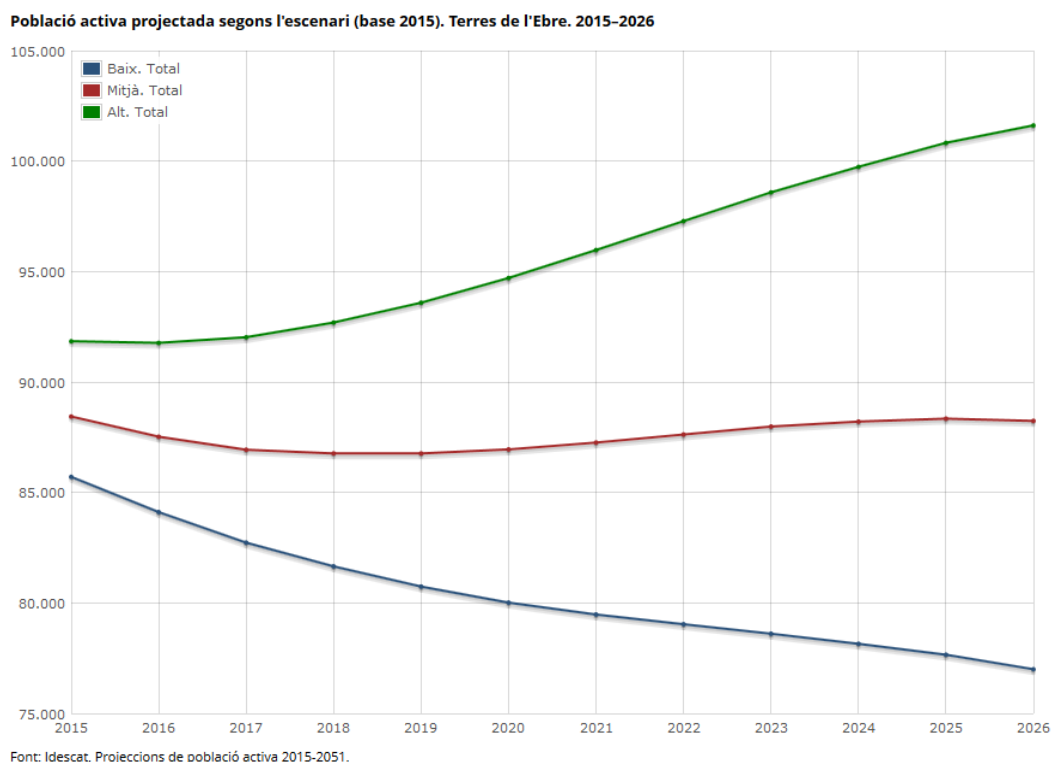
Gràfic 8. Distribució de l'ocupació per sectors i comarques

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

Són preocupants les dades d'evolució de la població a les Terres de l'Ebre que reflecteixen els diversos estudis de la Càtedra¹ i els capítols dels darrers anys d'aquest mateix anuari referits a la demografia. Si no s'aconsegueix revertir la situació de pèrdua de població, a mig termini la població activa se'n ressentirà i ens podem situar en els escenaris no desitjats que reflecteix el gràfic 9. En els pitjors dels escenaris esmentats, es pot veure un descens significatiu de la població activa i, malauradament, és el que sembla que succeeix actualment. Només polítiques degudament planificades i mantingudes en el temps poden revertir la situació i apropar-nos a escenaris de població activa semblants als d'escenaris intermedis o alts a llarg termini. Plans regionals que estan a l'abast de les institucions, com el d'Empresa i Ocupació de les Terres de l'Ebre o d'altres de locals i comarcals també en mans d'ajuntaments i consells comarcals, si estan degudament coordinats i fugen del municipalisme i la batalla política, són els que poden apropar al territori a escenaris millors.

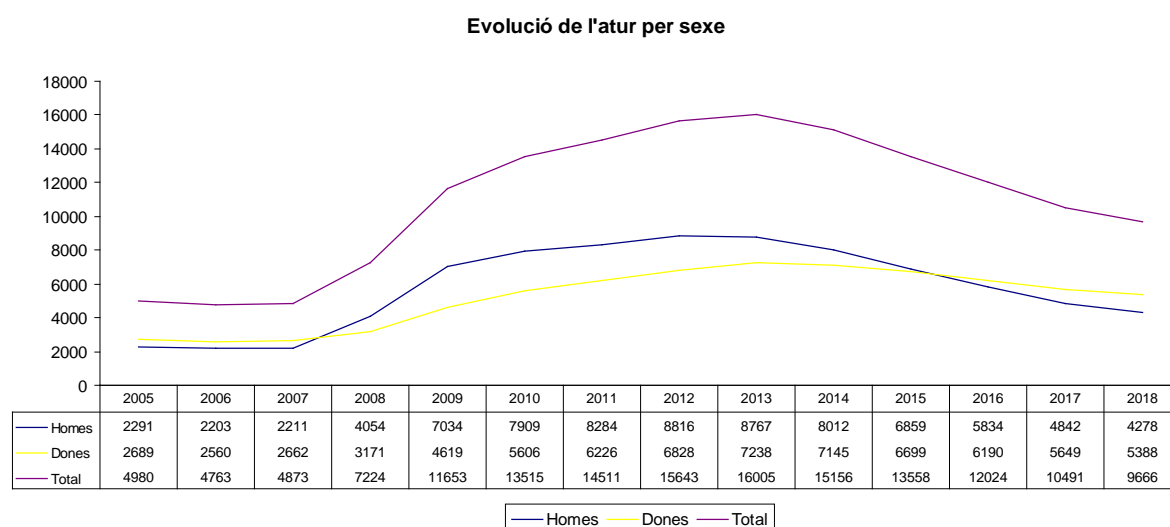
Gràfic 9. Evolució de la població activa segons els escenaris

¹ Vegeu "La despoblació rural a les Terres de l'Ebre: un assumpte de política econòmica territorial" (Duro i Pinyol, 2019). <http://www.urv.cat/media/upload/imatges/campus-terres-ebre/curs_18_19/CELIR/CELIR%20Ca_psula_despoblament_rural_definitiu.pdf>

Una dada que s'ha de posar sobre la taula és l'evolució de l'atur per sexe a les Terres de l'Ebre en els darrers anys. S'observa que en els pitjors anys de pèrdua d'ocupació (2008-2012), encara que els tres primers van ser els pitjors, l'atur masculí va disparar-se per sobre del femení, quan històricament no havia estat així. Doncs bé, des del 2015 fins al 2018 la tendència s'ha revertit, la qual cosa indica que el treball femení s'ha comportat de manera més estable que el masculí, però quan els sectors industrial i construcció han revifat, de nou hi ha hagut menys atur masculí que femení; el sector serveis i l'Administració (educació i sanitat sobretot) han estat "refugi" en temps de crisi d'aquesta situació. El passat 2018, el 55,7% de l'atur va ser femení quan el 2009 només va ser del 39,6%, més de 16 punts de diferència, i la tendència va a l'alça.

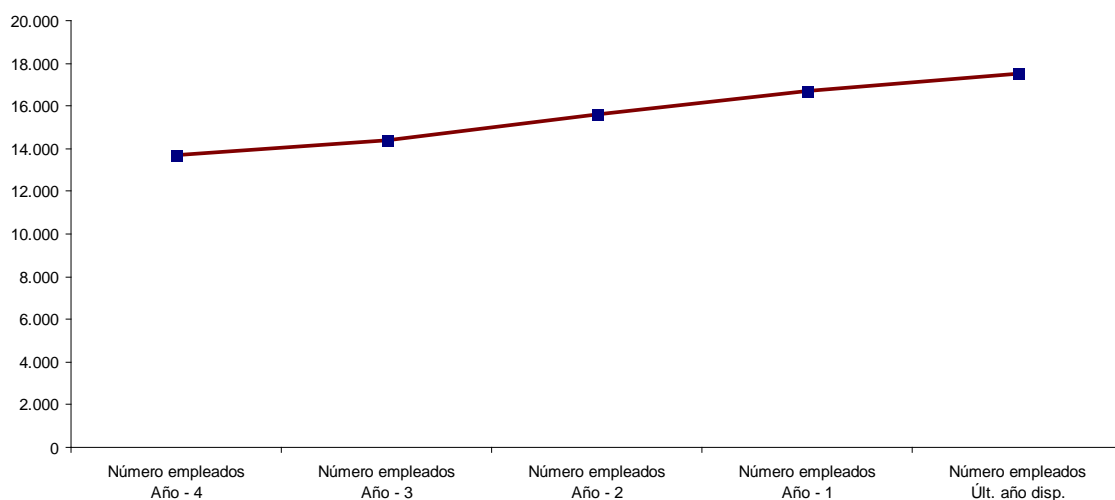
Gràfic 10. Evolució de l'atur per sexe

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

Segons les dades del registre mercantil facilitades per la base de dades SABI, les empreses societàries actives del territori (més de 3.000) ocupen actualment més de 17.500 persones i han tingut un increment sostingut d'ocupació del 28,1%, tot i que el darrer any aquest increment ha estat menor que en els anys anteriors. Cal tenir en compte que aquestes xifres no inclouen els treballadors públics, ni els autònoms ni els empleats d'empreses no societàries.

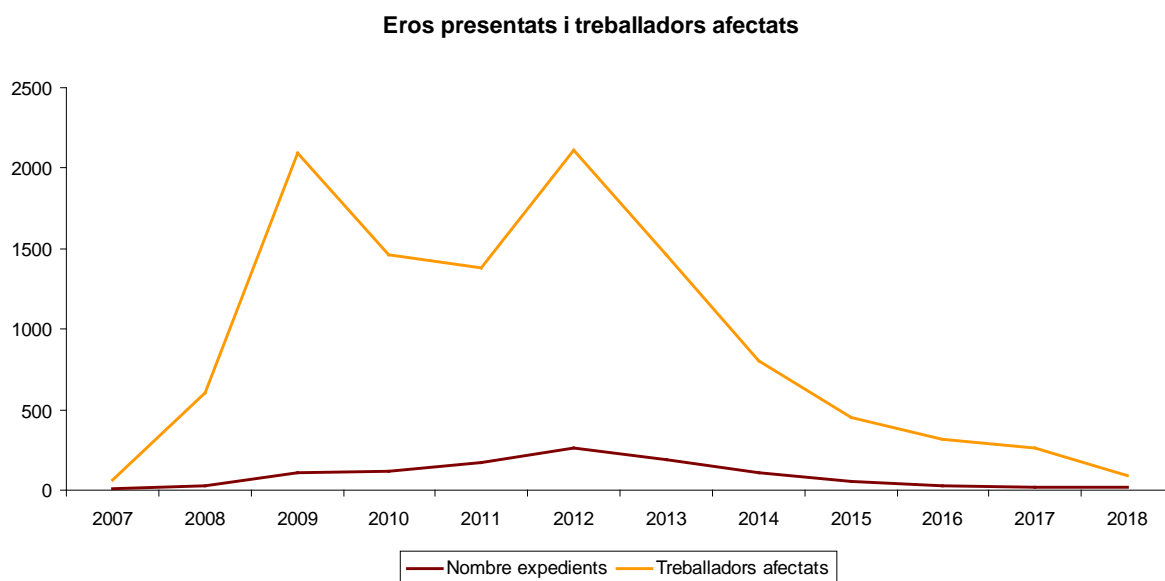
Gràfic 11. Evolució de la població ocupada en empreses societàries

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SABI.

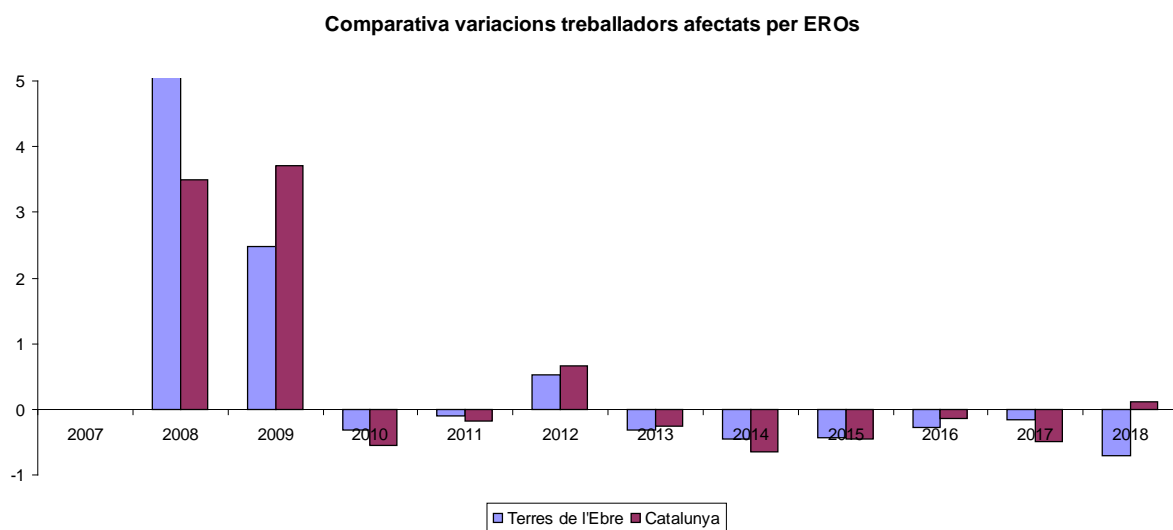
Com comentem cada any, és important fer el seguiment de l'evolució dels procediments de regulació d'ocupació per observar la salut del teixit empresarial. Recordem que segons la disposició addicional primera del Reial decret 1483/2012, des del punt de vista estadístic els procediments d'acomiadament col·lectiu i de suspensió de contractes i reducció de jornada poden anomenar-se abreujadament *procediments de regulació d'ocupació*.

Gràfic 14. Distribució dels EROS i treballadors afectats el 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

Gràfic 15. Comparativa evolució ERO

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

Seguint la dada anual d'ERO (expedients de regulació d'ocupació), presentats per les empreses a Terres de l'Ebre al Departament d'Empresa i Ocupació, veiem que continua la davallada progressiva però lenta tant del nombre d'expedients oberts com de treballadors i treballadores afectats; en concret, durant el 2018 s'han presentat 16 expedients, que han afectat 73 treballadors i treballadores. Aquest any sí que ha estat important la disminució de les afectacions personals, amb un descens del 70%, mentre que les empreses afectades han disminuït un 20%. A Catalunya, en canvi, els afectats i afectades han estat un 11,7% més que el 2017, tot i el descens del 23,1% d'expedients.

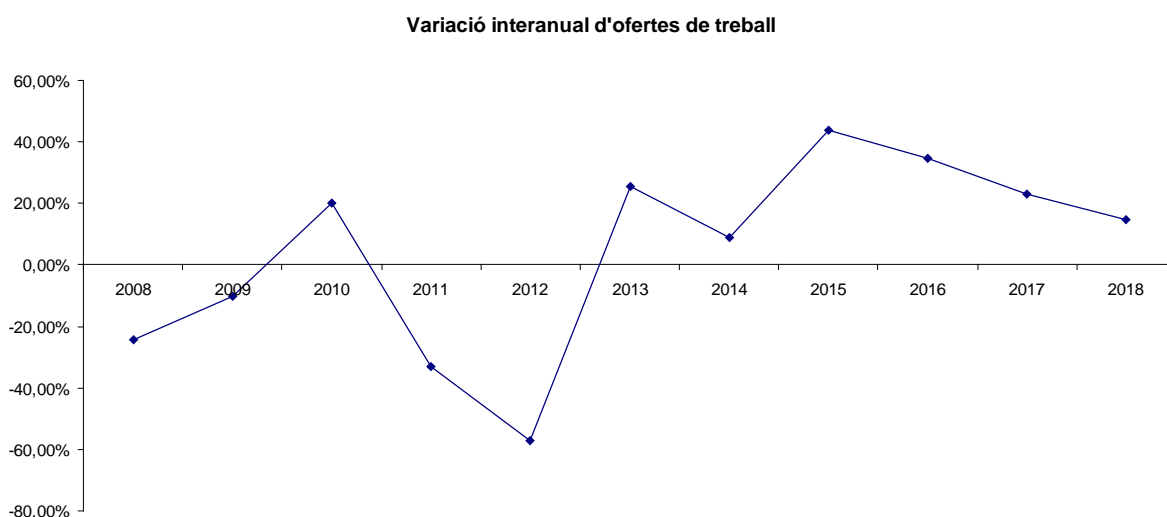
Taula 2. ERO i treballadors afectats

Anys	Nombre expedients	Treballadors afectats
2007	5	61
2008	31	572
2009	106	1.985
2010	113	1.348
2011	169	1.212
2012	261	1.847
2013	192	1.271
2014	108	699
2015	56	395
2016	29	289
2017	20	244
2018	16	73

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

L'oferta del lloc de treball és el tràmit que fa una empresa o qualsevol altre ocupador que necessita cobrir llocs de treball de la seva organització, amb l'objectiu de trobar candidats adients a la feina. En aquest gràfic es reflecteixen les ofertes gestionades, i es pot observar com continua el decrement d'ofertes iniciat al 2015, any que hi va haver un repunt important del 43,8%. En els tres darrers anys l'increment és més feble, concretament del 14,8% l'any 2018, cosa que apunta una lleugera incertesa tot i que continua el creixement de les ofertes; una dada semblant a la que ja hem comentat sobre la variació de l'atur registrat.

Gràfic 16. Ofertes de llocs de treball

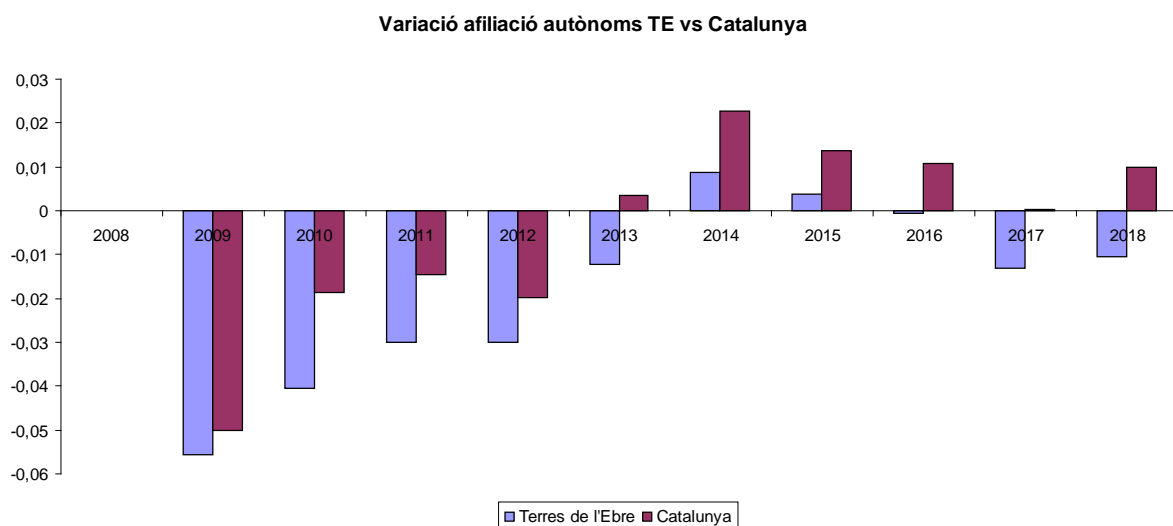
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.

4. Creació de empreses i empenedoria

La iniciativa empenedora al territori continua sent escassa tot i els esforços que s'esmercen perquè s'activi l'empenedoria per part de les institucions, els centres escolars, la universitat i d'altres actors, com veurem més endavant. Aquesta reflexió no només l'extraiem de les dades publicades (per exemple els comptes de cotització o l'evolució dels autònoms), sinó de l'observació i de la participació en diversos fòrums i activitats de foment de l'empenedoria. Com insistim any rere any, les Terres de l'Ebre no tenen cap inconvenient evident que impedeixi la creació de petites empreses, empreses emergents o d'afiliació d'autònoms. No obstant això, ni la creació d'empreses segueix el ritme d'altres àmbits

territorials, ni les diverses ofertes d'espais i formació en emprenedoria són reeixides.

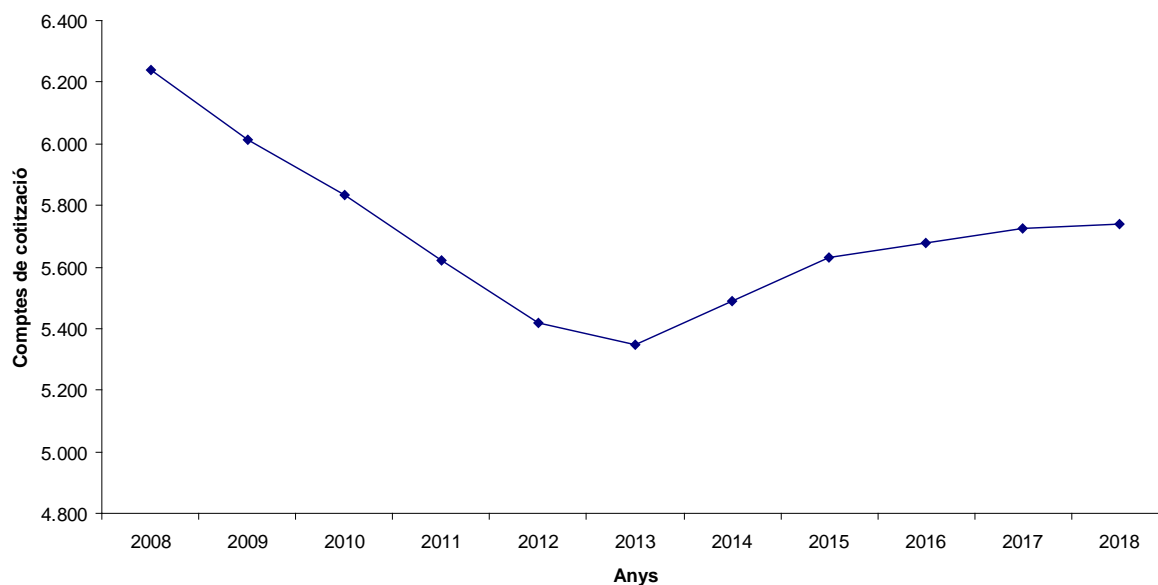
Gràfic 17. Variació d'afiliació d'autònoms

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

Si estudiem l'evolució de l'afiliació d'autònoms al territori ebrenc, observem la preocupant davallada que ha tingut lloc en els darrers dos anys, concretada el 2018 en un descens de 160 autònoms, el 60% dels mateixos en el sector serveis, mentre que en agricultura se'n perden el 22,5%, un 10% en indústria i un 8% en construcció. En canvi, al total de Catalunya aquesta dada ha estat positiva, arrossegada pels serveis i la construcció, mentre que en indústria la dada ha estat negativa. En els darrers deu anys les Terres de l'Ebre han perdut més de 3.000 treballadors autònoms, cosa que representa un 16,8% del total i no sembla que hi hagi senyals de recuperació, ja que en continua perdent, com ja hem comentat. En el mateix període a Catalunya se n'han perdut només el 4,4% i continua la recuperació per cinquè any consecutiu, encara que de manera molt lenta.

Gràfic 18. Comptes de cotització Terres de l'Ebre

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

En l'evolució de les dades d'autònoms, a les Terres de l'Ebre es detecta un escàs esperit emprenedor, i ho podem corroborar amb altres dades, per exemple amb l'evolució dels comptes de cotització. La Tresoreria General de la Seguretat Social atorga a l'empresa un número anomenat *codi de compte de cotització*, que l'empresa ha de mantenir durant la seva existència i que ha d'utilitzar en tots els tràmits: altes, baixes, cotitzacions, nòmines, etc. L'empresari ha de sol·licitar un codi de compte de cotització a cada una de les províncies on exerceixi l'activitat. Les dades de comptes de cotització a les Terres de l'Ebre en els darrers anys es recullen en el gràfic 18. Doncs bé, l'evolució dels comptes de cotització reflecteixen la mateixa característica que comentàvem en altres variables: una recuperació a partir de 2014 respecte dels anys anteriors de davallades i una desacceleració de aquesta recuperació en el darrer any 2018. També s'observa que les xifres de comptes de cotització no han abastat el nivell del 2017.

Sense ànims de generalitzar, podem afirmar que el territori ebrenc no és especialment prolífic en la creació d'empreses ni de negocis intraempresarials. Ja sigui per la situació geogràfica, per la distribució sectorial, per la falta de teixit empresarial i de creació de coneixement degudament coordinat, o per la poca

empenta de la mateixa Administració al territori. El cas és que les dades confirmen aquesta situació. L'empenta dels joves o de la gent de mitjana edat per reorientar la seva vida laboral per treballar per compte propi és encara lluny de la d'altres territoris.

Si revisem les notícies i també els webs de pràcticament cada ajuntament i consell comarcal, els intents per fomentar l'emprenedoria són constants i diversos, però cap està reeixint com cal. Els joves emprenedors tenen moltes ofertes d'assessorament en ajuntaments, consells comarcals i altres institucions, sobretot públiques, però insistim que hi ha una falta gran de coordinació en les accions, un solapament evident de projectes, ofertes, xerrades, cursos, vivers, etc. Cada actor ho fa amb la millor intenció, però la connexió amb la realitat no acaba de ser efectiva i els resultats no es veuen a curt termini. Ja hem afirmat anteriorment que qualsevol pla necessita continuïtat i anys per assolir l'èxit, però en aquest cas el que manca és precisament això, un pla a seguir territorial, degudament coordinat, i que es defugui la situació actual en què cadascú fa la guerra pel seu compte i obté escassos resultats.

En l'àmbit local hi ha esforços per coordinar aquests projectes; per exemple, l'ETR d'ocupació (espai tècnic de relació) a Tortosa, iniciativa sorgida de l'Ajuntament que involucra diversos actors pel que fa a ocupació i emprenedoria i que està aconseguint coordinar els esforços realitzats, però encara amb algunes mancances: la falta de renúncia als projectes de cadascú i l'escassa (o casi absent) connexió amb el teixit empresarial del territori. La llunyania entre el sector públic i el privat i de tots dos amb els centres de formació, continua produint-se tot i els esforços fets per salvar el desconeixement i/o falta de xarxes fluides de comunicació.

Cal continuar apuntant, com en informes anteriors, cap a la falta de formació a les empreses, tant interna com externa, i també cap al buit entre l'oferta formativa i la demanda laboral al territori. Una eina hauria de ser la feina efectiva d'una comissió privada i pública per avaluar les necessitats formatives de les empreses i traslladar-la a les institucions d'educació per implementar-les degudament i fer efectiva la coordinació que actualment no existeix. La formació està allunyada de

les necessitats de les empreses, i la descoordinació a la qual fèiem referència dificulta la credibilitat per part de les empreses i fa que la connexió amb el sector públic formatiu sigui quasi inexistent.

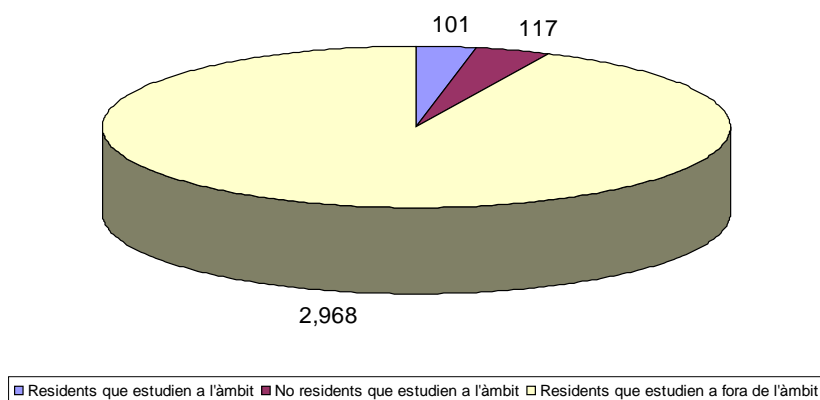
Insistim que hi ha moltes xarxes i oportunitats i no volem deixar de comentar la feina feta en l'àmbit regional per entitats municipals o comarcals; per exemple, el Consell Comarcal del Baix Ebre amb el Viver d'Empreses, l'Ajuntament de Tortosa amb diversos programes en curs o el Consell Comarcal del Montsià amb el programa Activa't. Aquest darrer, per exemple, és un dispositiu d'inserció sociolaboral, mitjançant el qual s'acompanyen les persones inscrites al Servei d'Ocupació de Catalunya en el procés de recerca activa de feina, oferint informació, orientació i formació de manera totalment personalitzada.

En l'àmbit nacional, però també amb arrels al territori, podem comptar amb el programa Catalunya Emprèn, creat l'any 2012, que és un programa interdepartamental liderat pel Departament d'Empresa i Coneixement que fomenta l'esperit emprenedor, promou la cultura d'empresa i impulsa accions específiques per a la creació, creixement i consolidació de noves empreses. Finalment, la URV disposa de la plataforma URV Emprèn, que va ser creada per la Universitat Rovira i Virgili i el seu Consell Social, i integra la Càtedra sobre el Foment de l'Emprenedoria i la Creació d'Empreses i l'Àrea d'Emprenedoria de la Unitat de Valorització la URV. És la plataforma que coordina les actuacions en l'àmbit de l'emprenedoria al Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre.

La retenció del jovent format i l'atracció del talent d'altres territoris gràcies a l'oferta laboral o formativa ha de ser també una de les llavors per al foment de l'emprenedoria i de les idees de negoci, tant dins com fora de les empreses actuals. Però la situació geogràfica i els històrics centralismes nacionals i provincials no ajuden a assolir la fita de comptar amb més eines formatives ni amb més estudis superiors al territori. El gràfic següent mostra la situació de l'alumnat universitari. Hi observem que quasi 3.000 persones, majoritàriament entre 18 i 25 anys, estan estudiant fora del territori i una gran proporció rebran ofertes laborals que faran que el seu talent continuï donant fruits lluny de les Terres de l'Ebre.

Gràfic 19. Alumnat universitari per procedència i lloc d'estudis

Alumnat universitari: residència i lloc d'estudi 2017

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

No és l'única causa, però revertir en part aquesta tendència ha de ser un dels objectius per recuperar població i per activar negocis al territori.

5. Conclusions

Les dades de l'evolució del consum en l'àmbit nacional han tingut una tendència a la baixa, com hem vist amb l'índex de confiança del consumidor (ICC) i això, encara que no hi ha dades desagregades en l'àmbit territorial, sens dubte ha afectat les variables empresarials més importants, tant de producció i vendes com d'ocupació. En general, les variacions, com hem anat comentant, no han estat tan negatives per canviar del tot la tendència a l'alça, però sí per desaccelerar el creixement sostingut que es va iniciar al 2014 i que s'incrementava en els darrers quatre anys. L'avantatge respecte d'aquesta situació al nostre territori és que no hi ha especialització sobre béns de gran durada, que són els que més han baixat el consum en l'àmbit nacional. L'especialització en indústria alimentària, el bon comportament de la construcció (encara que partint de nivells molt baixos després de la crisi dels anys 2008-2014) i l'ajut del turisme, encara que representa un percentatge baix dels ingressos territorials, són les principals causes que les Terres de l'Ebre no hagin

tingut una afectació més gran sobre el consum que potser sí que han tingut altres territoris.

Amb relació al turisme, tenint en compte tant la situació analitzada en aquest capítol com les publicacions de la Càtedra respecte del PIB turístic, s'evidencia un potencial en creixement en oferta i increment d'ingressos d'explotació. Però cal fer esforços conjunts entre institucions, administracions públiques i sobretot el teixit empresarial per fomentar la coordinació, incentivar la formació en el sector i incrementar el pes i la imatge de la marca turística al territori. Les dades demostren que la desestacionalització, aprofitant el recursos turístics i creant producte relacionat amb el turisme familiar, enfocat cap al patrimoni, la natura i les activitats de lleure, l'esport competitiu o amateur —tot això sota la marca Reserva de la Biosfera i el turisme sostenible—, incrementaria el nombre de visitants i sobretot la despesa mitjana, que s'evidencia molt més elevada (al voltant d'un 30% més elevada fora de la temporada d'estiu).

El 2018 les dades d'ocupació al territori ebrenc han evolucionat positivament, ha disminuït la taxa d'atur i s'han incrementat les ofertes laborals i altres variables. No obstant això, ho han fet menys que en els anys anteriors, i així s'ha trencat la tendència que registraven els darrers anys. Per exemple, l'atur registrat ha millorat un 7,86%, quan en els anys anteriors s'havien registrat taxes per sobre del 10% (concretament un 12,75% l'any 2017, cinc punts per sobre del 2018). També hi ha hagut una millora significativa en els expedients de regulació d'ocupació, sobretot respecte de les treballadores i els treballadors afectats.

De l'anàlisi de la distribució sectorial i per comarques de la força laboral, podem concloure que en tots els sectors al Baix Ebre hi treballen més persones que a les altres comarques (també és evident que hi ha més població), menys al sector industrial, en què destaca el Montsià. Es revela un traspàs de treball i, per tant, el desplaçament de les comarques del Montsià i la Ribera cap al Baix Ebre respecte la població resident, sobretot en el sector serveis, a causa de la presència de serveis sanitaris, educatius i d'Administració pública a Tortosa respecte a altres municipis.

Una dada preocupant des del punt de vista de la igualtat de gèneres és l'evolució de la taxa d'atur per sexe. Es fa palesa una tendència creixent en l'increment de l'atur femení respecte del masculí a partir del 2015. Anteriorment la tendència havia canviat a l'inici de la crisi el 2007, la qual cosa ens porta a la conclusió que en els anys més durs de la crisi, les feines més perjudicades es localitzaven en sectors de força de treball majoritàriament masculina i que les dones han suportat millor la crisi, segurament perquè estan empleades en sectors que menys l'han patit. Com a conseqüència, en els àmbits social i familiar, durant aquests anys les dones han hagut d'aportar més recursos que el que havien fet històricament. De nou, com dèiem, la tendència ha canviat i amb el creixement de les ofertes laborals en sectors com la indústria i la construcció, l'atur femení torna a situar-se per sobre del masculí.

Respecte a la creació d'empreses i de l'esperit emprenedor, les dades no són bones, ja que la pèrdua de treballadors autònoms en els darrers anys és del 16% a les Terres de l'Ebre, quatre vegades més que a la resta de Catalunya. Els esforços realitzats per les administracions i els centres d'educació secundària i universitària de moment no estan reeixint, sobretot a causa de la descoordinació entre si mateixos i el teixit empresarial. Les polítiques planificades i persistents en aquest aspecte, juntament amb la potenciació de la formació empresarial i els incentius a l'emprenedoria i els negocis de nova creació o intraempresarial, són el camí per revertir la tendència a l'estancament i la falta de creació d'empreses. La situació geogràfica i la llunyania dels centres de decisió i dels centres industrials i comercials no han de ser una trava, sinó un incentiu per a la innovació i l'especialització en els sectors en què es detectin avantatges competitius.

Fonts d'informació

- Departament de Territori i Sostenibilitat. Generalitat de Catalunya.
<http://territori.gencat.cat/ca>
(Consultes febrer i març de 2019)
- Empresaris i representants institucionals de les Terres de l'Ebre, entrevistes personals. Febrer i març de 2019.
- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT). Generalitat de Catalunya.
<http://www.idescat.cat/>
(Consultes febrer i març 2019)
- Informe de l'Índex de Clima Empresarial de les Terres de l'Ebre. Semestres de 2015, 2016, 2017 i 2018. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- Informes trimestrals de conjuntura econòmica de les Terres de l'Ebre 2018. Duro, J.A. *et al.*, 2018. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- Observatori Empresa i Ocupació. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>
(Consultes entre febrer i març de 2019)
- Observatori Empresa i Ocupació. Focus Territorial. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.
<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>
(Consultes febrer i març 2019)
- Observatori Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR/>>
(Consultes febrer i març de 2019)
- Pla d'Empresa i Ocupació de les Terres de l'Ebre. Duro, J.A. *et al.*, 2014. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.

- Sistema de análisis de balances Ibéricos (SABI).
www.sabi.bvdep.com/
(Consultes febrer i març de 2019)

- http://empresa.gencat.cat/ca/treb_ambits_actuacio/emprenedoria/suport-empresa-i-emprenedoria/
(Consultes febrer i març de 2019)

- <http://www.fundacio.urv.cat/ca/transferencia-tecnologia/urv-empren/>
(Consultes febrer i març de 2019)

- <http://actiu.montsia.cat/activat/>
(Consultes febrer i març de 2019)

Maria Victòria Soldevila
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili

1. Introducció

En aquest capítol sobre el sector primari de l'Informe d'economia local i regional, analitzarem l'evolució del sector primari de les Terres de l'Ebre durant l'any 2018. Aquest any hem considerat convenient ampliar-ne algunes seccions. En aquest sentit, en l'espai que destinem a les produccions i els preus, oferim també una anàlisi de l'evolució dels preus dels productes ramaders d'acord amb les dades de l'Observatori Agroalimentari de Preus. Un altre tema que resulta especialment preocupant és l'evolució dels afiliats agraris. Hem agafat sèries més llargues per tal d'analitzar aquesta evolució des d'una perspectiva temporal més àmplia. Els resultats obtinguts resulten força inquietats perquè posen de manifest l'abandonament de l'activitat agrària a les Terres de l'Ebre.

El present capítol s'estructura en cinc parts. En l'apartat següent s'analitza breument la situació de l'agricultura a Catalunya durant el 2018. Els apartats 3 i 4 representen el nucli de l'Informe, ja que se centren en la situació del sector primari a les Terres de l'Ebre. En l'apartat 3, en primer lloc, analitzarem l'estructura agrària de les quatre comarques ebrenques i la contribució del sector agrari al creixement del 2017 (últimes dades anuals disponibles). Després, analitzarem les dades sobre les produccions agrícoles i ramaderes més representatives de les comarques ebrenques. Hem dividit aquesta part en tres subapartats. El primer és l'evolució dels conreus agrícoles. Aquesta part l'hem fet segons les dades dels *Avanços de superfícies i rendiments agrícoles* del 2018 i els preus de l'Observatori Agroalimentari dels Preus. El subapartat següent el centrarem en les produccions ramaderes més significatives. Hem ampliat aquesta informació sobre el sector ramader amb l'evolució dels preus. Tant les dades sobre superfícies i producció com la capacitat ramadera han estat facilitades pels Serveis Territorials del DARP, però cal tenir en compte que es tracta de dades provisionals. Finalment, el tercer apartat fa referència a la pesca i ens hem basat en les dades de captures de les llotges situades a les comarques ebrenques.

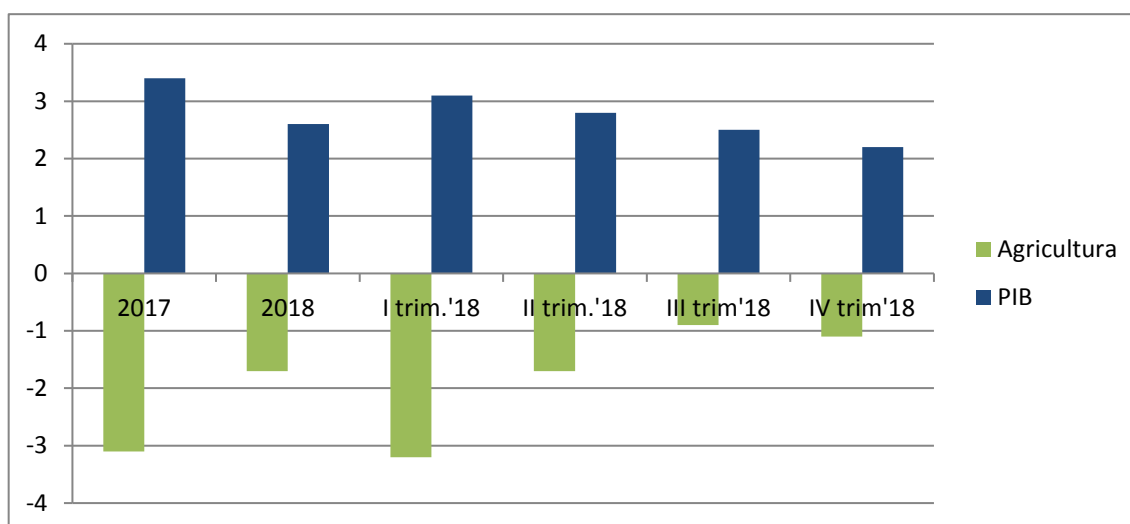
En l'apartat 4 ens centrem en l'evolució del mercat laboral. Ens basem en les dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu pel que fa a les afiliacions a

la Seguretat Social i a l'Idescat pel que fa a l'atur registrat. Finalment, tanquem el capítol amb un resum de les informacions més destacades del sector i les conclusions.

2. El sector primari a Catalunya el 2018

El 2018, l'economia catalana va créixer un 2,6%, una taxa inferior a la de l'any anterior (3,4%), que confirma una desacceleració del creixement (en els darrers tres anys havia arribat a taxes superiors al 3%). El creixement d'aquest any s'explica especialment per la recuperació del sector de la construcció, que ha augmentat un 4,9%, i pel continuat dinamisme dels serveis (creixement del 3,0%). El sector industrial comença a notar la desacceleració i el seu creixement va ser força moderat (1,4%). D'altra banda, l'agricultura no ha contribuït al creixement de l'economia catalana el 2018: el sector agrari català presenta unes taxes de creixement negatives en tots els trimestres i en el conjunt de l'any (-1,7%), tal com es mostra en el gràfic 2.1, si bé aquesta reculada ha estat més moderada que l'any anterior, quan l'agricultura va presentar un creixement negatiu del -3,1% (font: Indicadors de conjuntura, març 2019, Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda).

Gràfic 2.1. Variació interanual del VAB agrari i del PIB de Catalunya. 2017 i 2018 (taxes mitjanes anuals) i I, II, III i IV trimestre de 2018

Font: elaboració pròpia amb dades d'“Indicadors de Conjuntura”, març de 2019.

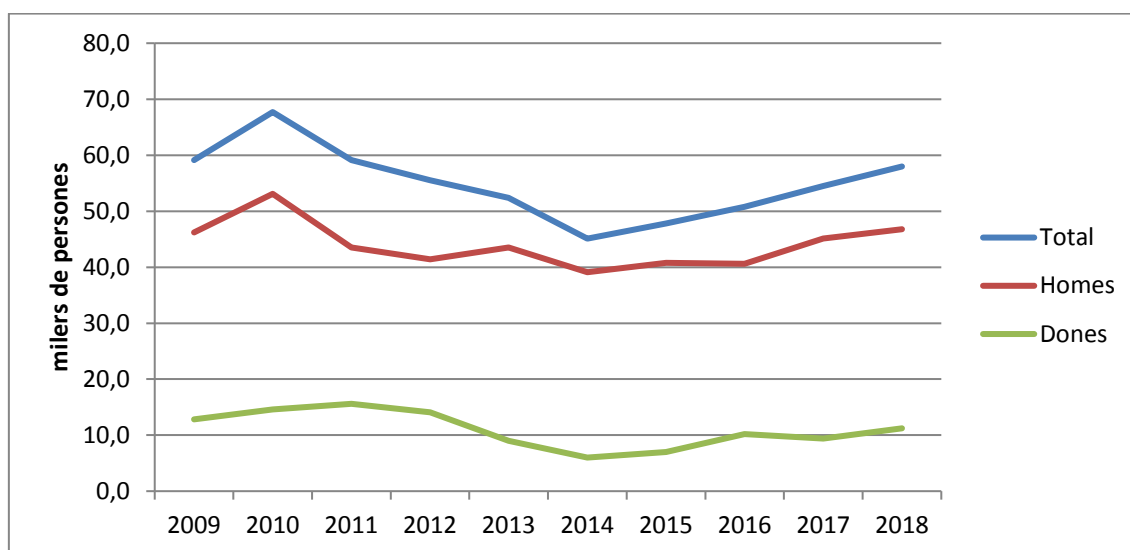
Tot i l'alentiment del creixement, la taxa d'atur ha continuat reduint-se i actualment se situa en l'11,5% de la població activa (el 2017 era del 13,4%), inferior a la taxa d'atur del conjunt de l'Estat, que es troba al 15,3%. Si bé el

mercat de treball continua presentant disfuncionalitats: la precarietat laboral es manifesta amb una taxa de temporalitat molt elevada (21,9%) que creix lleugerament respecte a l'any anterior (21,6%), i la situació dels joves catalans no presenta un millora substancial, ja que la taxa d'atur juvenil és força elevada (27,7%). (Font: Indicadors de conjuntura, març 2019, Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda)

No obstant això, el comportament negatiu de la producció agrària no ha afectat l'**ocupació** del sector. De fet, els ocupats al sector agrari català van augmentar en 3.500 persones segons les dades de la darrera Enquesta de població activa (EPA). L'ocupació va créixer el 2018 en un 6,4% i va consolidar els bons resultats que ja s'observaven des del 2014, tal com reflecteix el gràfic 2.2. El creixement de l'ocupació s'ha manifestat tant en l'ocupació masculina, que va créixer un 3,77%, com en la femenina, que va fer-ho un 19,15%. Cal tenir en compte, però, que la participació de les dones en el sector agrari català continua sent força reduït (19,3% de l'ocupació).

Malgrat tot, el nombre d'aturats va augmentar durant el 2018: va passar de 5.300 en el quart trimestre del 2017 a 7.100 en el darrer trimestre del 2018. Per tant, el creixement de l'ocupació no ha estat capaç d'absorbir l'increment de la població activa agrària, i per això s'observa el creixement en el nombre d'aturats agraris. (Font: Encuesta de Población Activa, INE, 2018)

Gràfic 2.2. Evolució dels ocupats agraris a Catalunya. 2008-2017

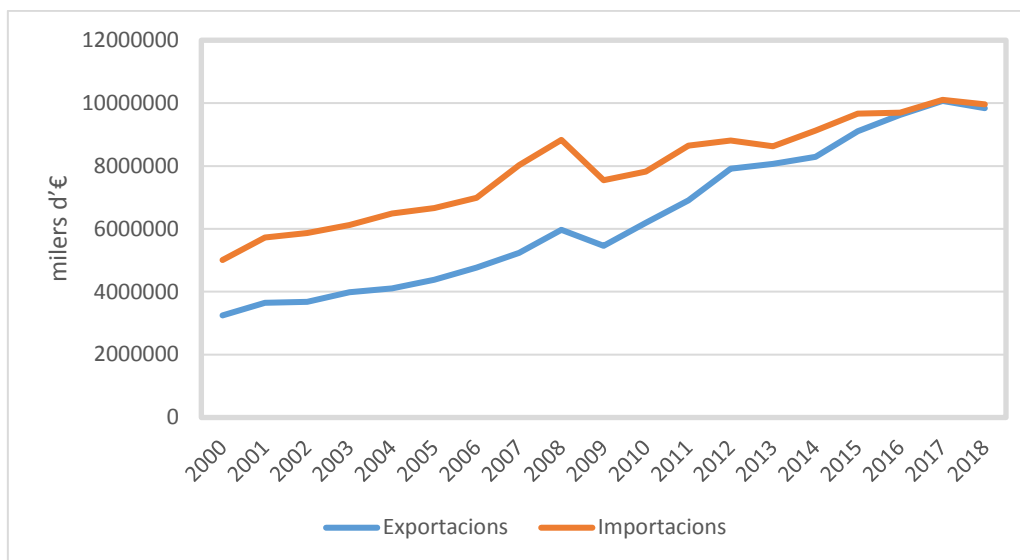
Font: elaboració pròpia amb dades de Encuesta de Población Activa, INE, 2019.

No disposem de les dades definitives de la **renda agrària** del 2018. Pel que fa al 2017, la renda agrària se situava en els 2.144, 2 milions d'euros, la qual cosa suposava un increment substancial respecte a l'any anterior (d'un 24,73% a preus corrents i d'un 23,52% a preus constants). Aquest increment substancial ha comportat que, per primer cop en els darrers 10 anys, la renda agrària nominal superés els 2.000 milions d'euros i se situés per sobre dels valors de 2006. En termes reals, la renda agrària ha augmentat un 17,19% en el període 2006-2017 (font: Avanç de la Renda Agrària de Catalunya 2017, DARP).

Pel que fa al **comerç exterior**, aquest any les exportacions de productes agropesquers han disminuït un -2,25%, mentre que les importacions han tingut un decrement lleugerament inferior (-1,42%). El fet que la caiguda de les exportacions hagi estat superior a la de les importacions ha provocat un lleu empitjorament de la taxa de cobertura, que aquest any se situa en 98,8%. Si no tenim en compte els productes de la pesca, el saldo comercial de les produccions agràries presenta superàvit comercial, ja que la taxa de cobertura es situa en el 104,4%. Aquesta data posa de manifest la important millora del comerç exterior del sector agrari català en els últims anys, que ha estat capaç de reduir significativament el persistent dèficit comercial de productes agroalimentaris del nostre país. En el gràfic 2.3 s'evidencia aquesta circumstància. El sector carni, la fruita, les begudes (vi i cava, especialment) i l'oli lideren les exportacions

catalanes. Mentre que es continua mantenint la dependència exterior dels cereals i les oleaginoses, que són els principals productes agraris que importem, juntament amb els productes pesquers.

Gràfic 2.3. Exportacions i importacions de productes agropesquers de Catalunya. 2000-2018

Font: elaboració pròpia amb dades de Comerç Exterior, DARP, 2019.

3. El sector primari a les Terres de l'Ebre

En aquest apartat, analitzem, en primer lloc, el creixement sectorial i l'aportació del primari al creixement de les Terres de l'Ebre. Les dades del 2018 encara no estan disponibles i per això, tal com hem fet en els darrers informes, utilitzem les dades del 2017. En la resta d'apartats, ja ens centrem en les produccions del 2018. L'apartat 3.2 fa referència a l'evolució de les superfícies i produccions agrícoles, l'apartat 3.3 a la capacitat de les explotacions ramaderes i, finalment, el 3.4 a les captures de pesca als ports ebrenca.

3.1. Introducció: l'aportació del primari al creixement econòmic de les Terres de l'Ebre el 2017

Tal com ja indicaven les primeres dades que vam presentar en el darrer informe, el 2017 no va ser un bon any per a la producció primària a Catalunya: el VAB agrari a Catalunya va experimentar una caiguda del -3,1%. Tots els subsectors (agrícola, ramader, pesca i forestal) van presentar taxes negatives de

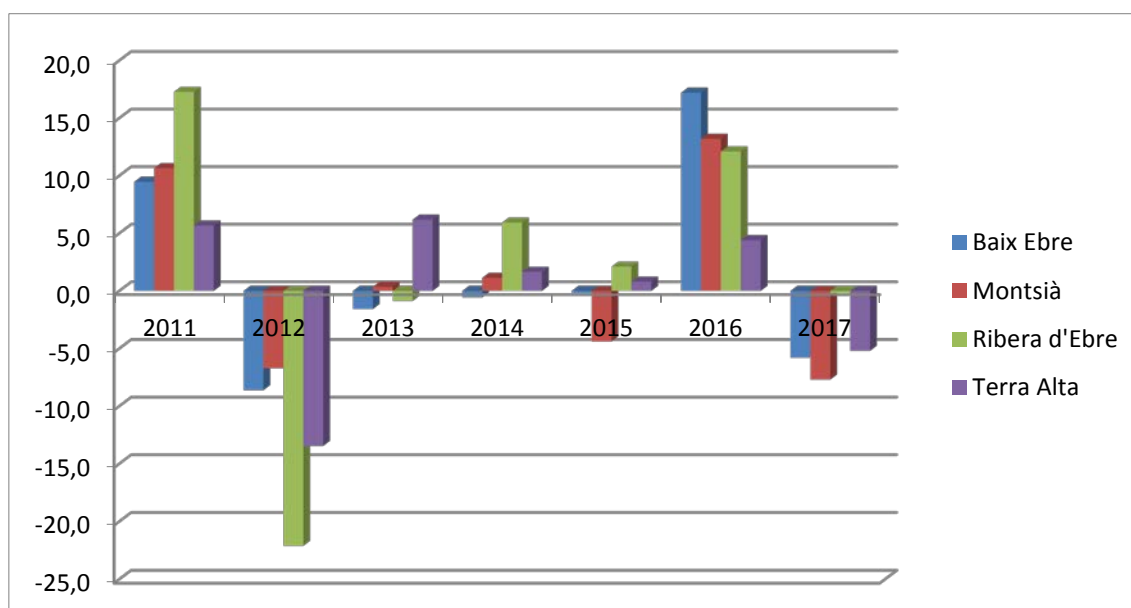
creixement. El VAB agrícola català va disminuir un -3,9% , amb fortes caigudes en la producció de cereals (-20,5%), cítrics (-20,6%) i raïm i vi (-16,6% i -13,7%, respectivament). La resta de produccions agrícoles van experimentar creixements molt moderats, únicament la fruita fresca (7,8%) i l'oli d'oliva (6,8%) van presentar augments significatius. D'altra banda, tots els sectors ramaders van disminuir el seu VAB. Les més significatives són les de l'equí (-16,9%) i l'oví i cabrum (-15,7%), mentre que l'aviram i el porcí presenten reduccions més moderades (-0,7% i -1,1%, respectivament). En conjunt, el VAB ramader va decreixer un -2,4%. El sector pesquer també presenta taxes de creixement negatives (-4,7%), prova de la crisi persistent del sector. Finalment, el sector forestal experimenta una lleu disminució de la seva producció (-2,4%). (Font: Anuari econòmic comarcal 2018, BBVA Research)

El comportament del sector primari a les Terres de l'Ebre també va ser negatiu, amb una caiguda del -5,6%. Una caiguda important però inferior a la davallada del primari a les comarques de la Catalunya Central (-7,5%) i a les comarques de muntanya (-7,5%). Aquesta davallada del VAB agrari a les Terres de l'Ebre s'explica principalment per la caiguda de dues de les produccions més importants de la zona: els cítrics i l'aviram, que van caure un -20,7% i un -13,6% respectivament el 2017. La pesca va presentar també un comportament negatiu, amb una davallada del -5,5%, mentre que el sector forestal és el que va mostrar més dinamisme amb un creixement del 16% (font: Anuari econòmic comarcal 2018, BBVA Research).

El gràfic 3.1.1 presenta l'evolució del VAB primari per comarques. Les quatre comarques ebrenques presenten reduccions del seu VAB primari. El Montsià va ser la comarca de les Terres de l'Ebre amb una caiguda més important del sector primari (-7,7%), molt afectada pel mal comportament dels cítrics, la producció agrícola més important de la comarca, que va tenir una davallada del -20,5%. Les caigudes van ser més moderades al Baix Ebre (-5,8%) i la Terra Alta (-5,2%). La producció agrària del Baix Ebre es va veure també afectada per la caiguda dels cítrics (-20,8) i la lleugera davallada del aviram (-0,2%), el sector agropecuari més important de la comarca. Pel que fa al sector primari de la Terra Alta, el decreixement s'explica pel mal comportament del vi (-14,4%), que no es va veure

compensat pels bons resultats de l'aviram en aquesta comarca (3,2%). Finalment, la davallada del sector primari va ser pràcticament insignificant (-0,2%) a la Ribera d'Ebre. El creixement de l'aviram en aquesta comarca (6,4%) va compensar la lleugera davallada de la fruita fresca (-0,9%), la principal producció de la zona.

Gràfic 3.1.1. Taxes de creixement anual del VAB primari al Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta, 2011-2017

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Idescat i de l'Anuari econòmic comarcal de CatalunyaCaixa / BBVAResearch, diversos anys.

L'aportació del sector primari al creixement de les comarques ebrenques va ser, doncs, negatiu el 2017, tal com pot observar-se a la taula 3.1. A les comarques ebrenques el sector primari hi té un pes important en l'estructura productiva. Cal tenir en compte que el VAB primari representa només un 1% del VAB total a Catalunya, i en totes les comarques ebrenques el pes sobre el VAB total supera aquest percentatge. El pes del primari al Baix Ebre el 2017 és del 7,5% del VAB comarcal, al Montsià és d'un 6,0% i a la Terra Alta, la segona comarca més "agrària" de Catalunya després de les Garrigues, aquest valor se situa en el 12,5% del PIB. El pes del primari a la Ribera d'Ebre és significativament inferior al de la resta de les comarques ebrenques, però tot i així se situa per sobre de la mitja catalana (1,7%) el 2017 (font: *Anuari econòmic comarcal* BBVA 2018). D'aquesta manera s'explica que el primari restés 0,4 punts percentuals al creixement del VAB del Baix Ebre, 0,5 punts percentuals al Montsià i 0,7 punts

percentuals a la Terra Alta. L'impacte de l'evolució del primari sobre el VAB comarcal de la Ribera d'Ebre és molt moderat a causa de la lleu variació del VAB primari i al fet que el pes d'aquest sector en l'economia comarcal és reduït.

Taula 3.1. Taxes de variació interanual del VAB primari, pes del VAB primari sobre el VAB comarcal i aportació sectorial a la variació del VAB comarcal, 2017

	Taxa de variació interanual del VAB pb primari (2017-2016)	Pes del VAB pb primari sobre VAB pb comarcal (2016)	Aportació a la variació del VAB pb comarcal (2017)
Baix Ebre	-5,8	7,5	-0,4
Montsià	-7,7	6,0	-0,5
Ribera d'Ebre	-0,2	1,7	0,0
Terra Alta	-5,2	12,5	-0,7

Font: elaboració pròpia amb dades de l'*Anuari econòmic comarcal* de BBVAResearch, 2018.

3.2. Les produccions agrícoles a les Terres de l'Ebre el 2018

Si analitzem de manera més desagregada les produccions agràries, podem veure l'heterogeneïtat del sector en les comarques ebrenques. L'arròs, els cítrics i les hortalisses tenen un pes important en el VAB primari del Baix Ebre i el Montsià. La producció de fruita fresca (especialment, préssecs, nectarines i cireres) es concentra a la Ribera d'Ebre. La fruita seca, principalment ametlles, és present a la Terra Alta però ha anat perdent pes a la Ribera d'Ebre. El vi s'ha convertit en la producció més important de la Terra Alta, on ja representa més d'un 55% del VAB primari comarcal. El vi també és una producció que va prenent una creixent importància a la Ribera d'Ebre (16% del VAB primari). L'oli és un producte destacat en les quatre comarques: representa més del 16% del VAB primari de la Ribera d'Ebre i percentatges lleugerament per sota del 10% del VAB primari en les altres comarques.

En definitiva, el Baix Ebre, el Montsià i la Ribera d'Ebre tenen una estructura productiva força diversificada, mentre que a la Terra Alta presenta una forta especialització en el sector vitivinícola i, en menor grau, en l'oli.

Tal com hem comentat per a l'anàlisi de la producció agrícola, utilitzem la informació subministrada pels Serveis Territorials del DARP a partir dels avenços sobre superfície, rendiments i producció agrícola.²

També analitzem l'evolució dels preus segons la informació subministrada per l'Observatori Agroalimentari de Preus.

El 2018 ha estat un mal any per a l'oli d'oliva, tant pel que fa a la producció com per als preus. La producció d'oli d'**oliva** va reduir-se significativament a causa de la sequera. El Baix Ebre i el Montsià són les comarques amb més presència d'olivera i les principals productores de Catalunya. Aquest any la producció s'ha reduït de forma significativa al Montsià (-34,2%) i en menor grau al Baix Ebre (-11,4%) a causa de la forta sequera. Les caigudes en la producció també han estat molt quantioses a la Ribera d'Ebre (-43%), on cal assenyalar també la reducció de la superfície conreada (-7,5%), i a la Terra Alta, on la collita d'enguany és gairebé la meitat que la de l'any anterior (-55,1%).

Quadre 3.2.1. Superfície i producció d'oli d'oliva. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2018 i 2017

	<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció respecte 2018-2017 (%)</i>	
	2018	2017	2018	2017	Superfície	Producció
Baix Ebre	20.656	20.487	24.556	27.707	0,82	-11,37
Montsià	14.045	13.923	12.985	19.735	0,88	-34,20
Ribera d'Ebre	7.801	8.438	10.015	17.566	-7,55	-42,99
Terra Alta	5.914	5.902	5.236	11.670	0,20	-55,13
Terres de l'Ebre	48.416	48.750	52.792	76.678	-0,69	-31,15

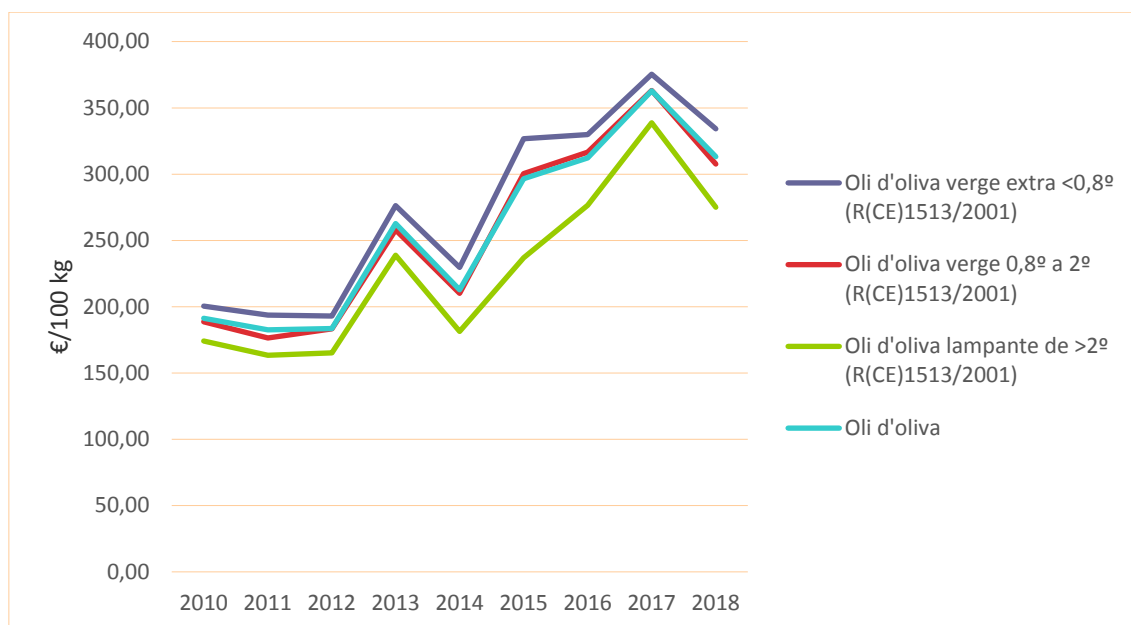
Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2019.

Pel que fa als preus, la reducció de la collita no s'ha traduït en millores en els preus. L'augment de les importacions (principalment de Turquia, Tunísia i el Marroc), la reducció de les exportacions i el paper de la gran distribució han generat una caiguda significativa en els preus rebuts pel pagès, i han trencat la

² Agraïm als Serveis Territorials del DARP i, en especial, al Sr. Lluís Rafel Ferré i Solé i al Sr. Joan Josep Cladelles i Daufí, la seva col·laboració.

tendència a l'alça que s'observava des del 2014. Els preus han disminuït abruptament en les tres tipologies d'oli, tal com es pot veure en el gràfic.

Gràfic 3.2.1. Evolució del preu de l'oli d'oliva a Catalunya (2010-2017)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2019.

La producció d'**arròs** es localitza a les comarques del Baix Ebre i el Montsià. La superfície conreada ha augmentat lleugerament el 2018 a les Terres de l'Ebre (1,3%). Aquest increment ha estat més significatiu al Montsià (1,6%) que al Baix Ebre (0,9%). La collita de l'arròs ha estat molt bona el 2018. Els rendiments han augmentat, en part gràcies al control del cargol maçana i del fong de la periculària, i la producció s'ha incrementat més d'un 12%. El creixement de la producció ha estat especialment significatiu tant al Baix Ebre (15,8%) com al Montsià (9,5%). (Font: Avanços de superfícies i produccions agrícoles, DARP, 2019)

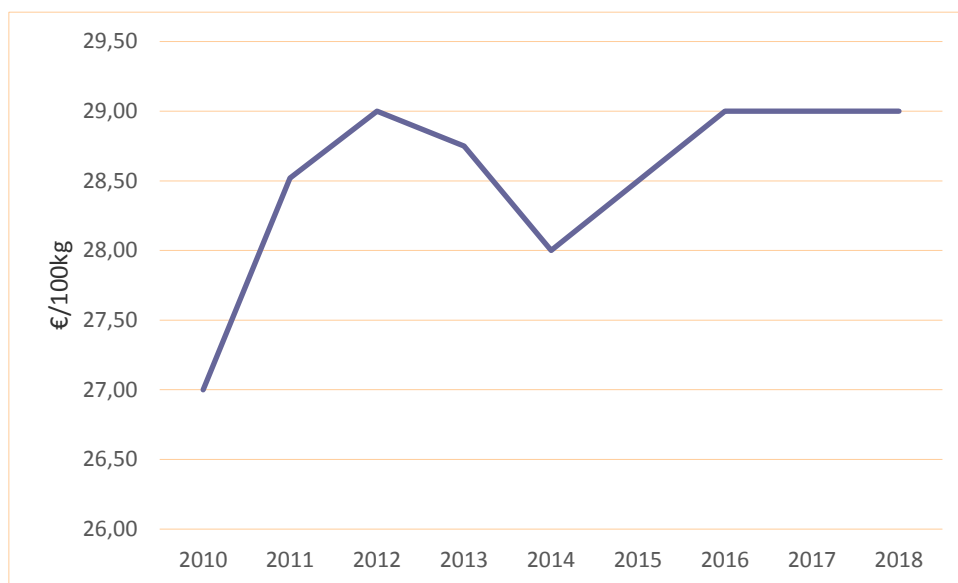
Quadre 3.3.2. Superfície i producció d'arròs. Baix Ebre, Montsià i Terres de l'Ebre. 2018 i 2017

	<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció respecte 2018-2017 (%)</i>	
	2018	2017	2018	2017	Superfície	Producció
Baix Ebre	8.362	8.286	60.900	52.583	0,92	15,82
Montsià	11.485	11.300	79.453	72.580	1,64	9,47
Terres de l'Ebre	19.847	19.586	140.353	125.163	1,33	12,14

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2019.

El 2018 es consolida la tendència a una certa estabilització en els preus de l'arròs en el conjunt de Catalunya. Tal com pot observar-se en el gràfic, els preus de l'arròs pràcticament no han variat en els darrers tres anys i se situen en el nivell que tenien al 2012. L'aprovació recent per part de la Unió Europea d'aranzels a les importacions d'arròs procedents de Cambodja i Birmània s'espera que repercuteixi positivament en el preu de les properes campanyes.

Gràfic 3.2.2. Evolució del preu de l'arròs a Catalunya (2010-2018)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2019.

La producció de vi es concentra sobretot a la Terra Alta, i en menor mesura a la Ribera d'Ebre. La collita del 2018 va ser força bona a la Terra Alta, amb 40.270 tones (gairebé un 15% més que l'any anterior). A la Ribera d'Ebre, però, s'observa una petita davallada en la producció (-4,3%) motivada principalment per la davallada en la superfície (-3,4). En el conjunt de les Terres de l'Ebre,

considerant també la reduïda producció del Baix Ebre i el Montsià, la producció va incrementar-se (12,1%) malgrat la lleugera reducció de la superfície (-0,55%).

Quadre 3.2.3. Superfície i producció de vinya. Terra Alta, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre. 2018 i 2017

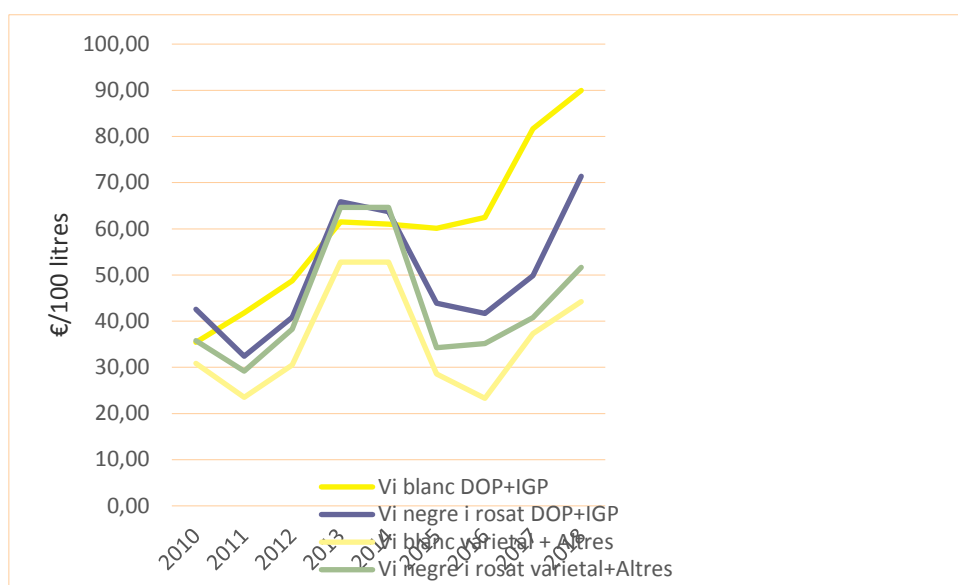
	<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció respecte 2018-2017 (%)</i>	
	2018	2017	2018	2018	Superfície	Producció
Ribera d'Ebre	1.107	1.146	6.403	6.688	-3,40	-4,26
Terra Alta	6.057	6.059	40.270	35.066	-0,03	14,84
Terres de l'Ebre(*)	7.203	7.243	46.991	41.929	-0,55	12,07

(*) inclou superfície i produccions de Baix Ebre i Montsià.

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2019.

En el conjunt de Catalunya, els preus del vi han presentat una tendència a l'alça. Tal com s'observa al gràfic, la diferència de preus entre vins de DO o IGP és significativa en el cas dels vins blancs, però no és massa significativa en el cas dels vins negres. No obstant això, aquest any s'observa un creixement més acusat en el preus del vins negres i rosats amb DO o IGP (43%), i la diferència entre els preus dels vins negres es va fent més significativa.

Gràfic 3.2.3. Evolució dels preus del vi a Catalunya (2010-2018)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2019.

La producció de **cítrics** es localitza gairebé íntegrament a les comarques del Baix Ebre i del Montsià, i és marginal a la Ribera d'Ebre. Tal com es pot observar en la taula, les principals produccions de cítrics —taronja i mandarina— es van reduir lleugerament en l'actual campanya (-1,11% en les taronges i 2% en les mandarines). La reducció de la producció va ser més acusada al Montsià, on la producció de mandarines va caure un -4% i la de taronges un -1,24%. Al Baix Ebre la producció de taronges va augmentar lleugerament (1,25%) mentre que les mandarines van disminuir (-1,24%).

Quadre 3.2.4. Superfície i producció de cítrics. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre. 2018 i 2017

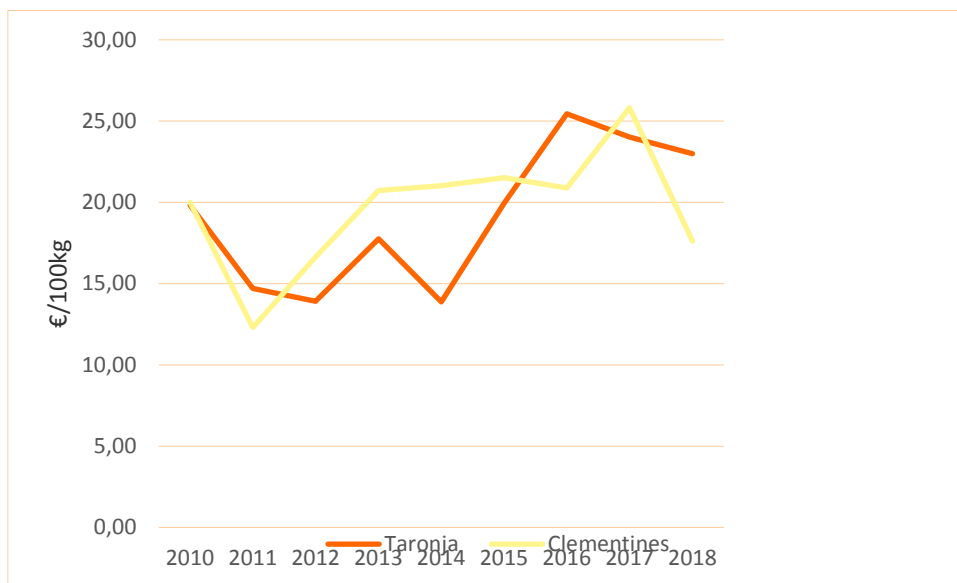
		<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció respecte 2018-2017 (%)</i>	
		2018	2017	2018	2017	Superf.	Producció
Baix Ebre	<i>Taronja</i>	1.057	1.044	14.946	14.762	1,25	1,25
	<i>Mandarina</i>	3.181	3.221	42.753	43.290	-1,24	-1,24
Montsià	<i>Taronja</i>	814	848	11.510	11.991	-4,01	-4,01
	<i>Mandarina</i>	3.000	3.088	40.320	41.503	-2,85	-2,85
Ribera d'Ebre	<i>Taronja</i>	6	6	85	85	0,00	0,00
	<i>Mandarina</i>	44	44	591	591	0,00	0,00
Terra Alta	<i>Taronja</i>	1.057	1.044	14.946	14.762	1,25	1,25
	<i>Mandarina</i>	3.181	3.221	42.753	43.290	-1,24	-1,24
Terres de l'Ebre	<i>Taronja</i>	1.877	1.898	26.541	26.838	-1,11	-1,11
	<i>Mandarina</i>	6.225	6.353	83.664	85.384	-2,01	-2,01

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2019.

Pel que fa als preus, s'observa una caiguda especialment acusada en les clementines (-31%) i més moderada en el cas de les taronges (-4,2%). En ambdós casos la situació és preocupant, especialment per a les clementines, amb uns preus inferiors als del 2010, i posa en greus dificultats la viabilitat de les explotacions de cítrics.

El sector està passant per una situació molt complicada, amb el mercat europeu inundat amb les importacions de cítrics procedents de Sud-àfrica, fet que genera un persistent excés d'oferta que penalitza fortament les produccions autòctones.

Gràfic 3.2.4. Evolució dels preus dels cítrics a Catalunya (2010-2018)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2019.

Un altre sector que continua en dificultats és el de la **fruita dolça**. Les principals produccions de fruita dolça a les Terres de l'Ebre són els préssecs, les nectarines i les cireres, i la producció es localitza principalment a la Ribera d'Ebre. Pel que fa als **préssecs i nectarines**, la producció d'aquesta campanya no ha estat bona: les gelades i els canvis sobtats de temperatura, l'abandonament de les explotacions i la incidència del virus de la Xerca expliquen la forta davallada de la producció tant de préssecs com de nectarines (-35% i -37% respectivament). La superfície també s'ha reduït perquè molts pagesos estan abandonant la producció d'aquests productes davant la dificultat de poder comercialitzar-los a un preu retributiu. Tant la davallada de producció com de superfície s'observen a les quatre comarques ebrenques.

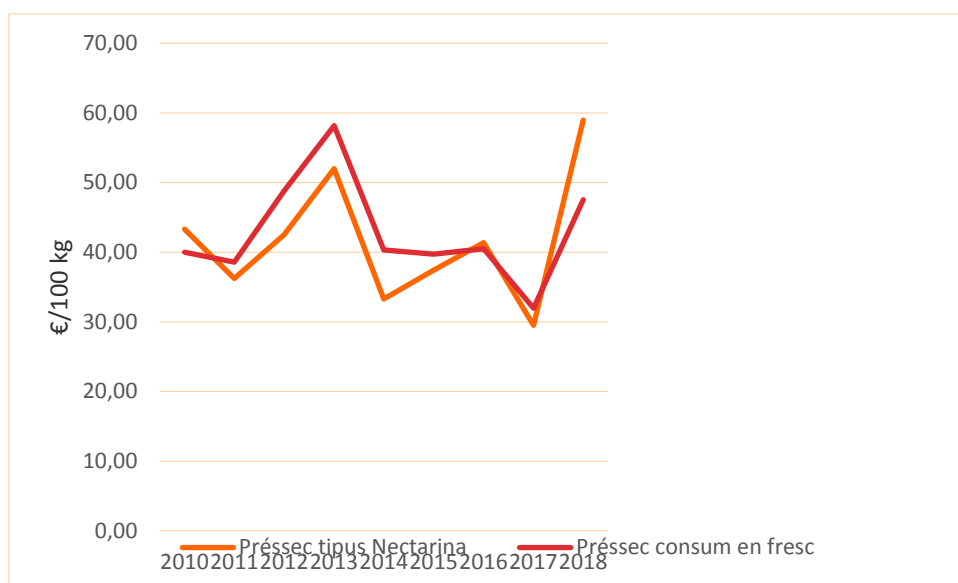
Quadre 3.2.5. Superfície i producció de préssecs i nectarines. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2018 i 2017

		<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn)</i>		<i>Variació respecte</i>	<i>producció</i>
		2018	2017	2018	2017	Superf.	Producció
Baix Ebre	<i>Préssecs</i>	140	146	1.524	2.701	-4,11	-43,58
	<i>Nectarines</i>	27	26	267	-	3,85	-
Montsià	<i>Préssecs</i>	107	112	1.164	2.043	-4,46	-43,02
	<i>Nectarines</i>	29	33	286	551	-12,12	-48,09
Ribera d'Ebre	<i>Préssecs</i>	979	1.020	10.654	15.795	-4,02	-32,55
	<i>Nectarines</i>	549	560	5.420	8.960	-1,96	-39,51
Terra Alta	<i>Préssecs</i>	44	50	479	814	-12,00	-41,15
	<i>Nectarines</i>	3	4	30	62	-25,00	-51,61
Terres de l'Ebre	<i>Préssecs</i>	1.270	1.328	13.821	21.353	-4,37	-35,27
	<i>Nectarines</i>	608	623	6003	9.573	-2,41	-37,29

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2016.

Els preus d'aquests productes han presentat una millora significativa aquest any, possiblement a causa de la caiguda de la producció. De fet, el preu de les nectarines gairebé s'ha doblat respecte als preus de l'any passat, mentre que el preu dels préssecs ha augmentat un 48% respecte a l'any passat.

Gràfic 3.2.4. Evolució dels preus dels préssecs i nectarines a Catalunya (2010-2018)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2019.

Pel que fa a la **cirera**, la producció es localitza a la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. Aquest any se n'esperava una bona collita, però les pluges en plena campanya en van malmetre una part important. Finalment, la producció ha estat significativament inferior a la de la temporada passada (-31,4%). Pel que fa a la superfície, està augmentant. Especialment a la Ribera d'Ebre s'està apostant per aquest conreu i algunes explotacions d'altres fruites dolces s'estan reconvertint a la cirera. A la Terra Alta també s'hi observa un creixement significatiu de la superfície de cirerer.

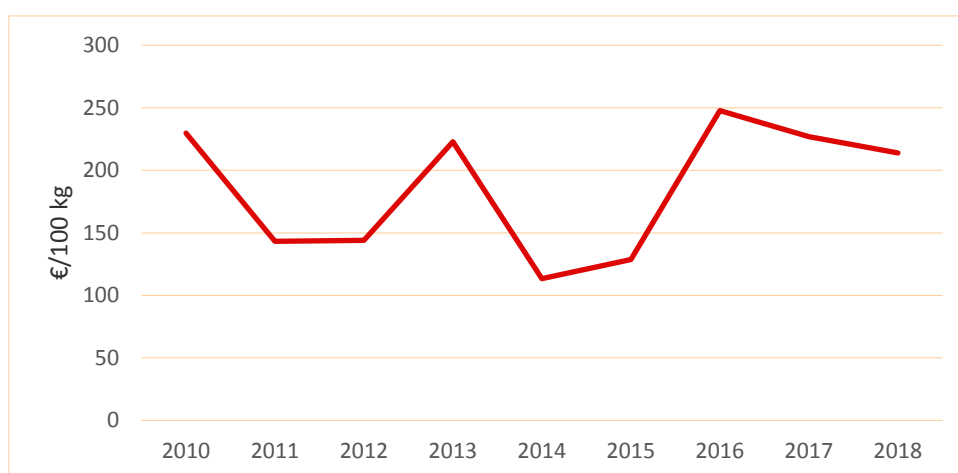
Quadre 3.2.6. Superfície i producció de cireres. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2018 i 2017

	<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció respecte 2018-2017 (%)</i>	
	2018	2017	2018	2017	Superfície	Producció
Baix Ebre	54	51	153	239	5,88	-35,98
Montsià	27	27	76	126	0,00	-39,68
Ribera d'Ebre	799	718	2.260	3.393	11,28	-33,39
Terra Alta	245	198	693	878	23,74	-21,07
Terres de l'Ebre	1.125	994	3.182	4.636	13,18	-31,36

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2019.

Però, tot i això, aquest any els preus han continuat reduint-se, si bé de manera moderada (-5,8%), i s'han situat en els 213€ els 100 kg.

Gràfic 3.2.5. Evolució dels preus de les cireres (2010-2018)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2019.

Pel que fa a la **fruita seca**, la Terra Alta representa més de la meitat de la producció i superfície d'ametlla. La Ribera d'Ebre també és productora d'ametlles. La garrofa té un pes important al Baix Ebre i, en menor quantia, al Montsià. L'avellana representa una part marginal en la producció de fruita seca a les comarques de l'Ebre.

En l'actualitat, la garrofa és el producte que presenta una previsiones més positives. El consum d'aquest producte s'està popularitzant en la rebosteria i com a additiu alimentari i això està generant un increment de la demanda que ha millorat els preus del producte. Això està fent que la producció de garrofes es mantingui a l'alça: la producció en la darrera campanya ha estat un 29% superior a l'anterior, amb increment significatius de la producció al Baix Ebre (31%), Montsià (11%) i Ribera d'Ebre (42%), a la Terra Alta no hi ha garrofers. Per als productors d'ametlla i avellana, la campanya de 2018 no va ser bona: la producció d'ametlla ha disminuït un -8% i la d'avellana un -36%.

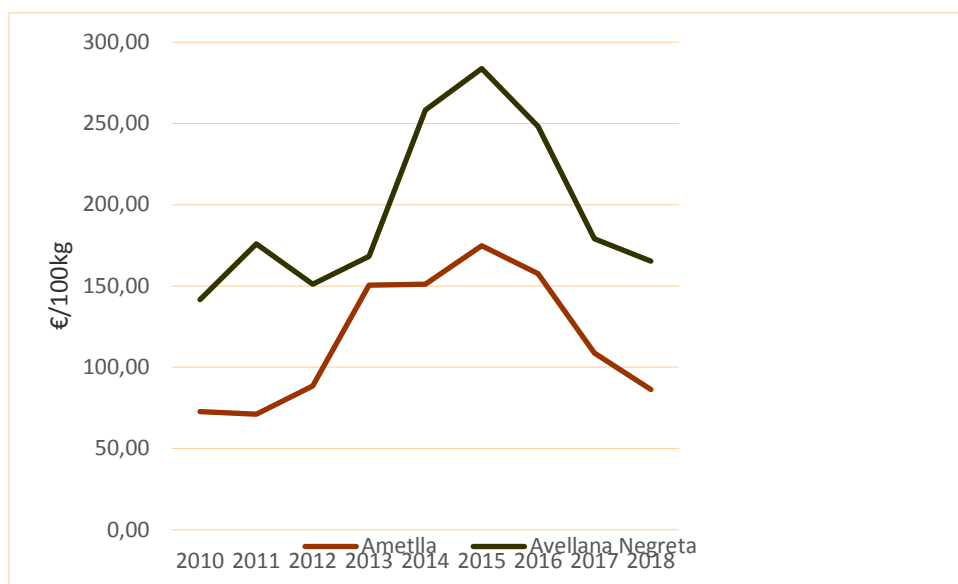
Quadre 3.2.7. Superfície i producció d'ametlles, avellanes i garrofes. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2018 i 2017

		<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció 2018-2017(%)</i>	
		2018	2017	2018	2017	Superf.	Producció
Baix Ebre	<i>Ametlles</i>	1.573	1.597	625	696	-1,50	-10,20
	<i>Avellanes</i>	0	0	0	0	0	0
	<i>Garrofes</i>	2.572	2.595	5.106	3.879	-0,89	31,63
Montsià	<i>Ametlles</i>	486	449	243	235	8,24	3,40
	<i>Avellanes</i>	0	0	0	0	0	0
	<i>Garrofes</i>	318	383	635	572	-16,97	11,01
Ribera d'Ebre	<i>Ametlles</i>	2.484	2.469	1.258	1.298	0,61	-3,08
	<i>Avellanes</i>	95	96	38	59	-1,04	-35,59
	<i>Garrofes</i>	19	18	37	26	5,56	42,31
Terra Alta	<i>Ametlles</i>	9.324	9.312	2.966	3.331	0,13	-10,96
	<i>Avellanes</i>	453	467	189	299	-3,00	-36,79
	<i>Garrofes</i>	0	0	0	0	0	0
Terres de l'Ebre	<i>Ametlles</i>	13.867	13.827	5.092	5.560	0,29	-8,42
	<i>Avellanes</i>	548	563	227	358	-2,66	-36,59
	<i>Garrofes</i>	2.909	2.996	5.778	4.477	-2,90	29,06

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARP, 2016.

Pel que fa als preus, continua la davallada que va iniciar-se el 2015 i que està posant el sector en greus dificultats. Aquest any la caiguda dels preus ha estat una mica més moderada que en els anys anteriors en el cas de l'avellana (-7%), a causa de la mala collita de l'avellana a Turquia. Però l'ametlla presenta una davallada força significativa respecte a l'any anterior (-20%) i se situa per sota de l'euro per quilo.

Gràfic 3.2.6. Evolució dels preus de l'ametlla i l'avellana (2010-2018)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2019.

Els productes de l'**horta** també tenen un pes important a les comarques ebrenques, especialment, al Baix Ebre i al Montsià. El Baix Ebre presenta producció d'una gran varietat de productes de l'horta: hi destaca la producció de tomàquets i coliflor, però també d'enciam, escarola, síndria, carbassa i carbassó, cogombre, pebrot, carxofa, ceba i porro. El Montsià no té una varietat de productes tan àmplia, però cal remarcar la producció de tomàquet, coliflor i, sobretot, carxofa. La producció d'hortalisses és força més reduïda a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta.

Aquest any no disposem de les dades de superfície i producció de l'horta però sí que hem pogut constatar que els preus d'aquests productes continuen a la baixa. Les hortalisses amb més presència a les Terres de l'Ebre com el tomàquet i la coliflor no escapen d'aquesta tendència i presenten caigudes de preus del -6% i el -15%, respectivament. Pel que fa a la carxofa, els preus creixen significativament respecte a l'any passat (22%).

3.3. Les produccions ramaderes a les Terres de l'Ebre al 2018

Pel que fa als sectors ramaders, a les quatre comarques hi trobem una forta implantació de l'aviram i, en menor mesura, del porcí. La resta de produccions són més marginals; no obstant això, en aquest apartat analitzarem també l'evolució del oví i cabrum i els conills.

3.3.1. La producció d'aviram al 2018

L'aviram, principalment gallines i pollastres, es troba força concentrat a la comarca del Baix Ebre, el qual el 2017 representava més del 71% del total d'explotacions de les Terres de l'Ebre i el 73% de la capacitat (que suposava més 10.500.000 places de capacitat al 2017). La dada del 2018 no l'hem inclòs perquè està pendent de confirmació. El Montsià és la segona comarca productora d'aviram (19% de les explotacions i 14% de la capacitat al 2017), i s'observa un significatiu increment de la capacitat aquest any (12,6%). L'aviram és menys rellevant a les altres dues comarques ebrenques. La Ribera d'Ebre és l'única comarca on s'observa una reducció de la capacitat (-8,8%). Finalment, resulta molt rellevant la situació de la Terra Alta, una comarca on el sector s'ha implementat més tard i on continua creixent. Malgrat que el nombre d'explotacions és reduït (57 al 2017), la dimensió de les explotacions d'aviram és significativament superior a la de la resta de comarques ebrenques: la mitjana de les explotacions de gallines i pollastres de les Terres d'Ebre se situa en les 15.000 places, mentre que la dimensió mitjana de les explotacions de la Terra Alta supera les 24.000 places. De fet, es pot observar com hi ha un creixement important de la capacitat al 2018 (19%).

En el conjunt de les Terres de l'Ebre, s'observa una clara tendència a la concentració, tot i així encara es mantenen un gran nombre d'explotacions petites de gallines i pollastres (menys d'una unitat ramadera): aquestes explotacions representen el 76% del nombre d'explotacions però no arriben a l'1% de la capacitat. Per contra, les explotacions més grans (24% del total) suposen el 99% de la capacitat de les Terres de l'Ebre.

Quadre 3.3.1. Capacitat total aviram(*). Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2018 i 2017

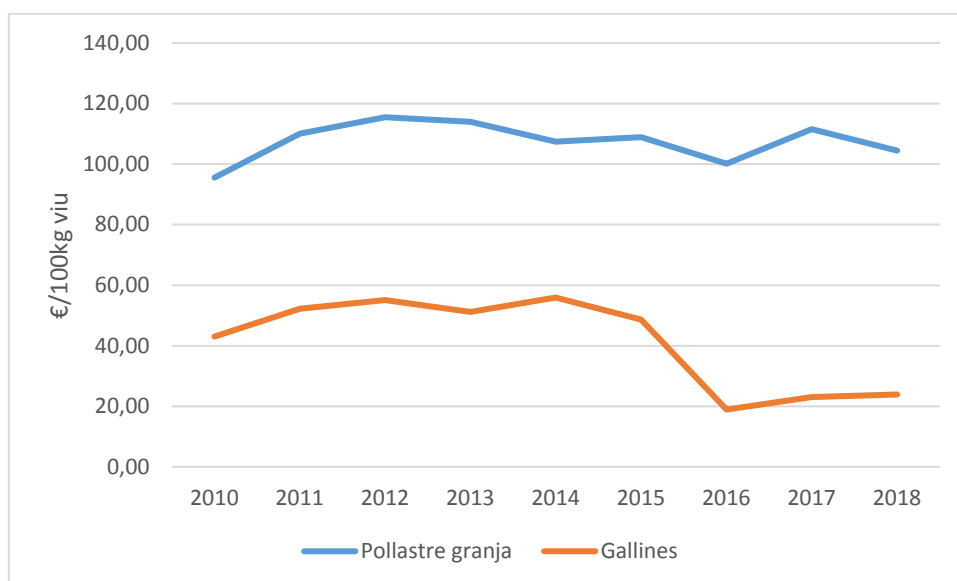
	<i>Capacitat productiva</i>		<i>Variació capacitat respecte 2018-2017</i>	<i>Explotacions</i>
	2018	2017		2017
Baix Ebre	-	10.540.368	-	685
Montsià	2.133.630	1.894.142	12,64	183
Ribera d'Ebre	501.102	549.245	- 8,77	34
Terra Alta	1.645.308	1.381.790	19,07	57
Terres de l'Ebre	-	14.365.545	-	959

Font: elaboració pròpia amb dades del documents del DARP "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2017" i dades facilitades pel DARP (març de 2019). La dada del Baix Ebre està pendent de revisió.

(*) Només gallines i pollastres.

Pel que fa als preus, el preu del pollastre de granja es manté per sobre de l'euro el quilo, si bé s'observa una lleugera davallada respecte a l'any anterior (-6,4%). En el cas de les gallines per a carn, la seva importància al mercat és molt més reduïda, i tal com pot observar-se en el gràfic, els preus no s'han recuperat de la forta davallada que van patir el 2015.

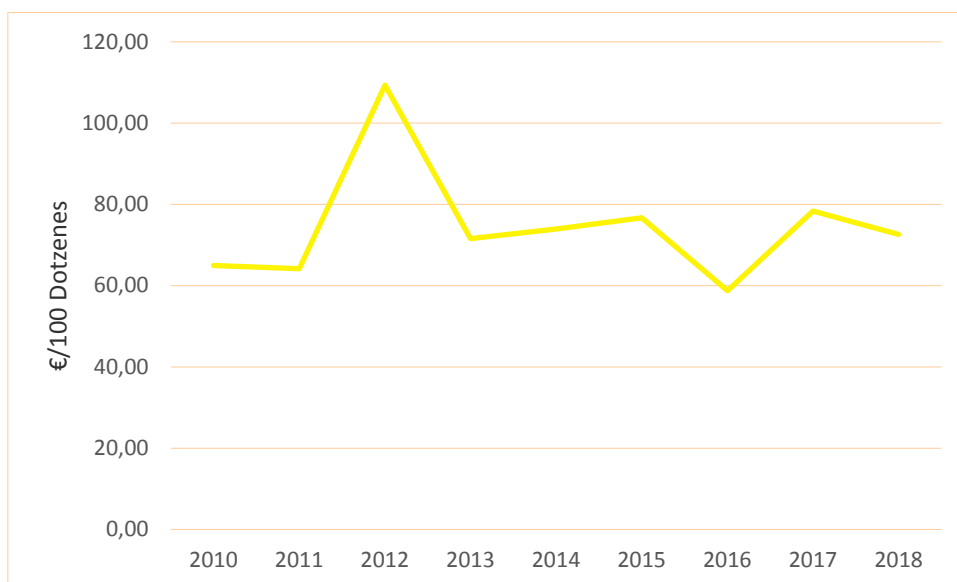
Gràfic 3.3.1. Evolució dels preus dels pollastres i gallines per a carn (2010-2018)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2019.

Pel que fa als ous, es pot observar una davallada moderada en els preus (-7,3%). El 2018 el preu pagat al productor per la dotzena d'ous es va situar al voltant dels 0,72 € la dotzena d'ous, molt lluny de l'1,09 € que va assolir el 2012.

Gràfic 3.3.2. Evolució dels preus dels ous (2010-2018)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2019.

3.3.2. La producció de porcí el 2018

Tal com hem comentat en anteriors informes, sembla que el porcí va guanyant pes en la producció ramadera de les comarques de l'Ebre. La producció porcina es concentra sobretot a la comarca del Montsià (41% de les explotacions de les Terres de l'Ebre i 48% de la capacitat al 2017). La capacitat ha continuat augmentant en aquesta comarca (2,4%). Al Baix Ebre, l'augment de la capacitat ha estat força més moderat (0,75%). A la Ribera d'Ebre, la comarca on el porcí està menys implantat, la capacitat s'ha reduït (-8,3%). I, finalment, a la Terra Alta continua la tendència a l'increment de la capacitat productiva de porcí (5,3%).

En definitiva, sembla que el sector porcí es va consolidant en la producció ramadera de les Terres de l'Ebre i la capacitat productiva continua a l'alça (1,1%).

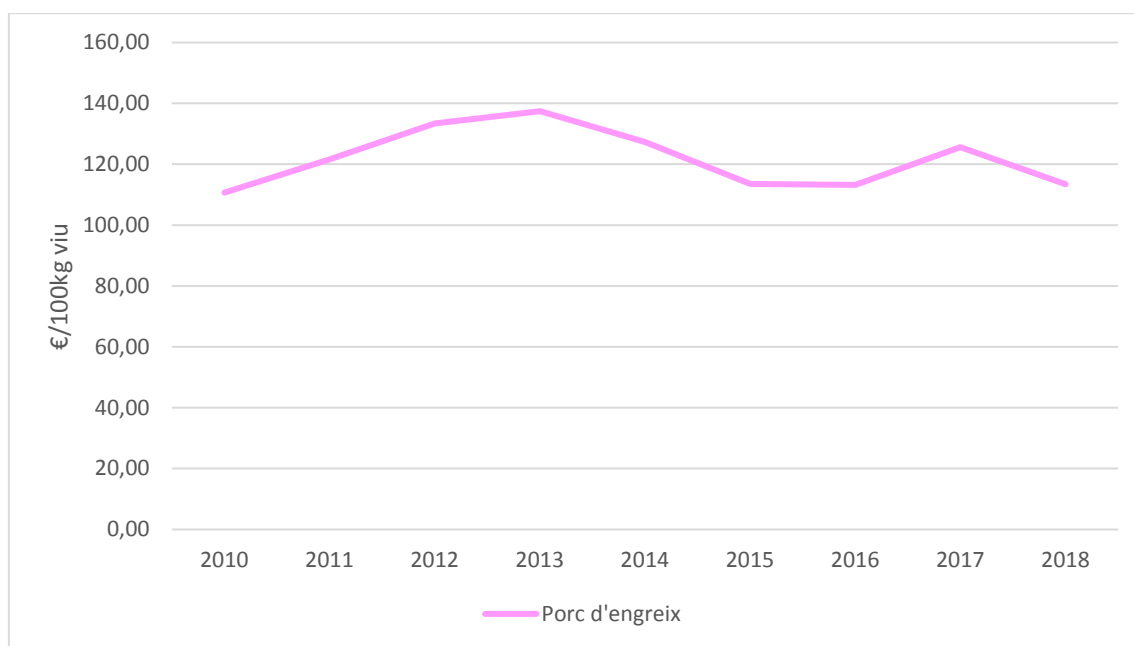
Quadre 3.3.2. Explotacions i capacitat total porcí (*). Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2018 i 2017

	<i>Capacitat productiva</i>		<i>Variació capacitat respecte 2018-2017</i>	<i>Explotacions</i>
	2018	2017		2017
Baix Ebre	88.861	88.200	0,75	53
Montsià	193.801	189.206	2,43	103
Ribera d'Ebre	48.426	52.806	-8,29	41
Terra Alta	69.573	66.065	5,31	51
Terres de l'Ebre	400.661	396.277	1,11	248

Font: elaboració pròpia amb dades dels documents del DARP "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2017" i dades facilitades pel DARP (març de 2019).

Tot i així, els preus del porcí continuen a la baixa des del 2013 i, malgrat el lleu increment dels preus al 2017, aquest any els preus han tornat a caure (-9,7%), i se situen als 113,42 € els 100 kg en viu.

Gràfic 3.3.2. Evolució dels preus del porc d'engreix (2010-2018)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2019.

3.3.3. L'oví i el cabrum el 2018

L'oví i el cabrum s'està convertint en una producció ramadera marginal a les Terres de l'Ebre, i aquesta tendència no s'ha frenat el 2018, tal com es pot observar en els quadres 3.3.3 i 3.3.4.

Pel que fa a l'oví, la capacitat va reduir-se un 7% en el conjunt de les Terres de l'Ebre. Més del 42% de les explotacions es localitzen al Baix Ebre i aquesta comarca és la que s'ha vist més afectada per la reculada del sector durant el 2018 (disminució del -32% de la capacitat productiva). També a la Ribera d'Ebre en disminueix la capacitat, si bé més moderadament (-12%). Al Montsià s'hi observa un esperançador increment de la capacitat (26%), i a la Terra Alta es manté la capacitat productiva (1,4%).

Quadre 3.3.3. Explotacions i capacitat total oví (*). Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2018 i 2017

	<i>Capacitat productiva</i>		<i>Variació capacitat respecte 2018-2017</i>	<i>Explotacions</i>
	2018	2017		2017
Baix Ebre	16.052	23.497	- 31,68	116
Montsià	19.888	15.733	26,41	60
Ribera d'Ebre	14.452	16.497	- 12,40	54
Terra Alta	16.504	16.268	1,45	45
<i>Terres de l'Ebre</i>	66.896	71.995	-7,08	275

Font: elaboració pròpia amb dades dels documents del DARP "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2017" i dades facilitades pel DARP (març de 2019).

Pel que fa al **cabrum**, la situació és molt similar. El Baix Ebre, que suposa gairebé la meitat de la capacitat i de les explotacions d'aquesta espècie a les Terres de l'Ebre, però, presenta una important reducció en capacitat al 2018 (-23%). A la Ribera d'Ebre la reducció de capacitat és més moderada (-3,5%). Per contra, la capacitat augmenta a la Terra Alta (17%, respectivament) i es manté força estable al Montsià (0,2%). Tot i així, en el conjunt de les Terres de l'Ebre, la capacitat recula un 10,7% durant el 2018.

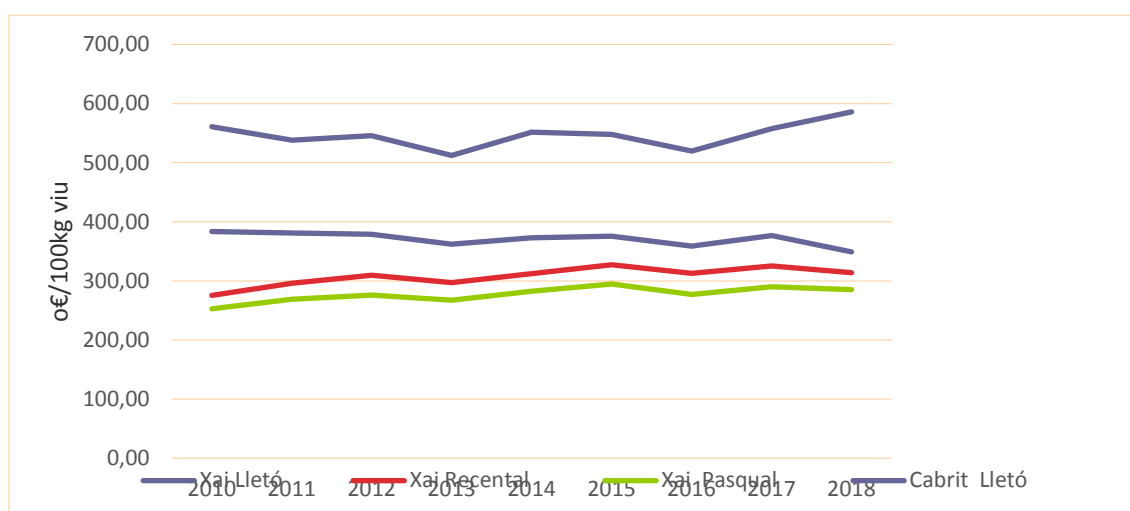
Quadre 3.3.4. Explotacions i capacitat total cabrum (*). Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2018 i 2017

	<i>Capacitat productiva</i>		<i>Variació capacitat respecte 2018-2017</i>	<i>Explotacions</i>
	2018	2017		2017
Baix Ebre	13.021	16.889	- 22,90	138
Montsià	5.208	5.199	0,17	64
Ribera d'Ebre	9.257	9.592	- 3,49	61
Terra Alta	3.277	2.797	17,16	50
Terres de l'Ebre	30.763	34.477	-10,77	313

Font: elaboració pròpia amb dades dels documents del DARP "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2017" i dades facilitades pel DARP (març de 2019).

Aquesta persistent davallada de les produccions d'oví i cabrum és fàcilment explicable quan s'observa l'atonía en els preus, que gairebé no han augmentat des del principi de la dècada. El 2018 únicament el cabrit lletó presenta una millora en els preus percebuts pel productor (5,1%), mentre que els xais presenten tots davallades en els preus: els preus del xai lletó disminueixen un -7,3% respecte al 2017, el xai recental un -3,5% i el xai pasqual -1,8%. Pel que fa a llet de cabra, els preus també han disminuït (-3%) i se situen a 0,79 €/litre.

Gràfic 3.3.3. Evolució dels preus del xai i cabrit (2010-2018)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2017.

3.3.4. Altres produccions ramaderes a les Terres de l'Ebre

El **conill** ha continuat amb la tendència negativa dels darrers anys. La capacitat s'ha reduït en el conjunt de les Terres de l'Ebre un 23%. També ha disminuït de forma significativa al Baix Ebre i la Terra Alta (-43% i -34%, respectivament), s'ha mantingut estable a la Ribera d'Ebre i ha augmentat al Montsià (15,4%).

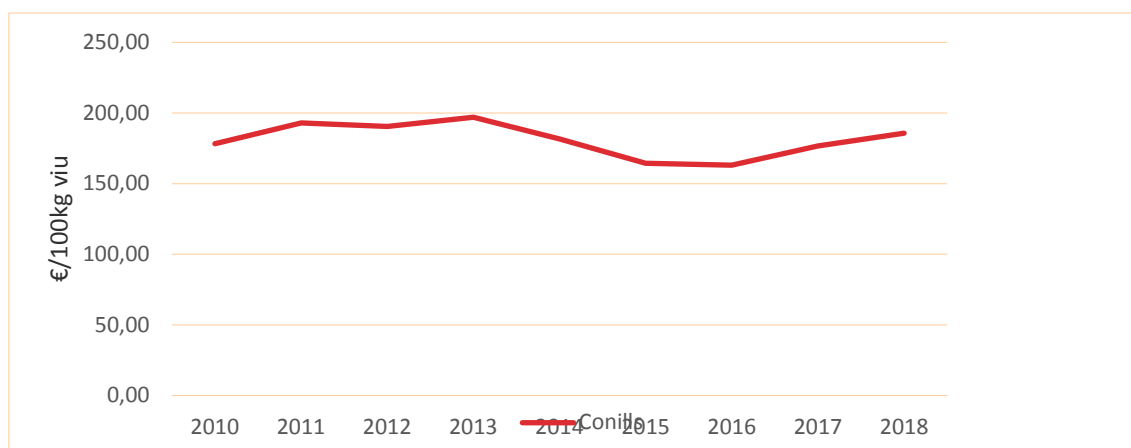
Quadre 3.3.5. Explotacions i capacitat total conills (*). Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2018 i 2017

	<i>Capacitat productiva</i>		<i>Variació capacitat respecte 2018-2017</i>	<i>Explotacions 2017</i>
	2018	2017		
Baix Ebre	42.224	74.791	- 43,54	26
Montsià	51.371	44.510	15,41	15
Ribera d'Ebre	28.101	28.103	- 0,01	11
Terra Alta	47.884	72.789	- 34,22	14
<i>Terres de l'Ebre</i>	169.580	220.193	-22,99	66

Font: elaboració pròpia amb dades dels documents del DARP "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2017" i dades facilitades pel DARP (març de 2019).

Pel que fa als preus, continuen recuperant-se i aquest any han augmentat un 5,2%. S'han tornat a situar a preus similars als que hi havia al principi de la dècada. Actualment, els preus se situen en 1,85 € el quilo viu.

Gràfic 3.3.4. Evolució dels preus del conill (2010-2018)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus. 2019.

L'**apicultura** ha estat un sector en creixement a les Terres de l'Ebre en els darrers anys i ara sembla que la producció s'està estabilitzant. El 2018

pràcticament no ha variat la capacitat (s'observa una lleugera reducció del -0,4%). El Baix Ebre, la principal comarca productora (72% de la capacitat de les Terres de l'Ebre), en va reduir lleugerament la capacitat (-2,9%). Al Montsià la producció es va mantenir estable, a la Ribera d'Ebre va augmentar de forma significativa (22%) i, finalment, a la Terra Alta es va reduir (-7%).

La resta de produccions ramaderes són gairebé marginals a les Terres d'Ebre. Actualment, hi ha 133 explotacions de **boví** a les Terres de l'Ebre, la majoria al Baix Ebre (83) i al Montsià (30). El 2018, la capacitat va augmentar de forma significativa al Montsià (22%). El creixement del Montsià va compensar la caiguda de la producció en la resta de comarques (-3% al Baix Ebre, -1% a la Ribera d'Ebre i -15% a la Terra Alta). Així doncs, en el conjunt de les Terres de l'Ebre la capacitat es va mantenir estable (0,18%). No obstant això, els preus del sector no conviden l'optimisme: el 2018 els preus del vedell de carn es van mantenir estables però resulten poc retributius (se situen en 2,15 €/kg.). I pel que fa a la llet, els preus continuen mantenint-se molt baixos: 31,9 € els 100 litres.

Pel que fa a l'**equí**, hi ha 557 explotacions que tenen cavalls a les Terres de l'Ebre (dada del 2017). No obstant això, la majoria no es tracta d'explotacions productives sinó que els animals es tenen per al lleure. El 2017, van augmentar la capacitat productiva de les explotacions equines al conjunt de les Terres de l'Ebre (12%), especialment a les comarques del Baix Ebre i la Ribera d'Ebre (21% i 36% respectivament).

3.4. La pesca a les Terres de l'Ebre al 2018

Durant el 2018, les Terres del Ebre van representar més del 16% de les captures pesqueres de Catalunya i més del 24% dels ingressos totals. Les captures van augmentar en totes les llotges ebrenques: la llotja de Sant Carles de la Ràpita, que un any més és la més important de Catalunya quant a recaptació, va augmentar les seves captures un 6,8% aquest any i l'increment de la recaptació va ser, fins i tot, més gran (7,5%). Els increments de captures van ser significatius a l'Ampolla (17,1%) i Deltebre (7,7%), i més moderats a l'Ametlla (1,8%) i les Cases d'Alcanar (3%). Tot i l'increment en el nombre de captures, tant l'Ametlla

com Deltebre, han vist reduir l'import de la seva recaptació (-2,7% i -5,5%, respectivament) a causa de la disminució dels preus. En canvi, s'observen increments significatius en la recaptació, especialment a l'Ampolla (21,2%), les Cases d'Alcanar (10,3%) i, tal com hem esmentat anteriorment, a Sant Carles de la Ràpita. En definitiva, per al conjunt de les Terres de l'Ebre, la situació del sector pesquer va presentar una lleu millora respecte a l'any anterior: les captures van augmentar un 5,7% i la recaptació un 4,2%. El quadre 3.4.1 recull tota la informació.

Quadre 3.4.1. Captures pesqueres (en kg) i import (en €). Principals llotges de les Terres de l'Ebre. 2018 i 2017

	2018		2017		Variació 2018-2017 (%)	
	Captures (en kg)	Import (€)	Captures (en kg)	Import (€)	Captures	Import
Ametlla de Mar, l'	1.180.568	6.314.217	1.159.816	6.492.115	1,79	-2,74
Ampolla, l'	178.931	1.160.736	152.741	957.929	17,15	21,17
Deltebre	224.854	2.134.451	208.721	2.258.504	7,73	-5,49
Cases d'Alcanar	200.026	1.101.031	194.152	998.548	3,03	10,26
St. Carles de la Ràpita	2.684.681	14.219.817	2.512.415	13.227.469	6,86	7,50
<i>Terres de l'Ebre</i>	<i>4.469.060</i>	<i>24.930.252</i>	<i>4.227.845</i>	<i>23.934.565</i>	<i>5,71</i>	<i>4,16</i>

Font: Estadístiques pesqueres, DARP, 2019.

4. L'evolució de l'ocupació i l'atur del sector primari el 2018

Per tal d'analitzar l'evolució del mercat de treball al sector agrari de les Terres de l'Ebre, utilitzarem la informació trimestral sobre afiliats a la Seguretat Social de l'Observatori de Treball i Model Productiu. Aquestes dades estan desagregades en règim general i règim especial de treballadors autònoms. De fet, els treballadors autònoms representen la majoria dels treballadors en el sector agrari. El 2018, el 78% dels treballadors agraris de les Terres de l'Ebre es comptabilitzaven en el RETA. A la Terra Alta i la Ribera d'Ebre, el percentatge de treballadors RETA amb relació al conjunt de treballadors agraris se situa al voltant del 90% (95% i 88% respectivament). Al Montsià els treballadors

autònoms són més del 82%. En canvi, el Baix Ebre és la comarca amb un percentatge més gran d'afiliats al règim general dins dels treballadors agraris, un 43%, (font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu, 2019).

Comparant les dades de l'últim trimestre de l'any amb les de l'any anterior (vegeu quadre 4.1), es pot observar que en el conjunt de les Terres de l'Ebre hi ha una lleugera disminució dels afiliats a la Seguretat Social (-2,14%), tant en règim general (-2,27%) com en RETA (-2,11 %). Aquesta circumstància contrasta amb la resta de Catalunya, on el 2018 va ser un bon any per a l'ocupació agrària: els afiliats van augmentar un 7,38% (18,9% en l'afiliació al règim general i un 3,5% en el RETA). El comportament de les comarques ebrenques, però, ha estat dispar. Els afiliats es van reduir moderadament a la Ribera d'Ebre (-0,82%) i a la Terra Alta (-2,33%). A la Ribera d'Ebre, els afiliats al RETA van disminuir (-2,7%), mentre que els afiliats al règim general van augmentar un 16%. Cal tenir en compte, però, que a la Ribera d'Ebre, els afiliats al règim general representen un percentatge molt reduït del total d'afiliats (només el 12%). A la Terra Alta la disminució d'afiliats va ser superior en règim general (-9,8%) que en el RETA (-1,9%). Al Baix Ebre i el Montsià, per contra, els afiliats van augmentar lleugerament (1,94% i 1,15%, respectivament). Al Baix Ebre, l'augment d'afiliats al règim general (7,7%) va compensar la reducció dels afiliats al RETA (-2,02%). En canvi, al Montsià van augmentar els dos col·lectius: els afiliats al règim general (3,5%) i els afiliats al RETA (0,64%).

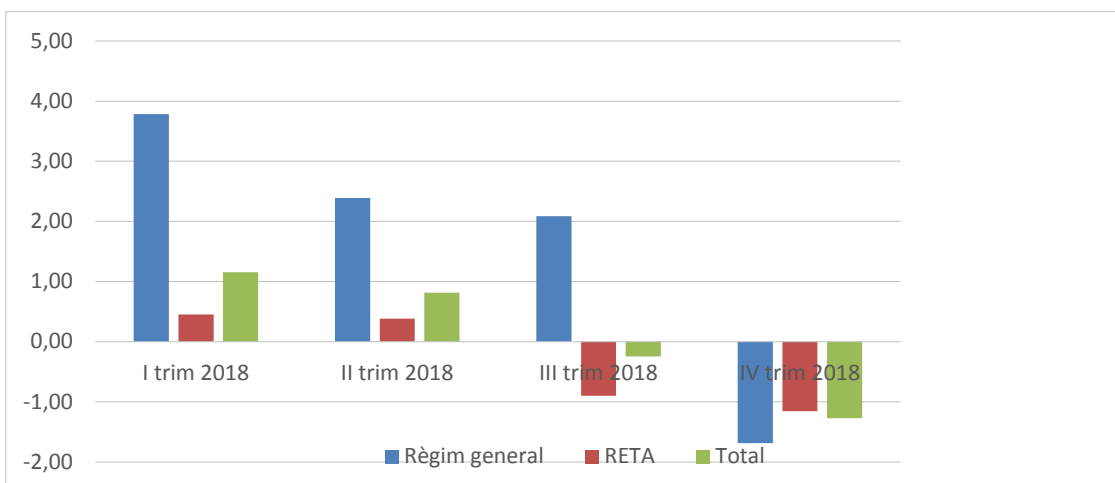
Quadre 4.1. Règim general i RETA sobre el total de treballadors del sector primari. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta, Terres de l'Ebre i Catalunya

	<i>IV trimestre 2018</i>		<i>IV trimestre 2017</i>		<i>Variació interanual</i>	
	Règim general	RETA	Règim general	RETA	Règim general	RETA
Baix Ebre	590	776	548	792	7,66	-2,02
Montsià	204	937	197	931	3,55	0,64
Ribera d'Ebre	58	428	50	440	16,00	-2,73
Terra Alta	37	717	41	731	-9,76	-1,92
<i>Terres de l'Ebre</i>	817	2.833	836	2.894	-2,27	-2,11
<i>Catalunya</i>	9.077	23.316	7.632	22.535	18,93	3,47

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu, 2019.

El gràfic 4.1 presenta les variacions intertrimestrals dels treballadors en règim general, RETA i el total, per al conjunt de les Terres de l'Ebre. Tal com es pot observar en el gràfic, hi ha oscil·lacions elevades en els afiliats al règim general, mentre que les variacions del règim RETA són més moderades. El gràfic permet observar que les davallades d'afiliats es van concentrar especialment en els darrers semestres de l'any, fet que és habitual en el sector agrari, ja que són els semestres de menys activitat. En el còmput total, tal com hem comentat, hi ha una pèrdua d'afiliats, tant en règim general com en RETA.

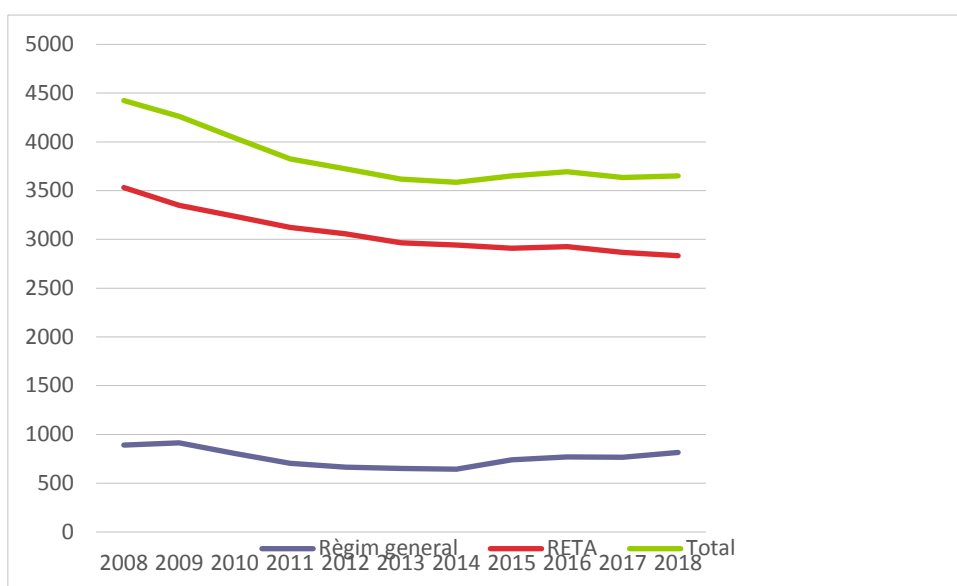
Gràfic 4.1. Taxa de variació intertrimestral (2018-2017) dels afiliats a la Seguretat Social en el sector de l'agricultura, ramaderia i pesca. Afiliats al règim general i RETA. Terres de l'Ebre

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu, 2019.

Una dada que resulta preocupant, doncs, entre el quart trimestre del 2008 i el del 2018 és que s'han perdut 774 afiliats al sector primari: en règim general les dades no han variat gaire i la pèrdua ha estat de 75 afiliats, però en el RETA s'han perdut 699 afiliats agraris (gairebé un 20%), cosa que indica l'abandonament de l'activitat i la manca de relleu generacional de moltes explotacions.

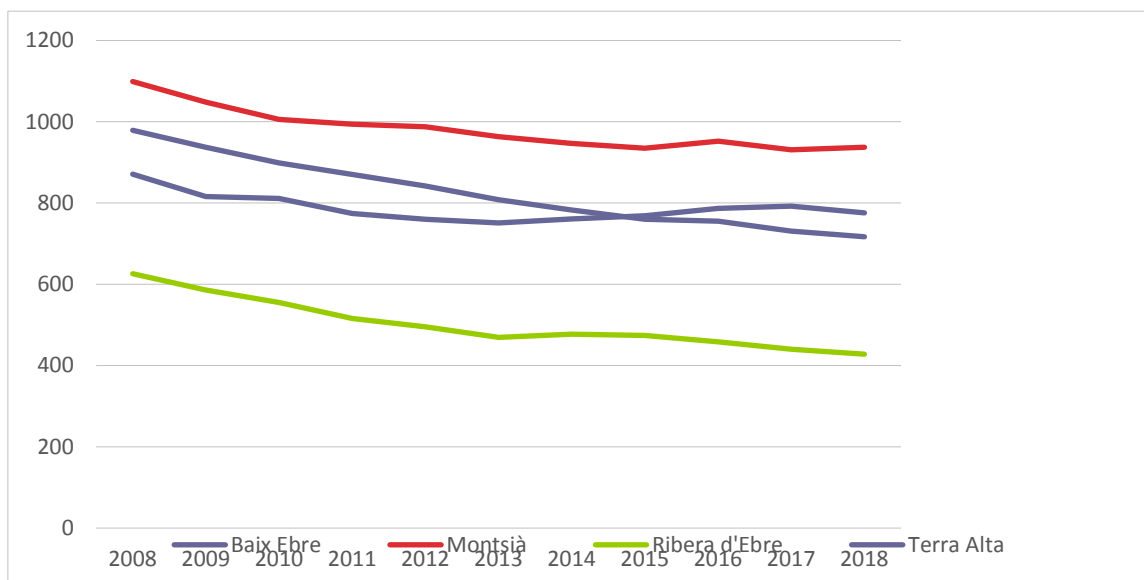
Gràfic 4.2. Evolució dels afiliats a la Seguretat Social en el sector de l'agricultura, ramaderia i pesca (2008-2018). Afiliats al Règim General i RETA. Terres de l'Ebre

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu, 2019.

Donat que la majoria de treballadors agraris i els titulars de les explotacions estan afiliats al RETA, aquestes dades resulten especialment preocupants. En el gràfic 4.3 s'observa que la davallada té lloc en les 4 comarques ebrenques. La situació més dramàtica s'observa a la Terra Alta, on l'afiliació en el RETA ha disminuït gairebé un 27% (262 afiliats menys), i a la Ribera d'Ebre, on va disminuir un 32% (198 afiliats menys). Al Montsià, la comarca amb més afiliats al RETA, la disminució ha estat més moderada (-15%), però tot i així suposa 162 afiliats menys. Finalment, al Baix Ebre la caiguda no ha estat tan acusada (-11%) i el nombre d'afiliats mostra una tendència creixement a partir de 2014, fet que suposa que les afiliacions només disminueixin en 95 afiliats.

Gràfic 4.3. Evolució dels afiliats agraris al RETA (2008-2018). Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta

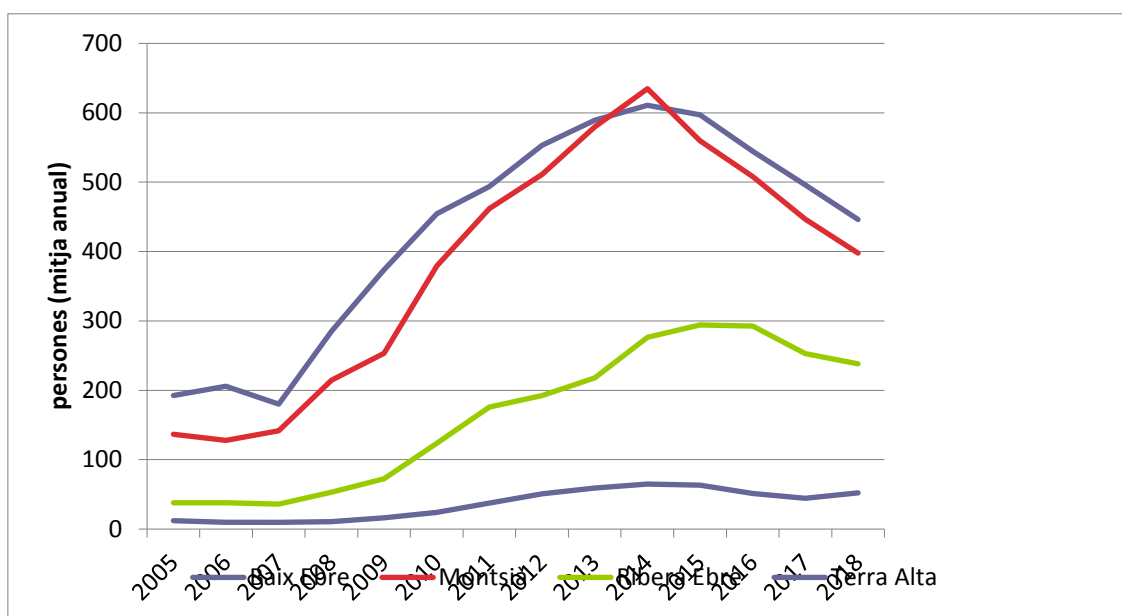

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu, 2019.

El gràfic 4.4 ens permet observar l'evolució dels aturats registrat des del 2005. Tal com pot observar-se en el gràfic, els aturats registrats del sector agrari no van deixar d'augmentar des de 2008 fins al 2014, i aquesta tendència es va donar a totes les comarques ebrenques, però es va revertir el 2015 i ha continuat el 2018, tot i la reducció dels afiliats a la Seguretat Social, la qual cosa ens indica que la reducció d'afiliats pot estar motivada per l'abandonament de l'activitat (jubilacions).

Al conjunt de les Terres de l'Ebre, el 2018 els aturats registrats al sector agrari es van reduir (-8,5%). Els aturats agraris es van reduir a totes les comarques ebrenques excepte a la Terra Alta. Les reduccions més significatives es van dur a terme al Montsià (-11,0%) i al Baix Ebre (-10,0%). A la Ribera d'Ebre, la disminució dels aturats agraris va ser més moderada (-5,7%). Per contra, a la Terra Alta els aturats agraris van augmentar per primer cop en els darrers cinc anys, i l'increment va ser significatiu (17%). Van ser importants al Montsià (-12%), mentre que al Baix Ebre la reducció va ser d'un 9% (font: elaboració pròpia amb dades de l'Idescat, 2018).

Gràfic 4.2. Aturats registrats en el sector agrari. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. 2005-2017

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Idescat, 2019.

5. Resum i consideracions finals

En aquest informe hem assenyalat que l'agricultura catalana ha fet una aportació negativa al creixement de l'economia el 2018, però tot i així ha estat un any millor que el 2017. A més, la disminució del VAB agrari sembla que no ha afectat significativament l'ocupació, que ha continuat creixent. També cal remarcar que la renda agrària ha recuperat els nivells de l'etapa precrisi i s'ha situat en el valor del 2006. Pel que fa a la balança comercial, s'observa un lleu empitjorament, ja

que la reducció de les exportacions ha estat més acusada que la de les importacions.

Pel que fa a les Terres de l'Ebre, el comportament dels diversos sectors ha estat molt dispar. Cal remarcar les dificultats del sector dels cítrics, la fruita dolça i la fruita seca. D'altra banda, aquest any la collita d'arròs ha estat força bona i els preus del vi han tendit a l'alça. Comentem aquests aspectes amb més detall:

Oli d'oliva. La producció d'aquest any s'ha vist minvada per la sequera, i els preus han continuat a la baixa. No obstant això, el sector ha continuat la seva aposta per la qualitat. En aquesta línia, tres olis de les Terres de l'Ebre han estat inclosos al prestigiós llistat del *Flos Olei*. Cal assenyalar també que aquest any la FAO ha reconegut el Sistema Agrícola Oliveres Mil·lenàries del Territori Sènia com a sistema important del patrimoni agrícola mundial, fet que hauria de servir per preservar-ne el llegat.

Vi. En la mateixa línia que l'oli d'oliva, l'aposta per la qualitat està generant nombrosos reconeixements internacionals pels vins de la zona. Aquest any l'Edetària 2017 garnatxa blanca de la DO Terra Alta s'ha situat en la 47a posició en el llistat dels millors vins del món. Una altra bona notícia ha estat la incorporació de la varietat morenillo (una varietat de raïm que únicament es conrea a la Terra Alta) a la llista de varietats recomanades per la DO, la qual cosa obre noves possibilitats als vins de la zona. Pel que fa a la collita, aquest any ha estat similar a la de l'any anterior, i els preus han experimentat una millora.

Arròs. És un dels sectors amb resultats més positius aquest any. A la bona collita i estabilització dels preus, cal afegir-hi la bona notícia dels nous aranzels que aplicarà la Unió Europea a les importacions d'arròs de Cambodja i Birmània. Les importacions d'aquests països havien crescut de forma descontrolada i havien generat greus perjudicis als productors europeus. La implementació de la clàusula de salvaguarda hauria de permetre restablir un cert equilibri en el mercat. D'altra banda, sembla que els nous tractaments amb aigua salada estan resultant més efectius per frenar la plaga del cargol maçana.

Cítrics. El sector dels cítrics a les Terres de l'Ebre està travessant una situació molt complicada. L'empresa Agrofruit, que havia estat una de les principals exportadores de cítrics de Catalunya, es troba en procés de liquidació. Els preus continuen a la baixa i això està generant fortes protestes per part dels pagesos afectats i dels municipis on el sector té més implantació. Les importacions de cítrics de Sud-àfrica estan suposant l'enfonsament del sector, però la Unió Europea no sembla disposada a canviar la política comercial amb els països de l'Àfrica del sud. En aquesta situació, la producció de l'any ha disminuït i els preus continuen a la baixa.

Fruita dolça. El procés de reestructuració del sector de la fruita dolça, especialment de préssecs i nectarines, explica la reducció de la producció (a causa de l'abandonament de les explotacions). A més, aquest any les gelades han fet reduir la collita. Aquesta davallada de la producció ha tingut un efecte positiu sobre els preus, que s'han recuperat respecte a anys anteriors. Tot i així, la situació continua sent complicada, ja que al veto rus cal afegir-hi aquest any, la dels països de la seva àrea d'influència (per exemple, el Kazakhstan o Bielorússia). Pel que fa a la cirera, tot i que els preus s'han reduït aquest any, continua augmentant la superfície conreada, ja que alguns pagesos hi veuen una alternativa a conreus menys retributius.

Fruita seca. Els preus de l'ametlla i l'avellana continuen a la baixa, tot i que aquest any, la collita a Turquia ha estat menor de l'esperada. La garrofa és la producció que més ha augmentat aquest any a causa de les bones perspectives d'aquest producte, que s'està popularitzant com a additiu alimentari.

Ramaderia. Pel que fa a les produccions ramaderes, la majoria experimenten preus a la baixa. Tot i així, la capacitat ha augmentat en l'aviram i, de forma més moderada, en el porcí. Pel que fa a l'oví, cabrum i conills, la capacitat productiva continua reduint-se.

Pesca. Durant el 2018, totes les llotges ebrenques han experimentat increments en les seves captures (si bé, no sempre s'han traduït en increments similars en

la recaptació). Sant Carles de la Ràpita continua encapçalant la llista de les llotges catalanes amb més recaptació.

Un dels aspectes que hem volgut remarcar en aquest informe i que ens sembla molt preocupant és la **davallada d'afiliats agraris a la Seguretat Social**, en especial, al RETA. Cal tenir en compte que la majoria dels pagesos de les Terres de l'Ebre estan afiliats a aquest règim (78%). Doncs bé, entre el 2008 i el 2018 s'han perdut 699 afiliats al RETA (un 20%). La caiguda de l'afiliació s'observa especialment a la Terra Alta i a la Ribera de l'Ebre. Aquesta situació és especialment preocupant perquè posa de manifest la reculada de la producció agrària, l'abandonament d'explotacions i la manca de relleu generacional en el sector.

Sembla difícil que aquesta tendència es pugui aturar a curt termini. A la crisi de la fruita dolça cal afegir-hi la dels cítrics, que està afectant de manera molt virulenta els pagesos de l'Ebre. Tot això en un context de creixent incertesa sobre l'impacte del Brexit (un dels principals mercats d'exportació dels productes agroalimentaris catalans) i unes condicions climàtiques que ja comencen a fer notar els impactes del canvi.

Bibliografia i fonts estadístiques

- BBVA Research (2019). *Anuari econòmic comarcal 2018*.
- BBVA Research (2018). *Anuari econòmic comarcal 2017*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARP), *Comerç exterior agroalimentari*, 2019.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARP), *Superfícies, rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris. Any 2017, 2018*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARP), *Avanç de la renda agrària de Catalunya 2017, 2018*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARP), *Nombre d'explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2017*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARP), *Capacitat d'explotacions ramaderes. Any 2018*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARP), *Estadístiques pesqueres. DARP. 2019*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARP), Observatori Agroalimentari de Preus. *Preus percebuts pels agricultors*, 2019.
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Afiliats a la Seguretat Social (diversos trimestres)*, Observatori de Treball i Model Productiu, 2019.
- Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda, *Indicadors de Conjuntura*, març 2019.
- Idescat. Aturats registrats. Banc d'estadístiques de municipis i comarques. 2019.
- Enquesta sobre la població activa INE 2019.

Dra. Mònica Martín
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili

1. Introducció

L'informe del sector industrial a les Terres de l'Ebre pretén abordar la situació d'aquest sector analitzant els principals indicadors econòmics que es dedueixen de l'activitat. L'anàlisi permet extreure els trets que més destaquen dels resultats vinculats al valor afegit brut (VAB), a l'ocupació i al teixit empresarial industrial. L'anàlisi ofereix la visió del sector industrial en el conjunt de les seves activitats així com de les manufactures i també s'exploren les activitats manufactureres que en formen part.

Des d'una perspectiva comarcal, la informació disponible sobre el VAB i l'ocupació ajuda a projectar quina ha estat la dinàmica de l'activitat industrial i, en particular, del seu component manufacturer. El sector de les manufactures en els darrers anys ha patit una caiguda accelerada que ha dificultat la recuperació de l'activitat i ocupació. Tot i així, la capacitat productiva d'aquestes activitats continua sent de vital importància per les Terres de l'Ebre, ja que genera efectes d'arrossegament sobre el conjunt de la seva economia i esdevé canals d'innovació i competitivitat.

Les relacions que s'estableixen entre la indústria i la resta de sectors com l'agricultura i els serveis tenen un impacte positiu així com els ingressos que se'n deriven i que han de permetre millorar el nivell de vida. D'altra banda, la seva capacitat per promoure innovacions s'ha de posar en valor, atès que aporten oportunitats i reptes al territori on es localitzen.

Aquest informe actualitzat de la indústria ajuda a respondre preguntes com ara:

- Quin pes té l'activitat generada per la indústria en el conjunt de l'activitat productiva de les Terres de l'Ebre? I quin pes tenen les activitats manufactureres en la indústria?
- Quina ha estat la dinàmica en el creixement de l'activitat industrial i manufacturera en les Terres de l'Ebre?
- Com ha contribuït l'activitat industrial al creixement de l'activitat econòmica de les Terres de l'Ebre? I quina ha estat la contribució de la indústria manufacturera?

- Quines són les oportunitats d'ocupació industrial que ofereix les Terres de l'Ebre?

Per cercar respostes a aquestes qüestions, cal identificar el perfil i la dinàmica industrial i manufacturera de les Terres de l'Ebre i les seves comarques. Les dades del VAB, ocupació i teixit empresarial s'analitzen per tal de proporcionar:

- El perfil del territori, que permet oferir estadístiques clau d'un àmbit territorial seleccionat i es poden fer comparacions amb referències territorials com ara el conjunt de l'economia catalana.
- El perfil de la indústria, seleccionant indicadors que faciliten l'estudi de les dades amb l'objectiu d'examinar-ne la distribució territorial o en la mateixa estructura productiva.

Taula 1. Resum del perfil i dinàmica industrial a les Terres de l'Ebre

Pes i taxa de creixement en %, aportació en punts percentuals

			Indústria (1)	Manufactures (2)
Valor afegit brut	VAB Taxa de creixement	'16-'17	2,10	3,5
	VAB Pes sobre VAB total (1) / Indústria (2)	'16	49,9	31,6
	VAB Aportació a la Taxa de creixement del VAB total (1) / Indústria (2)	'16-'17	1,05	1,1
T treballadors	Ocupats Taxa de creixement	'17-'18	3,86	3,60
	Ocupats Pes sobre ocupats totals	'17	21,44	93,13
	Ocupats Aportació al creixement de l'ocupació total (1) / Indústria (2)	'17-'18	0,83	3,35
Empreses	Empreses Taxa de creixement	'17-'18	-0,43	-0,42
	Empreses Pes sobre ocupats totals	'17	8,49	91,24
	Empreses indústria Aportació al creixement de l'ocupació total (1) / Indústria (2)	'17-'18	-0,04	-0,38
Autònoms	Autònoms Taxa de creixement	'17-'18	-0,79	-0,93
	Autònoms Pes sobre ocupats totals	'17	6,96	97,61
	ocupats Aportació al creixement de l'ocupació total (1) / Indústria (2)	'17-'18	-0,05	-0,91

Font: elaboració a partir de dades de l'*Anuari econòmic comarcal 2018* i de la Seguretat Social.

L'activitat generada pel sector industrial s'aproxima a través de les taxes de variació del valor afegit. En termes generals, aquest indicador ofereix una doble perspectiva del procés productiu de les empreses que formen part del sector industrial. D'una banda, proporciona una valoració a preus de mercat de la producció de béns industrial en un territori un cop s'ha deduït el cost de les mercaderies utilitzades en el procés de producció, és a dir, el que s'anomena valor afegit de la indústria. D'altra banda, des del punt de vista de la remuneració dels factors productius primaris, el seu resultat equival a les rendes que han rebut el treball (remuneració dels assalariats) i el capital (beneficis de les empreses). Els registres de les cotitzacions a la Seguretat Social permeten estudiar tant la capacitat de generar ocupació com la dimensió del teixit empresarial (atès que també recull les dades sobre cotització d'empreses i treballadors per compte propi). La taula 1 mostra un resum del perfil i la dinàmica industrial a les Terres de l'Ebre amb la informació del darrer any disponible.

L'informe s'estructura en 4 apartats que aborden el perfil i la dinàmica industrial de les Terres de l'Ebre i addicionalment s'inclou un darrer apartat que presenta un apunt panoràmic que posa el focus sobre les infraestructures de transport com a element de competitivitat del territori i de la seva indústria. L'apartat que segueix a aquesta introducció identifica el perfil i la dinàmica industrial que caracteritzen les Terres de l'Ebre i el següent explora aquesta anàlisi des d'una perspectiva territorial. El quart apartat ho fa en particular de l'àmbit de les manufactures i el cinquè detalla les activitats que formen part de la indústria manufacturera. El darrer apartat fa referència als factors clau que intervenen en elements que impulsen la competitivitat de la indústria. Presenta la capacitat de la xarxa de transport com a element que permet aproximar la indústria al seu mercat potencial així com donar suport a la seva cadena de subministrament. L'existència de vies de transport que permetin ampliar-ne el mercat potencial així com facilitar l'arribada de productes intermedis necessaris per a la seva producció, afavoreix el guany en competitivitat.

2. El perfil i la dinàmica industrial de les Terres de l'Ebre

En termes generals, l'activitat industrial fa referència als processos de producció de les indústries extractives, manufactureres, energètiques i als vinculats a l'aigua, sanejament i gestió de residus. En un territori determinat, la capacitat per generar activitat econòmica que tenen les empreses que s'hi localitzen, es mesura en termes de valor afegit. Tanmateix, l'evolució d'aquest valor afegit permet conèixer quin ha estat en termes relatius el seu creixement en un període determinat.

Taula 2. Perfil i dinàmica de l'activitat industrial de les Terres de l'Ebre

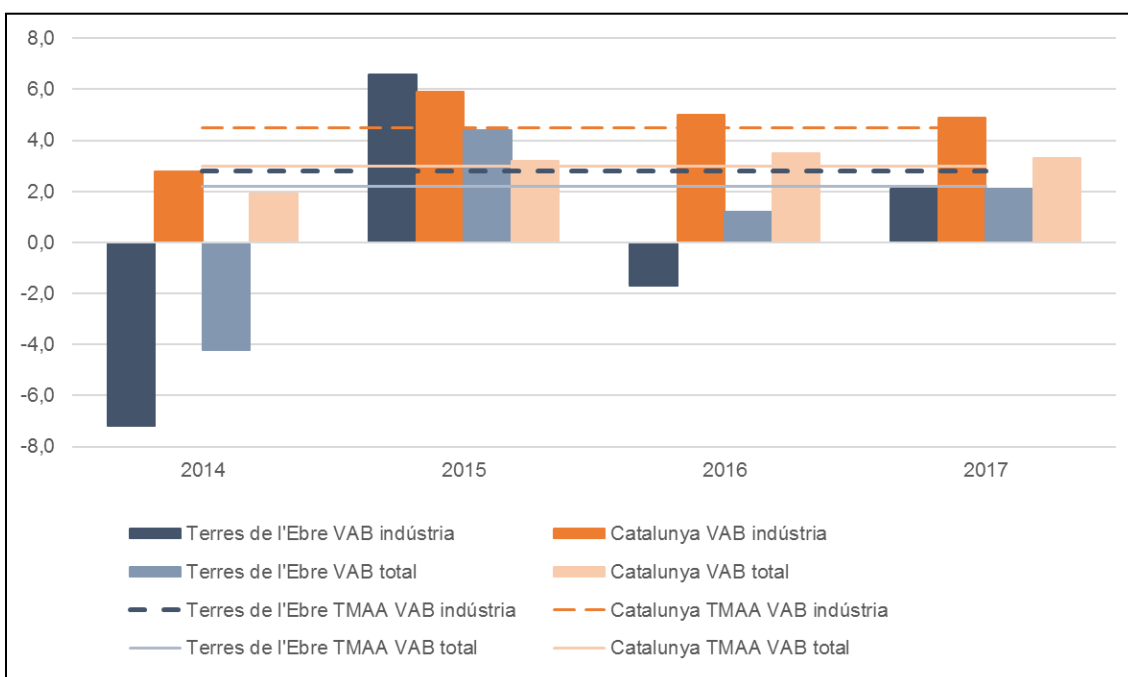
		Terres de l'Ebre	Catalunya
VAB total	'16	2,00	100,00
Pes sobre VAB total Catalunya			
VAB total	'16-'17	2,10	3,30
Taxa de creixement			
VAB industrial	'16-'17	2,10	4,90
Taxa de creixement			
VAB industrial	'16	49,90	21,10
Pes en el VAB total			
VAB total	'13-'17	8,80	12,40
Canvi acumulat			
VAB industrial	'13-'17	9,90	19,80
Canvi acumulat			
VAB manufacturer	'13-'17	18,20	20,80
Canvi acumulat			
Índex d'industrialització	'16	2,36	1,00

Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2018.

A les Terres de l'Ebre les activitats que produeixen béns industrials generen el 49,90% del VAB productiu total i l'any 2016 van incrementar la seva producció en un 2,1%. Aquest augment, que se situa per sota de la mitjana de l'economia catalana, és un reflex de la capacitat del sector per continuar incrementant la seva activitat i per recuperar les pèrdues acumulades des de l'any 2007. Prenent com a referència l'any 2013, l'activitat industrial ha acumulat un increment que suposa un 9,90% comparat amb la del 2017. De mitjana a Catalunya aquest increment acumulat suposa un 19,80% entre el 2013 i el 2017. Ara bé, el sector manufacturer ha experimentat una taxa acumulada superior a la del conjunt de l'activitat econòmica així com a la del conjunt del sector industrial (taula 2).

D'altra banda, el pes del sector industrial sobre la seva activitat total és superior al que té Catalunya de mitjana, és a dir, les Terres de l'Ebre en termes relatius estan més especialitzades que Catalunya en el seu conjunt (taula 2). Per tant, la important activitat industrial que es du a terme a les Terres de l'Ebre fa que suposi un pes molt rellevant en l'estructura econòmica del territori. En particular, l'índex d'especialització reflecteix l'activitat econòmica de les Terres de l'Ebre, que està més en especialitzada la producció de béns industrials que el conjunt de l'economia catalana. Aquest indicador mostra que la participació del VAB industrial a les Terres de l'Ebre multiplica per 2,36 el pes que té aquest VAB en l'activitat productiva catalana (taula 2).

Figura 1. Creixement anual del VAB industrial (%). 2014-2017

Des d'una perspectiva temporal podem observar que la recuperació el 2017 el VAB industrial ebrenc ha deixat enrere la taxa de creixement negativa del 2016, tot i que el seu creixement s'ha mantingut per sota de la mitjana de Catalunya. D'altra banda, el 2017 l'activitat industrial de les Terres de l'Ebre ha experimentat el mateix ritme de creixement que l'activitat econòmica global. No obstant això, la taxa mitjana anual acumulada en el període 2014-2017 de l'activitat industrial ha estat superior a la del VAB total ebrenc (figura 1).

La capacitat del teixit empresarial per generar ocupació vinculada a la indústria es pot explorar a través de la informació relativa al nombre de treballadors per

compte aliè i les empreses que els ocupen així com el nombre de treballadors per compte propi (taula 3).

Quant al primer col·lectiu, les dades de la Seguretat Social reflecteixen que els ocupats del sector industrial representen un 21,44% de l'ocupació total i que han incrementat 3,86% el 2018 respecte al 2017. Tenint en compte que l'ocupació total de les Terres d'Ebre ha crescut un 6,17%, l'ocupació industrial ha aportat 0,83 punts percentuals d'aquest creixement. Aquesta contribució industrial al creixement de l'ocupació total del territori és superior a la que mostra el sector per al conjunt de l'economia catalana (taula 3).

Taula 3. Perfil i dinàmica de l'ocupació i el teixit empresarial industrial a les Terres de l'Ebre

Treballadors		Terres de l'Ebre	Catalunya
Ocupats total	'18	1,37	100,00
Pes sobre ocupats total Catalunya			
Ocupats total	'17-'18	6,17	4,15
Taxa de creixement			
Ocupats indústria	'18	1,79	100,00
Pes sobre ocupats indústria Catalunya			
Ocupats indústria	'17-'18	3,86	3,17
Taxa de creixement			
Ocupats indústria	'18	21,44	16,21
Pes sobre ocupats totals			
Ocupats industrial	'17-'18	0,83	0,51
Aportació al creixement de l'ocupació total			
Empreses		Terres de l'Ebre	Catalunya
Empreses total	'18	2,26	100,00
Pes sobre empreses total Catalunya			
Empreses total	'17-'18	0,56	0,79
Taxa de creixement			
Empreses indústria	'18	2,31	100,00
Pes sobre empreses indústria Catalunya			
Empreses indústria	'17-'18	-0,43	-0,67
Taxa de creixement			
Empreses indústria	'18	8,49	8,35
Pes sobre empreses totals			
Empreses indústria	'17-'18	-0,04	-0,06
Aportació al creixement de les empreses total			

Autònoms		Terres de l'Ebre	Catalunya
Autònoms total	'18	2,76	100,00
Pes sobre autònoms total Catalunya			
Autònoms total	'17-'18	-1,06	0,85
Taxa de creixement			
Autònoms indústria	'18	2,27	100,00
Pes sobre autònoms indústria Catalunya			
Autònoms indústria	'17-'18	-0,79	-0,83
Taxa de creixement			
Autònoms indústria	'18	6,96	8,64
Pes sobre autònoms totals			
Autònoms indústria	'17-'18	-0,05	-0,07
Aportació al creixement dels autònoms total			

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

El nombre d'empreses del sector industrial representa un 8,49% del total d'empreses de les Terres de l'Ebre i ha disminuït lleugerament el darrer any (-0,43%). El pes de les empreses industrials en el teixit empresarial ebrenc és molt similar al que tenen aquestes empreses en l'estructura empresarial catalana. Ara bé, tenint en compte que les empreses industrials tenen poc pes en el conjunt del teixit empresarial i el seu creixement és negatiu, la seva contribució ha estat en detriment del creixement de l'ocupació.

Pel que fa als treballadors per compte propi, els registres de la Seguretat Social indiquen que el nombre de treballadors autònoms s'ha reduït un 0,79% el 2018. Ara bé, aquest percentatge és inferior la reducció d'aquest col·lectiu de treballadors a les Terres de l'Ebre (-1,06%). Al conjunt de l'economia catalana, la dinàmica d'aquest col·lectiu és força similar tot i que ha experimentat un decreixement sensiblement superior (-0,83%).

3. El perfil i la dinàmica industrial a les comarques de les Terres de l'Ebre

En l'àmbit de les Terres de l'Ebre, el perfil i el dinamisme de les comarques ebrenques posa de relleu com les particularitats de cada territori defineixen els trets de l'eix territorial.

Taula 4. Perfil i dinàmica de l'activitat industrial a les comarques de les Terres de l'Ebre

		Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Catalunya
VAB industrial Pes sobre VAB total	16	23,20	33,40	85,70	48,60	21,10
VAB industrial Taxa de creixement	16-'17	3,10	5,20	0,70	4,90	4,90
VAB industrial Aportació a la taxa de creixement del VAB total	16-'17	0,72	1,74	0,60	2,38	1,03
VAB total Taxa de creixement	16-'17	2,5	3,9	1,7	2,5	3,3

Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2018.

Les dades del VAB industrial reflecteixen per a cada comarca quina ha estat l'evolució del darrer any i la importància de la indústria en la seva activitat econòmica (taula 4):

- *Baix Ebre*. El pes del sector industrial és similar al del conjunt de l'economia catalana, tot i que el seu creixement ha estat per sota al de la mitjana del sector de Catalunya.
- *Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta*. El sector industrial participa en un percentatge molt superior a la mitjana de Catalunya, principalment per l'activitat del sector energètic que s'inclou en el VAB industrial.
- *Montsià*. El creixement del VAB industrial ha estat el més notable de les Terres de l'Ebre i ha experimentat un percentatge superior al de la mitjana de Catalunya.
- *Baix Ebre, Montsià i Terra Alta*. L'aportació del sector industrial al creixement de l'activitat econòmica de la comarca és molt important.

Figura 2. Pes de la indústria sobre el VAB total i índex d'industrialització (Catalunya = 1)

Font: elaboració a partir de dades de l'*Anuari econòmic comarcal 2018*.

El pes de la indústria en el conjunt economia del territori reflecteix la importància de la producció de béns industrials i, comparat amb la mitjana de Catalunya, permet observar l'índex d'industrialització de la comarca. A la Ribera d'Ebre el VAB industrial té un pes quatre vegades superior al que representa el VAB industrial a l'economia catalana (cal tenir en compte que el sector energètic s'inclou en aquest VAB) i la Terra Alta el duplica (figura 2).

Taula 5. Perfil i dinàmica de l'ocupació i el teixit empresarial industrial a les comarques de les Terres de l'Ebre

Treballadors		Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Ocupats total					
Pes sobre ocupats total	'18	50,02	36,88	8,75	4,35
Terres de l'Ebre					
Ocupats total					
Taxa de creixement	'17-'18	7,82	3,45	3,51	7,09
Ocupats indústria					
Pes sobre ocupats	'18	39,24	49,01	5,18	6,57
indústria Terres de l'Ebre					
Ocupats indústria					
Taxa de creixement	'17-'18	3,81	4,43	-2,10	4,92
Ocupats indústria					
Pes sobre ocupats totals	'17	17,09	27,90	13,13	32,35
Ocupats indústria					
Aportació al creixement de l'ocupació total	'17-'18	0,65	1,23	-0,28	1,59

Empreses		Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Empreses total Pes sobre empreses total Terres de l'Ebre	'18	45,89	37,55	10,33	6,24
Empreses total Taxa de creixement	'17-'18	0,99	0,97	-1,37	-1,69
Empreses indústria Pes sobre empreses indústria Terres de l'Ebre	'18	37,88	40,82	10,08	11,23
Empreses indústria Taxa de creixement	'17-'18	1,84	-1,14	-4,84	-1,13
Empreses indústria Pes sobre empreses totals	'17	6,89	9,32	8,47	14,99
Empreses indústria Aportació al creixement de les empreses total	'17-'18	0,13	-0,11	-0,41	-0,17
Autònoms		Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Autònoms total Pes sobre autònoms total Terres de l'Ebre	'18	40,14	36,50	12,22	11,13
Autònoms total Taxa de creixement	'17-'18	-1,68	0,05	-1,22	-2,25
Autònoms indústria Pes sobre autònoms indústria Terres de l'Ebre	'18	33,74	34,94	13,72	17,60
Autònoms industrial Taxa de creixement	'17-'18	-1,23	-1,52	0,51	0,53
Autònoms indústria Pes sobre autònoms totals	'17	5,84	6,79	7,70	10,73
Autònoms indústria Aportació al creixement dels autònoms total	'17-'18	-0,07	-0,10	0,04	0,06

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Quant a les dades sobre ocupació i teixit empresarial en el sector industrial a les comarques de les Terres de l'Ebre, es poden destacar els trets principals següents (taula 5 comparada amb la taula 3):

- Treballadors:
  - El Baix Ebre i la Terra Alta han experimentat un creixement en l'ocupació industrial superior al de la mitjana de Catalunya i a la del conjunt de les Terres de l'Ebre.
  - Al Montsià i a la Terra Alta els ocupats industrials representen un percentatge superior al de la mitjana de Catalunya i de la del conjunt de les Terres de l'Ebre.

- **Empreses:**
  - El Baix Ebre ha experimentat un creixement positiu del teixit empresarial industrial, mentre que a la mitjana de Catalunya i a la del conjunt de les Terres de l'Ebre reflecteix taxes negatives.
  - Al Montsià i la Terra Alta les empreses industrials tenen un percentatge superior al de la mitjana de Catalunya i a la del conjunt de les Terres de l'Ebre.

- **Treballadors autònoms:**
  - La Ribera i la Terra Alta mostren signe positiu en el creixement del nombre de treballadors autònoms, mentre que a la mitjana de Catalunya i a la del conjunt de les Terres de l'Ebre s'experimenta una disminució en aquest col·lectiu.
  - A la Terra Alta els treballadors autònoms representen un percentatge superior al de la mitjana de Catalunya i a la del conjunt de les Terres de l'Ebre.

4. Perfil i dinàmica de les manufactures a les comarques de les Terres de l'Ebre

A continuació es posa el focus en una part del sector industrial, el que representen les activitats manufactureres. En concret, s'exploren dades que permeten observar l'evolució del valor afegit, de l'ocupació i del teixit empresarial.

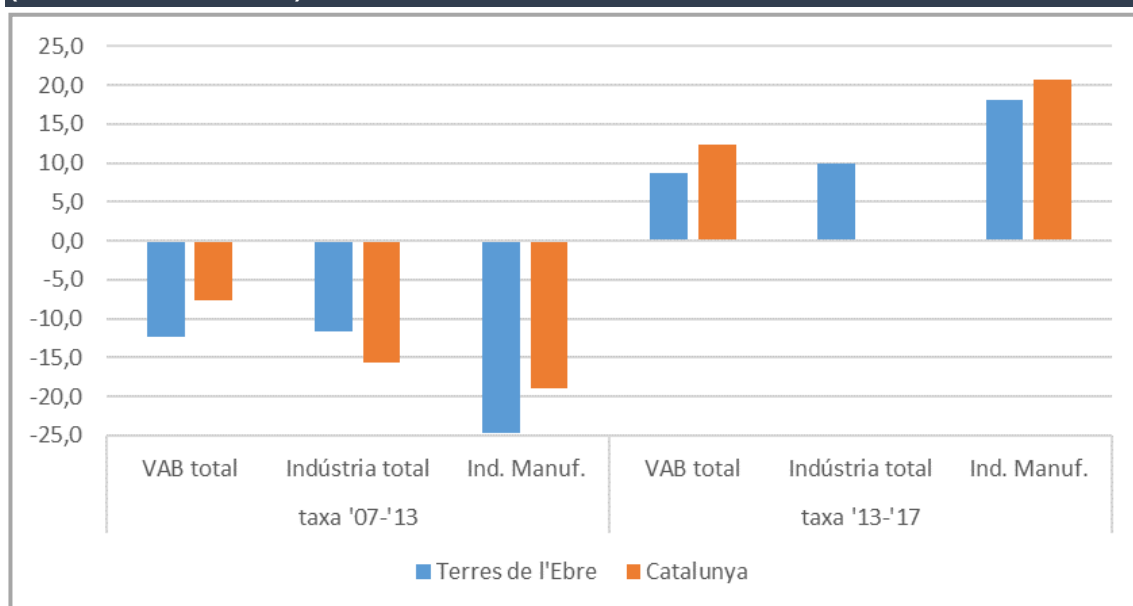
Taula 6. Perfil i dinàmica de l'activitat manufacturera a les comarques de les Terres de l'Ebre

		Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
VAB manufactures Pes sobre VAB industrial	16	80,0	91,2	2,7	44,2	31,6	84,7
VAB manufactures Taxa de creixement	16-'17	1,8	5,0	4,3	2,3	3,5	4,6
VAB manufactures Aportació a la Taxa de creixement del VAB industrial	16-'17	1,4	4,5	0,1	1,0	1,1	3,9
VAB industrial Taxa de creixement	16-'17	3,1	5,2	0,7	4,9	2,1	4,9

Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2018.

A la figura 3 es pot observar l'increment o la caiguda acumulada de l'activitat econòmica, la industrial i la manufacturera en dos subperíodes, 2007 i 2013, d'una banda, i 2013 i 2017, de l'altra. A les Terres de l'Ebre la caiguda acumulada de la indústria manufacturera entre l'any 2007 i 2013 ha estat molt important i superior a la mitjana de l'activitat econòmica industrial i total. A més, aquesta contracció de les manufactures ebrenques ha estat superior a la que han experimentat el conjunt de manufactures catalanes.

Figura 3. Indústria manufacturera. Creixement del VAB* total, industrial i manufacturera (2007-2013 i 2013-2017). Taxa real de variació acumulada

Font: elaboració a partir de dades de l'*Anuari econòmic comarcal 2017*.

Si comparem l'activitat manufacturera de 2017 amb la del 2013, s'observa un increment acumulat que ha permès recuperar part de la caiguda del període anterior. A més, l'increment acumulat de les manufactures en aquest període ha estat superior a l'assolit per l'activitat econòmica, en general, i per la indústria, en particular.

Taula 7. Creixement del VAB pb industrial manufacturer. 2007-2017*Taxa real de variació acumulada*

Acumulat 2007-2013			
	VAB total	Indústria total	Indústria manufacturera
Baix Ebre	-11,2	-11,7	-18,2
Montsià	-19,3	-26,9	-29,4
Ribera d'Ebre	-6,3	-4,0	-24,0
Terra Alta	-11,1	-7,3	-17,2
Terres de l'Ebre	-12,4	-11,6	-24,7
Catalunya	-7,6	-15,7	-19,0
Demarcació TGN	-10,8	-8,4	-17,1

Acumulat 2013-2017			
	VAB total	Indústria total	Indústria manufacturera
Baix Ebre	7,9	10,1	13,2
Montsià	13,4	19,0	21,1
Ribera d'Ebre	7,2	7,8	30,0
Terra Alta	6,6	10,2	12,8
Terres de l'Ebre	8,8	9,9	18,2
Catalunya	12,4	19,8	20,8
Demarcació TGN	12,1	19,0	25,5

Acumulat 2007-2017			
	VAB total	Indústria total	Indústria manufacturera
Baix Ebre	-4,2	-2,8	-7,4
Montsià	-8,5	-13,0	-14,5
Ribera d'Ebre	0,5	3,5	-1,3
Terra Alta	-5,2	2,1	-6,6
Terres de l'Ebre	-4,8	-2,9	-11,0
Catalunya	3,9	1,0	-2,1
Demarcació TGN	0,0	9,0	4,1

Font: elaboració a partir de dades de l'*Anuari econòmic comarcal 2017*.

En termes acumulats, tot i l'increment assolit entre l'any 2016 i 2017, la producció manufacturera a les Terres de l'Ebre és encara un 11% inferior a la que es va generar al 2007 (taula 7). La reducció del nivell d'activitat manufacturera entre 2007 i 2017 ha estat generalitzada en totes les comarques de les Terres de l'Ebre:

- La comarca que més ha patit aquesta caiguda ha estat la indústria de les productes manufacturats del Montsià.
- El Baix Ebre també ha reduït la seva activitat manufacturera i l'acumulat perdut de l'activitat ha estat per sobre de l'experiment per l'activitat del conjunt de l'economia.

- La Ribera d'Ebre ha recuperat part del descens del VAB total i de l'activitat industrial, però s'ha fet palès en les manufactures.
- La Terra Alta entre el 2013 i 2017 ha experimentat un increment acumulat de l'activitat manufacturera, però no ha compensant el percentatge acumulat de la caiguda del període anterior.

Treballadors	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Ocupats indústria Pes sobre ocupats indústria Terres de l'Ebre '18	39,24	49,01	5,18	6,57
Ocupats indústria Taxa de creixement '17-'18	3,81	5,50	-2,10	4,92
Ocupats manufactures Pes sobre ocupats manufactures Terres de l'Ebre '18	38,97	48,99	5,08	6,96
Ocupats manufactures Taxa de creixement '17-'18	2,81	4,58	-1,65	5,22
Ocupats manufactures Pes sobre ocupats indústria '17	93,17	92,72	90,70	98,07
Ocupats manufactures Aportació al creixement de l'ocupació industrial '17-'18	2,61	4,25	-1,50	5,12
Empreses	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Empreses Indústria Pes sobre empreses indústria Terres de l'Ebre '18	37,88	40,82	10,08	11,23
Empreses indústria Taxa de creixement '17-'18	1,84	-1,14	-4,84	-1,13
Empreses manufactures Pes sobre empreses manufactures Terres de l'Ebre '18	37,58	40,90	9,78	11,75
Empreses manufactures Taxa de creixement '17-'18	1,13	-1,24	-4,13	0,80
Empreses manufactures Pes sobre empreses indústria '17	91,16	91,52	87,90	93,61
Empreses manufactures Aportació al creixement d'empreses indústria '17-'18	1,03	-1,14	-3,63	0,75
Autònoms	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Autònoms Indústria Pes sobre autònoms indústria Terres de l'Ebre '18	33,74	34,94	13,72	17,60
Autònoms indústria Taxa de creixement '17-'18	-1,23	-1,52	0,51	0,53
Autònoms manufactures Pes sobre autònoms manufactures Terres de l'Ebre '18	33,39	35,08	13,88	17,65
Autònoms manufactures Taxa de creixement '17-'18	-1,49	-1,55	0,52	0,27
Autònoms manufactures Pes sobre autònoms indústria '17	96,71	97,89	98,63	97,99
Autònoms manufactures Aportació al creixement dels autònoms indústria '17-'18	-1,44	-1,52	0,51	0,27

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Taula 8. Perfil i dinàmica de l'ocupació i el teixit empresarial manufacturer a les comarques de les Terres de l'Ebre

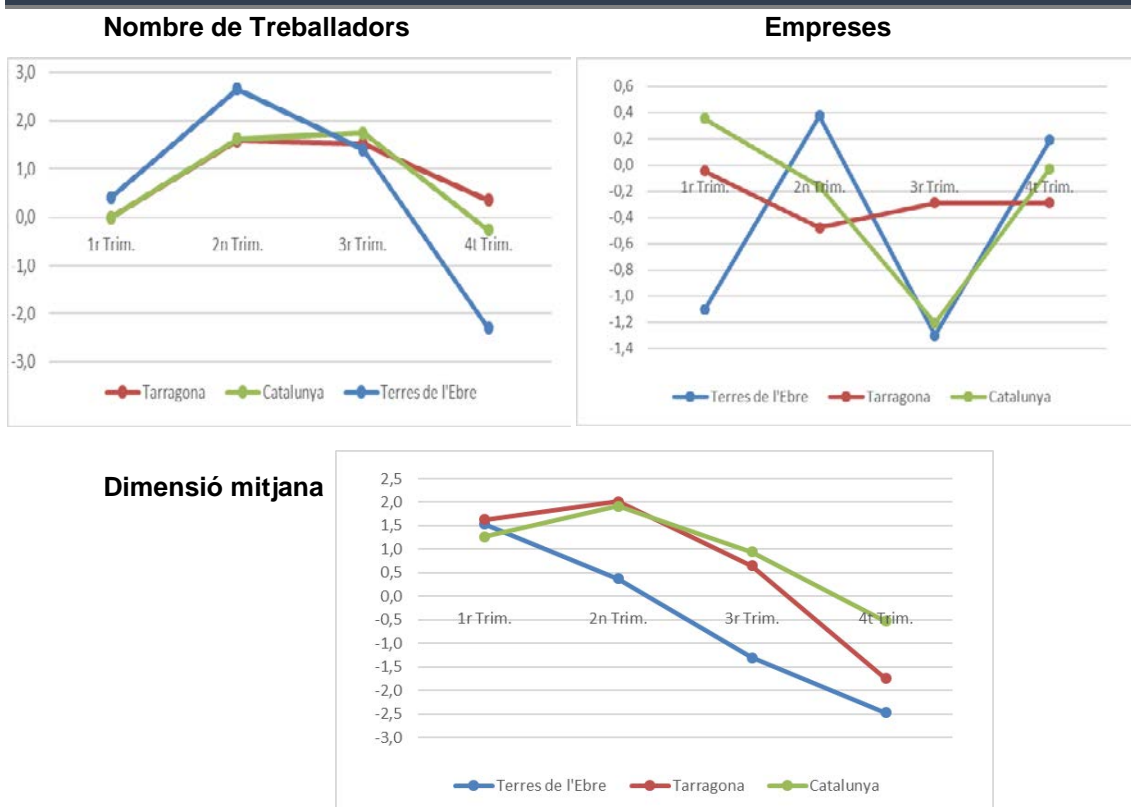
Quant a les dades sobre ocupació i teixit empresarial en el sector manufacturer a les comarques de les Terres de l'Ebre, es poden destacar els trets principals següents (taula 8):

- Treballadors:
  - El Baix Ebre, el Montsià i la Terra Alta han experimentat un creixement en l'ocupació en activitats manufactureres.
  - En totes les comarques els pes del ocupats de la indústria manufacturera sobre el total d'ocupats està per sobre del 90%.
- Empreses:
  - El Baix Ebre i la Terra Alta han experimentat un creixement del teixit empresarial manufacturer.
  - En totes les comarques les empreses dedicades a la indústria manufacturera suposen al voltant del 90% del teixit industrial.
- Treballadors autònoms:
  - El Baix Ebre i el Montsià han experimentat una reducció dels treballadors autònoms en la indústria manufacturera, mentre que la Ribera d'Ebre i la Terra Alta han obtingut taxes positives.
  - En totes les comarques els treballadors autònoms del sector manufacturer representen percentatges superiors al 95% dels autònoms industrials.

Les figures 4 i 5 mostren l'evolució trimestral de l'ocupació, el teixit empresarial i la dimensió mitjana en la indústria manufacturera al 2017 per al conjunt de les Terres de l'Ebre, la demarcació de Tarragona i Catalunya. Les taxes intertrimestrals mostren el comportament cíclic de les variables dins del període:

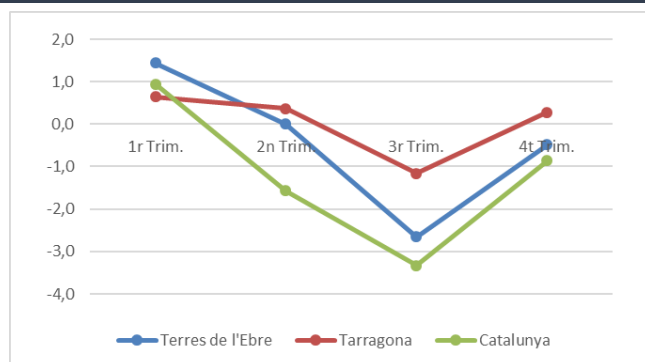
- Caiguda del nombre de treballadors en la indústria manufacturera en el quart trimestre amb més força que al conjunt de Catalunya i que la demarcació de Tarragona.
- Recuperació del nombre d'empreses en el quart trimestre per sobre del conjunt de Catalunya i de la demarcació de Tarragona.
- Caiguda en el nombre de treballadors autònoms en el quart trimestre però per sota a la del conjunt de Catalunya.

Figura 4. Creixement trimestral del nombre de treballadors, les empreses i la dimensió mitjana a la indústria manufacturera. Any 2018

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Figura 5. Creixement trimestral dels autònoms dels sectors manufacturers. Any 2017

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

L'evolució trimestral de l'ocupació i el teixit empresarial en l'àmbit comarcal es resumeix a la taula 9. A continuació es presenta el resultat de les taxes interanuals pels diversos indicadors:

- El Baix Ebre i el Montsià:
  - Creació neta de llocs de treball
  - Destrucció neta d'empreses

- Increment de la dimensió mitjana
- Destrucció neta de treballadors per compte propi
- La Ribera d'Ebre:
  - Creació neta de llocs de treball
  - Destrucció neta d'empreses
  - Increment de la dimensió mitjana
  - Creació neta de treballadors per compte propi
- La Terra Alta:
  - Creació neta de llocs de treball
  - Creació neta d'empreses
  - Reducció de la dimensió mitjana
  - Destrucció neta de treballadors per compte propi

Taula 9. Evolució trimestral en percentatge a l'any 2018. Manufactures

	1r Trim.	2n Trim.	3r Trim.	4t Trim.
Baix Ebre				
Treballadors	-0,74	2,00	0,35	-0,52
Empreses	-1,46	-0,99	-1,00	2,53
Dimensió mitjana	0,73	3,02	1,36	-2,97
Treballadors autònoms	0,00	-0,28	-3,42	2,65
Montsià				
Treballadors	1,02	3,36	2,20	-2,67
Empreses	0,91	-0,45	-2,26	-0,46
Dimensió mitjana	0,11	3,83	4,56	-2,21
Treballadors autònoms	1,94	-0,27	-1,91	1,39
Ribera d'Ebre				
Treballadors	2,13	-0,26	-4,18	-4,09
Empreses	-5,45	0,00	0,00	1,92
Dimensió mitjana	8,02	-0,26	-4,18	-5,90
Treballadors autònoms	2,08	2,04	-4,00	-4,86
Terra Alta				
Treballadors	1,45	3,67	5,89	-7,98
Empreses	-3,23	8,33	0,00	-6,15
Dimensió mitjana	4,83	-4,31	5,89	-1,94
Treballadors autònoms	2,72	-0,53	-1,60	-6,49

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

5. Les activitats manufactureres a les Terres de l'Ebre

L'activitat manufacturera es compon d'un conjunt d'empreses amb processos productius diversos. A les Terres de l'Ebre es localitza un ventall força heterogeni d'empreses dedicades a produir béns manufacturats. Aquesta heterogeneïtat es pot observar amb les dades del VAB i dels registres de la Seguretat Social referents a l'ocupació i el teixit empresarial del sector.

Taula 10. Estructura del VAB manufactures per comarques i per subsectors. 2016

	Baix	Montsià	Ribera	Terra
1 Aliments, begudes i tabac	14,88	28,51	23,08	32,28
2 Tèxtil, cuir i calçat	0,75	3,40	42,31	4,74
3 Paper i arts gràfiques	14,88	8,22	3,85	35,67
4 Química i refinatge de petroli	16,75	22,04	15,38	6,77
5 Productes farmacèutics	0,63	1,32	0,00	0,00
6 Cautxú i plàstic	29,75	1,21	0,00	0,90
7 Minerals no metàl·lics	1,00	7,57	3,85	4,29
8 Metal·lúrgia i productes metàl·lics	8,25	6,58	7,69	3,84
9 Productes informàtics, electr. i òptics	0,25	0,11	0,00	7,00
10 Maquinària i equipament mecànic	1,13	1,54	0,00	0,68
11 Material de transport Indústries manufactureres diverses	0,50	1,21	0,00	2,26
12 Mobles, reparació i instal·lació i indústries diverses	11,25	18,31	3,85	1,58
	100,00	100,00	100,00	100,00

Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2017.

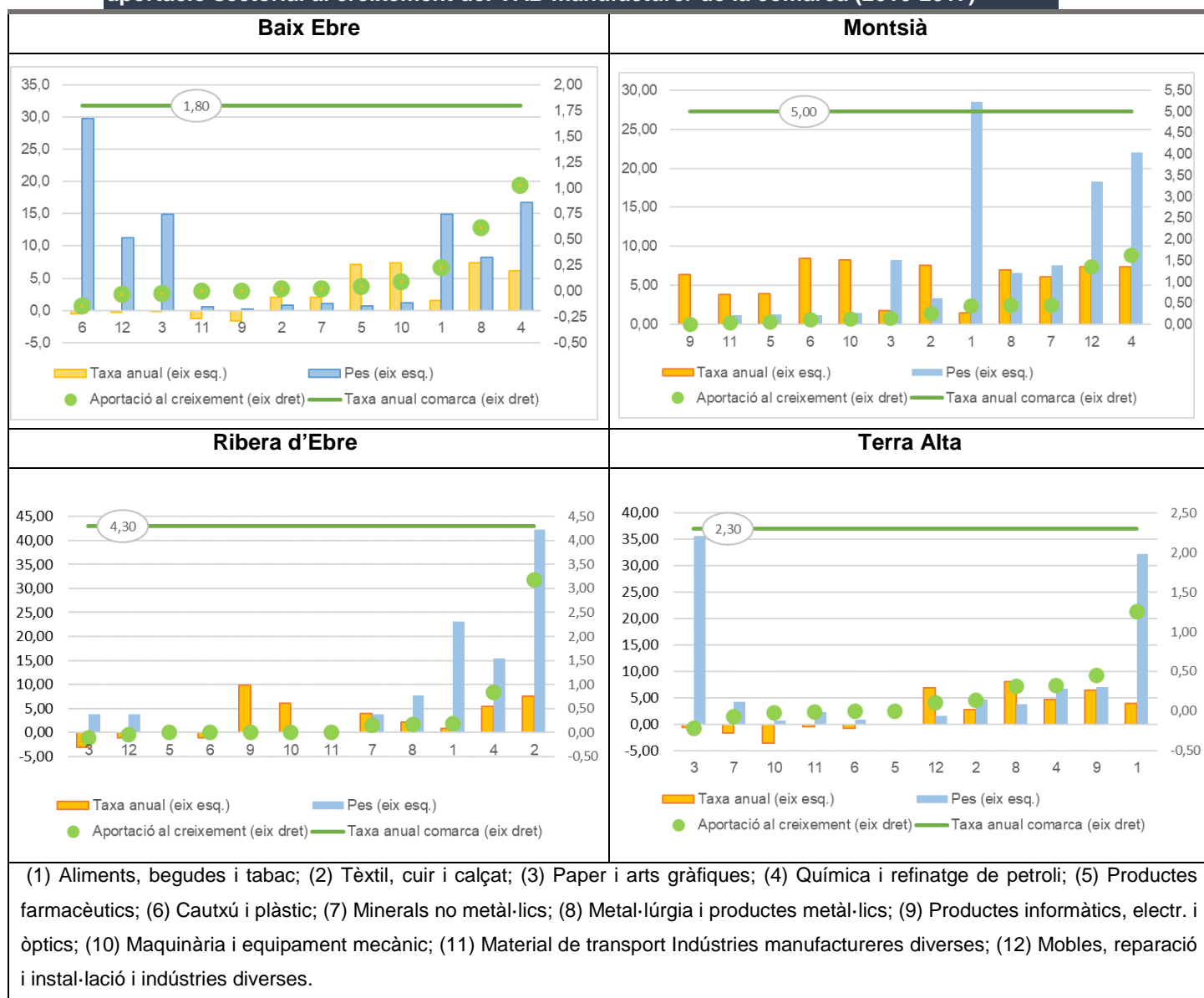
Taula 11. Creixement comarcal del VAB pb manufactures per subsectors. 2016-2017

(Taxes reals de variació interanual en %)

	Baix	Montsià	Ribera	Terra
1 Aliments, begudes i tabac	1,5	1,5	0,8	3,9
2 Tèxtil, cuir i calçat	2,0	7,6	7,5	2,8
3 Paper i arts gràfiques	-0,2	1,8	-3,0	-0,6
4 Química i refinatge de petroli	6,1	7,4	5,5	4,7
5 Productes farmacèutics	7,1	3,9	0,0	0,0
6 Cautxú i plàstic	-0,5	8,5	-1,1	-0,7
7 Minerals no metàl·lics	2,0	6,1	4,0	-1,6
8 Metal·lúrgia i productes metàl·lics	7,4	7,0	2,1	8,1
9 Productes informàtics, electr. i òptics	-1,6	6,4	9,9	6,4
10 Maquinària i equipament mecànic	7,4	8,3	6,1	-3,5
11 Material de transport indústries manufactureres diverses	-1,3	3,8	0,0	-0,4
12 Mobles, reparació i instal·lació i indústries diverses	-0,3	7,4	-1,1	6,9
Total	1,80	5,00	4,30	2,30

Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2017.

Figura 6. Indústria manufacturera per subsectors – Distribució (2016), creixement i aportació sectorial al creixement del VAB manufacturador de la comarca (2016-2017)

La informació desagregada del VAB manufacturador mostra el perfil i comportament següent en l'àmbit comarcal (taula 10 i 11 i figura 6):

- **Baix Ebre:**
  - Més pes: cautxú i plàstic, i química i refinatge del petroli.
  - Més creixement: metal·lúrgia i productes metàl·lics i maquinària i equipament mecànic.
  - Més aportació al creixement del sector manufacturador de la comarca: metal·lúrgia i productes metàl·lics i química i refinatge de petroli.

- Montsià:
  - Més pes: aliments, begudes i tabac i química i refinatge del petroli.
  - Més creixement: cautxú i plàstic, i maquinària i equipament mecànic.
  - Més aportació al creixement del sector manufacturer de la comarca: mobles, reparació i instal·lació, indústries diverses i química i refinatge de petroli.
- Ribera d'Ebre:
  - Més pes: tèxtil, cuir i calçat i aliments, begudes i tabac.
  - Més creixement: productes informàtics, electrònics i òptics.
  - Més aportació al creixement del sector manufacturer de la comarca: química i refinatge de petroli, i tèxtil, cuir i calçat.
- Terra Alta:
  - Més pes: paper i arts gràfiques, i aliments, begudes i tabac.
  - Més creixement: metal·lúrgia i productes metàl·lics, i mobles, reparació i instal·lació i indústries diverses
  - Més aportació al creixement del sector manufacturer de la comarca: aliments, begudes i tabac.

Taula 12. Perfil manufacturer de les Terres de l'Ebre. Ocupats 2018

	<i>% Treballadors</i>	<i>% Acumulat</i>
Indústries de productes alimentaris	25,27	25,27
Cautxú i plàstic	12,22	37,49
Indústries químiques	10,36	47,85
Indústries del paper	9,49	57,35
Productes metàl·lics, exc. maquinària	8,99	66,34
Mobles	7,18	73,52
Productes minerals no metàl·lics ncaa	3,88	77,40
Indústries fusta i suro, exc. mobles	3,78	81,18
Resta de manufactures	18,82	100,00

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Pel que fa a la distribució dels ocupats en activitats de la indústria manufacturera, s'observa que hi ha vuit activitats que generen el 81,18% dels llocs de treball. D'aquestes n'hi ha tres que ocupen quasi el 50% dels treballadors (taula 12):

- Indústries de productes alimentaris
- Cautxú i plàstic
- Indústries químiques

Taula 13. Perfil manufacturer de les Terres de l'Ebre. Empreses 2018

	% Empreses	% Acumulat
Indústries de productes alimentaris	26,04	26,04
Productes metàl·lics, exc. maquinària	18,26	44,30
Fabricació de begudes	8,25	52,55
Indústries fusta i suro, exc. mobles	7,22	59,77
Arts gràfiques i suports enregistrats	6,19	65,96
Mobles	5,57	71,53
Productes minerals no metàl·lics ncaa	4,80	76,33
Indústries químiques	3,40	79,73
Resta de manufactures	20,27	100,00

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Si s'exploren les dades sobre el nombre d'empreses registrades a la Seguretat Social, s'identifiquen vuit activitats que suposen el 79,731% del teixit empresarial manufacturer. D'aquestes n'hi ha tres que acumulen el 52,55% (taula 13):

- Indústries de productes alimentaris
- Productes metàl·lics, exc. maquinària
- Fabricació de begudes

Taula 14. Perfil manufacturer de les Terres de l'Ebre. Treballadors autònoms 2018

	% Treballadors autònoms	% Acumulat
Productes metàl·lics, exc. maquinària	18,68	18,68
Indústries de productes alimentaris	17,02	35,70
Indústries fusta i suro, exc. mobles	10,71	46,40
Confecció de peces de vestir	7,65	54,05
Mobles	5,74	59,80
Materials i equips elèctrics	5,72	65,51
Arts gràfiques i suports enregistrats	5,21	70,72
Productes minerals no metàl·lics ncaa	5,05	75,76
Resta de manufactures	24,24	100,00

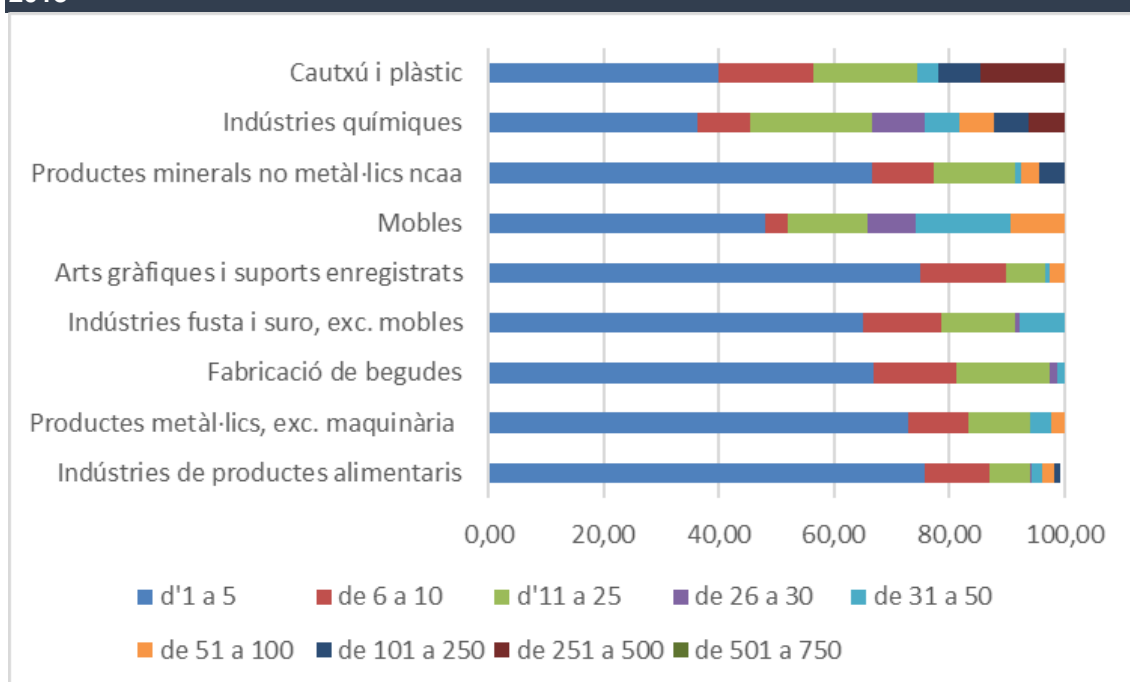
Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

L'anàlisi dels treballadors autònoms que es dediquen a activitats manufactures mostra que vuit activitats representen tres quartes parts del teixit empresarial

(75,76%) per compte propi de la indústria manufacturera. D'aquestes n'hi ha quatre que acumulen el 54,05% (taula 14):

- Productes metàl·lics, exc. maquinària
- Indústries de productes alimentaris
- Indústries fusta i suro, exc. mobles
- Confecció de peces de vestir

Figura 7. Distribució de la grandària segons activitat manufacturera de les Terres de l'Ebre. 2018

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Pel que fa a la grandària de les empreses del sector manufacturer, el 66,37% de les empreses tenen entre 1 i 5 treballadors; entre 6 i 10 suposen l'11,71%, i entre 11 i 25 representen l'11,19%. La distribució per trams en cada sector es pot observar en la figura 7. D'altra banda, es pot analitzar la distribució de les empreses dins de cada tram de grandària i s'observa que destaquen les empreses següents:

- Entre 1 i 5 treballadors: indústries de productes alimentaris (29,76% del tram)
- Entre 6 i 10 treballadors: indústries de productes alimentaris (25,11% del tram)

- Entre 11 i 25 treballadors: productes metàl·lics, exc. maquinària (17,51% del tram)
- Entre 26 i 30 treballadors: mobles (47,37% del tram)
- Entre 31 i 50 treballadors: mobles (21,95% del tram)
- Entre 51 i 100 treballadors: indústries de productes alimentaris i indústries del paper (cadascuna una 18,97% del tram)
- Entre 101 i 250 treballadors: indústries de productes alimentaris (17,24% del tram)
- Entre 251 i 500 treballadors: cautxú i plàstic (50% del tram)

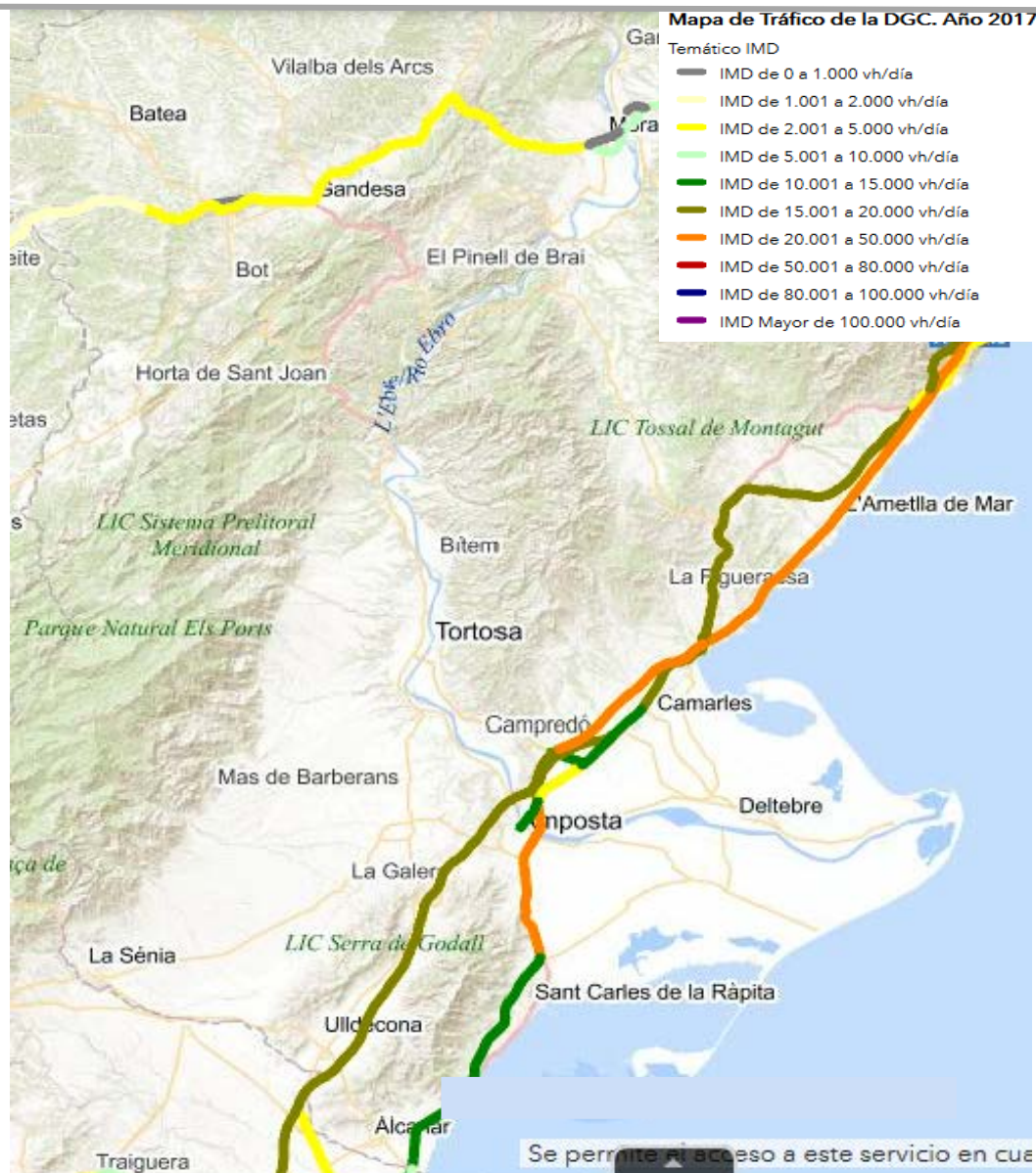
6. El focus en les connexions amb la xarxa de transport

Les empreses industrials han de fer una anàlisi molt detallada de la seva cadena de subministrament així com del mercat de clients potencials. La planificació i el desenvolupament de la seva estratègia empresarial, en tant que requereixi una complexitat més gran per accedir a proveïdors i clients fora de la seva àrea més propera, han de reduir els riscos associats a la capacitat d'accés a nous mercats així com a nous productes intermedis.

La xarxa d'infraestructures de transport és un element imprescindible que pot facilitar l'aprofitament dels guanys que es poden derivar d'oportunitats de llarg abast així com minimitzar determinats costos. Per tant, l'existència d'infraestructures de transport suposa un factor de competitivitat per a les empreses ubicades a les Terres de l'Ebre que utilitzen la xarxa per respondre en el mínim temps i de manera decisiva a les condicions canviant dels seus mercats.

Mapa 2. Intensitat mitjana diària de la xarxa, 2017

Font: Ministeri de Foment.

Els mapes mostren el patró d'ús de la part de la xarxa de transport de Catalunya que passa per les Terres de l'Ebre i caracteritza el seu trànsit tant pel volum com per la composició. Aquesta xarxa esdevé un element important en l'anàlisi del potencial de la indústria per aprofitar els potencials guanys de quota de mercat. Per tant, l'existència i la millora d'aquestes infraestructures de transport reforça la competitivitat del territori i de la indústria manufacturera que s'hi localitza. Aquesta xarxa cal que funcioni a un grau d'eficiència que faci efectiva la millora de competitivitat.

Mapa 3. Intensitat mitjana diària de la xarxa, 2017

Font: Ministeri de Foment.

Per tant, la competitivitat en termes d'accessibilitat i connectivitat amb els mercats determina el recorregut assolible per l'estratègia dissenyada per les empreses manufactureres. Mantenir i potenciar aquest factor i altres punts forts és clau per possibilitar el desplegament dels guanys a favor de l'activitat productiva del territori. En definitiva, cal consolidar i consolidar la xarxa de terrestre de transport com un motor d'avantatge competitiu que porti beneficis a la indústria de les Terres de l'Ebre per ajudar-la a millorar l'accés a les cadenes de subministrament així com el posicionament als mercats.

*Dr. Xavier Ponce
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. El context econòmic i social

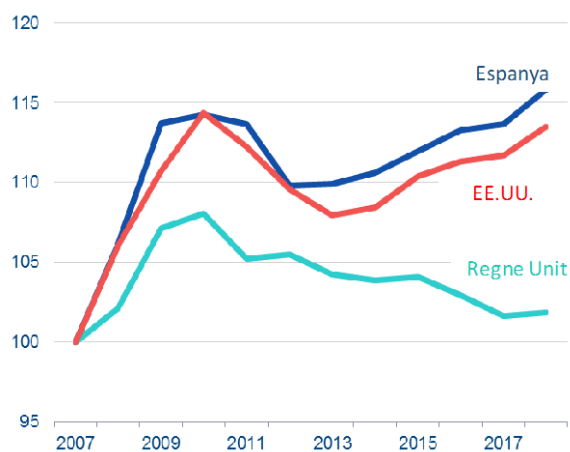
Ja han passat deu anys des que es va iniciar la primera gran crisi econòmica del segle XXI. Tot va començar amb l'esclat de la bombolla immobiliària el 2007, que es va endur per endavant el sector financer el 2008. I, a partir d'aquest any, la incertesa sobre la solvència del sistema financer va fer reduir el crèdit, el consum, la inversió, etc., i l'any 2009 es va iniciar oficialment una recessió econòmica. Aquest estancament econòmic i el consegüent augment de l'atur van disparar també el dèficit públic i les xifres d'endeutament públic.

Davant d'aquesta situació, l'any 2010 va ser el moment que l'orientació de les polítiques públiques que aplicaven els països va començar a divergir. D'una banda, els països de la zona euro van impulsar l'anomenada "austeritat expansiva": un cop l'estalvi públic s'havia esgotat, s'havia de reduir el dèficit públic per acostar-se al més aviat possible a l'equilibri pressupostari, ja que un creixent deute públic deixava molt poc marge per finançar-se a un preu raonable a través dels mercats. Era el moment dels sacrificis i d'apostar fermament per reformes que permetessin guanyar productivitat a llarg termini. En canvi, els EUA, el Japó, la Gran Bretanya i gran part de la resta del món van continuar apostant per fer unes polítiques de demanda expansives, tant fiscal com monetària, per tal de reactivar el creixement econòmic i el clima de confiança a curt termini.

Alguns economistes creuen que la Unió Europea i les seves polítiques d'austeritat van representar un camí equivocat. De fet, el mateix Fons Monetari Internacional (FMI) va fer autocrítica a l'informe "Errors en les previsions de creixement i multiplicadors fiscals" (Blanchard i Leigh, 2013), en què reconeix que van subestimar l'impacte que tindrien les polítiques d'austeritat recomanades a Espanya, Portugal o Grècia: si bé inicialment el FMI creia (erròniament) que per cada euro de reducció de la despesa pública es destruïen 0,5 euros d'activitat econòmica, la realitat ha estat que per cada euro retirat s'han destruït 1,5 euros. En el llenguatge dels economistes, vam descobrir que el multiplicador fiscal era més gran que 1. Una errada d'estimació que va fer que la Unió Europea, a diferència d'altres països, patís una nova recessió entre 2011 i 2013, amb els resultats coneguts en termes d'atur i d'empobriment de la població.

No obstant això, hi ha economistes que defensen que la política de retallades a Espanya ha estat més suau que en altres països (Boscà *et al.*, 2018). Tal com mostra el gràfic 1, en comparar l'evolució de la despesa pública per càpita actual amb la que teníem abans que s'iniciés la crisi, s'observa com s'ha elevat un 15% a Espanya, enfront del 13% als EUA o el 3% del Regne Unit. És a dir, fins i tot l'any 2012, en la fase més crítica de la crisi del deute públic espanyol, la despesa pública se situava un 10% per sobre dels nivells precrisi. Un fet que s'explica en gran part pel mateix funcionament dels anomenats estabilitzadors automàtics: un nivell d'atur més gran dispara la despesa en prestacions per desocupació.

Gràfic 1. Despesa pública corrent per càpita. 2007-2018 (2007 = 100)

Font: Boscà *et al.* (2018).

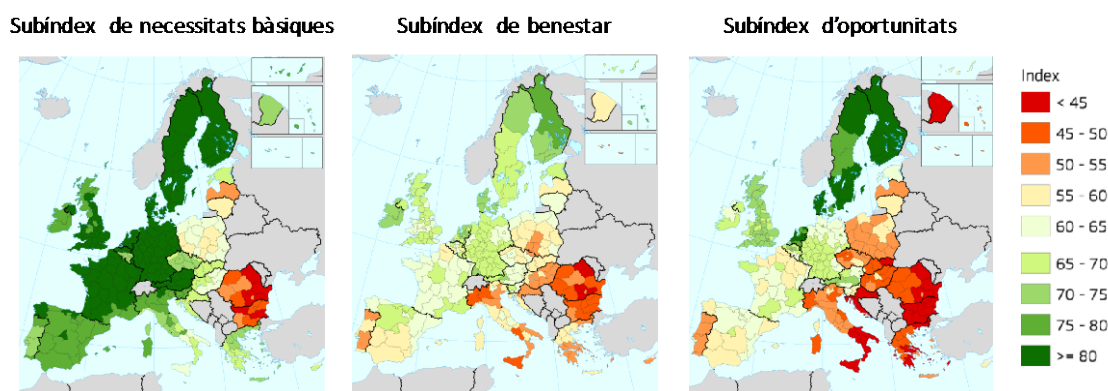
Aquests debats no són irrellevants. Fa temps que sabem que, per bé o per mal, les idees econòmiques importen. Unes idees que influeixen en la nostra manera d'explicar com funciona el món i del paper que ha de representar l'Estat en l'economia. I aquest debat és especialment transcendent en un moment com l'actual, en què les dades assenyalen que hem sortit de la crisi des d'una perspectiva macroeconòmica, però que també mostren que els costos no s'han distribuït d'una manera uniforme.

Podríem dir que després de la Segona Guerra Mundial es va signar una mena de nou contracte social en la major part de països europeus: es va acceptar el capitalisme com a sistema econòmic a canvi de desenvolupar un estat del benestar que protegís els ciutadans des del bressol fins a la tomba. I durant molts anys sembla que va funcionar. Però l'actual crisi ha trencat aquests consensos:

mentre queien els salaris, es disparaven les retribucions dels executius d'unes corporacions cada vegada més globals i vinculades a uns nous monopolis digitals (Costas, 2018).

Aquesta preocupació per la creixent desigualtat ha portat la Unió Europea a elaborar un Índex de progrés social, en què s'agreguen 50 indicadors socials i ambientals de les 272 regions dels 28 estats membres de la Unió Europea. El progrés social s'entén com la capacitat d'una societat per satisfer les necessitats humanes bàsiques dels ciutadans, però també per permetre que els ciutadans assoleixin tot el seu potencial i millorin la seva qualitat de vida. És a dir, s'inclouen tres grans dimensions del progrés social: les necessitats humanes bàsiques (habitatge, l'aigua i sanejament, seguretat), els fonaments del benestar (educació bàsica, accés a la informació, qualitat ambiental) i les oportunitats (drets personals, tolerància, inclusió). Cada una d'aquestes dimensions es troba desglossada en el gràfic 2, on les regions que aconsegueixen un índex més elevat són considerats virtuosos en la transformació del creixement en progrés social.

Gràfic 2. Índex de progrés social regional de la Unió Europea. 2017

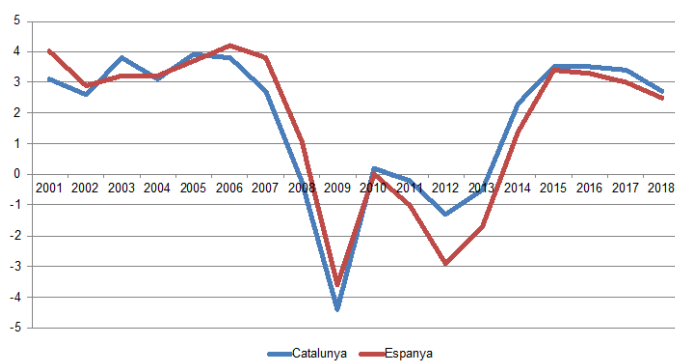
Font: Comissió Europea (2017).

Ni els resultats que obté Catalunya (163a de 272 regions) ni el conjunt d'Espanya (26a entre els 29 països desenvolupats) en són exemples virtuosos. En concret, Catalunya ocupa la posició 164a en termes de necessitats humanes bàsiques, el 166a pel que fa a fonaments del benestar i la 112a quant a oportunitats. Però aquestes dades contrasten amb les de l'evolució del PIB. Sembla com si el creixement ja no sigui un bon indicador de desenvolupament inclusiu, ja que si

ens fixem només amb les dades de creixement econòmic dels països de la zona euro, l'any 2018 la recuperació econòmica prossegueix a un ritme de l'1,8% encara que una mica més reduït que el de l'any anterior. L'economia espanyola continua en la senda de creixement econòmic que es va iniciar l'any 2014, amb una taxa de creixement interanual que se situa en el 2,5 %: una dada per sobre de la mitjana europea però que mostra també una desacceleració econòmica respecte a l'any 2017.

El gràfic 3 mostra com l'economia espanyola va iniciar el 2014 el camí de recuperació econòmica i va posar fi a una etapa prolongada marcada per una doble recessió. S'iniciava llavors un període d'expansió econòmica de cinc anys que ha estat acompanyat fins ara per una inflació moderada, tot i les mesures expansives del Banc Central Europeu. Però aquestes dades no poden amagar la caiguda en el ritme de creixement que patim des de 2016, fruit tant de factors interns (incertesa política, deute públic, necessitat de més reformes estructurals) com externs (incerteses sobre l'evolució de les guerres comercials i el Brexit, desacceleració de l'economia alemanya).

Gràfic 3. PIB Catalunya i Espanya (% variació real anual)

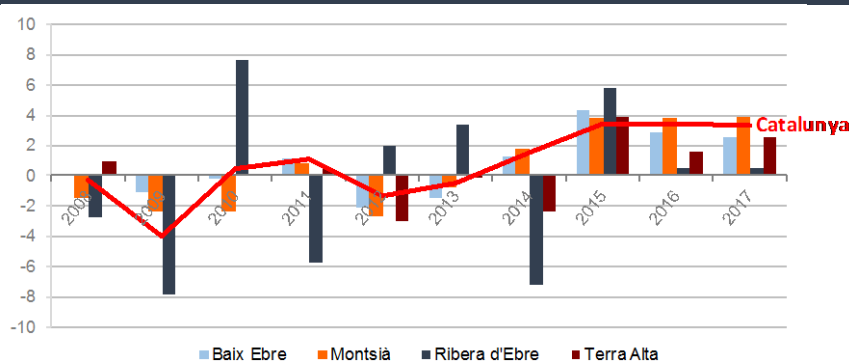

Font: INE.

Tant l'etapa de doble recessió com la progressiva recuperació a partir de l'any 2014, o la desacceleració a partir de l'any 2016 també es recullen en l'evolució que ha tingut el valor afegit brut (VAB) en les comarques de les Terres de l'Ebre, tal com mostra el gràfic 4. Si bé és cert que durant l'any 2014, a diferència del que va passar al conjunt del Catalunya, encara es va mantenir el decreixement del VAB a les Terres de l'Ebre, la situació va canviar el 2015, ja que va ser el territori que més va créixer a Catalunya i on totes i cadascuna de les comarques

van mostrar un millor comportament que la mitjana de Catalunya. En canvi, durant els darrers anys els resultats no han estat tan positius, ja que el creixement del VAB a les Terres de l'Ebre (+1,2% el 2016 i 2,1% el 2017) és força inferior al del conjunt de Catalunya (+3,5 i 3,3%, respectivament). Un fet que es deriva del comportament diferent en l'àmbit comarcal: mentre que el Montsià (+3,9%) creixia a un ritme elevat, l'evolució del Baix Ebre (+2,5%) i la Terra Alta ha estat més moderada però, en tot cas, molt per sobre de la Ribera d'Ebre (+0,5%).

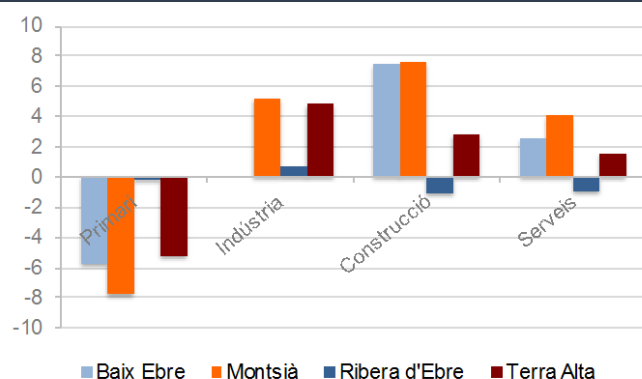
Gràfic 4. Taxa de variació del VAB a preus bàsics per comarques. Terres de l'Ebre

Font: BBVA (2018).

Aquest comportament del VAB de les Terres de l'Ebre durant l'any 2017 s'explica per la forta recuperació del sector de la construcció (+6,1%) i un bon comportament del sector serveis (+2,8%) i la indústria (+2,1%), però amb una forta caiguda de les activitats relacionades amb el sector primari (-5,6%).

Gràfic 5. VAB per comarques i sectors a les Terres de l'Ebre (% variació). 2017

Font: BBVA (2018).

De fet, quan comparem l'evolució del VAB des del 2007 fins al 2017, el balanç encara és negatiu per a les Terres de l'Ebre (-4,8%), lluny de la recuperació que

ja mostra Catalunya, +3,9%, (BBVA, 2018). Uns resultats que reflecteixen la particular estructura productiva d'aquestes comarques, amb un pes molt important del sector industrial. Així, no només la davallada durant el període 2007-2013 de les Terres de l'Ebre (-12,4%) va ser força superior al de Catalunya (-7,6%), sinó que la millora durant el període 2014-2017 ha estat inferior (+2,2%, enfront del +3% al conjunt de Catalunya).

1.1. El procés d'ajust econòmic i els plans d'estabilitat

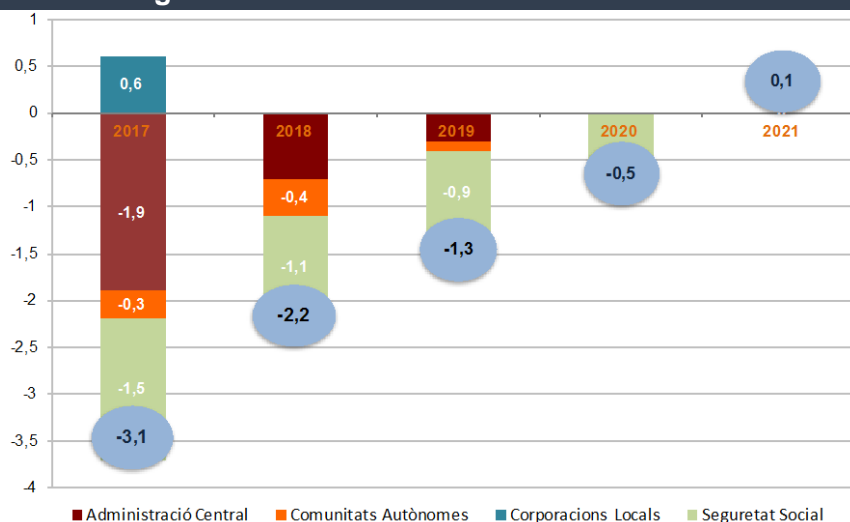
Si bé el 2007 va esclatar la bombolla immobiliària, l'impacte que va tenir sobre el sector financer no es va fer patent fins al 2008. A partir d'aquest any, la incertesa sobre la solvència del sistema financer va fer reduir les facilitats creditícies i va provocar una caiguda del consum i de la inversió que va generar l'inici de la recessió econòmica l'any 2009. Però amb l'estancament econòmic i l'augment de l'atur, els estabilitzadors automàtics van fer que es disparés el dèficit públic. Una política fiscal expansiva en què, al mateix temps que augmentava la despesa pública, es reduïen els ingressos per l'evolució de la conjuntura econòmica. D'aquesta manera, els pressupostos públics de la darrera dècada han estat condicionats per l'evolució del cicle econòmic.

Des que l'any 2010 el creixent dèficit públic va portar un augment espectacular del deute públic, la Comissió Europea, mitjançant l'anomenat Pacte d'Estabilitat i Creixement, ha estat atent als nivells de dèficit públic de cada país, amb la capacitat de proposar sancions pel seu incompliment. De fet, la Comissió Europea ha obert durant la crisi un Procediment per Defecte Excessiu a un total de 26 països (a tots excepte a Estònia i Suècia). De tots, però, només Espanya continua amb el procediment obert a data d'avui. Un fet que pot reflectir l'impacte que la profunda crisi econòmica ha tingut en els nostres comptes públics, però també un ritme relativament pausat i gradual de consolidació fiscal.

Durant els últims deu anys, el dèficit públic s'ha reduït substancialment: ha passat de representar un 11,2% del PIB el 2009 a situar-se per sota del 3% l'any 2018, tal com recull el gràfic 6. Inicialment, el document "Actualización del Programa de Estabilidad del Reino de España, 2018-2021" (Ministeri d'Hisenda, 2018) redefinia, un cop més, el calendari de consolidació fiscal de les diverses administracions públiques. Per a l'any 2018 l'objectiu de dèficit del conjunt de les

administracions públiques era del 2,2% del PIB, de l'1,3% el 2019 i del 0,5% el 2020. Aquesta senda suposava que el dèficit públic d'Espanya se situaria per sota del 3% l'any 2018 i que, per tant, l'any 2019 el Consell de la Unió Europea donaria per finalitzat el procés de dèficit excessiu obert a Espanya l'any 2009.

Gràfic 6. Programa d'Estabilitat 2017-2021. Senda de consolidació fiscal (%PIB)

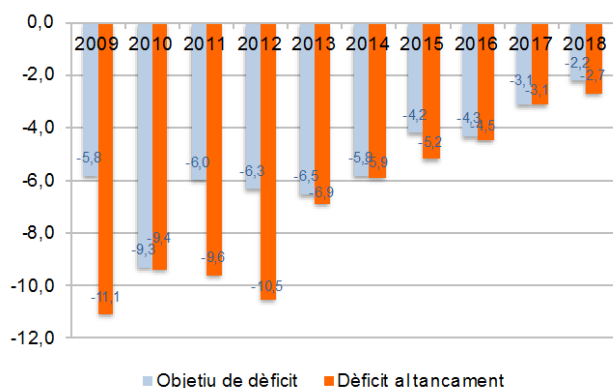
Font: www.lamoncloa.gob.es.

Els objectius marcats eren aquests:

- L'Administració central tenia com a objectiu un dèficit màxim del -0,7% el 2018, -0,3% el 2019 i aconseguir equilibrar els comptes el 2020.
- La Seguretat Social tenia un objectiu de dèficit inicial de l'1,1%.
- Les comunitats autònomes no haurien de superar un dèficit màxim del -0,4% el 2018, amb l'objectiu d'assolir l'equilibri pressupostari a partir del 2019.
- Les corporacions locals, en canvi, tenien el compromís d'assolir l'equilibri en els seus comptes des de l'any 2014.

Però les dades ens indiquen també que els objectius marcats en aquesta senda de consolidació fiscal s'han incomplert any rere any (amb l'excepció de l'any 2017), tal com mostra el gràfic 7. Les previsions indiquen que el dèficit públic de l'any 2018 serà un 2,7% del PIB, la qual cosa suposa una reducció de 0,4 punts percentuals des del 3,1% de tancament de 2017, però 0,5 punts per sobre de l'objectiu inicial marcat.

Gràfic 7. Desviació dels objectius de dèficit públic a Espanya entre 2009 i 2018 (%PIB)

Font: www.lamoncloa.gob.es

La raó per la qual s'incompleixen sistemàticament els objectius de dèficit públic són les dificultats que tant l'Administració central com, sobretot, la Seguretat Social tenen per assolir-los. De fet, les dades d'execució evidencien que la Seguretat Social és l'únic àmbit de l'Administració que no només no ha reduït el dèficit des de 2011 sinó que l'ha augmentat en un 1,38% del PIB. Per tant, només les comunitats autònomes i, especialment, les corporacions locals sembla que tenen el dèficit sota control. Els ajuntaments són, en realitat, les úniques administracions que tenen superàvit en els comptes públics: si no fos per això, el dèficit públic a Espanya se situaria per sobre del 3% i ens col·locaria novament dins el procediment de dèficit excessiu.

Per tant, podríem dir que el procés de consolidació fiscal ha estat intens però gradual. Però sembla raonable pensar que reduir el deute públic ens permetria tornar a tindre un cert marge per fer front a una futura recessió que pot trigar més o menys a arribar, però que ben segur algun dia ho farà. I l'estratègia òptima que cal seguir depèn de la velocitat a la qual es vulgui assolir l'equilibri pressupostari, la mida que ja té el sector públic o la composició dels ingressos i de les despeses públiques (Andrés *et al.*, 2015).

1.2. La percepció de la ciutadania

Més enllà de perseguir l'interès general, les polítiques públiques són més fàcilment acceptades pels ciutadans si fomenten la cohesió social i faciliten una millora de la qualitat de vida. Més enllà del debat sobre la intensitat de les

polítiques d'austeritat aplicades durant els anys de recessió econòmica, és especialment rellevant saber quina és la percepció que en té la ciutadania. I sembla que, malgrat la crisi econòmica ja ha quedat enrere, la lenta millora en el nivell de vida i la creixent desigualtat han contribuït a una polarització econòmica i política més gran. Un malestar que s'ha traduït també en la pèrdua de confiança envers les institucions polítiques.

Després d'anys de crisi econòmica i de polítiques d'austeritat impulsades des de les institucions europees, en què l'atur i la situació econòmica eren la principal preocupació pels ciutadans europeus, l'Eurobaròmetre fet a la tardor de 2018 confirma la tendència dels darrers anys (Comissió Europea, 2018): la recuperació econòmica ha fet reduir significativament la preocupació per les polítiques d'ajust fiscal, i ara és la immigració el principal problema que percep la ciutadania en l'àmbit europeu. De fet, la millora econòmica també ha fet augmentar la confiança dels ciutadans en la Unió Europea, que és més gran que la que tenen en els mateixos parlaments i governs nacionals.

En realitat, no tenim una imatge homogènia sobre la Unió Europea: tenen una opinió majoritàriament positiva els ciutadans d'Irlanda (64%), Bulgària (56%), Luxemburg (56%) i Polònia (54%); en canvi, la proporció més gran de ciutadans que tenen una imatge negativa de la UE es troba a Grècia (35%), la República Txeca (32%) i el Regne Unit, Itàlia i França (27%).

A Espanya ens trobem en una situació intermèdia: un 43% veu la Unió Europea com un procés positiu, un 43% com a neutral i només un 13% com a negatiu. Si bé la crisi econòmica que vam patir durant gran part de la darrera dècada va deteriorar profundament la confiança dels ciutadans espanyols envers la Unió Europea (un 65% dels espanyols manifestaven la seva confiança en les institucions europees a l'any 2007), la recuperació econòmica s'ha traduït també en una millora de la nostra percepció del procés d'integració europeu.

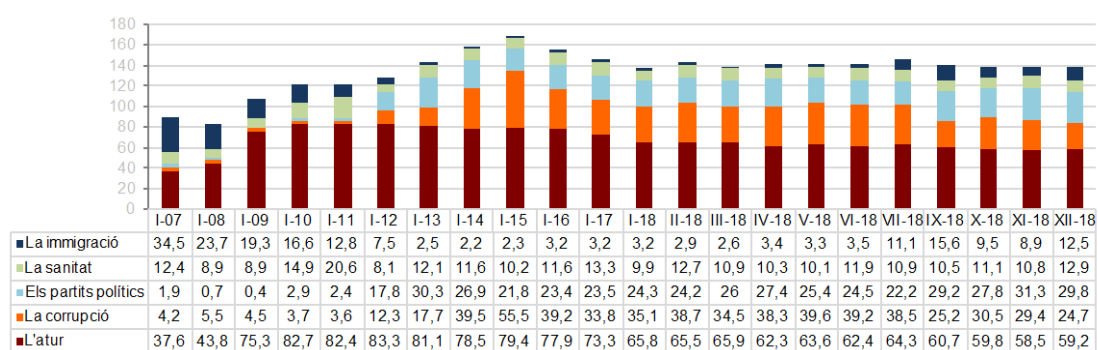
Aquests resultats mostren dues coses:

- Els ciutadans espanyols entenen la Unió Europea com un espai on tenen llibertat per viatjar, estudiar i treballar (46%), mentre que altres ho identifiquen com l'espai on compartim una moneda comú (37%).
- Malgrat tot, encara ens continuem qüestionant la proximitat de les institucions europees: un 57% dels espanyols creuen que no els tenen en compte a l'hora

de prendre decisions i que hi ha mancances en el disseny de les polítiques econòmiques.

Aquesta preocupació per la relació que s'estableix en un sistema democràtic entre els ciutadans i els seus representants a les institucions també queda recollit en les enquestes del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS, 2019). Si bé el problema de l'atur històricament ha estat i encara és la principal preocupació de la ciutadania, des de l'inici de la crisi les enquestes també mostren com la corrupció i els partits polítics s'han anat convertint en dos dels principals motius de preocupació dels ciutadans. Tal com recull el gràfic 8, el 2007 només un 2% dels ciutadans pensava que els partits polítics eren un problema, mentre que un 4,2% creia que ho era la corrupció; en canvi, el 2018 ja són casi un 30% i un 25% respectivament.

Gràfic 8. Percepció sobre quins són el 3 principals problemes d'Espanya (%)

Font: Centre d'Investigacions Sociològiques (2019).

2. EL PAPER DEL SECTOR PÚBLIC

Tradicionalment el sector públic ha tingut un paper rellevant en el funcionament de l'economia de mercat, que s'ha encarregat de tres funcions bàsiques: fomentar l'activitat econòmica i la provisió de determinats béns públics, contribuir a suavitzar els cicles econòmics i garantir una certa equitat social. Però la manera d'entendre aquestes funcions de l'Estat, és a dir, de quin és el pes que ha de tenir l'Estat de benestar i determinats serveis públics, difereix entre els països. I això es posa de manifest quan veiem que a França la despesa pública representa més del 50% del PIB, mentre que a Espanya se situa al voltant del 40% i als Estats Units o al Japó només assoleix un 35%.

Arran de la darrera crisi econòmica s'ha reobert el debat sobre quina és la mida òptima d'aquest estat del benestar. Una qüestió especialment rellevant per a la Unió Europea, ja que representem el 50% de la despesa social que es fa mundialment. I això fa que sigui significatiu analitzar quina ha estat l'evolució i la composició dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya en els darrers anys. Pel que fa a les dades de l'any 2018, en aplicació de l'article 155 i davant l'absència d'un Govern de la Generalitat que pogués prorrogar-los, el Govern de Mariano Rajoy va decidir prorrogar els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2018. I aquests eren uns pressupostos en què quasi totes les partides eren inferiors a les de l'any 2010: foment i transport (-73%), Administració i justícia (-15%), salut i educació (-12%) i protecció social (-6%). Les xifres també indiquen que la partida que ha multiplicat el seu pes és la destinada a pagar el deute públic (+105%). El gràfic 9 mostra els canvis percentuals en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per àrees de despesa el 2010 i el 2018:

Gràfic 9. Àrees de despesa en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya

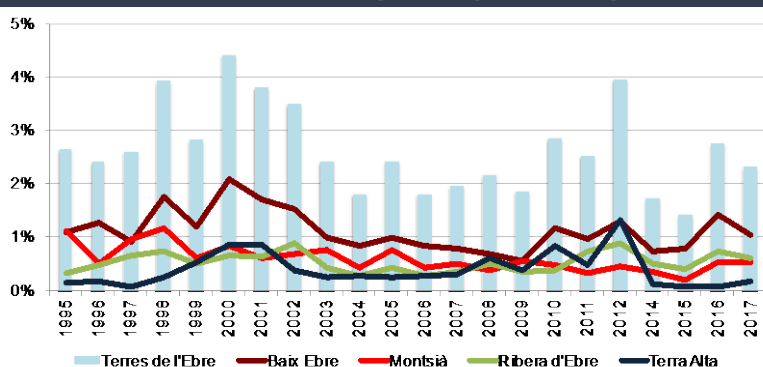
Font: Departament d'Economia i Coneixement. Generalitat de Catalunya.

Tal com mostra el gràfic 9, si comparem els canvis percentuals en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per àrees de despesa, veiem que quasi totes les partides pateixen retallades: foment i transport (-72%), Administració i justícia (-11%), salut i educació (-9%) i protecció social (-2%). Si bé el pes de les partides destinades als ens locals han augmentat (+33%), el canvi més significatiu és l'increment de la dedicada a pagar el deute públic (+114%). Unes dades que ens diuen quines han estat les prioritats durant aquests anys de crisi econòmica i de retallades en les polítiques públiques, però

que també mostren la necessitat de trobar una manera per limitar l'endeutament públic.

Pel que fa a les inversions reals pressupostades per part de la Generalitat de Catalunya, l'evolució de la seva assignació territorial d'acord amb la ubicació física de la inversió està recollida en el gràfic 10. Les dades ens mostren que la inversió anual rebuda a les Terres de l'Ebre se situa al voltant del 2,3% del conjunt de l'efectuada a Catalunya, unes dades en consonància amb el volum de població d'aquest territori.

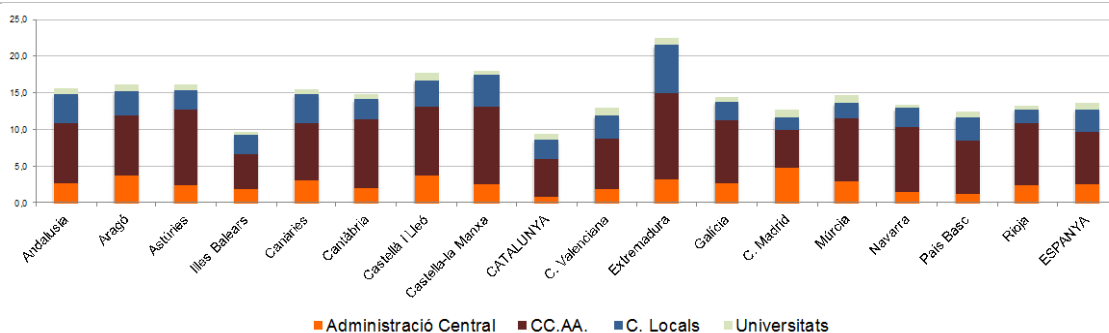
Gràfic 10. Inversions reals pressupostades per la Generalitat de Catalunya (%)

Font: Idescat.

Pel que fa al nombre de persones que treballen per a l'Administració pública a Catalunya, les dades mostren que el sector públic a Catalunya dona feina a 317.785 persones. Tal com es pot veure al gràfic 11, aquesta xifra representa un 9,4% del total d'ocupats en aquest territori l'any 2018 i fa que Catalunya sigui, juntament amb les Illes Balears, l'única comunitat autònoma del conjunt de l'Estat on aquesta dada se situa per sota del 10%:

Gràfic 11. Importància de l'ocupació pública per nivell de govern. 2018
(% del personal al servei de les administracions públiques sobre els ocupats totals)

Font: *Butlletí Estadístic del Personal al Servei de les Administracions Públiques* i INE.

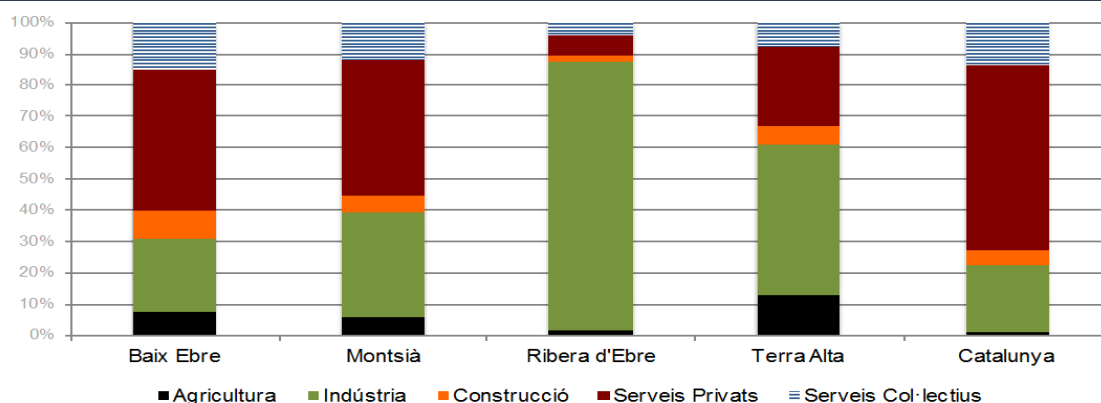
A Catalunya, un 5,2% de la ocupació correspon a personal de l'Administració autonòmica, un 2,7% és personal de l'Administració local, un 0,8% és personal de l'Administració central i, finalment, un altre 0,8% treballa com a personal de les universitats catalanes. Comparant aquestes dades amb la mitjana del que passa a l'Estat espanyol, el pes a Espanya de l'ocupació pública a les entitats locals i les universitats és relativament similar (3% i 0,8%, respectivament), però amb un pes més elevat tant de l'Administració central (2,6%) com de l'Administració autonòmica (7,1%).

En termes relatius, és a dir, quan analitzem la importància que té cada nivell de l'Administració en termes d'ocupació pública en cada comunitat autònoma, veiem que a Catalunya el pes del nivell autonòmic (55,3%), dels ens locals (28,3%) i de les universitats (8,4%) es troba per sobre de la mitjana estatal (52,4%, 22,4% i 6,1%, respectivament), mentre que el pes de l'Administració central és comparativament reduït (8% a Catalunya vers un 19% al conjunt de l'Estat espanyol).

2.1. El pes del sector públic en el VAB

Segons les darreres dades disponibles, el sector públic representa un 13,7% del valor afegit brut (VAB) de Catalunya, una contribució que se situa per sobre de la que suposa a la Ribera d'Ebre (3,9%), a la Terra Alta (7,7%) o al Montsià (12,2%), però que està per sota del valor que assolix al Baix Ebre (15,5%). Una diferència que s'explica per la importància relativa de les activitats sanitàries i de serveis socials a la comarca del Baix Ebre.

Gràfic 12. Contribució sectorial al Valor Afegit Brut (VAB pb). 2017

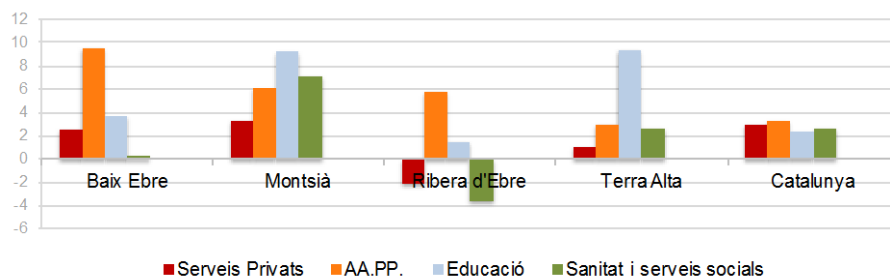

Font: BBVA (2018).

Pel que fa a l'evolució del VAB del sector públic, durant l'any 2017 l'activitat dels serveis col·lectius (que inclou l'educació, la salut i l'Administració pública) i dels serveis privats va seguir una trajectòria similar al conjunt de les Terres de l'Ebre i Catalunya. Al conjunt de Catalunya, el sector serveis va créixer un 2,9%, amb un increment tant dels serveis relacionats amb les activitats privades (+2,9%) com dels serveis relacionats amb l'Administració pública i la justícia (+3,3%), la sanitat i els serveis socials (+2,6%) i les activitats educatives (+2,3%). En canvi, encara que a les Terres de l'Ebre l'increment de les activitats relacionades amb els serveis de naturalesa privada no va ser tan accentuat (+2,3%), sí que va ser més intensa serveis relacionats amb l'Administració pública i la justícia (+7,1%) o educació (+5,4%).

No obstant això, tal com es pot veure al gràfic 13, la taxa de creixement del VAB associada als serveis col·lectius és força heterogènia: tant el Baix Ebre (+3%), la Terra Alta (+3,8%) i, especialment, el Montsià (+7,3%) se situen per sobre de la mitjana de Catalunya (+2,7%). En canvi, la Ribera d'Ebre mostra uns resultats inferiors (-1%), associada a una evolució negativa del subsector de sanitat i serveis socials (-3,7%).

Gràfic 13. Variació del VAB al sector serveis. 2017

Font: BBVA (2018).

Després de deu anys de l'esclat de la bombolla immobiliària i de l'inici de la crisi econòmica, el sector serveis de les Terres de l'Ebre mostra ja una clara recuperació (BBVA, 2018). No obstant això, l'evolució ha estat diferent segons el tipus de serveis del qual parlem. Durant els principals anys de crisi econòmica, entre 2007-2013, els serveis privats van patir més intensament la recessió (-5,2%), mentre que els estabilitzadors automàtics associats a l'Estat del benestar feien que els serveis col·lectius augmentessin (+9,7%). Però un cop recuperada la senda de creixement econòmic, els resultats van ser similars: en el període

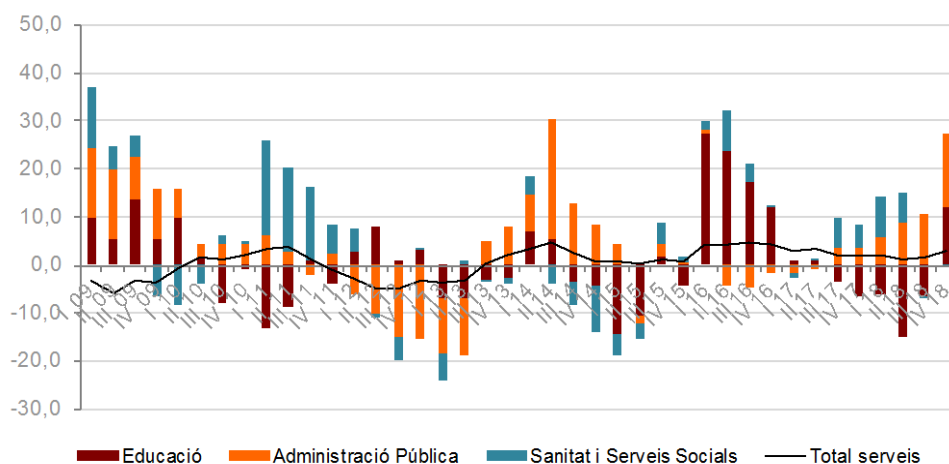
2013-2017, tant els serveis privats (+9,1%) com els serveis col·lectius (+9,3%) van créixer significativament.

No obstant això, quan comparem la situació entre l'any 2007 i el 2017 a les Terres de l'Ebre, la taxa real de variació dels serveis col·lectius ha augmentat ja un +21,8%, però els serveis privats només ho fan en un +2,2% més, molt per sota de la millora que han experimentat al conjunt de Catalunya (+11,9%).

2.2. El pes del sector públic en l'ocupació

Si analitzem l'evolució de l'ocupació al sector serveis durant els darrers anys, veiem que els resultats han estat clarament condicionats pel cicle econòmic. És a dir, mostra un comportament negatiu tant l'any 2009 com entre els anys 2012 i 2013, amb una recuperació a partir de l'any 2014. No obstant això, tal com recull el gràfic 14, hi ha diferències significatives entre els diversos subsectors de serveis, i és especialment rellevant analitzar el comportament de les diverses activitats relacionades amb el sector públic.

Gràfic 14. Evolució de la població ocupada en el sector serveis a Catalunya (variació trimestral interanual)

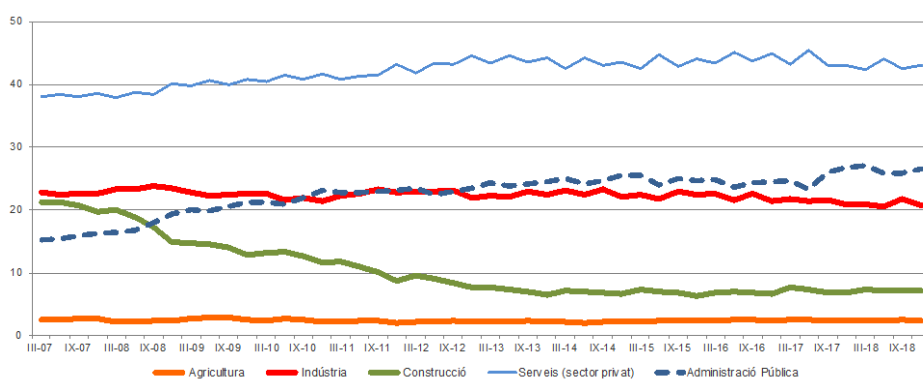

Font: Idescat.

Pel que fa a les Terres de l'Ebre, el sector serveis és l'únic que l'any 2018 presenta un nivell d'ocupació superior des de l'inici de la crisi econòmica el 2008. Així, mentre l'ocupació del sector públic entre 2008 i 2017 ha crescut un 10,8%, la resta de sectors encara mostren una caiguda de l'ocupació: tant al sector de

la construcció (-54%) com a l'industrial (-16%) o a l'agrícola (-3%). No obstant això, aquesta evolució positiva de l'ocupació al sector serveis a les Terres de l'Ebre és fruit bàsicament de l'increment del 30% del subsector de serveis col·lectius, mentre que els serveis privats només ho fan un 1,5%.

Gràfic 15. Evolució de l'afiliació a la Seguretat Social a les Terres de l'Ebre

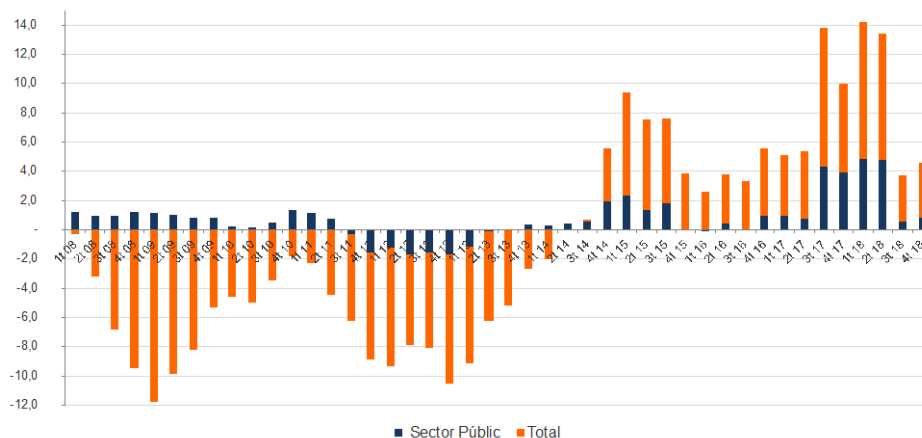
Font: Observatori del Treball i Model Productiu. Generalitat de Catalunya.

Tal com mostra el gràfic 15, aquestes dinàmiques han comportat un cert canvi en la importància relativa de cada sector en termes d'ocupació al territori al llarg d'aquests darrers anys. L'estabilitat superior de l'ocupació al sector públic durant els anys de crisi ha fet augmentar la seva importància en termes relatius, de manera que el sector públic a les Terres de l'Ebre representa avui en dia el 26,6% dels llocs de treball al territori. De fet, des de l'inici de la crisi el 2008 el pes relatiu del sector públic com ocupador al territori ha augmentat un 37%, i han guanyat importància també els serveis privats (7%) i l'agricultura (+2%), però importància relativa en termes d'ocupació tant el sector industrial (-11%) com la construcció (-51%).

L'evolució negativa del mercat de treball durant el llarg període de crisi queda recollida en les xifres d'atur registrat a les Terres de l'Ebre, tal com es mostra en el gràfic 16. Les dades ens mostren com a partir de l'any 2014 milloren les xifres d'atur registrat. I en especial les dades ens indiquen que si el pes de l'ocupació del sector públic a les Terres de l'Ebre ha guanyat importància no és tant per la creació de nous llocs de treball sinó perquè el procés de destrucció d'ocupació durant els anys de la crisi ha estat molt menys intens que al sector privat de l'economia. En tot cas, a partir de l'any 2014 s'observa un canvi de tendència, en

què es comencen a generar nous llocs de treball i, de forma més intensa, al sector privat.

Gràfic 16. Contribució del sector públic a la variació de la afiliació a la Seguretat Social. Terres de l'Ebre (%)

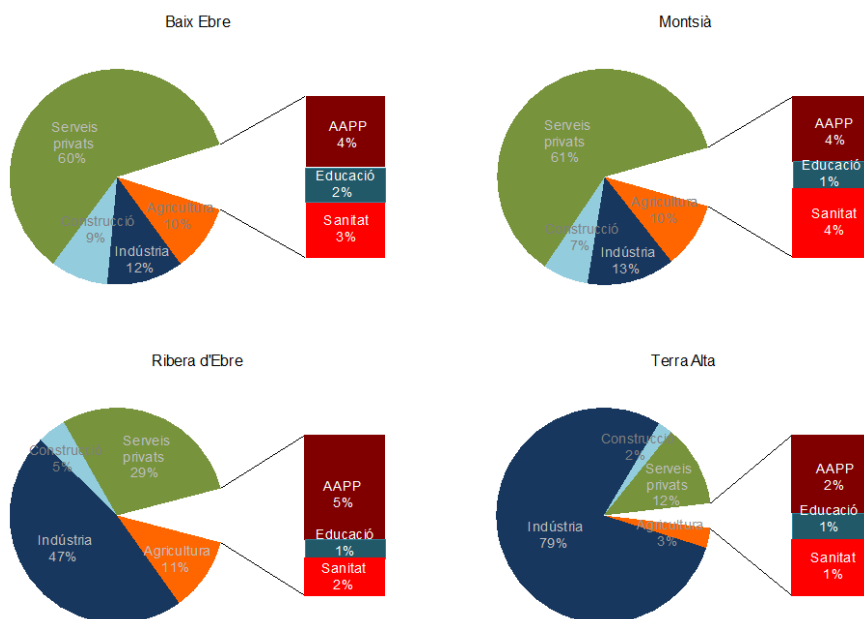
Font: Observatori del Treball i Model Productiu. Generalitat de Catalunya.

Si analitzem les branques d'activitat en què s'ha generat aquest atur, veiem que hi ha diferències entre les 4 comarques de les Terres de l'Ebre. El gràfic 17 mostra que tant al Baix Ebre com al Montsià l'evolució en el sector dels serveis privats (60% i 61%, respectivament) i en la indústria (12% i 13%, respectivament) explica la major part de l'atur registrat. En canvi, a la Terra Alta i a la Ribera d'Ebre la pèrdua de llocs de treball al sector industrial és el principal factor explicatiu de l'atur registrat (79% i 47%, respectivament).

Si analitzem el comportament de l'atur relacionat amb activitats pròpies del sector públic (sanitat i serveis socials, administració pública o educació), les taxes d'atur registrat són més petites, encara que més significatives en comarques com el Baix Ebre i el Montsià, on el pes en l'activitat econòmica és més gran.

Si analitzem el comportament de l'atur relacionat amb activitats pròpies del sector públic (sanitat i serveis socials, Administració pública o educació), les taxes d'atur registrades són més petites i són semblants a les comarques de les Terres de l'Ebre, si bé són una mica més significatives en aquelles comarques en què el seu pes en l'activitat econòmica és més gran.

Gràfic 17. Atur registrat per comarques i sectors d'activitat. 2018

Font: Idescat.

3. REPTES I OPORTUNITATS DEL SECTOR PÚBLIC

Les dificultats per trobar una resposta adequada a la crisi econòmica que vam patir fa uns quants anys va acabar generant una polarització política i una certa erosió de la cohesió social en la nostra societat que encara perdura.

La creixent desafecció que mostren els ciutadans envers certes institucions s'ha convertit en una de les principals preocupacions a la nostra societat. Un fet preocupant quan es té en compte que la qualitat institucional té un important impacte econòmic, ja que influeix en el grau d'incertesa econòmica que perceben els agents econòmics i distorsiona tant la inversió privada com la pública.

3.1. Sobre la qualitat institucional

L'anomenada *economia institucional* ha estat un dels corrents d'investigació més fructífers en el camp de les ciències socials durant els darrers anys (Acemoglu *et al.*, 2014; Rodrik, 2008). L'institucionalisme defensa que la riquesa de les nacions i el benestar dels ciutadans depenen més de la qualitat de les institucions

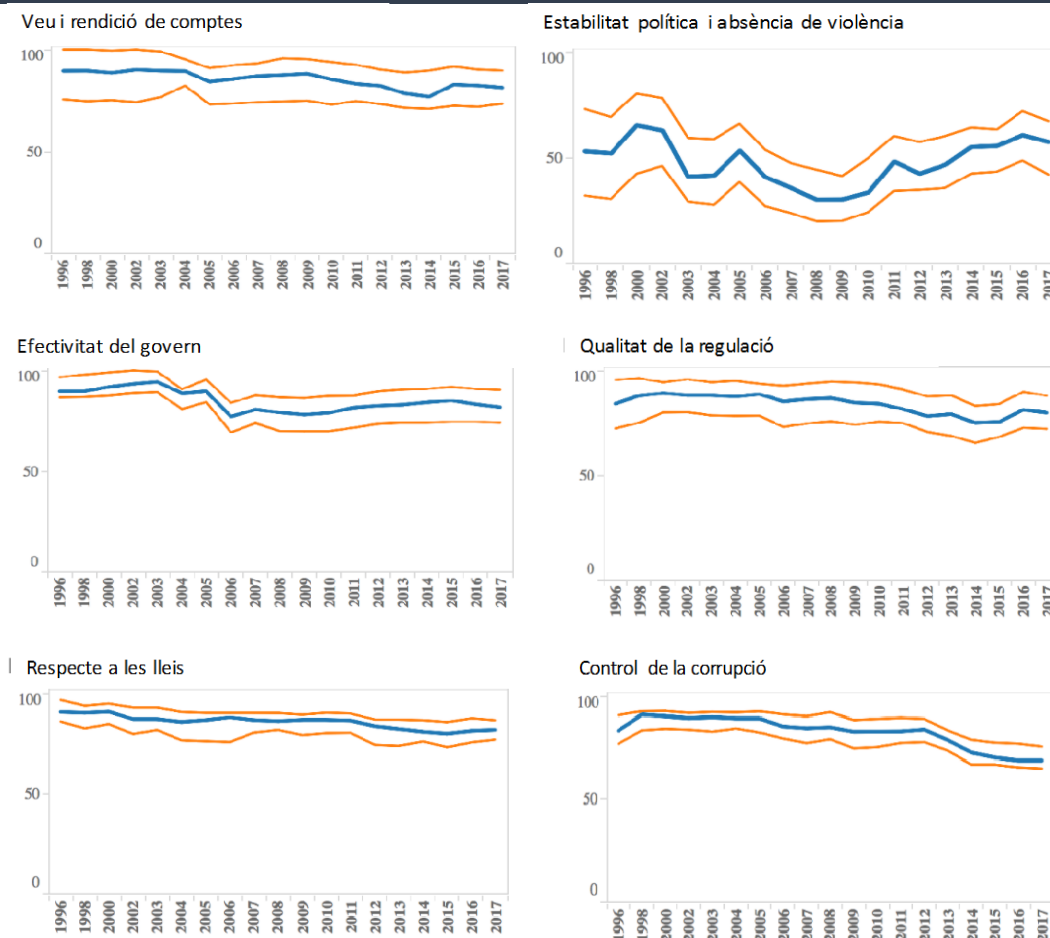
i del bon govern que de la quantitat més o menys gran de recursos naturals i capacitats de què disposi un país.

L'entorn institucional d'un país constitueix la base sobre la qual interactuen les empreses i els treballadors d'una economia i inclou elements com l'agilitat del sistema judicial, la qualitat del marc regulador o la transparència i l'eficiència del sector públic. És a dir, les institucions no només incideixen que els costos de transacció siguin més grans o més petits, sinó que també influeixen en el grau de confiança que s'estableix entre els actors econòmics, i propicien l'enfortiment o l'afebliment de les xarxes i del seu capital social.

Per tant, malgrat que normalment es pensa en el cost de la corrupció en termes dels diners sostrets de les arques públiques, els costos econòmics van molt més enllà i el que també fan és afeblir el funcionament i el dinamisme d'una economia. El Banc Mundial (2017) ha creat uns indicadors per mesurar, a través d'un sistema d'enquestes, la qualitat de la governança, que inclouen 6 dimensions: la rendició de comptes, l'estabilitat política i l'absència de violència, l'efectivitat del Govern, la qualitat de la regulació, el respecte a la llei i el control de la corrupció. I, tal com recull el gràfic 18, els resultats mostren que l'evolució d'aquests indicadors durant els darrers anys no ha estat bona per Espanya.

De fet, aquests indicadors mostren que tant la percepció que tenim de la rendició de comptes que fan els governs, com de la qualitat dels serveis públics o de la capacitat de l'Administració pública per formular i implementar polítiques i regulacions ben fonamentades que permetin i promoguin el desenvolupament del sector privat ha empitjorat en els darrers anys. I especialment negativa és l'evolució pel que fa a la capacitat dels governs per evitar ser influenciats pels interessos de les elits i els interessos privats. I si bé l'indicador referent a l'estabilitat política i l'absència de violència és el que tradicionalment hem obtingut pitjors resultats en comparació a altres països de l'OCDE, la percepció de la probabilitat que el Govern sigui desestabilitzat o enderrocat per mitjans inconstitucionals o violents ha millorat en els darrers anys.

Gràfic 18. Indicators de governança. Espanya. 1996-2017

Font: Banc Mundial (2017).

En un treball recent, Alcalá i Jiménez (2018) comparen la qualitat institucional i els nivells de corrupció percebuts a l'Estat espanyol amb els de la resta del món, fent al mateix temps una estimació de quin és el cost econòmic que té el dèficit de qualitat institucional. I els resultats que obtenen és que la qualitat de les institucions espanyoles es situen en un nivell molt elevat quan prenem com a referència el conjunt de tots els països del món. No obstant això, la realitat és que quan ens comparem amb països amb un mateix o superior nivell de desenvolupament econòmic, els nostres resultats són més aviat negatius i evidencien un dèficit de qualitat institucional. Unes mancances que es concentren bàsicament en aspectes com la qualitat del marc regulador, el respecte a la llei i els contractes i, sobretot, el control de la corrupció. A partir d'aquesta premissa, l'estudi esmentat anteriorment quantifica en un 20% l'increment potencial a llarg termini del PIB per càpita que es podria assolir si s'elevés la qualitat institucional i de governança del país.

4. CONCLUSIONS

Sabem que la recent crisi econòmica ha comportat una política de retallades per ajustar els comptes públics. Però també que la percepció dels ciutadans és que els costos de la sortida de la crisi no s'han repartit de manera equitativa. La polarització política no és res més que una conseqüència d'aquesta percepció.

Davant d'aquesta situació, un dels grans reptes institucionals que tenim pendent és millorar la transparència i la rendició de comptes del sector públic. Dues accions que ens permetrien recuperar la confiança cap als polítics, cap als partits polítics i les institucions públiques.

Però les dades ens mostren que els reptes que tenim per endavant són grans i abasten molts fronts. L'informe *Global Competitiveness Report 2017-2018* fa un estudi de 140 països analitzant els factors que els experts en creixement econòmic consideren més rellevants. Uns indicadors que van des de factors bàsics (institucions, infraestructures, situació macroeconòmica, salut i educació), de funcionament dels mercats (de béns, de treball i financer), fins a altres relacionats amb la capacitat innovadora (sofisticació dels negocis, R+D).

El resultat és que Espanya encara té moltes mancances: ocupem el 57è lloc en “transparència en la formació de polítiques públiques”, el 58è en “independència del poder judicial”, el 104è en “confiança en els polítics” o el 113è en “nivell de malbaratament de diners per part del sector públic”.

Els problemes van més enllà de la desconfiança que s'ha instaurat al voltant de determinades institucions públiques polítiques i partits polítics, ja que la nostra competitivitat també es veu limitada per ocupar el lloc 49è en “capacitat d'innovació”, el 67è en “qualitat del sistema educatiu”, el 76è en “capacitat per atreure talent”, el 77è en “nombre de dies necessaris per obrir un negoci”, el 78è en “cooperació entre treballadors i empresaris”, el 79è en “facilitat per accedir a préstecs”.

Unes posicions que no millorem amb els pas dels anys i que posen en evidència que encara són molts els obstacles que encara tenim per endavant per ser una societat més dinàmica i innovadora, però també més cohesionada a mitjà i llarg termini.

BIBLIOGRAFIA

- Acemoglu, Daron, Gallego, F.; Robinson, J.A. (2014): “Institutions, Human Capital, and Development”, *Annual Reviews of Economics*, 6, 875-912.
- Alcalá, F.; Jiménez, F. (2018): *Los costes económicos del déficit de calidad institucional y la corrupción en España*. Fundación BBVA, Bilbao.
- Andrés, J.; de la Fuente, A.; Doménech, R. (2015): “Notas para una política fiscal en la salida de la crisis”, *Información Comercial Española*, 883, 43-63.
- Banc Mundial (2017): Worldwide Governance Indicators. Disponible a <<http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home>>
- BBVA (2018): *Anuari econòmic comarcal 2018*. BBVA, Barcelona.
- Blanchard, O. J.; Leigh, D. (2013): “Growth forecast errors and fiscal multipliers”, *Document de Treball*, 13/1. Fons Monetari Internacional, Washington D.C.
- Boscá, J. E.; Doménech, R.; Ferri, J. (2018): “Nueva evidencia sobre el impacto de la austeridad en Europa y lecciones para España”, *Nada es Gratis*. Disponible a <<http://nadaesgratis.es/javier-ferri/nueva-evidencia-sobre-el-impacto-de-la-austeridad-en-europa-y-lecciones-para-espana>>
- CIS (2019): *Barómetro sobre la percepción de los principales problemas de España*. Centre d'Investigacions Sociològiques, Madrid.
- Comissió Europea (2017): *Índex de Progrés Social Regional de la Unió Europea*. Direcció General de Política Regional i Urbana de la Comissió Europea, Brussel·les.
- Comissió Europea (2018): *Standard Eurobarometer 90*. Direcció General de Comunicació de la Comissió Europea, Brussel·les.
- Costas, A. (2018): “La desigualdad asesina a la democracia”, *El País*, 13 de mayo.

- Ministeri d'Hisenda (2018): *Actualización del Programa de Estabilidad del Reino de España 2018-2021*. Ministeri d'Hisenda, Madrid.
- Rodrik, D. (2008): *One economics, many recipes: globalization, institutions, and economic growth*. Princeton University Press, Princeton.
- Schwab, K. (ed.) (2017): *The Global Competitiveness Report 2017-2018*. World Economic Forum, Ginebra.

*Dr. Jordi Sardà
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

5.1. Introducció. Marques turístiques de Catalunya

El sector serveis té un paper primordial en l'economia d'un país perquè és el sector amb un pes més gran en la seva estructura econòmica i perquè és generador d'una gran quantitat de llocs de treball. Ningú dubta de la importància que té el sector turístic en el sector serveis i, a més a més, cal recordar que és el sector econòmic que més ha crescut al llarg de les darreres dècades i el que més bé resisteix els períodes de crisi econòmica. Així, en el conjunt de l'economia espanyola les activitats turístiques representen al voltant del 12,0% del seu PIB (el 11,7%, l'any 2017) i entre el 12,0% i el 13% de l'ocupació (el 12,8%, l'any 2017). Les Terres de l'Ebre presenten xifres similars, tal com recull un informe de la Càtedra d'Economia Local i Regional que estima el pes de les activitats econòmiques típicament adquirides pels turistes i excursionistes en el 15% del PIB local de la ciutat de Tortosa, l'any 2017.³

Un cop superada l'última crisi econòmica, tant en l'àmbit nacional com internacional, el turisme espanyol va continuar batent l'any 2018 el rècord de visitants internacionals amb l'arribada d'uns 82,6 milions de turistes, que suposa un increment del 0,9% respecte a l'any 2017. També es van assolir xifres rècord amb la despesa total feta pels turistes que van visitar Espanya i que va ascendir a 89.678 milions d'euros, xifra que representa un increment del 3,1% respecte a l'any anterior. Igualment, la despesa mitjana per turista va experimentar un creixement del 1,7% i va arribar als 1.075 euros per persona amb una despesa mitjana diària de 155 euros i un increment del 12,4% respecte al 2017. Per destinacions nacionals, Catalunya va ser la principal comunitat autònoma amb més de 19,1 milions de turistes internacionals, la qual cosa suposa un valor similar respecte a l'any anterior.⁴

---

³ Segons aquest estudi, el sector del turisme en sentit estRICTE a Tortosa genera el 5,4% del total del PIB local. Estudi elaborat pel Grup de Recerca en Indústria i Territori (GRIT) i la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV, encarregat per l'Ajuntament de Tortosa. Autors: Juan Antonio Duro i Xavier Farré, 2018.

⁴ Dades segons l'estimació elaborada sobre la informació de Turespaña i les estadístiques que aporten les enquestes FRONTUR i EGATUR de l'Institut Nacional d'Estadística (INE).

Com acabem de comentar i malgrat totes les dificultades experimentades durant l'any 2018 degudes principalment a la incertesa política, Catalunya és una destinació turística de primer ordre, que ofereix múltiples atractius: des de la cultura fins a la natura passant pel turisme familiar, l'esportiu o el de negocis, la qual cosa la converteix en una de les principals destinacions dintre de l'Estat espanyol i europeu. Per a una millor promoció turística, per fer front als grans reptes del turisme, per intentar fidelitzar la clientela, per facilitar el màrqueting i per permetre resistir millor les crisis econòmiques, es van definir i crear les marques turístiques catalanes. Des de la seva creació, tant el nombre, com les comarques o les poblacions que formen part d'una marca turística han anat evolucionant en el temps. Així, l'any 2003 es van crear les marques turístiques Terres de l'Ebre, que estava inclosa a la Costa Daurada, i Val d'Aran, que formava part de Pirineus. Posteriorment, a finals de l'any 2011, es va crear una nova zona turística anomenada Costa Barcelona, que engloba les marques, ara ja desaparegudes, Costa del Garraf i Costa de Barcelona-Maresme. L'any 2015, les comarques del Vallès Oriental i del Vallès Occidental van passar a formar part de la marca Costa Barcelona, i la marca Catalunya Central, a denominar-se Paisatges Barcelona. Finalment, a partir del 2016, amb la creació de la comarca del Moianès, tots els municipis que la integren, passen a formar part de la marca Paisatges Barcelona. D'aquesta manera, actualment Catalunya es divideix en nou marques turístiques. El gràfic 5.1 ens mostra les marques turístiques d'una forma visual, i l'annex A5.1, les comarques que en formen part.

Gràfic 5.1. Marques turístiques de Catalunya, 2018

Font: elaboració pròpia.

La marca Terres de l'Ebre inclou les quatre comarques situades més al sud de Catalunya: Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta (vegeu el gràfic 5.2 i l'annex A5.2 amb la relació de municipis que integren cada comarca). Cobreix una extensió territorial de 3.308,5 km², que representa el 10,4% de tota l'extensió territorial catalana, i una població de 179.508 habitants (Padró municipal d'habitants, 2017. Idescat), que només representa el 2,4% del total de Catalunya. La comarca més poblada és el Baix Ebre amb 78.180 habitants (el 43,6% del total de les Terres de l'Ebre) i la menys poblada correspon a la Terra Alta amb 11.634 habitants (el 6,5% del total de les Terres de l'Ebre). Per la seva banda, el Montsià i la Ribera d'Ebre representen el 37,6% i el 12,4% del total de la població de les Terres de l'Ebre amb 67.491 i 22.203 habitants respectivament.

La situació geogràfica de les Terres de l'Ebre i el fet d'estar allunyada dels principals punts que constitueixen l'origen i la destinació dels moviments turístics són dos dels principals motius que ens permeten explicar les raons per les quals la marca Terres de l'Ebre genera un cert desconeixement per part dels potencials

clients. Això fa que aquesta marca tingui un elevat potencial de creixement tant a curt com a llarg termini, ja que disposa de les condicions necessàries per a això (una llarga extensió de costa per gaudir del que es coneix com el “turisme de sol i platja”, que és complementa amb un ric patrimoni monumental i amb la possibilitat de gaudir d’una naturalesa única).

Gràfic 5.2. Comarques que formen part de la marca Terres de l’Ebre

Font: elaboració pròpia.

En aquest capítol s’estudia detalladament l’evolució i la importància que té un sector clau com el turístic per al desenvolupament d’un territori com el de les Terres de l’Ebre. Es fa un especial èmfasi en l’impacte tant econòmic com social i es mostren les possibles línies d’actuació per consolidar-lo i desenvolupar-lo. Abans de començar la nostra anàlisi, convé advertir el lector que, de la mateixa manera que en estudis d’anys anteriors, s’ha intentat mantenir sèries estadístiques homogènies a fi de facilitar la comparació dels resultats als obtinguts en anys anteriors, que apareixen moltes vegades en els annexos, per poder donar una millor informació que permeti al lector la seva pròpia interpretació.

5.2. Moviment turístic a les Terres de l'Ebre, 2018

5.2.1. Moviment turístic a les Terres de l'Ebre, 2018. Visió global

Seguint la tendència d'anys anteriors, Terres de l'Ebre continua sent la sisena marca turística més visitada de Catalunya tant pel que fa a arribades com a pernoctacions de turistes. Aquesta posició s'ha anat consolidant amb el temps per al total d'establiments turístics de tota mena. En els diversos tipus d'establiments turístics, aquesta sisena posició es manté per al sector hotelier i per al sector del càmping però no per al sector del turisme rural, que ocupa l'última posició (excloent la marca Barcelona i la Val d'Aran) tant per a viatgers com per a pernoctacions de turistes (vegeu les taules 5.1 i 5.2). Com ja es comentava en les memòries dels anys 2015, 2016 i 2017, aquest és un resultat una mica sorprenent, donada la imatge turística de la marca Terres de l'Ebre orientada cap a la naturalesa i que disposa d'una àmplia oferta de productes dirigits, a la vegada, en aquesta direcció. Pel que fa a l'any anterior, hi ha hagut un creixement en el nombre de viatgers sensiblement inferior al de la mitjana catalana (vegeu la taula de l'annex A5.3) especialment en el sector de turisme rural, que va experimentar una caiguda del 17,8% molt lluny de l'increment del 11,8% del total de Catalunya, que va trencar la tendència d'anys anteriors en què es van obtenir creixements sensiblement superiors als del total de Catalunya. El sector hotelier obté resultats similars però amb variacions inferiors: una caiguda a les Terres de l'Ebre del 1,4% enfront d'un creixement del total de Catalunya del 1,7%. En canvi, el sector del càmping ha seguit una tendència oposada: presenta augments del 0,9%, mentre que el conjunt de Catalunya experimenta una caiguda, precisament, del 0,9%. Aquest comportament és similar en les pernoctacions, però en valors relatius diferents (annex A5.4) però destaca, una altra vegada, la forta caiguda de les pernoctacions del turisme rural enfront del total de Catalunya; la caiguda no tan acusada de les pernoctacions en el sector hotelier i un comportament invers en el sector del càmping. És a dir, mentre el conjunt de Catalunya experimentava un decreixement del 0,35% en les pernoctacions del sector hotelier, les Terres de l'Ebre presentaven un decreixement del 2,3%.

Taula 5.1. Viatgers a les marques turístiques de Catalunya, 2018

	Total	Hotels	Càmping	Turisme rural
Total viatgers	23.839.900	20.076.800	3.276.200	486.900
Barcelona	8.490.000	8.490.000	-	-
Catalunya Central/Paisatges Barcelona	316.200	208.100	44.700	63.400
Costa Brava	4.905.800	3.564.900	1.204.500	136.400
Costa Daurada	3.535.900	2.600.800	906.200	28.900
Costa Barcelona	4.208.900	3.599.900	571.300	37.700
Pirineus	1.320.500	744.900	402.200	173.400
Terres de Lleida	346.500	314.100	4.100	28.300
Terres de l'Ebre	430.200	300.600	112.100	17.500
Val d'Aran	267.000	253.700	13.300	-
Terres de l'Ebre com a % de tot Catalunya	1,86	1,50	3,42	3,59

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer 2018).

Taula 5.2. Pernoctacions en les marques turístiques de Catalunya, 2018

	Total	Hotels	Càmping	Turisme rural
Total pernoctacions	75.039.600	56.818.300	16.956.500	1.264.800
Barcelona	21.181.900	21.181.900	-	-
Catalunya Central/Paisatges Barcelona	651.800	382.300	113.600	155.900
Costa Brava	19.221.700	11.502.600	7.327.000	392.100
Costa Daurada	15.094.900	9.801.200	5.218.800	74.900
Costa Barcelona	13.032.700	10.590.200	2.353.700	88.800
Pirineus	3.140.300	1.451.400	1.242.500	446.400
Terres de Lleida	540.800	468.200	15.300	57.300
Terres de l'Ebre	1.372.000	717.400	609.400	45.200
Val d'Aran	781.000	722.900	58.100	-
Terres de l'Ebre com a % de tot Catalunya	1,83	1,26	3,59	3,57

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer 2018).

L'última línia de les taules 5.1 i 5.2 es refereix al pes que té la marca Terres de l'Ebre pel que fa al total de Catalunya. En tots els casos s'observa una any més, una posició feble⁵ especialment acusada en el sector hotelier, tant pel que fa a viatgers com a pernoctacions de turistes. Si ens referim als viatgers i com a conseqüència del que acabem de veure, la posició relativa de les Terres de l'Ebre respecte el total de Catalunya va empitjorar el 2018 en tots els d'establiments turístics a excepció dels càmpings, que van millorar lleugerament. Així, el pes del turisme rural ha passat d'un 3,95% corresponent a l'any 2016 a un 4,89% del 2017 i ha retrocedit a un 3,59% l'any 2018. El pes dels càmpings ha passat d'un 3,36% a un 3,42%, ha millorat la seva posició, mentre que el del sector hotelier ha minvat d'un 1,54% corresponent a l'any 2017 a un 1,50% de l'any 2018.

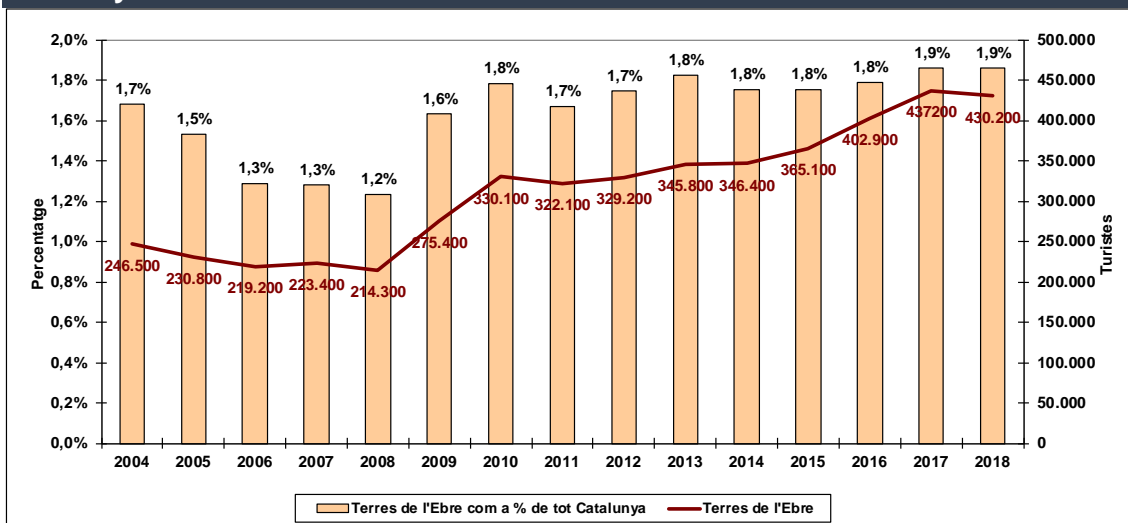
⁵ Aquests percentatges no es corresponen amb el pes que hauria de tenir Terres de l'Ebre pel que fa al total de Catalunya, ja que l'extensió de Terres de l'Ebre, com s'acaba de comentar, representa una mica més del 10% de tot el territori català i la seva població el 2,4% del total.

Respecte a les pernoctacions (última línia de la taula 5.2), el pes de Terres de l'Ebre pel que fa a tot Catalunya experimenta un decreixement important en el sector del turisme rural (4,32% el 2017 i 3,57% el 2018); un decreixement més moderat en el sector hotelier (de l'1,37% a l'1,26%, el 2018) i una millora també moderada en el sector del càmping, que representa només el 3,59% del conjunt català (enfront d'un 3,37% de l'any 2017). Evidentment aquests valors s'ajusten a les variacions en valors absoluts que hem comentat anteriorment.

Des d'un punt de vista més dinàmic, és a dir, mirant l'evolució temporal d'aquesta posició relativa (gràfics 5.3 i 5.4, en els quals també apareixen els valors absoluts), es comprova com en el cas dels viatgers, aquesta posició relativa decau al principi de la sèrie, entre els anys 2004 i 2008, per experimentar un creixement acusat entre aquest últim any i 2010 i, finalment, un creixement més o menys sostingut amb lleugeres oscil·lacions fins avui. Els valors absoluts reflecteixen una evolució semblant encara que amb un creixement més sostingut al final de la sèrie considerada. Una anàlisi similar es pot fer en el cas de les pernoctacions turístiques amb unes variacions menys brusques.

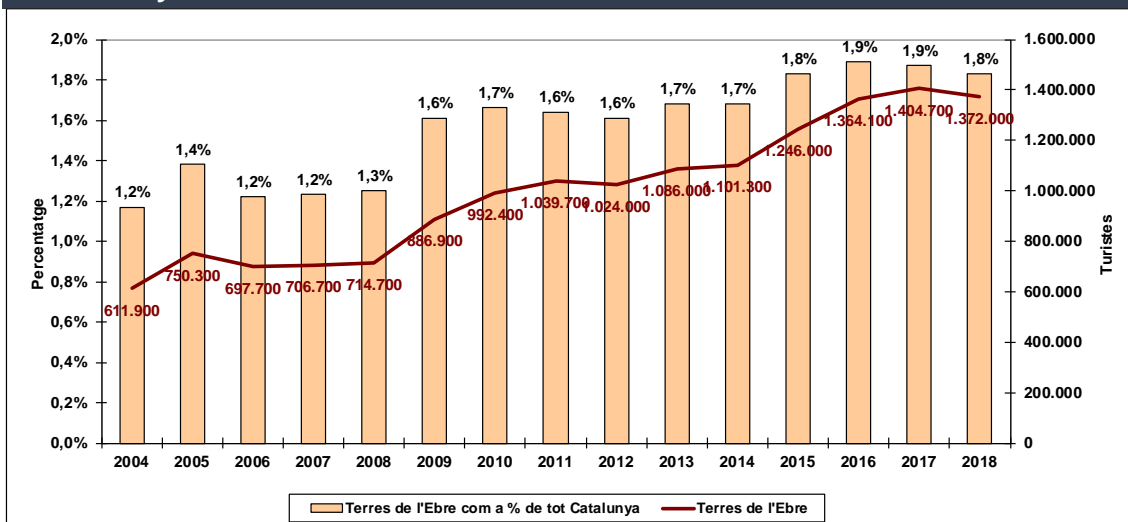
Els establiments hotelers presenten unes característiques semblants, respecte a la seva evolució temporal, a les del conjunt d'establiments turístics que acabem de comentar (annexos A5.5 i A5.6), però s'observa el retrocés en les pernoctacions (annex A5.6) l'any 2017, que ha continuat l'últim any de la sèrie, el 2018. El mateix pot dir-se de l'evolució temporal de càmpings (annex A5.7 i A5.8). No ocorre el mateix amb els establiments de turisme rural, que van experimentar un decreixement gradual fins a tocar fons el 2013 (annex, A5.9 i A5.10). A partir d'aquest any tant la posició relativa com els seus valors absoluts, i tant per a les arribades com per les pernoctacions dels turistes, han experimentat un fort creixement sensiblement superior al de la mitjana catalana i han assolit valors molt similars als que ja es tenien abans de la present crisi econòmica, que va començar als voltants de l'any 2007, tal com pot comprovar-se a l'annex. També pot constatar-se el fort increment experimentat l'any 2017 i el canvi de tendència l'any 2018, tant pel que fa a viatgers com a pernoctacions.

Gràfic 5.3. Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments turístics de tota mena. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2018 són provisionals.

Gràfic 5.4. Pernotacions a les Terres de l'Ebre en establiments turístics de tota mena. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2018 són provisionals.

5.2.2 Moviment turístic: anàlisi conjuntural

Com ja és habitual, l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre (CDTE) fa una enquesta de periodicitat quinzenal sobre diversos aspectes relacionats amb el turisme, que distingeix dos àmbits territorials d'actuació: el litoral, que abasta als municipis de la costa, i l'interior, a la resta de municipis. Basant-nos en els resultats d'aquestes enquestes, drem a terme, en aquest apartat, una anàlisi de tipus conjuntural que ens permeti veure quina és la situació actual i l'evolució previsible de l'activitat turística de les Terres de l'Ebre.

La taula 5.3 ens mostra les dades mensuals sobre el moviment turístic a les Terres de l'Ebre d'establiments turístics de tota mena corresponent a les pernoctacions dutes a terme durant l'any 2018 separant els àmbits territorials en dos: litoral i interior. Ràpidament, pot observar-se la prominència de la zona litoral pel que fa a la interior, ja que la zona litoral capta el 76,1% de totes les pernoctacions (les pernoctacions a la zona litoral són 3,18 vegades superiors a les de l'interior). Aquest percentatge és molt semblat al corresponent al 2017 (77,4%), a 2016 (77,6%) i a 2015 (77,7%), però trenca la tendència d'anys anteriors que havien experimentat una lleugera reducció de la quota de la zona interior. De tota manera, aquest 2018 s'accentua la caiguda en la importància de la zona litoral amb una pèrdua d'1,3 punts percentuals respecte a l'any 2017.

En ambdues zones s'observa una forta estacionalitat, especialment a la zona litoral, que es concentra, com és habitual, en els mesos d'estiu. Així, durant els mesos de juliol i agost la zona litoral recull el 41,1% de totes les pernoctacions, mentre que la zona interior recull el 30,1%. Respecte a l'any 2017 s'ha continuat reduint lleugerament l'estacionalitat a la zona litoral (0,4 punt percentuals), mentre que a diferència de l'exercici anterior també s'ha disminuït la d'interior en 1,8 punts percentuals. Si ampliem els mesos d'estiu, incloent juny i setembre, s'accentua la diferència entre zones: el litoral capta el 65,4% de totes les pernoctacions de l'any (percentatge lleugerament superior a 2017), mentre que la zona interior un 47,0% (2,1 punts percentuals menys que el 2017). També pot observar-se en la taula 5.3 com al mes d'abril (Setmana Santa) la zona d'interior presenta un volum de pernoctacions superior als mesos de maig i setembre.

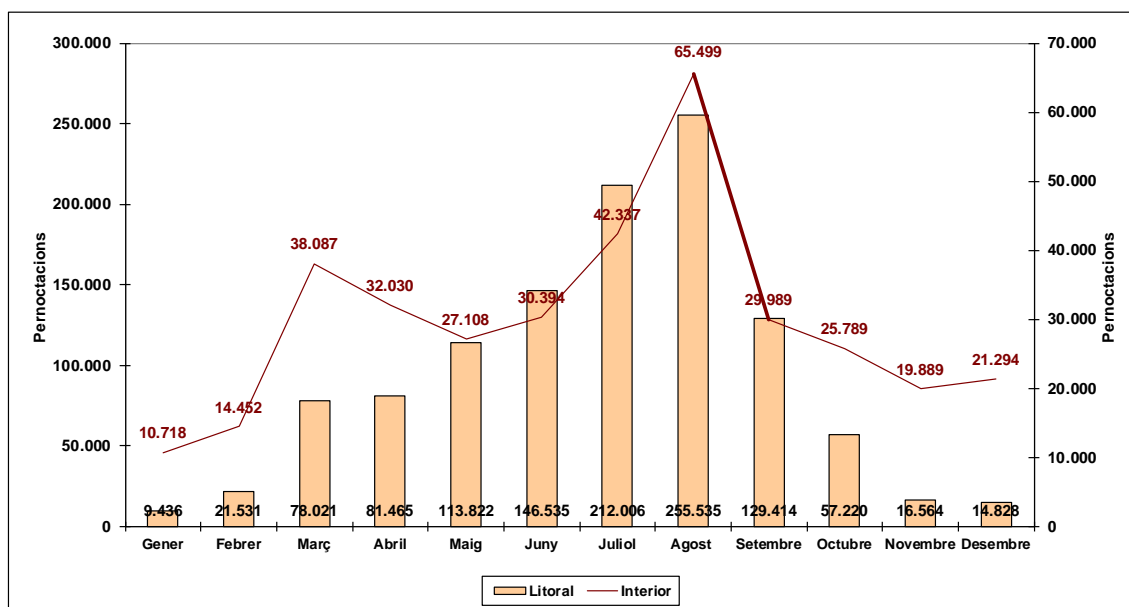
Aquest resultat no es dona a la zona litoral, ja que al mes de maig les pernoctacions són superiors a les d'abril però també per a aquesta zona la Setmana Santa té un paper fonamental pel que fa a les pernoctacions. A la zona interior el mes d'octubre també reflecteix un volum important de pernoctacions que posa de manifest la menor estacionalitat d'aquesta zona pel que fa a la zona litoral. Finalment, la tendència conjuntural dels últims anys es continua confirmant, mostra menys importància pel que fa als períodes d'abril a juny i de setembre a octubre, especialment a la zona litoral (el gràfic 5.5 també ens mostra el que acabem de comentar).

Taula 5.3. Moviment turístic (pernoctacions) a les Terres de l'Ebre (establiments turístics de tota mena), 2018

	2018	Litoral	Interior	Total
Gener		9.436	10.718	20.154
Febrer		21.531	14.452	35.983
Març		78.021	38.087	116.108
Abril		81.465	32.030	113.495
Maig		113.822	27.108	140.930
Juny		146.535	30.394	176.929
Juliol		212.006	42.337	254.343
Agost		255.535	65.499	321.034
Setembre		129.414	29.989	159.403
Octubre		57.220	25.789	83.009
Novembre		16.564	19.889	36.453
Desembre		14.828	21.294	36.122
	Total	1.136.377	357.586	1.493.963
% Variació 2016/17		8,4%	9,5%	8,6%
% Variació 2017/18		-4,5%	3,1%	-2,8%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

Gràfic 5.5. Moviment Turístic (pernoctacions) a les Terres de l'Ebre (establiments turístics de tota mena), 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

Segons els diversos tipus d'establiments turístics, comprovem la supremacia del sector hotelier, que representa el 51,9% de les pernотacions de la zona litoral i el 66,1% de la zona interior. D'una manera similar als anys anteriors (2015, 2016 i 2017), convé remarcar que a la zona litoral les quotes corresponents als diferents establiments turístics es concentren en hotels (el 51,9%) i càmpings (43,6%) i presenten valors molt allunyats tant els apartaments turístics (2,4%) com els establiments de turisme rural (2,1%). Com era d'esperar, l'estacionalitat més gran la presenten els hotels i els càmpings, i tenen un comportament molt més estable els altres dos tipus d'establiments turístics: apartaments i establiments de turisme rural. També cal comentar la forta caiguda en les pernотacions en els càmpings, tal com ens mostra l'última fila de la taula 5.4. Com hem comentat, a la zona interior hi predominen majoritàriament les pernотacions en establiments hotelers (66,1% del total) amb un increment de 0,3 punts percentuals respecte a l'any 2017 que trenca la caiguda d'uns cinc punts percentuals de l'any 2016. A diferència de la zona litoral, els càmpings només representen el 23,7% del total de les pernотacions. També com era d'esperar, la quota corresponent al turisme rural és sensiblement superior, el 7,9%, en comparació al litoral, però tant el turisme rural com els apartaments

tenen quotes molt similars a les d'anys anteriors. Finalment, l'estacionalitat és molt menys acusada, encara que continuen predominant les pernoctacions als mesos de juliol i agost. A les taules 5.4 i 5.5, podem observar com són les pernoctacions als apartaments turístics, zona interior, i en càmpings i hotels, zona interior, les que experimenten un creixement més pronunciat pel que fa a l'any 2017, en créixer un 17,7%, un 3,5% i un 3,5% respectivament. En aquesta mateixa zona d'interior els establiments de turisme rural experimenten un retrocés del 3,7%. Aquesta tendència no és la mateixa a la zona litoral, ja que, ara són els hotels, els apartaments turístics i els establiments de turisme rural els que presenten més increments però amb valors molt petits propers o inferiors a l'1%. Per contra, els càmpings dibuixen una forta davallada (-10,9%).

Taula 5.4. Pernoctacions a les Terres de l'Ebre (zona litoral) en diversos tipus d'establiments turístics, 2018

	2018	Hotel	Càmping	Apartaments	Turisme rural
Gener		5.920	2.031	1.147	338
Febrer		16.644	3.169	1.327	391
Març		49.065	25.588	1.459	1.909
Abril		42.629	35.079	2.152	1.605
Maig		62.874	47.742	2.005	1.201
Juny		72.001	69.646	2.382	2.506
Juliol		97.180	105.618	5.841	3.367
Agost		105.085	134.945	7.676	7.829
Setembre		73.083	52.343	2.010	1.978
Octubre		40.025	15.704	407	1.084
Novembre		14.156	1.691	28	689
Desembre		11.358	1.542	592	1.340
Total		590.020	495.098	27.026	24.237
% Variació 2016/17		7,5%	8,7%	17,0%	10,5%
% Variació 2017/18		1,1%	-10,9%	0,1%	0,8%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

Taula 5.5. Pernotacions a les Terres de l'Ebre (zona interior) en diversos tipus d'establiments turístics, 2018

	2018	Hotel	Càmping	Apartaments	Turisme rural
Gener		9.191	470	0	1.057
Febrer		11.676	2.212	62	502
Març		23.697	9.940	1.283	3.167
Abril		17.625	11.587	469	2.349
Maig		18.393	6.434	450	1.831
Juny		20.785	7.369	593	1.647
Juliol		25.936	10.884	1.543	3.974
Agost		39.255	17.743	1.884	6.617
Setembre		20.036	7.556	390	2.007
Octubre		19.127	4.419	509	1.734
Novembre		15.401	3.009	176	1.303
Desembre		15.103	3.691	100	2.399
Total		236.225	85.314	7.459	28.587
% Variació 2016/17		2,1%	37,2%	15,9%	7,2%
% Variació 2017/18		3,5%	3,5%	17,7%	-3,7%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

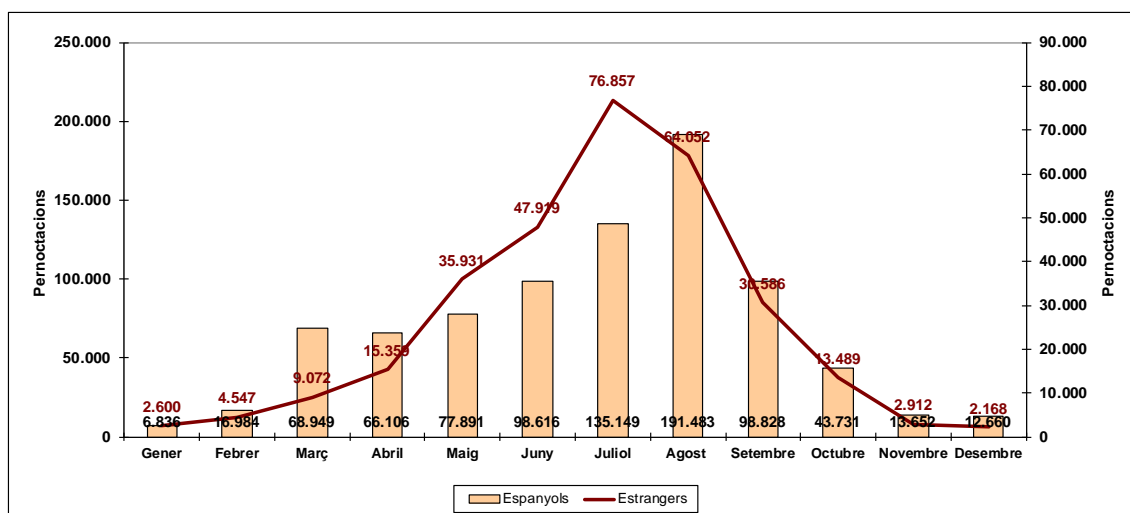
A la taula 5.6 s'observen les tendències conjunturals pel que fa als mercats turístics que visiten les Terres de l'Ebre. Es veu com el mercat espanyol representa el 75,2% —69,9% el 2017— del moviment turístic total, el 73,1% —el 66,3% el 2017— a la zona litoral. Pel que fa a la zona interior, aquests percentatges canvien considerablement, ja que els visitants espanyols representen el 82,1% del total, un percentatge igual a l'any 2017. És a dir, s'ha incrementat la presència de visitants d'origen espanyol especialment a la zona litoral. Els gràfics 5.6 i 5.7 ens mostren una estacionalitat acusada en el litoral, especialment per als visitants estrangers, amb un pic molt pronunciat durant els mesos de juliol i agost (per als visitants espanyols aquest pic és encara més pronunciat al mes d'agost) i un comportament més estable a la zona d'interior, encara que per als espanyols el mes de més afluència continua sent el mes d'agost. També convé destacar el canvi de tendència de la dinàmica negativa de la zona interior que havia experimentat creixements negatius el 2016 per passar a creixements clarament positius el 2017 i el 2018, tant per a espanyols com per a visitants estrangers.

Taula 5.6. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre per mercats espanyol i estranger, 2018

	LITORAL		INTERIOR	
	2018 Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
Gener	6.836	2.600	9.150	1.568
Febrer	16.984	4.547	13.178	1.274
Març	68.949	9.072	32.254	5.833
Abril	66.106	15.359	25.111	6.919
Maig	77.891	35.931	20.660	6.448
Juny	98.616	47.919	23.573	6.821
Juliol	135.149	76.857	33.750	8.587
Agost	191.483	64.052	55.356	10.143
Setembre	98.828	30.586	22.546	7.443
Octubre	43.731	13.489	22.070	3.719
Novembre	13.652	2.912	16.876	3.013
Desembre	12.660	2.168	19.118	2.176
Total	830.886	305.491	293.642	63.944
% Variació 2016/17	10,4%	4,6%	7,3%	20,6%
% Variació 2017/18	5,1%	-23,7%	3,1%	3,4%

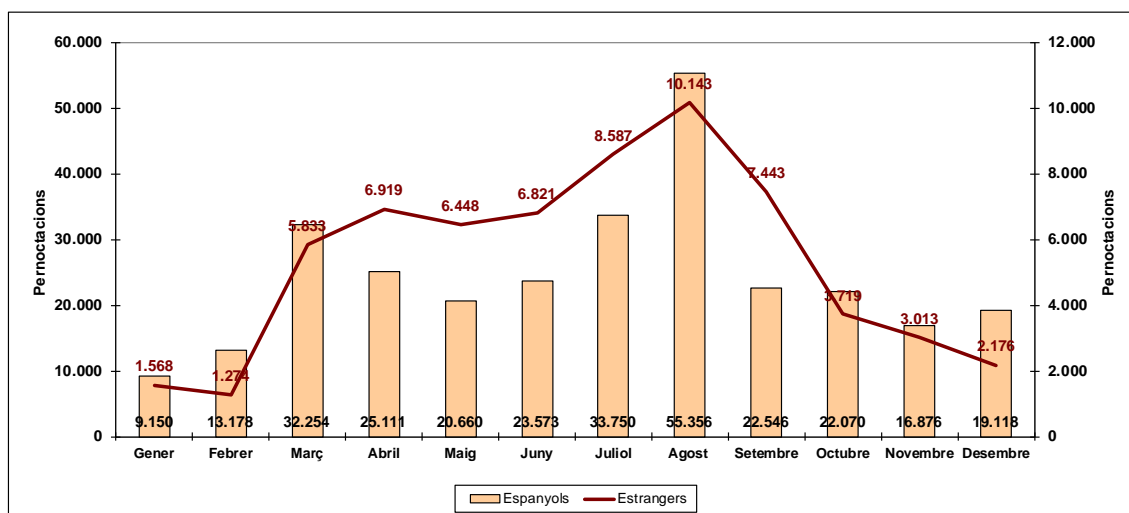
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

Gràfic 5.6. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona litoral) per mercats espanyol i estranger, 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

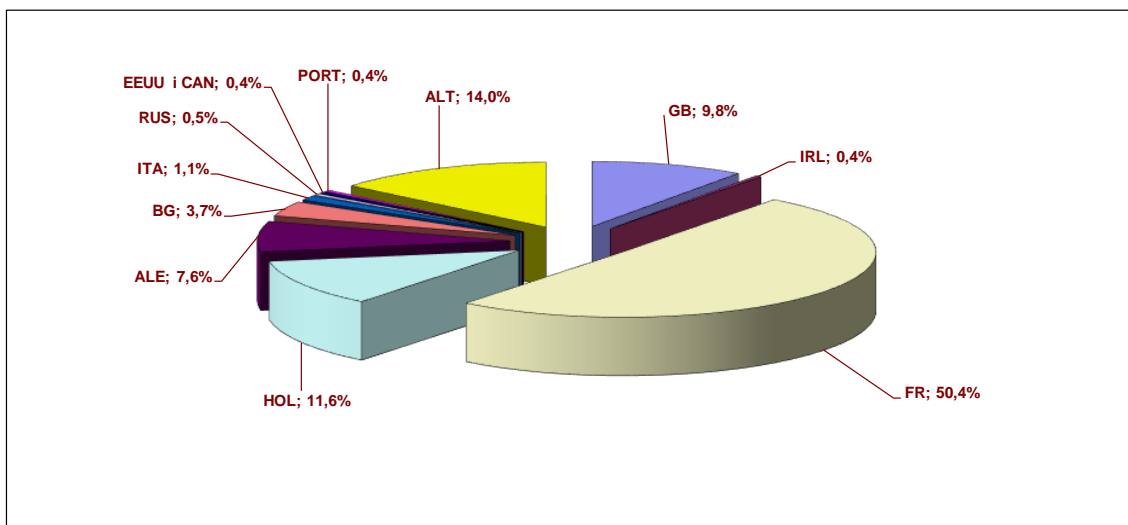
Gràfic 5.7. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona interior) per mercats espanyol i estranger, 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

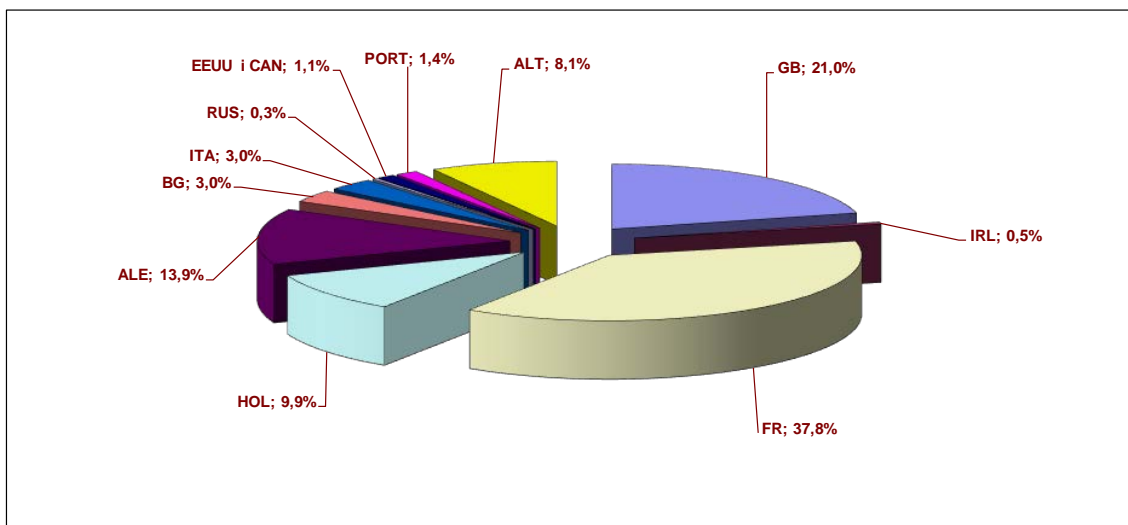
Un any més, en el moviment turístic del mercat estranger, destaca, a la zona litoral, la presència de visitants francesos, que representen una mica més de la meitat del total (50,4%), seguits pels holandesos (11,6%), els anglesos (9,8%) i els alemanys (7,6%). La resta de procedències ja són valors sensiblement inferiors, tal com pot observar-se al gràfic 5.8. La zona interior presenta unes quotes més equilibrades: ocupen igualment el primer lloc els visitants francesos (37,8%), seguit dels anglesos (21,0%), els alemanys (13,9%) i els holandesos (9,9%), gràfic 5.9. Respecte a l'any 2017, s'observa com a la zona litoral tant l'ordre de procedència com la quota corresponent a cada país d'origen són molt similars però amb més importància pel que fa a la presència d'holandesos respecte a la d'alemanys. A la zona interior tant l'ordre com la procedència són molt similars als del 2017.

Gràfic 5.8. Moviment turístic a les Terres de l'Ebre (zona litoral) per als mercats estrangers, 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

Gràfic 5.9. Moviment turístic a les Terres de l'Ebre (zona interior) per als mercats estrangers, 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

Per finalitzar aquest apartat posem la nostra atenció en el moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre per mercats espanyols i estranger i per tipus d'establiments d'acollida (taules 5.7 i 5.8). Ambdues taules ens mostren les dades corresponents a la zona de litoral i d'interior relatius a l'any 2018. Començant per la zona litoral, observem que als hotels es confirma el canvi en la tendència observada el 2016, ja que el mercat espanyol recupera una bona

part de la seva quota de mercat (augmenta un 11,7%, el 2016, un 8,0% el 2017 i un 3,1% el 2018) a costa de la quota estrangera, que va disminuir un 1,6% el 2016, que es recupera el 2017 amb un increment del 5,8% i torna a davallar el 2018 un 6,8%. Es consoliden els creixements tant per als càmpings com per als establiments de turisme rural al mercat espanyol, però no així el mercat estranger amb disminucions del 31,8% i del 18,7% respectivament. En els apartaments succeeix exactament el contrari: augmenta la presència estrangera i disminueix l'espanyola.

Si ens centrem a la zona interior de les Terres de l'Ebre, veiem que, després del fort increment experimentat el 2015 i les fortes caigudes el 2016 pel que fa al mercat estranger tant en establiments hotelers com en càmpings, que són precisament els establiments amb més volum de pernoctacions, hi ha una recuperació molt feble en els establiments hotelers (0,5%) i una recuperació molt forta en els càmpings del 74,1% l'any 2017. L'any 2018 es consolida el creixement en els establiments hotelers i retrocedeix en els càmpings compensant parcialment el fort increment experimentat l'any anterior. Per al mercat domèstic es manté la senda de creixement per als hotels, càmpings i apartaments turístics, i disminueix la quota domèstica per als allotjaments de turisme rural (vegeu la taula 5.8).⁶

---

⁶ A l'annex A5.11 es presenten les dades per a tots dos mercats pel que fa al conjunt de les Terres de l'Ebre.

Taula 5.7. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona litoral) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment receptiu, 2018

2018	Hotel		Càmping		Apartaments		Turisme rural	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
Gener	4.775	1.145	582	1.449	1.147	0	331	7
Febrer	14.291	2.353	993	2.176	1.327	0	373	18
Març	46.670	2.395	19.071	6.517	1.311	148	1.898	11
Abril	37.264	5.365	25.136	9.943	2.105	47	1.601	4
Maig	51.333	11.541	23.490	24.252	1.950	55	1.118	83
Juny	57.294	14.707	37.621	32.025	1.614	768	2.088	418
Juliol	69.147	28.033	61.131	44.487	2.090	3.751	2.781	586
Agost	81.747	23.338	98.789	36.156	4.428	3.248	6.519	1.310
Setembre	60.443	12.640	34.994	17.349	1.671	339	1.720	258
Octubre	35.221	4.804	7.106	8.598	407	0	997	87
Novembre	12.375	1.781	609	1.082	28	0	641	48
Desembre	9.972	1.386	775	767	592	0	1.325	15
Total	480.531	109.489	310.297	184.801	18.670	8.356	21.392	2.845
% Variació 2016/17	8,0%	5,8%	12,6%	4,9%	53,6%	-26,1%	8,2%	25,8%
% Variació 2017/18	3,1%	-6,8%	9,0%	-31,8%	-2,6%	6,6%	4,1%	-18,7%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

Taula 5.8. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona interior) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment receptiu, 2018

2018	Hotel		Càmping		Apartaments		Turisme rural	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
Gener	7.880	1.311	470	0	0	0	801	256
Febrer	10.502	1.174	2.204	8	61	1	411	91
Març	21.360	2.337	6.719	3.221	1.283	0	2.892	275
Abril	14.166	3.459	8.349	3.238	372	97	2.224	125
Maig	15.708	2.685	3.018	3.416	413	37	1.522	309
Juny	17.577	3.208	3.928	3.441	499	94	1.569	78
Juliol	21.633	4.303	8.021	2.863	1.244	299	2.851	1.123
Agost	32.379	6.876	15.787	1.956	1.884	0	5.306	1.311
Setembre	15.853	4.183	4.719	2.837	390	0	1.583	424
Octubre	16.799	2.328	3.304	1.115	483	26	1.484	250
Novembre	13.125	2.276	2.331	678	138	38	1.282	21
Desembre	13.540	1.563	3.132	559	94	6	2.351	48
Total	200.522	35.703	61.982	23.332	6.862	597	24.275	4.312
% Variació 2016/17	2,4%	0,5%	25,7%	74,1%	16,8%	7,1%	9,5%	-2,8%
% Variació 2017/18	2,0%	12,8%	7,6%	-5,8%	17,5%	19,4%	-2,0%	-12,3%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

5.3. Característiques del turisme: enquesta 2018⁷

Amb l'objectiu de diferenciar sociodemogràficament els turistes allotjats a Terres de l'Ebre, de conèixer-ne la distribució i les característiques dels turistes segons les diverses tipologies d'allotjament i de descobrir les pautes de relació amb el territori dels turistes, des de fa uns quants anys, l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre fa una enquesta sobre les principals característiques de la demanda turística, segons les diverses modalitats d'allotjament, de la marca Terres de l'Ebre.

Aquest apartat el dedicarem a destacar alguns dels principals resultats obtinguts en aquest estudi que procedeixen de la memòria "Terres de l'Ebre. Estiu 2018. Caracterització de la demanda turística d'hotels, càmpings i establiments de turisme rural", elaborada, com acabem de comentar, pel CDTE. Els resultats es basen en 591 enquestes dutes a terme en el període comprès entre el 26 de juny fins el 10 de setembre de 2018 al territori de les Terres de l'Ebre.

Després d'onze anys fent el mateix tipus d'enquesta durant el període estival, l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre va considerar d'interès conèixer el perfil de demanda fora de la temporada d'estiu, per això va centrar el seu estudi en els períodes de primavera i tardor l'any 2017. El 2018 han considerat oportú tornar estudiar el perfil de la demanda a l'estiu. Aquesta decisió fa que els resultats siguin difícilment comparables, ja que la tipologia de turista que acudeix a passar les vacances a les Terres de l'Ebre variarà, com veurem més endavant, considerablement depenent del període temporal analitzat. Així, per exemple, és d'esperar menys presència de famílies (els fills estan en període escolar), més presència de persones de més edat (jubilats), més desplaçaments amb autobús o estades més curtes (caps de setmana) quan es té en compte un període no estival, i succeeix el contrari a l'estiu. Això és precisament el que analitzarem a continuació. La taula 5.9 ens mostra les diverses característiques del turista durant l'estiu de 2018. En les taules només

---

⁷ Totes les dades que apareixen en aquest capítol es refereixen a l'any 2017, atès que encara no han aparegut les corresponents al 2018, en el moment de redactar aquestes línies (febrer de 2018).

s'han posat els principals resultats i s'hi han afegit els corresponents a l'estiu de 2016, cosa que ens permetrà veure les similituds i les diferències entre períodes. Per a una millor comprensió, hem dividit la taula 5.9 en tres parts, que es refereixen a les característiques del turista, les característiques de l'estada i la relació amb la destinació.

El primer que hauríem de tenir en compte és que ara els resultats obtinguts per a l'estiu de 2018 seran semblants o s'assemblaran més als obtinguts per al mateix període de temps de 2016 i diferiran substancialment dels de 2017, en què el període analitzat variava. Dit d'una altra manera, és d'esperar resultats semblants entre mateixos períodes de temps (estiu de 2016 amb estiu de 2018) que no amb períodes de temps diferents (primavera i tardor de 2017 amb els estius de 2016 i 2018). Així, els turistes entre 35 i 44 anys són el grup més freqüent a les Terres de l'Ebre durant l'estiu de 2018, ja que representen el 36,4% del total. A continuació, segueix el grup entre 55 i 64 anys amb un 22,5% i, a continuació, el grup de més de 65 anys amb un 16,7%. Aquests són, com era d'esperar, uns resultats molt diferents dels obtinguts durant la primavera i la tardor de 2017 però bastant més semblants a la de l'estiu de 2016, en què el grup dominant també era el d'entre 35 i 44 anys (39,8%) i els majors de 65 anys només representaven el 10,2% del total. És a dir, a l'estiu i pels motius abans esmentats s'observa menys presència de gent jubilada.

Quant a l'origen, independentment del període estudiat, el mercat català continua sent el més nombrós amb una freqüència del 60,4 %; seguit del mercat espanyol amb un 19,1% i l'estranger, que aglutina el 20,5% del total de turistes. Hi ha una plena coincidència al mercat català, ja que són els barcelonins els que majoritàriament ens visiten seguits a molta distància pels tarragonins. Pel que fa a la resta de l'Estat, els majoritaris són els procedents de comunitats autònomes adjacents: Aragó i el País Valencià, encara que a l'estiu de 2018 també destaquen els procedents del País Basc, que representen el 4,3% i es col·loquen en segona posició per davant dels valencians. Sobre els d'origen estranger, continuen dominant els d'origen francès (amb un percentatge lleugerament superior al de l'estiu de 2016), seguits pels holandesos, els belgues, els alemanys i els britànics.

Taula 5.9. Característiques de la demanda turística estiu 2018. Característiques del turista

	Estiu 2016		Primavera-Tardor 2017		Estiu 2018	
Edat	35/44 anys	39,8%	65 o més	37,2%	35/44 anys	36,4%
	45/54 anys	24,6%	35/44 anys	20,0%	45/54 anys	22,5%
	65 o més	10,2%	55/64 anys	16,1%	65 o més	16,7%
Origen	Catalans	54,5%	Catalans	53,7%	Catalans	60,4%
	Barcelona	41,8%	Barcelona	42,0%	Barcelona	46,2%
	Tarragona	6,3%	Tarragona	6,5%	Tarragona	7,6%
	Resta Estat	25,1%	Resta Estat	20,5%	Resta Estat	19,1%
	Aragó	5,4%	Aragó	6,7%	Aragó	5,5%
	País Valencià	6,1%	País Valencià	4,6%	País Valencià	4,0%
	Estrangers	20,4%	Estrangers	25,8%	Estrangers	20,5%
	França	11,0%	França	9,3%	França	11,9%
	Països Baixos	4,1%	Països Baixos	4,7%	Països Baixos	1,8%
	Regne Unit	0,6%	Regne Unit	3,0%	Regne Unit	0,7%
Alemanya	1,5%	Alemanya	2,9%	Alemanya	1,1%	
Classe social	Mitjana	45,2%	Mitjana	36,1%	Mitjana	36,5%
	Mitjana-Baixa	35,7%	Mitjana-Alta	20,2%	Mitjana-Baixa	35,0%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

Un altre punt que cal destacar és la classe social dels turistes: la classe mitjana ha estat el grup social predominant amb una freqüència del 36,5% del total i hi segueix la classe mitjana-alta amb un 35,0%. Tant a l'estiu de 2016 com a la primavera i tardor de 2017, també predominava la classe mitjana però, en aquest últim cas, seguida de la classe mitjana-alta. En definitiva, durant la primavera i tardor de 2017 els visitants pertanyien a una classe social més elevada i als estius pertanyen a classes socials més baixes amb menys poder adquisitiu i, com veurem més endavant, això tindrà les seves conseqüències, ja que la despesa per turista serà, molt probablement, superior a la primavera-tardor però inferior a l'estiu.

Una diferència notable entre temporades s'observa en les característiques de l'estada. Ara predominen els viatges en família (a la primavera tardor hi predominaven les parelles), l'estada és més llarga gràcies a un nombre més elevat de pernотacions en càmpings, i apartaments, i es continua utilitzant majoritàriament el vehicle propi com a principal mitjà de transport — durant el període primavera-tardor apareixia com a relativament important el desplaçament en autocar, probablement viatges organitzats.

Taula 5.9. (continuació) Característiques de la demanda turística estiu 2018. Característiques de l'estada

	Estiu 2016		Primavera-Tardor 2017		Estiu 2018	
Durada Estada	Mitjana	6,5 nits	Mitjana	4,7 nits	Mitjana	6,7 nits
	1-2 nits	16,7%	1-2 nits	33,0%	1-2 nits	17,1%
Acompanyants	Famílies amb nens	69,7%	Famílies amb nens	21,4%	Famílies amb nens	58,0%
	Parelles	25,1%	Parelles	43,1%	Parelles	31,0%
Mitjà de transport	Vehicle particular	93,3%	Vehicle particular	69,5%	Vehicle particular	90,4%
	Autocar	0,3%	Autocar	13,2%	Autocar	0,9%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

Pel que fa a la relació amb la destinació, hi predominen els que ja coneixen el lloc (prop d'un 80%, enfront d'un 70% a la primavera-tardor de 2017 i un 60% a l'estiu de 2016); difereixen els percentatges pel que fa a les activitats realitzades: en destaca la relaxació amb percentatges molt superiors als períodes anteriors analitzats i tornen a guanyar importància la platja, la gastronomia o passejar com a activitats preferides pels visitants de les Terres de l'Ebre. La despesa mitjana assolix un valor de 119 euros, que és sensiblement inferior a la de la primavera i tardor de 2017 però també inferior a la de l'estiu de 2016.

Taula 5.9. (continuació) Característiques de la demanda turística estiu 2018. Relació amb la destinació

	Estiu 2016		Primavera-Tardor 2017		Estiu 2018	
Fidelitat	Primera vegada	40,1%	Primera vegada	31,5%	Primera vegada	20,6%
	Activitats realitzades					
	Platja	67,7%	Platja	43,3%	Platja	68,4%
	Visitar llocs cultura	60,7%	Visitar llocs cultural	67,7%	Visitar llocs cultural	55,3%
	Relaxar-se	35,9%	Relaxar-se	20,2%	Relaxar-se	74,7%
	Passejar	26,1%	Passejar	61,1%	Passejar	66,9%
	Gastronomia	21,6%	Gastronomia	30,3%	Gastronomia	63,0%
Despesa mitjana	Mitjana	129 Euros	Mitjana	151 Euros	Mitjana	117 Euros

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

En definitiva, podem dir que, a grans trets, el perfil corresponent a la demanda turística de l'estiu de 2018 és el d'una persona d'entre 35 i 44 anys, que viatja en família amb fills i ho fa majoritàriament en vehicle particular. Es tracta d'una persona d'origen català (principalment de Barcelona). Si arribés de l'estranger, seria predominantment francesa i si ho fes de la resta de l'Estat, provindria de les dues comunitats autònomes limítrofes amb la catalana o del País Basc. Hi

faría una estada mitjana de 6,7 nits, encara que també hi predominen les estades curtes, d'una o dues nits. Aproximadament el 80% dels turistes ja coneixen les Terres de l'Ebre i aprofiten l'estada per fer activitats relacionades amb el bon temps: relaxar-se, anar a la platja, passejar o dedicar-se a la gastronomia. Procedeixen d'una classe social entre mitjana i mitjana baixa i hi destinen una despesa de 119 euros.

5.4. Oferta turística a les Terres de l'Ebre

5.4.1. Oferta receptiva⁸

Ja hem comentat diverses vegades que el nombre d'establiments turístics i de les corresponents places de la marca Terres de l'Ebre no s'ajusten gaire a la seva extensió territorial, ja que mentre que aquesta representa el 10,4% de tot el territori català, el nombre d'establiments turístics només representa el 4,0% del total, i el nombre de places, un 2,2%, valors que es mantenen relativament estables amb el temps (de fet, aquests valors, l'any 2016, eren el 3,9% i el 2,3% respectivament, i el 2017 eren els mateixos: el 4,0% dels establiments i el 2,2% de les places). Aquesta paradoxa s'accentua si tenim en compte que es tracta d'una marca que té una extensió considerable de costa i, no obstant això, tant el nombre d'establiments turístics com les places s'assemblen més a comarques d'interior o a marques com Terres de Lleida que no a altres comarques amb longituds de costa similars (vegeu la taula 5.10).

Taula 5.10. Oferta d'equipaments receptius a les marques turístiques de Catalunya, 2017

	Establiments		Places		Quota 2017	
	2016	2017	2016	2017	Establiments	Places
Barcelona	728	743	79.455	81.768	12,9	13,6
Costa Barcelona	657	658	93.276	93.735	11,4	15,6
Costa Brava	1.329	1.352	202.301	204.460	23,4	33,9
Costa Daurada	542	535	123.877	122.893	9,3	20,4
Paisatges Barcelona	410	421	10.286	10.300	7,3	1,7
Pirineus	1.438	1.442	59.101	59.133	25,0	9,8
Terres de l'Ebre	228	232	13.286	13.350	4,0	2,2
Terres de Lleida	267	257	7.740	7.374	4,5	1,2
Val d'Aran	132	133	9.687	9.699	2,3	1,6
Total Catalunya	5.731	5.773	599.009	602.712	100,0	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

⁸ Totes les dades que apareixen en aquest capítol es refereixen a l'any 2017, atès que encara no han aparegut les corresponents al 2018 en el moment de redactar aquestes línies (febrer de 2018).

En aquest apartat farem una breu anàlisi sobre l'oferta turística a les Terres de l'Ebre i la compararem, en la mesura que sigui possible, amb la posició relativa pel que fa a la resta de Catalunya. Analitzarem els establiments turístics existents, la seva classificació i categoria, el nombre de places que ofereixen o la qualitat d'aquestes places, entre altres aspectes que cal considerar. Així, comencem analitzant-ne l'evolució temporal (període 2004-2017), i s'observa que el turisme rural, igual que la resta de marques i de Catalunya en conjunt, ha augmentat considerablement el nombre d'establiments i de places, però la quota n'ha experimentat un declivi constant, ja que ha passat del 6,3% del total l'any 2004 al 4,6% el 2015, valor que s'ha mantingut constant per a l'any 2016 i ha augmentat al 4,7% el 2017. Dit d'una altra manera, s'ha incrementat el nombre d'establiments de turisme rural i les places ofertes però a un ritme inferior del de la resta de Catalunya. Pel que fa als càmpings, ha disminuït el nombre d'establiments al llarg dels anys analitzats i també el pes relatiu; no obstant això, el nombre de places ha experimentat un lleuger increment, la qual cosa indica l'existència d'establiments de més capacitat. Finalment, els establiments hotelers reflecteixen lleugers avanços tant en nombre com en places ofertes i pel que fa a la seva posició relativa, encara que, igual que la resta de marques, tant els establiments com les places han anat augmentant gradualment al llarg del temps (vegeu la taula 5.11).

Taula 5.11. Evolució del nombre de tota mena d'establiments de a les Terres de l'Ebre, les seves comarques i Catalunya

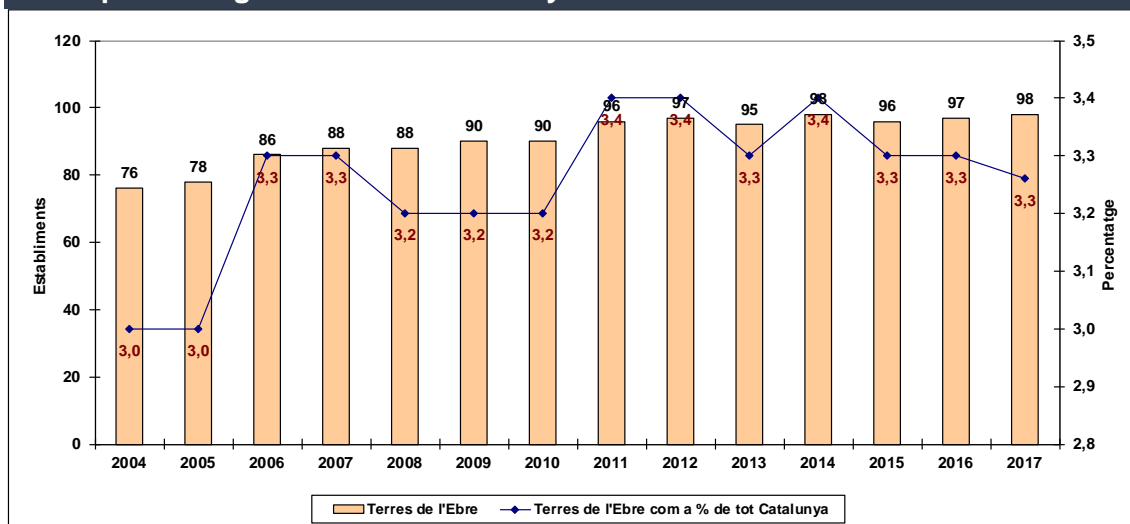
	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural	Total places turístiques
Baix Ebre							
2004	27	1.458	10	5.043	27	169	6.670
2007	31	2.074	8	4.305	32	192	6.571
2010	31	2.334	8	4.305	39	244	6.883
2015	35	2.626	4	4.119	45	289	7.034
2016	34	2.471	4	4.119	50	298	6.888
2017	35	2.511	4	4.119	50	310	6.940
Montsià							
2004	30	1.626	7	2.399	26	256	4.281
2007	30	1.521	6	1.754	30	301	3.576
2010	31	1.576	5	1.514	30	301	3.391
2015	31	1.540	5	2.400	32	300	4.240
2016	31	1.532	5	2.400	32	300	4.232
2017	32	1.544	5	2.400	31	291	4.235
Ribera d'Ebre							
2004	10	315	1	163	7	68	546
2007	12	354	1	163	11	87	604
2010	13	375	1	163	15	115	653
2015	14	402	2	333	15	110	845
2016	16	414	2	333	15	113	860
2017	15	408	2	333	17	119	860
Terra Alta							
2004	10	297	1	335	16	149	781
2007	15	398	1	335	20	183	916
2010	15	561	2	354	22	193	1.108
2015	16	578	3	561	20	167	1.306
2016	16	578	3	561	20	167	1.306
2017	16	578	3	561	22	176	1.315
Terres de l'Ebre							
2004	77	3.696	19	7.940	76	642	12.278
2007	88	4.347	16	6.557	93	763	11.667
2010	90	4.846	16	6.336	106	853	12.035
2015	96	5.146	14	7.413	112	866	13.425
2016	97	4.995	14	7.413	117	878	13.286
2017	98	5.041	14	7.413	120	896	13.350
Catalunya							
2004	2.577	248.907	358	246.007	1.283	10.131	505.045
2007	2.671	261.548	344	235.838	1.777	13.629	511.015
2010	2.826	286.955	353	231.769	2.034	15.859	534.583
2015	2.941	306.691	348	268.842	2.367	18.737	594.270
2016	2.978	309.486	350	270.585	2.403	18.938	599.009
2017	3.007	312.249	351	271.425	2.415	19.038	602.712

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Gràficament, l'evolució temporal que acabem de comentar la trobem en els gràfics (del 5.10 al 5.12). El gràfic 5.10 ens indica el nombre de places hoteleres juntament amb la posició relativa de Terres de l'Ebre pel que fa al conjunt de Catalunya. Els gràfics ens mostren el nombre de places i la posició relativa pel que fa a Catalunya de càmpings (gràfic 5.11) i allotjaments de turisme rural (gràfic 5.12). Hem deixat als annexos els mateixos gràfics però referits al nombre d'establiments tant en valor absolut com la posició relativa pel que fa al conjunt

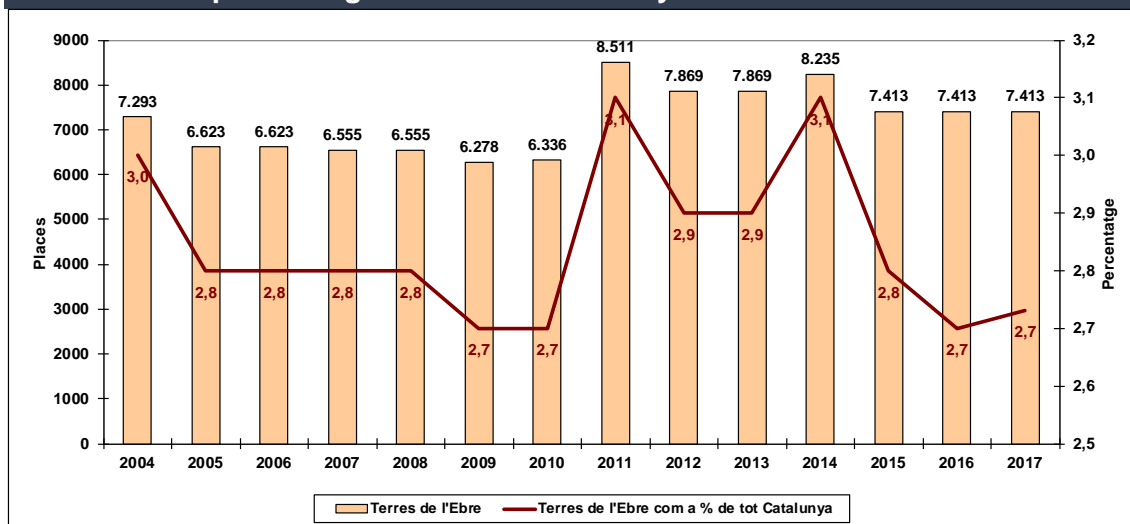
de Catalunya tant per a establiments hotelers com per a càmperings com per a establiments de turisme rural (annexos A5.12, A5.13 i A5.14).

Gràfic 5.10. Nombre de places hoteleres a Terres de l'Ebre i la seva posició relativa com a percentatge del total de Catalunya

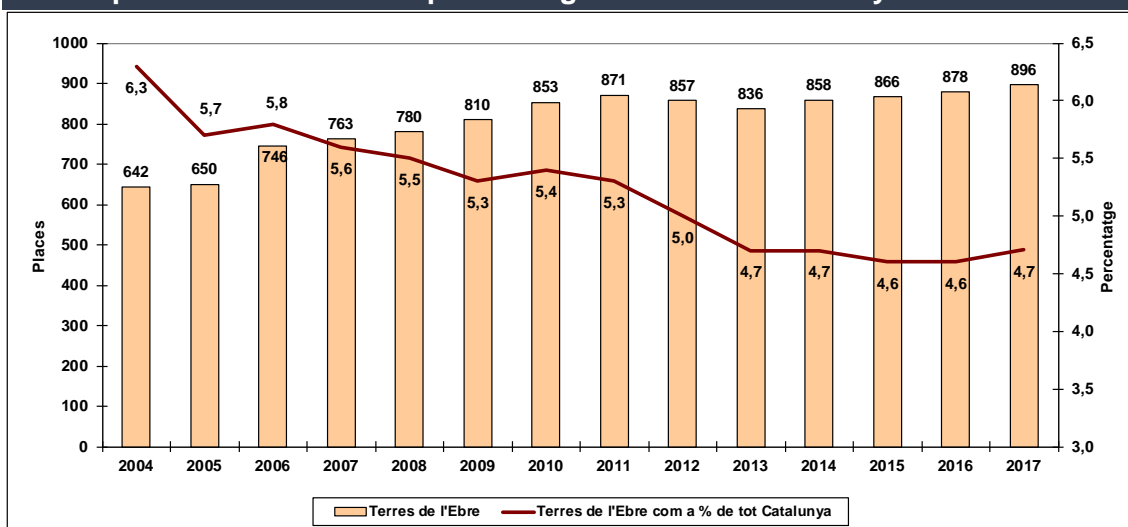
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Gràfic 5.11. Nombre de places de càmping a Terres de l'Ebre i la seva posició relativa com a percentatge del total de Catalunya

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Gràfic 5.12. Nombre de places d'establiments de turisme rural a Terres de l'Ebre i la seva posició relativa com a percentatge del total de Catalunya

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Al gràfic 5.13 s'observa la distribució de la capacitat⁹ dels diversos establiments turístics segons les comarques de Catalunya. Es pot apreciar que els càmpings tenen una posició predominant a las comarques del litoral, i això és precisament el que ocorre a les comarques del Baix Ebre i del Montsià. A les altres dues comarques d'interior, en canvi, hi predominen les places de turisme rural i les hoteleres. Un altre aspecte que cal destacar és que la grandària mitjana dels establiments hotelers és sensiblement inferior al de la resta de Catalunya i que les comarques amb més grandària mitjana són, precisament, les dues comarques litorals: Baix Ebre i Montsià. Exactament ocorre el mateix amb els càmpings, encara que en aquest cas la grandària mitjana dels càmpings del Baix Ebre presenten una grandària considerablement superior al de la mitjana catalana. No obstant això, la grandària mitjana dels establiments de turisme rural és molt semblant al de la mitjana catalana a les quatre comarques que integren les Terres de l'Ebre, a excepció del Baix Ebre, amb una grandària lleugerament inferior a la mitjana catalana (vegeu la taula 5.12).

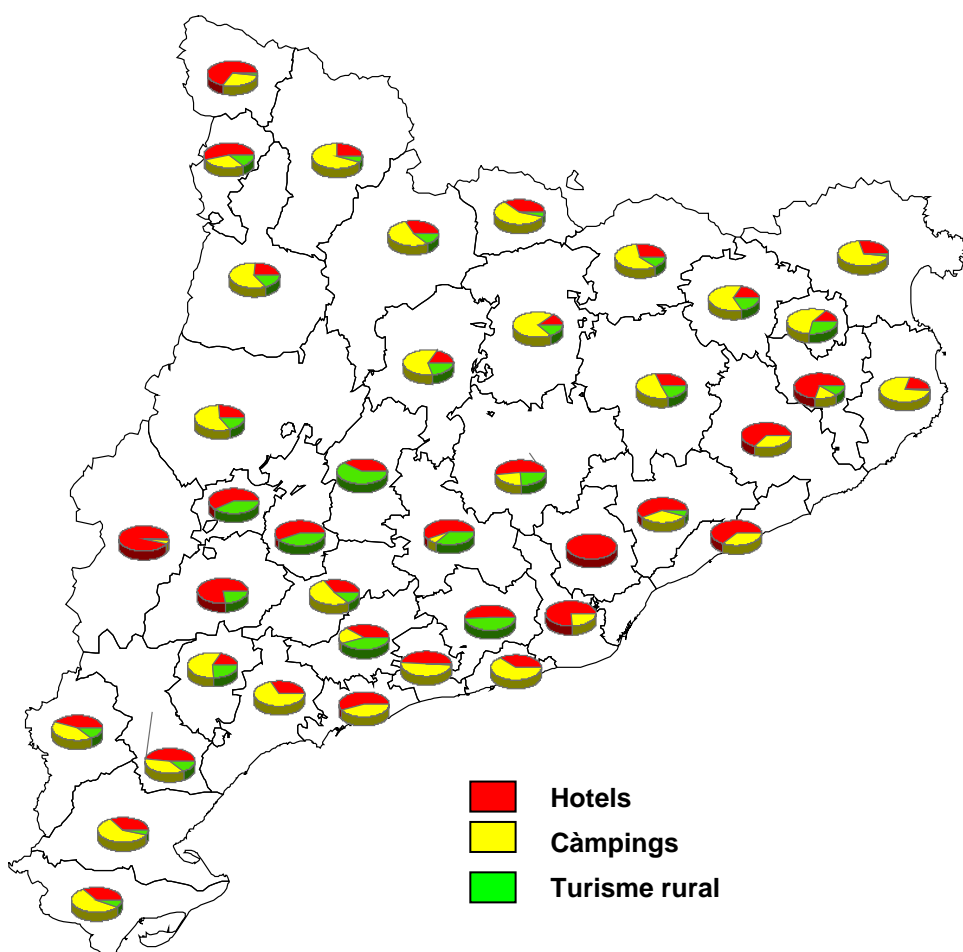
⁹ A l'annex A5.15 es pot observar la distribució per comarques del nombre de tota mena d'establiments turístics, 2017.

Taula 5.12. Oferta d'equipaments receptius de les comarques que integren la marca Terres de l'Ebre, 2017

	Hotels	Places d'hotels	Tamany mitjà	Càmpings	Places de càmpings	Tamany mitjà	Turisme rural	Places de turisme rural	Tamany mitjà
Baix Ebre	35	2.511	71,7	4	4.119	1.029,8	50	310	6,2
Montsià	32	1.544	48,3	5	2.400	480,0	31	291	9,4
Ribera d'Ebre	15	408	27,2	2	333	166,5	17	119	7,0
Terra Alta	16	578	36,1	3	561	187,0	22	176	8,0
Terres de l'Ebre	98	5.041	51,4	14	7.413	529,5	120	896	7,5
Total Catalunya	3.007	312.249	103,8	351	271.425	773,3	2.415	19.038	7,9

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

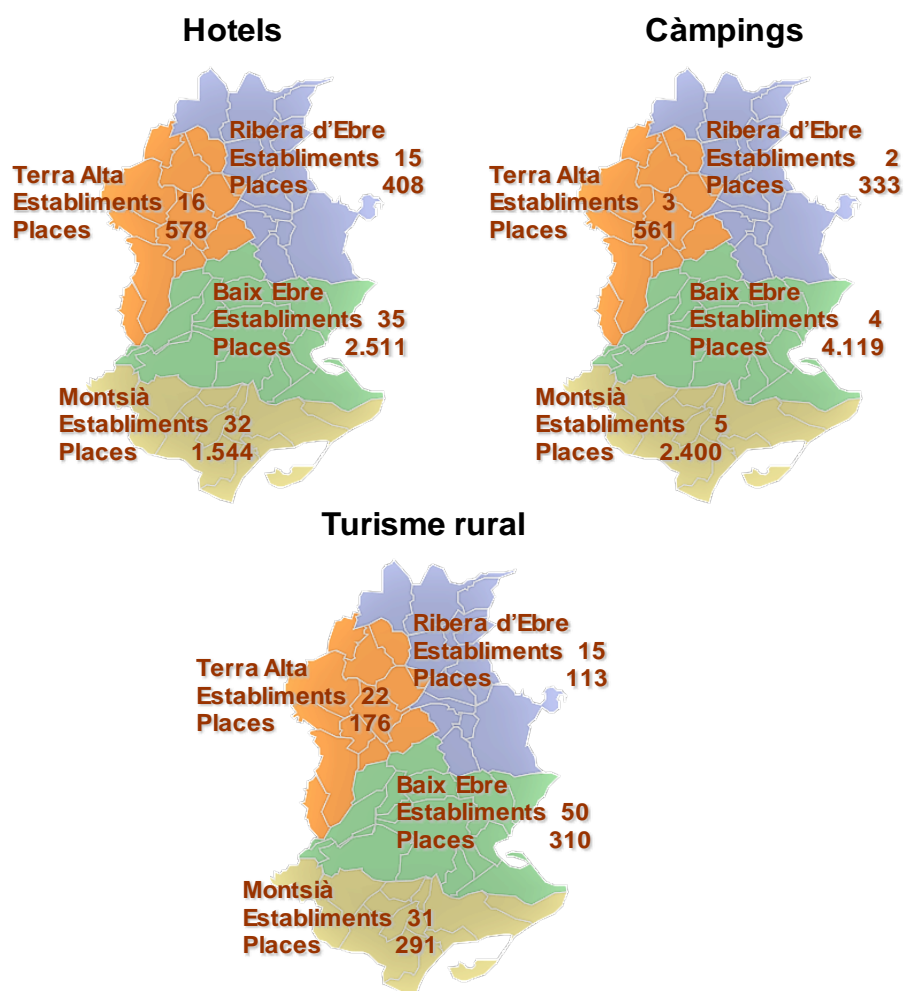
Gràfic 5.13. Distribució de la capacitat d'allotjament en tota mena d'establiments turístics per comarques, 2017

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Als annexos A5.16 i A5.17 es fa palès el pes que té cada modalitat d'allotjament en cadascuna de les comarques catalanes. Com ja hem constatat, hi predominen les places de càmping al Baix Ebre i al Montsià i les d'hotel a la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. No obstant això, atesa la mida petita dels establiments de turisme rural, aquests predominen en tres de les quatre comarques de l'Ebre pel que fa al nombre d'establiments. A la Ribera d'Ebre hi predominen els establiments hotelers amb un percentatge molt similar al dels establiments rurals però lleugerament superior. El gràfic 5.14 ens mostra per a cada comarca, d'una manera gràfica, el nombre d'establiments turístics i les seves places. Com a complement a la taula 5.12, s'ha elaborat una altra taula (annex A5.18) que ens mostra la dimensió temporal dels establiments turístics pel que fa a la seva grandària mitjana.

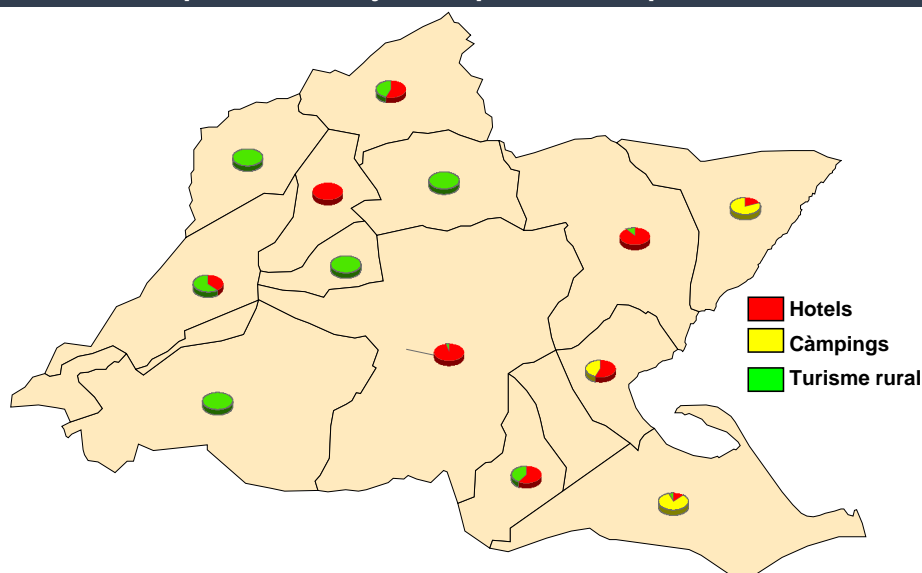
Gràfic 5.14. Capacitat d'allotjament per a cada comarca de les Terres de l'Ebre, 2017

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

En l'àmbit municipal la distribució de la capacitat d'allotjament pot observar-se en els gràfics 5.15, 5.16, 5.17 i 5.18¹⁰ per a cada comarca de les Terres de l'Ebre. De l'annex A5.19 a l'annex A5.22 es presenten les taules amb el nombre d'establiments turístics i les places ofertes per a cadascun dels municipis que formen part de les quatre comarques considerades i la seva distribució gràfica als annexos del A5.23 a l'A5.26. De tots aquests gràfics i taules en podem destacar els punts següents: a) els càmpings es localitzen en municipis del litoral: l'Ametlla de Mar, l'Ampolla i Deltebre (Baix Ebre) i Alcanar i Amposta (Montsià). Són càmpings d'elevada capacitat. A les comarques d'interior hi ha menys establiments de càmping i de grandària sensiblement inferior als del litoral; b) els hotels es distribueixen d'una manera més uniforme però abunden a les ciutats (Tortosa o Amposta) i, una altra vegada, a les localitats de la costa, que són els de major capacitat. Igual que abans, a la resta de municipis els hotels solen ser de menys grandària; c) els establiments de turisme rural es concentren en poblacions properes al delta de l'Ebre o als municipis de l'interior, especialment, als de la Terra Alta i la Ribera d'Ebre.

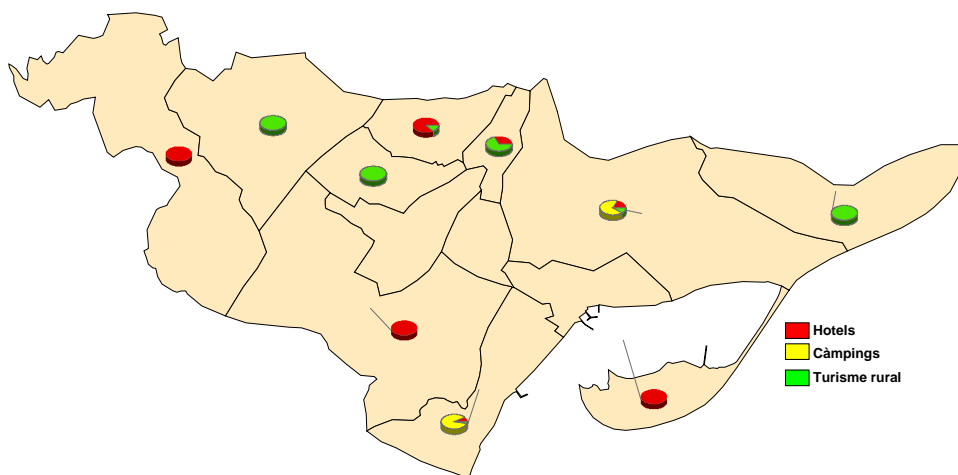
Gràfic 5.15. Capacitat d'allotjament per a municipis del Baix d'Ebre, 2017

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

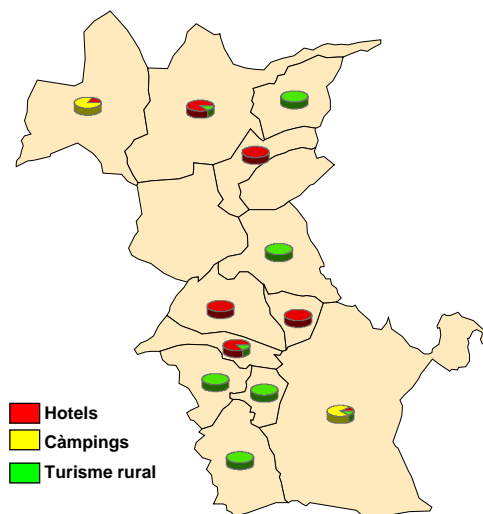
¹⁰ Als annexos de l'A5.27 a l'A.5.30 es poden veure les mateixes distribucions municipals però per nombre d'establiments turístics de tota mena.

Gràfic 5.16. Capacitat d'allotjament per a municipis del Montsià, 2017

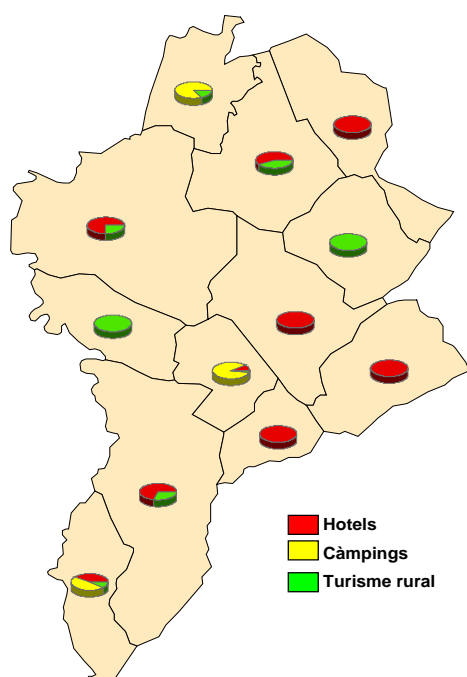
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Gràfic 5.17. Capacitat d'allotjament per a municipis de la Ribera d'Ebre, 2017

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Gràfic 5.18. Capacitat d'allotjament per a municipis de la Terra Alta, 2016

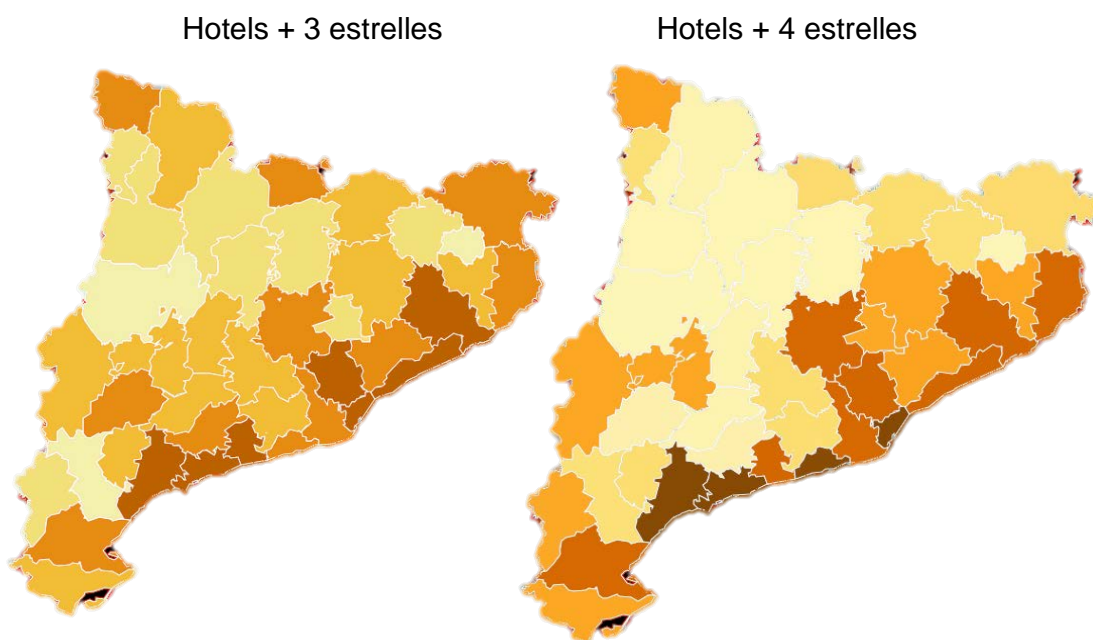

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Per finalitzar aquest apartat farem un breu comentari sobre la qualitat de les places hoteleres pel que fa al nombre d'estrelles d'aquests establiments. El gràfic 5.19 ens mostra visualment el que hem comentat: com més intensitat de color, més qualitat dels establiments, és a dir, més gran n'és el nombre d'estrelles i, a l'inrevés, com menys intensitat de color, més gran és la presència de hotels d'una o dos estrelles i pensions i més petit el nombre de places d'establiments de categories superiors. En el gràfic 5.19, al mapa de l'esquerra es representa el percentatge d'hotels de més de tres estrelles sobre el total de places hoteleres, mentre que en el de l'esquerra es representa el percentatge d'hotels de més de quatre estrelles també sobre el total de places hoteleres. Centrant-nos a les Terres de l'Ebre, com ja hem comentat anteriorment, són les comarques de la costa les que tenen hotels de més categoria i les d'interior les que tenen un nombre més gran de places d'establiments d'una o dos estrelles o de pensions. Clarament es veu aquesta diferència: les dues comarques litorals presenten un color més fosc, la qual cosa més qualitat i les de l'interior un color més clar i menys nombre d'estrelles. Arribem a les mateixes conclusions si l'anàlisi el fem en l'àmbit municipal. En els annexos A5.31 i A5.32 es mostren, per comarques

de Terres de l'Ebre, el nombre de places segons la categoria dels establiments hotelers i el percentatge que representa cadascuna d'elles sobre el total.

Gràfic 5.19. Qualitat mitjana de les places en establiments hotelers. Comarques de Catalunya, 2017¹¹

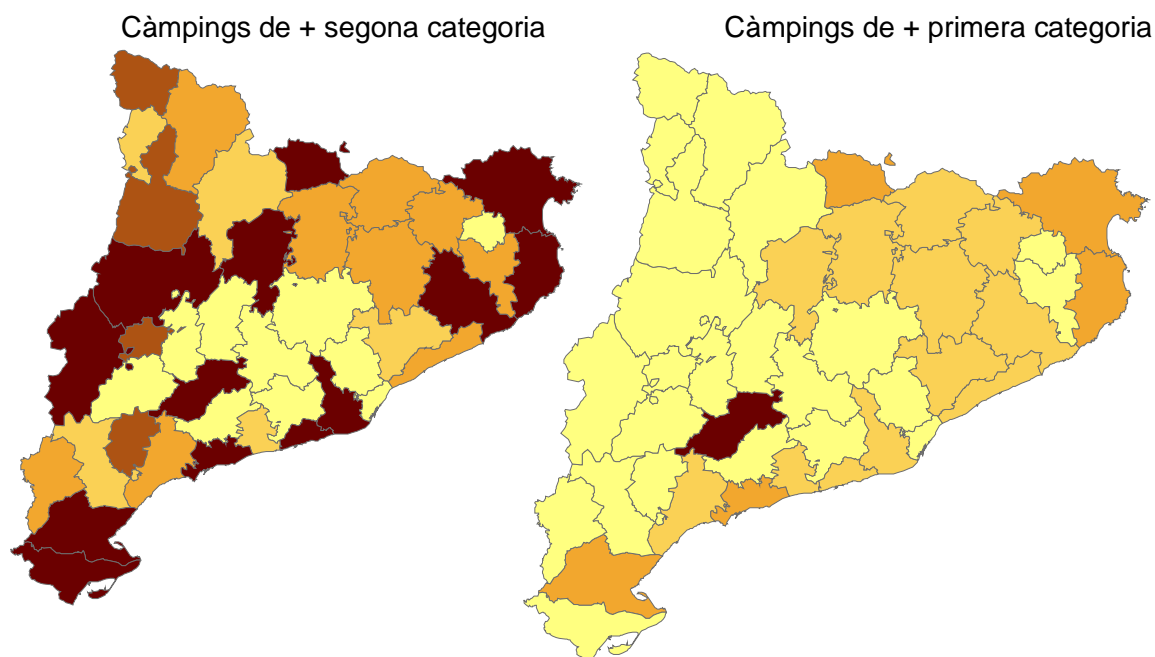

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Podríem fer una anàlisi similar pel que fa a les places de càmping. En aquest cas les Terres de l'Ebre tenen una categoria similar a la de la mitjana de les diverses comarques catalanes. En el gràfic 5.20 s'han representat dos mapes que indiquen el percentatge de places de càmping de segona categoria o superior (mapa de l'esquerra) o de primera categoria o superior (mapa de la dreta). En tots dos mapes, com més intensitat de color, més gran és el percentatge de places d'una categoria superior. Es pot comprovar com les dues comarques situades al litoral tenen una intensitat de color més forta, cosa que indica una presència de places de més categoria. De la mateixa manera que a les places hoteleres, els annexos A5.33 i A5.34 ens mostren els valors absoluts i els relatius de les diverses categories de càmping per a les comarques de les Terres de l'Ebre.

¹¹ Als annexos A5.31 i A5.32 ens mostren els valors absoluts i relatius dels establiments hotelers de les comarques de les Terres de l'Ebre.

Gràfic 5.20. Qualitat mitjana de les places en càmpings. Comarques de Catalunya, 2017

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Per completar aquest apartat, podem veure la rendibilitat monetària de les habitacions de les Terres de l'Ebre respecte a la mitjana catalana. De fet, aquesta rendibilitat està directament relacionada amb el grau d'ocupació de les places hoteleres (com més ocupació té una plaça, més rendible és) i amb la qualitat dels establiments (com més qualitat, més ingressos per plaça i, per tant, més alta és la rendibilitat). Així, les dues mesures que utilitza l'Idescat per determinar aquesta rendibilitat ens donen els resultats següents: mentre que la facturació mitjana per habitació ocupada a les Terres de l'Ebre és de 75,85 euros, la mitjana catalana és de 96,33, i mentre que els ingressos per habitació disponible són de 35,18 euros, la mitjana catalana és de 65,60 euros. És a dir, ens tornem a trobar valors sensiblement inferiors a la mitjana catalana que posen de manifest, un altre cop, la baixa qualitat dels establiments turístics de les Terres de l'Ebre respecte a la mitjana catalana especialment en els establiments hotelers.

5.4.2. Altres formes d'oferta

Per complementar la nostra anàlisi sobre l'oferta turística, ens queda per veure la presència, cada vegada més important, d'un cert tipus d'oferta que està relacionada amb l'intercanvi de productes, l'allotjament per exemple, o amb algun tipus d'experiència turística en què pugui haver-hi, o no, una transacció econòmica. La forma més habitual de dur a terme aquests intercanvis sol anar lligada a alguna plataforma web. Estem parlant del turisme col·laboratiu. Moltes vegades aquest tipus de turisme es duu a terme en grans ciutats: Barcelona n'és un exemple. O en llocs amb un gran atractiu turístic. No sembla que aquest sigui el cas de les Terres de l'Ebre, però no per això. Aquest tipus de turisme va adquirint cada vegada més més presència a la marca mateixa Terres de l'Ebre. Inicialment aquest tipus de turisme consistia en un intercanvi pur, per exemple amb una habitació. Dos individus es posen d'acord i intercanvien l'habitació durant un període de temps determinat. Donades les dificultats que moltes vegades planteja aquesta modalitat, que coincideixin exactament els desitjos dels individus, ha fet que hagin començat a proliferar companyies i empreses especialitzades a oferir aquests serveis. És el cas, per exemple, d'Airbnb, HomeAway, Wonowo o Housecare entre moltes altres. Aquestes empreses s'estan convertint en veritables empreses globals, en "nous gegants del negoci de la mobilitat", la principal funció de les quals deixa de ser purament col·laborativa i s'estan convertint en un tipus mixt entre l'oferta tradicional i l'oferta col·laborativa.

En anys anteriors ens vàrem centrar en tres d'aquestes plataformes: Airbnb i Homeexchange, que permeten allotjaments en una habitació, en habitació compartida o en una propietat sencera, i Helpx, que permet l'allotjament gratuït en granges o tallers a canvi de treball voluntari. Aquest any ens centrarem en una plataforma que també té molta presència a les Terres de l'Ebre com és HomeAway, que és competidora directa d'Airbnb, ja que ofereix el mateix tipus de producte. De fet, es poden trobar la majoria dels allotjaments en ambdues plataformes.

La taula 5.13 ens mostra la presència d'aquestes plataformes en l'àmbit municipal. Amb diferència, la plataforma amb més presència a les Terres de

l'Ebre és Airbnb, que l'any 2016 va doblar l'oferta de places pel que fa a les de l'any anterior i que l'any 2017 les va continuar incrementant notablement. Aquest increment de places també es pot veure, l'any 2018, a la plataforma HomeAway; de fet, hi ha un increment de més de tres mil places respecte a l'any anterior. En aquest punt cal recordar el que comentàvem línies enrere, que la majoria d'establiments figuren en diverses plataformes de manera simultània però hi ha altres establiments que només hi són en una, per la qual cosa les comparacions són sempre difícils de fer. També hem de precisar que alguns d'aquests establiments estan disponibles tot l'any, mentre que d'altres només ho estan en determinades èpoques de l'any. Per això, les xifres que apareixen a la taula 5.13 han de analitzar-se amb molta cura, ja que poden variar segons el mes en què es fa la consulta. Dit això, si observem detalladament la taula, veurem més presència d'Airbnb i HomeAway en localitats de la costa i en ciutats (l'Ametlla de Mar i Tortosa en serien un exemple) i una presència molt discreta en municipis d'interior especialment a la Terra Alta. Homeexchange té una presència molt limitada en un parell de localitats del Baix Ebre i del Montsià i la seva presència és nul·la a les dues comarques de l'interior. Al seu torn, Helpx ofereix menys places però amb una distribució més uniforme, tal com pot comprovar-se a la taula 5.13. Finalment, hem calculat la relació entre les places tradicionals i les de la plataforma HomeAway. Com més gran n'és el nombre, més elevada és la presència de places de caire tradicional pel que fa a les de HomeAway. Si aquest nombre és inferior a la unitat, vol dir que hi ha més places de HomeAway que de les considerades tradicionals. Exemples d'aquest últim cas són poblacions com la Galera, en què hi ha una forta presència d'aquest tipus de turisme considerat com un cas híbrid entre el turisme tradicional i el col·laboratiu. En la mateixa taula s'ha incorporat una columna amb el nombre de places ofertes per la plataforma Airbnb corresponents a 2016 i 2017, que posa de manifest el fort increment en l'oferta d'aquest tipus de places i, també, la inestabilitat de l'oferta, és a dir, hi ha places que s'ofereixen un any i al següent no s'ofereixen necessàriament. Fins al moment no hi ha una regulació específica per a aquesta oferta, però ja s'ha anunciat que s'engegarà aquesta normativa aquest mateix any i està per veure l'efecte que tindrà aquesta regulació sobre el nombre de places. L'annex A5.35 ens mostra gràficament la relació que hem comentat —els colors més intensos indiquen un valor superior de la relació que apareix en la taula com (1).

Taula 5.13. Oferta de places i altres productes de turisme col·laboratiu, 2017

	Tradicionals	Homeexchange	helpx	airbnb (2016)	airbnb 2017	homeAway 2018
Aldea, l'	86		6	43	50	116
Aldover	8			10	10	12
Alfara de Carles	22			12	44	17
Ametlla de Mar, l'	3.264	18	4	782	2.054	2.895
Ampolla, l'	837	6	4	150	774	1.134
Benifallet	42		6	4	13	21
Camarles			8	114	154	187
Deltebre	1.470			125	420	1.965
Paüls	18			15	41	62
Perelló, el	345	5	3	168	188	1.141
Roquetes	8		1	30	70	75
Tivenys	6			15	21	5
Tortosa	748	13	18	163	210	206
Xerta	34		2	38	28	33
Baix Ebre	6.888	42	52	1.669	4.077	7.869
Alcanar	1.777	4		134	713	762
Ampostà	1.152	21	6	67	86	208
Freginals			2			
Galera, la	12			26	45	6
Godall				7	14	21
Mas de Barberans	20			26	34	23
Masdenverge	46			42	60	29
Sant Carles de la Ràpita	903	28		125	456	459
Sant Jaume d'Enveja	44			2	148	91
Santa Bàrbara	105			18	43	
Sénia, la	138			126	21	15
Ulldecona	35			4	23	26
Montsià	4.232	53	8	577	1.643	1.640
Ascó				4		
Benissanet	61			16	24	
Flix	75			10	32	
Garcia	8		3	10	33	
Ginestar	4			48	34	
Miravet	30			30	34	18
Móra d'Ebre	51			48	37	6
Móra la Nova	118			12		8
Palma d'Ebre, la	9					
Rasquera	31			34	77	34
Riba-roja d'Ebre	237			4	14	8
Tivissa	177			4	40	78
Torre de l'Espanyol, la				8	2	
Vinebre	59					
Ribera d'Ebre	860		3	228	327	152
Arnes	494			10	18	35
Batea	36					
Bot	218				15	
Caseres	5					18
Corbera d'Ebre	4			6	16	
Fatarella, la	30					
Gandesa	103			5	24	
Horta de Sant Joan	210		2	55	142	142
Pinell de Brai, el	20			6	6	
Pobla de Massaluca, la	145					
Prat de Comte	6					11
Vilalba dels Arcs	35					
Terra Alta	1.306		2	82	221	206
Terres de l'Ebre	13.286	95	65	2.556	6.268	9.867

Font: elaboració pròpia a partir de Homeexchange.com; Helpx.com; Aibnb.com i HomeAway.es. Desembre 2018 – febrer 2019.

5.5. Resultats i impactes territorials del turisme a les Terres de l'Ebre

En aquest apartat ens centrarem en tres aspectes relacionats, d'alguna manera, amb els impactes territorials del turisme: les taxes d'ocupació, la durada de les estades en els allotjaments turístics i la despesa declarada, i el nivell de satisfacció dels turistes.

5.5.1. Taxes d'ocupació

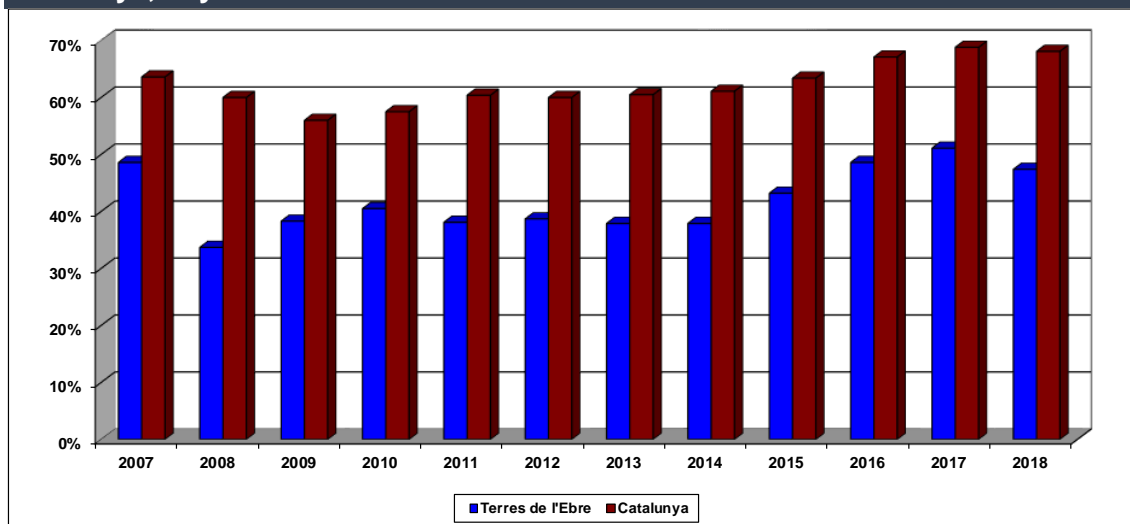
Començarem per les taxes d'ocupació i per això farem l'anàlisi utilitzant dues fonts d'informació diferents però que es complementen entre si: les dades proporcionades per Idescat, que ens permetran fer una comparació entre marques, però sobretot ens serviran per comparar la posició dels Terres de l'Ebre amb el total de Catalunya, i les dades proporcionades per l'Observatori Turístic CDTE, que ens seran útils fer una comparació territorial a les Terres de l'Ebre.

Utilitzant les dades proporcionades per Idescat, que ens mostren els gràfics 5.21, 5.22 i 5.23 podem analitzar l'evolució temporal de les taxes d'ocupació tant per a les Terres de l'Ebre com per al conjunt de Catalunya. En tots els casos les taxes d'ocupació a Terres de l'Ebre són inferiors a les del conjunt de Catalunya, especialment per als hotels, encara que són els que presenten taxes d'ocupació més elevades, i els que més s'acosten als valors mitjans catalans són els establiments de turisme rural, que a la seva vegada són els que presenten taxes d'ocupació més baixes, en valors absoluts.

En el primer gràfic comentat observem les taxes d'ocupació referents als establiments hotelers. El que ens indica és que tant les Terres de l'Ebre com Catalunya en conjunt han seguit la mateixa evolució tendencial: després d'assolir una taxa d'ocupació mínima el 2008, hi ha una recuperació gradual d'aquesta taxa que arriba fins a l'actualitat. Com hem comentat anteriorment, el valor de la taxa d'ocupació catalana és superior a la de les Terres de l'Ebre i assoleix una diferència de gairebé 18 punts percentuals l'any 2017. Aquest 2018 aquesta bretxa s'ha tornat a ampliar lleugerament fins a arribar a una diferència per damunt dels 20 punts percentuals. Aquest fet ens indica que, encara que hi ha una notable diferència entre Catalunya i les Terres de l'Ebre, aquesta disminueix

lentament i ens mostra un creixement més gran d'aquesta taxa d'ocupació a les Terres de l'Ebre respecte de Catalunya, però aquest últim any la tendència s'ha invertit lleugerament.

Gràfic 5.21. Taxa d'ocupació dels establiments hotelers a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, anys 2007-2018

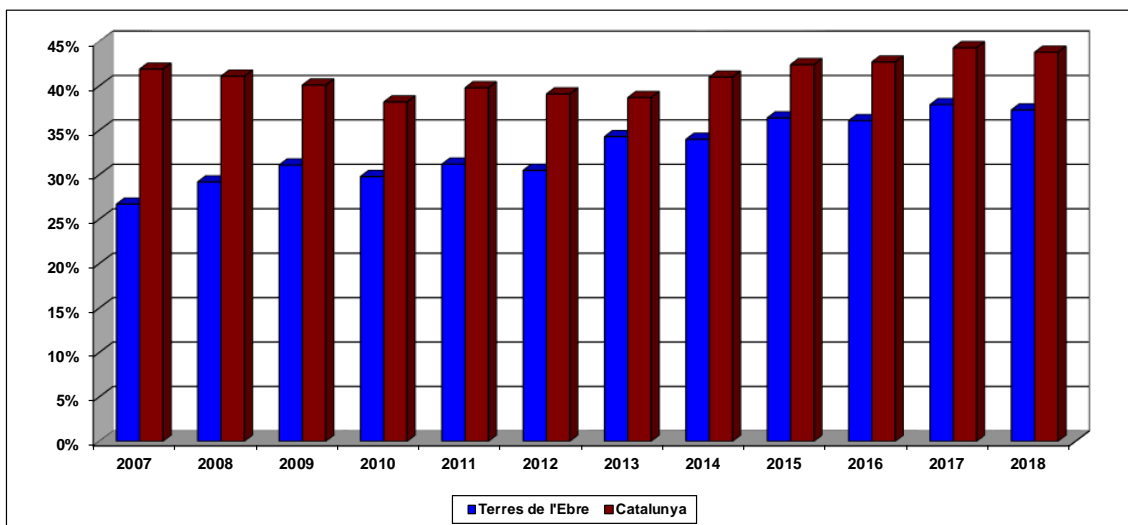

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Si fem referència als càmpings, veurem un comportament semblant al del cas anterior encara que una mica més irregular. La diferència entre les taxes d'ocupació de Catalunya i les Terres de l'Ebre és sensiblement inferior, un màxim d'uns 15 punts percentuals el 2007, que ha anat disminuint gradualment. Aquesta diferència va anar reduint-se gradualment fins a aconseguir un mínim de 4,4 punts el 2013, per anar incrementant-se lleugerament en anys posteriors fins a aconseguir una diferència de 6,6 punts l'any 2016, que es va reduir una altra vegada el 2017 fins a aconseguir els 6,4 punts percentuals de diferència i el 2018 tornar a repuntar molt lleugerament fins als 6,5 punt percentuals.

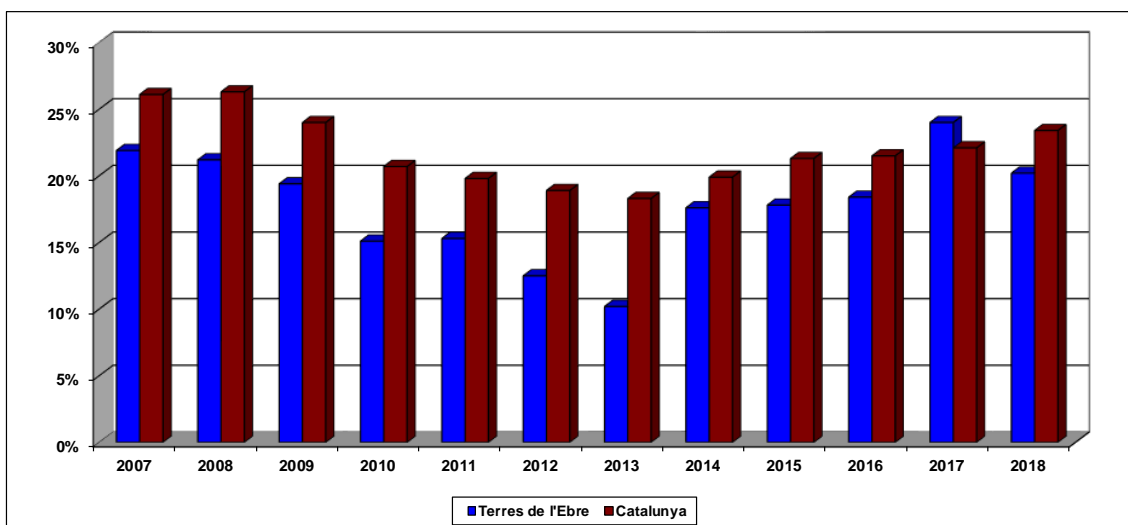
Finalment, fent referència als establiments de turisme rural, la diferència entre taxes d'ocupació és encara inferior, i el comportament d'aquestes taxes és el millor, ja que el 2017 es va invertir la tendència i Terres de l'Ebre va superar per primera vegada la taxa d'ocupació catalana. Desafortunadament, l'any 2018 s'ha tornat a la situació prèvia a 2017 i aquesta diferència ha augmentat fins als 3,2 punt percentuals.

Gràfic 5.22. Taxa d'ocupació dels càmping a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, anys 2007-2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Gràfic 5.23. Taxa d'ocupació dels establiments de turisme rural a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, anys 2007-2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Utilitzant les dades de l'Observatori Turístic CDTE (taula 5.14 i l'annex A5.36), els municipis del litoral continuen sent els que presenten unes taxes d'ocupació més elevades tant globalment com per a qualsevol altre tipus d'establiment turístic, a excepció dels càmping i els apartaments d'interior, que presenten una taxa d'ocupació lleugerament superior als de litoral, almenys per a l'estiu de 2018. Si ens centrem en la zona litoral, els hotels són els que presenten taxes d'ocupació sensiblement superiors a la resta d'establiments turístics. Els

segueixen els càmpings, els apartaments i els establiments de turisme rural. En tots els casos, tal com es pot observar a la taula, les taxes d'ocupació s'han incrementat pel que fa al 2016 respecte al 2015, fet que s'ha accentuat notablement el 2017 amb relació a l'any anterior, i els establiments d'apartaments són els que mostren un increment més gran. En canvi, l'any 2018 s'ha invertit la tendència i s'observen fortes davallades especialment en els càmpings i els apartaments turístics. A la zona interior s'observa el mateix ordre, encara que en aquest cas les taxes d'ocupació d'hotels i càmpings presenten valors molt semblants. Respecte al 2016, els municipis de la zona d'interior també milloren les taxes d'ocupació especialment, en aquest cas, un altre cop els apartaments i els càmpings amb taxes de creixement semblants. L'any 2017 es va continuar amb aquesta tendència però a l'estiu de 2018 s'ha revertit la situació amb disminucions de la taxa d'ocupació als càmpings i als establiments de turisme rural, amb creixements als hotels i als apartaments.

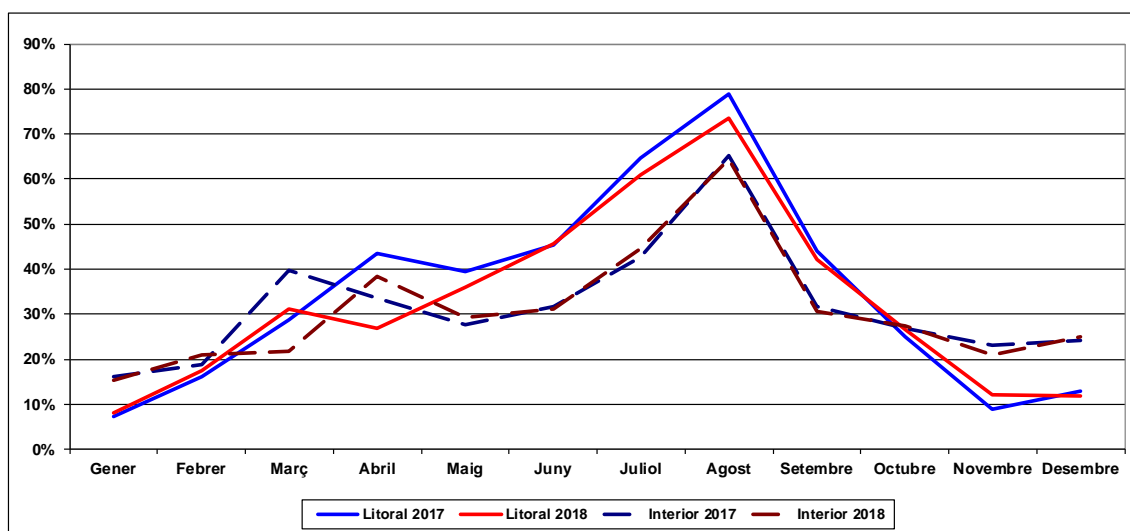
Taula 5.14. Taxes d'ocupació als establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2015-2018

	Litoral				
	Hotels	Càmping	Apartaments	Turisme rural	Total
2015	56,4%	29,9%	26,3%	15,4%	37,8%
2016	57,5%	30,9%	28,1%	18,4%	39,3%
2017	62,5%	33,4%	33,4%	18,8%	42,4%
2018	62,3%	21,3%	23,2%	16,5%	32,9%
2016/2015	1,1%	1,0%	1,8%	3,0%	1,5%
2017/2016	8,7%	8,0%	18,8%	2,3%	7,9%
2018/2017	-0,3%	-36,2%	-30,5%	-12,3%	-22,4%
	Interior				
	Hotels	Càmping	Apartaments	Turisme rural	Total
2015	30,6%	30,0%	19,2%	14,8%	27,6%
2016	33,5%	30,9%	23,2%	15,6%	29,8%
2017	34,8%	36,6%	27,5%	16,2%	31,9%
2018	36,8%	32,6%	28,3%	14,9%	31,9%
2016/2015	2,9%	0,9%	4,0%	0,8%	2,2%
2017/2016	3,7%	18,5%	18,3%	3,8%	6,9%
2018/2017	5,9%	-11,0%	3,1%	-8,0%	0,2%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

Per concloure aquest apartat, es mostren les evolucions mensuals d'aquestes taxes d'ocupació tant per al 2017 com per al 2018 i per a les zones d'interior i litoral. S'observa allò que ja hem comentat en un altre apartat d'aquest capítol: la forta estacionalitat de la variable analitzada, que aconsegueix els màxims als mesos d'estiu. També s'observa un segon pic, molt menys pronunciat, durant els mesos de març i abril, quan són vacances de Setmana Santa (vegeu el gràfic 5.24). Els apèndixs de l'A5.37 a l'A5.40 ens mostren l'estacionalitat de les taxes d'ocupació per als diversos tipus d'establiments turístics.

Gràfic 5.24. Taxes d'ocupació per a tota mena d'establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2017-2018

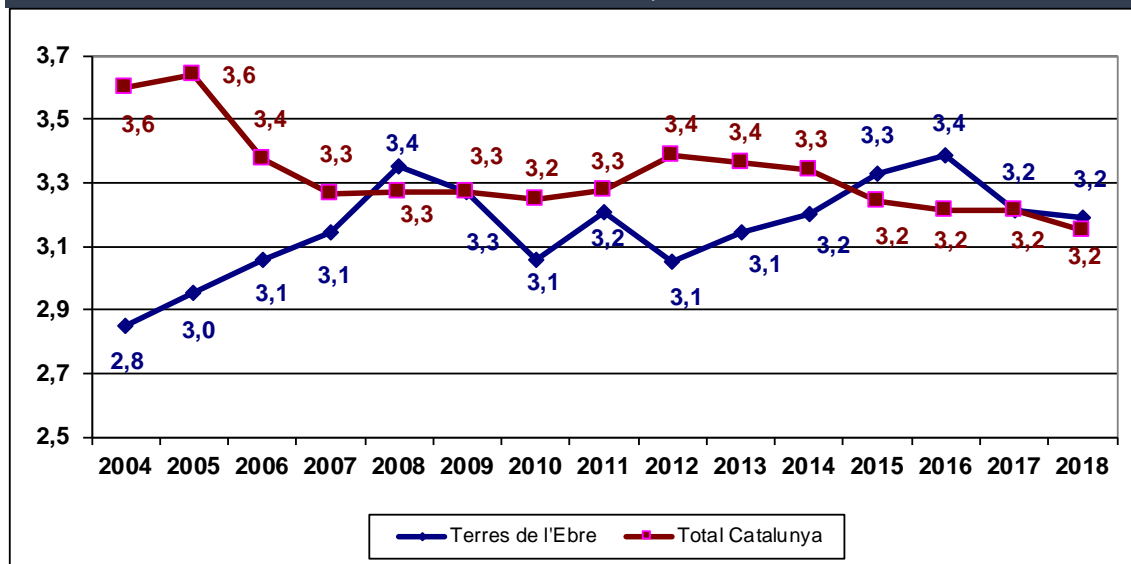
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

5.5.2. Durada de les estades

L'any 2015, les estades a les Terres de l'Ebre, en conjunt, ja van superar les de Catalunya. L'any 2016 aquesta tendència es va mantenir però l'any 2017 va desaparèixer, va presentar valors coincidents igual que l'any 2018 però el valor corresponent a les Terres de l'Ebre torna a anar lleugerament per sota del total de Catalunya (gràfic 5.25). Segons els tipus d'establiments turístics, vegeu els annexos de l'A5.41 a l'A5.43. S'hi observa que per als establiments hotelers l'estada mitjana s'ha mantingut constant a les Terres de l'Ebre respecte a l'any anterior i que continua sent superior a la mitjana catalana. En els establiments de càmping aquesta taxa disminueix i acaba coincidint amb la catalana, mentre

que en els establiments de turisme rural també decreix l'estada mitjana respecte al 2016 però continua sent superior a la de la resta de Catalunya.

Gràfic 5.25. Durada de les estades en tota mena d'establiment turístic de les Terres de l'Ebre en relació amb la tendència catalana, 2004-2017

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Si ara tornem a les dades proporcionades per l'Observatori de Turisme CDTE per analitzar la durada de les estades a les zones d'interior i litoral de l'estiu de 2018 comparades amb les de l'estiu de 2017 (taula 5.15), observem com han experimentat un petit increment, a la zona litoral, als hotels i als establiments de turisme rural al 2017. Com a contrast respecte d'aquests resultats, els càmpings i sobretot els apartaments, van experimentar una caiguda considerable en la durada de les estades i, com a conseqüència d'aquest fet, s'ha reduït l'estada mitjana global en 0,05 dies. En canvi, el 2018, la durada de les estades en establiments turístics ha experimentat un retrocés en establiments de tota mena, especialment als càmpings i als apartaments. A la zona interior va tenir lloc una reculada en la durada de les estades, es va mantenir estable en els establiments hotelers i es va incrementar en càmpings i en establiments de turisme rural l'any 2017, mentre que al 2018 la tendència va ser similar a la del litoral amb caigudes tant en càmpings com en establiments de tipus rural i apartaments. Només els hotels presenten una lleugera millora.

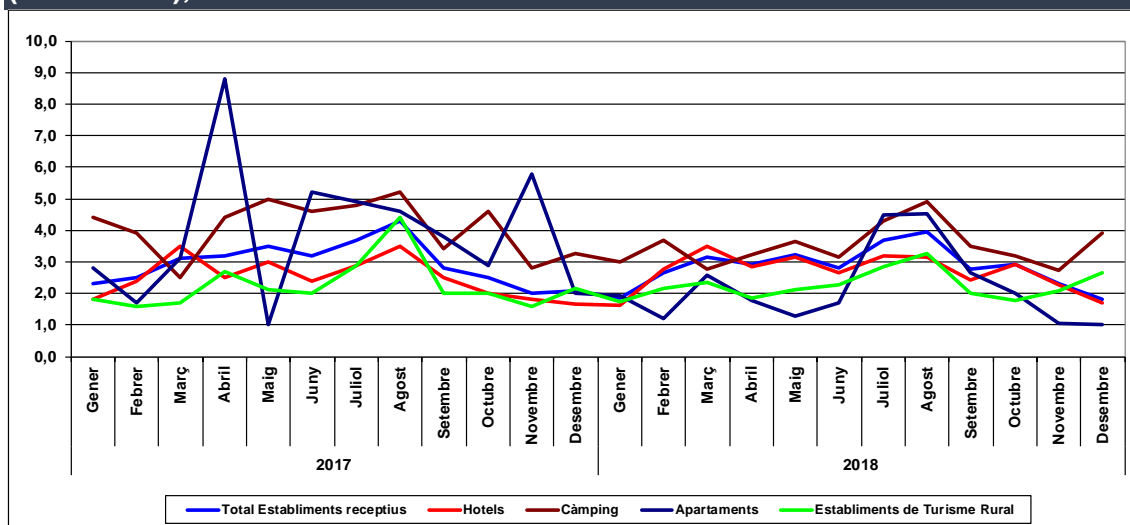
Taula 5.15. Durada de les estades en d'establiment turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral i zona interior), 2015 - 2018

	Litoral				
	Hotels	Càmping	Apartaments	Turisme rural	Total
2015	2,75	4,99	4,70	2,49	3,53
2016	2,71	4,61	5,18	2,55	3,39
2017	2,72	4,47	3,18	2,59	3,34
2018	2,67	3,50	2,19	2,26	2,83
2016/2015	-0,04	-0,38	0,47	0,07	-0,14
2017/2016	0,01	-0,14	-2,00	0,04	-0,05
2018/2017	-0,05	-0,97	-0,99	-0,33	-0,51
	Interior				
	Hotels	Càmping	Apartaments	Turisme rural	Total
2015	1,81	3,26	3,53	2,48	2,06
2016	1,84	3,14	3,38	2,27	2,05
2017	1,84	3,80	3,07	2,48	2,17
2018	1,88	3,20	2,83	2,30	2,12
2016/2015	0,02	-0,11	-0,15	-0,21	-0,01
2017/2016	0,00	0,66	-0,31	0,21	0,12
2018/2017	0,04	-0,60	-0,24	-0,18	-0,05

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

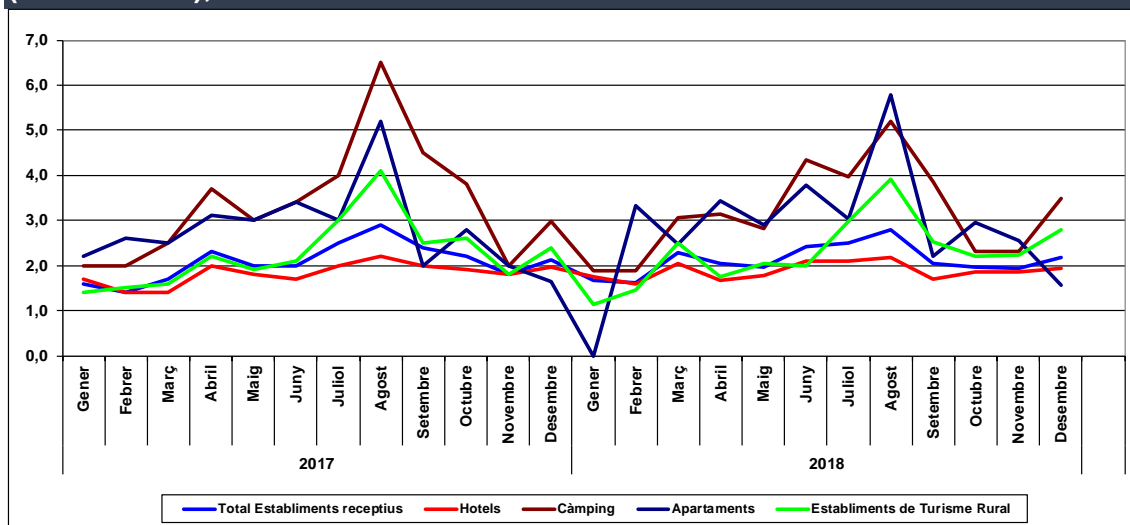
Finalment, els gràfics 5.26 i 5.27 ens permeten observar les fluctuacions mensuals tant per a la zona litoral com per a la zona interior, segons la tipologia d'establiment turístic, i per als anys 2017 i 2018 la durada de les estades, la qual cosa permet comparar anys i establiments. Els allotjaments que presenten estades més perllongades són els apartaments, amb grans fluctuacions al llarg de l'any, seguit pels càmpings. Els altres tipus d'establiments presenten durades més curtes però amb un comportament més estable al llarg de l'any. En tots els casos s'observa l'estacionalitat que hem comentat anteriorment.

Gràfic 5.26. Durada de les estades en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral), 2017 i 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

Gràfic 5.27. Durada de les estades en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona interior), 2017 i 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

5.5.3. Despesa i satisfacció dels turistes

En analitzar l'impacte que té el turisme sobre un determinat territori, un aspecte clau és el que fa referència a la despesa turística, ja que ens permet obtenir una primera aproximació de l'impacte econòmic sobre la zona estudiada. Un altre aspecte de vital importància i que està molt correlacionat amb l'anterior és el nivell de satisfacció dels turistes. Desafortunadament, l'Idescat només proporciona aquestes dades per a turistes espanyols (demanda domèstica) i fins a l'any 2009. Per això, per saber una mica més sobre aquests dos aspectes que considerem fonamentals, ens hem de referir, una vegada més, a l'informe elaborat pel Observatori Turístic CDTE sobre la caracterització de la demanda turística durant l'estiu de 2018. Aquest informe ens presenta resultats tant pel que fa a la despesa com a la satisfacció dels turistes però, això sí, només de l'estiu de 2018 i anys anteriors, i sobre la primavera i tardor de 2017. Utilitzant la mateixa metodologia, s'han elaborat els informes d'anys anteriors que ens permetran fer comparacions temporals entre resultats.

Així, la despesa mitjana de l'estada dels turistes d'estiu (de juny a setembre) a les Terres de l'Ebre durant el període de temps entre els anys 2014 i 2018 es reflecteix a la taula 5.16. D'aquesta taula en podem treure tres conclusions bàsiques: a) la despesa mitjana per persona, a l'estiu de 2018, és de 117 euros, que és un valor molt inferior al dels exercicis anteriors. En aquest cas, a l'estiu de 2018, hi ha hagut una lleugera reculada en la despesa que ha arribat al nivell més baix assolit de la sèrie que ens mostra la taula 5.16. Com ja hem comentat anteriorment, l'any 2017 es va fer l'enquesta durant la primavera i la tardor, la qual cosa ens donava un perfil diferenciat pel que fa al d'anys anteriors, que es feia durant la temporada estival igual que aquest 2018, en què hem obtingut un perfil en què predominava la classe mitjana i mitjana alta, cosa que es tradueix en una despesa superior, tal com posa de manifest la taula 5.16 amb una despesa mitjana per persona de 151 euros; b) el rang de despesa més freqüent és de menys de 200 euros per persona durant l'estada a les Terres de l'Ebre (la despesa no inclou ni les despeses d'allotjament ni el transport), i repeteix els resultats obtinguts el 2016, 2015 i 2014; c) només una mica més del 0,8% destina una despesa per sobre dels 500 euros.

Taula 5.16. Despesa mitjana de l'estada dels turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre, 2014-2018

	Turistes 2014	Turistes 2015	Turistes 2016	Turistes 2017	Turistes 2018
Menys de 200 euros	64,0%	63,1%	56,3%	40,2%	63,3%
De 200 a 300 euros	6,1%	4,7%	5,3%	4,1%	7,9%
De 301 a 500 euros	2,1%	5,0%	2,9%	2,2%	0,8%
De 501 a 900 euros	0,7%	0,7%	1,0%	0,5%	0,6%
De 901 a 1.000 euros	0,2%	0,1%	0,2%	0,3%	0,2%
Més de 1.001 euros	0,1%	0,1%	0,0%	0,9%	0,0%
Ns/Nc	26,4%	26,3%	34,2%	51,8%	27,2%
Mitjana per persona	129 €	131 €	129 €	151 €	117 €

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

Quant a altres aspectes relacionats amb la destinació i amb la valoració del destí (escala de l'1 al 5), podríem destacar els punts següents: a) la valoració de la destinació, en una escala de l'1 al 5 (vegeu la taula 5.17), destaca l'alt grau de satisfacció general amb una puntuació de 4,0 punts, però inferior a la d'estius d'anys anteriors. Això ens indica que les persones que ens visiten durant els períodes de primavera i tardor tenen un caràcter més crític que els que ho fan durant l'estiu. És probable que una possible explicació a aquest fet estigui que el grau de coneixement de la zona és molt superior, per la qual cosa es pot ser més crític amb el que ja es coneix; b) els aspectes més ben valorats són els que es relacionen amb la naturalesa i l'amabilitat de la gent i, igual que en estius anteriors, l'aspecte pitjor valorat fa referència al transport públic.

Taula 5.17. Valoració de diferents aspectes de la destinació dels turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre, 2014-2018. Valoració: 1 (molt deficient) i 5 (excel·lent)

	2014	2015	2016	2017	2018
Neteja de les àrees públiques	4,2	4,2	4,2	3,9	3,9
Seguretat	4,8	4,6	4,4	4,2	4,1
Amabilitat de la gent	4,8	4,6	4,6	4,4	4,4
Servei d'allotjament	-	4,5	4,4	4,3	4,3
Transports públics	3,9	3,5	3,1	3,3	3,4
Facilitats per als vianants	4,7	4,5	4,4	3,8	4,0
Entreteniment i vida nocturna	4,1	4,1	4,1	3,3	4,0
Zones verdes i naturalesa	4,7	4,6	4,6	4,5	4,6
Neteja de les platges i el mar	4,0	3,9	4,1	3,6	3,5
Equipaments de les platges	4,0	4,0	4,1	3,4	3,6
Senyalització	4,2	4,2	4,1	3,8	4,0
Relació qualitat/preu	4,2	4,2	4,2	4,0	4,1
Grau de satisfacció general	4,5	4,5	4,5	4,0	4,5

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

5.6. Conclusions

Ningú posa en dubte el gran potencial i el poder d'atracció turística de les Terres de l'Ebre, ja que disposen d'una gran varietat de recursos i possibilitats que fan que sigui una destinació apta per a multitud de perfils turístics diferents. Es tracta d'un territori amb possibilitats per a famílies, per als qui busquen descans, per a excursionistes, per als més interessats en la cultura, per als amants de sol i platja, per als qui busquen un contacte directe amb la naturalesa o per als qui busquen noves sensacions gastronòmiques, per anomenar només alguns dels atractius.

Dins d'aquesta àmplia gamma d'atractius, podríem esmentar-ne alguns:

- una riquesa natural gran i variada: parc natural del Delta de l'Ebre, parc natural dels Ports, Xarxa d'Espais Protegits d'Interès Natural o una llarga extensió de platges molt poc massificades que van des d'Alcanar fins a l'Ametlla de Mar.

- gran riquesa patrimonial: monuments medievals, castells, fortificacions, etc., pintures rupestres de l'Arc Mediterrani declarades patrimoni de la humanitat, monuments de la prehistòria i època antiga o el patrimoni històric de Tortosa.

- altres recursos com ara l'enoturisme o la rica gastronomia.

Tot això fa d'aquest territori un espai altament atractiu per al turisme. No obstant això, ocupa una posició molt discreta entre les diverses marques turístiques en les quals es divideix Catalunya, almenys pel que fa a visitants i pernoctacions.

En aquest capítol hem intentat analitzar l'evolució de la marca turística Terres de l'Ebre centrant-nos en diversos aspectes que considerem rellevants: el moviment turístic durant l'any 2018; les característiques específiques del turisme d'estiu; l'oferta, tant la tradicional i la seva qualitat com les noves maneres de "fer turisme", que últimament van guanyant en importància i en significació; altres aspectes més lligats als impactes territorials, per finalitzar amb la satisfacció declarada per les persones que han visitat aquesta destinació anomenada Terres de l'Ebre. No es tracta solament de fer una anàlisi descriptiva de les dades sinó també, a partir de les quals, obtenir informació útil per millorar la destinació,

per explorar noves oportunitats, per potenciar-ne les virtuts, per consolidar allò que ja funciona correctament o per traçar noves línies d'actuació.

El moviment turístic ha experimentat un creixement més o menys constant al llarg d'aquests últims anys tant pel que fa a visitants com a pernoctacions. Hi ha hagut algunes fluctuacions degudes segurament a l'efecte de la crisi econòmica que s'ha experimentat tant en l'àmbit nacional com europeu (principals mercats de la destinació), que sembla que comencen a remetre. Això ocorre per a tota mena d'establiment turístic tant en valors absoluts com en valors relatius, que indiquen el pes de la marca Terres de l'Ebre pel que fa a Catalunya en conjunt. Aquesta posició relativa és un punt feble de la marca Terres de l'Ebre, especialment acusada en el sector hotelier i no tant en els altres dos sectors, que presenta posicions relatives similars encara que lleugerament superiors en el cas del sector del turisme rural. Respecte a l'any 2016, la posició relativa de les Terres de l'Ebre respecte del total de Catalunya no ha variat en la globalitat ni en els establiments hoteliers, i ha experimentat una lleugera millora en els càmpings i en els establiments de turisme rural, pel que fa a viatgers. Respecte als anys anteriors, hi ha hagut un creixement en el nombre de viatgers sensiblement superior al de la mitjana catalana, especialment en el sector de turisme rural, que va tenir un creixement del 36,5% molt superior al 10,3% del total de Catalunya; el sector del càmping ha presentat creixements sensiblement superiors (19,5% enfront d'un 10,2 del total) i el sector hotelier obté menors creixements: el 3,6% amb un valor molt similar al del conjunt de Catalunya pel que fa a 2016, mentre que aquestes bones perspectives s'han vist aturades el 2017, ja que o bé les posicions relatives es mantenen o bé experimenten un retrocés com és el cas dels establiments de turisme rural. Aquest comportament és més irregular en les pernoctacions però destaca el continu creixement del nombre de pernoctacions als càmpings.

Una altra característica fa referència a l'alta estacionalitat tant per als mercats domèstics com per al mercat estranger i tant per al litoral com per a la zona interior. El mercat espanyol continua recuperant posicions respecte de l'any anterior, i destaca especialment el mercat català, en què hi ha una gran dependència del mercat barceloní. En l'àmbit internacional continua predominant

clarament el mercat francès, del qual hi ha una forta dependència, ja que representa entre un 40% i un 50% de tots els turistes estrangers. També cal destacar que, respecte al 2017, se n'ha incrementat la presència i, per tant, la importància relativa dels turistes alemanys i holandesos. Aquests resultats són pràcticament idèntics als d'anys anteriors i indiquen, entre altres coses, les dificultats que té el territori per trencar aquesta estacionalitat i per diversificar els mercats emissors.

Hi ha una oferta poc desenvolupada amb pes pel que fa a Catalunya molt poc d'acord amb les seves característiques territorials, encara que amb un continuat creixement tant d'establiments com de places però a un ritme inferior del de la resta de Catalunya. Una qualitat dels establiments hotelers relativament baixa, ja que hi predominen els d'una o dues estrelles i les pensions. Aquesta qualitat no s'ajusta gaire a altres destinacions de costa de la resta de Catalunya, on destaquen els establiments de categoria superior. A aquesta feble qualitat s'hi afegeix un rendiment per habitació ocupada o per habitació disponible sensiblement inferior a la mitjana catalana, la qual cosa indica un cop més, la feble posició dels establiments turístics de les Terres de l'Ebre respecte al conjunt de Catalunya. També hi ha cada vegada més modalitats d'oferta considerades no tradicionals. La presència de plataformes com Airbnb o HomeAway n'ha confirmat el creixement exponencial però caldrà veure l'efecte de la implantació de mesures reguladores anunciades per a aquest 2018 i l'impacte que això pot tenir en el nombre de places ofertes.

A diferència de l'any anterior, aquest any l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre ha obert un procés d'enquesta per conèixer el perfil del visitant durant l'estiu, a diferència de l'any anterior, en què es va fer en períodes de temps fora de la temporada estival. Com era d'esperar, el perfil que s'ha obtingut és més similar al de l'any 2016 que no al de l'any 2017, i es tracta d'una persona d'entre 35 i 44 anys que viatja en família amb fills i ho fa majoritàriament en vehicle particular. Es tracta d'una persona d'origen català (principalment de Barcelona). Si arriba de l'estranger, amb predomini dels francesos, i si ho fa de la resta de l'Estat, prové de les dues comunitats autònomes limítrofes amb la catalana o del País Basc. Hi fa una estada mitjana

de 6,7 nits, encara que també predominen les estades curtes, d'una o dues nits. Aproximadament el 80% dels turistes ja coneixen les Terres de l'Ebre i aprofiten l'estada per fer activitats relacionades amb el bon temps: relaxar-se, anar a la platja, passejar o centrar-se en la gastronomia. Procedeix d'una classe social entre mitjana i mitjana baixa i fa una despesa de 119 euros, sensiblement inferior a la temporada primavera i tardor de 2017 —que presenta un perfil força diferenciat respecte al d'estiu— i inferior també a la d'estiu de 2016.

Les Terres de l'Ebre són una destinació altament valorada pels visitants i, a més, aquesta valoració es manté any rere any, la qual cosa indica un alt grau de satisfacció tant de la destinació com de la seva gent i dels recursos que ofereix.

En definitiva, ens trobem davant una destinació turística que dona una àmplia varietat de recursos i possibilitats que la fan apta per a una gran diversitat de perfils turístics, tot i que, no obstant això, està poc desenvolupada; tanmateix, presenta una alta capacitat de projecció. Cal una aposta clara per les noves xarxes de turisme col·laboratiu que hem esmentat en aquest mateix capítol que s'anticipen i es posicionen per davant d'altres destinacions turístiques per aconseguir un clar avantatge competitiu; també cal aprofitar i desenvolupar nous productes turístics que estan emergint com ara els relacionats amb l'enoturisme o la gastronomia de qualitat així com una aposta clara pel turisme més urbà. No podem oblidar el perills que sembla que s'acosten, com poden ser la mateixa inestabilitat política de Catalunya, que sembla que es mantindrà aquest any 2019; els efectes del Brexit, que de segur que impactaran negativament en el turisme, i molt especialment en les destinacions on els britànics predominen o on són una part important, com és el cas de les Terres de l'Ebre, i la frenada que experimenten alguns mercats emissors com poden ser l'alemany o el francès, que molt probablement afectarà negativament el turisme en general i el de les Terres de l'Ebre en particular. Finalment, com remarca el mateix Pla Estratègic Empresarial i per l'Ocupació de les Terres de l'Ebre (PEEOTE), es tracta d'un territori amb debilitats i necessitats però amb elements de futur i oportunitats.

Annexos

A5.1. Marques turístiques de Catalunya i les seves comarques, 2018		
Marca	Comarques	
Barcelona	Barcelonès	
Costa Brava	Alt Empordà Baix Empordà Gironès	Pla de l'Estany Selva
Costa Daurada	Alt Camp Baix Camp Baix Penedès	Conca de Barberà Priorat Tarragonès
Costa Barcelona	Alt Penedès Baix Llobregat Garraf	Maresme Vallès Occidental Vallès Oriental
Paisatges Barcelona	Anoia Bages	Moianès Osona
Pirineus	Alt Urgell Alta Ribagorça Berguedà Cerdanya Garrotxa	Pallars Jussà Pallars Sobirà Ripollès Solsonès
Terres de Lleida	Garrigues Noguera Pla d'Urgell	
Terres de l'Ebre	Baix Ebre Montsià	Ribera d'Ebre Terra Alta
Aran	Val d'Aran	

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.2. Comarques i municipis que formen part de la marca Terres de l'Ebre

Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Aldea, l'	Alcanar	Ascó	Arnes
Aldover	Amposta	Benissanet	Batea
Alfara de Carles	Freginals	Flix	Bot
Ametlla de Mar, l'	Galera, la	Garcia	Caseres
Ampolla, l'	Godall	Ginestar	Corbera d'Ebre
Benifallet	Mas de Barberans	Miravet	Fatarella, la
Camarles	Masdenverge	Móra d'Ebre	Gandesa
Deltebre	Sant Carles de la Ràpita	Móra la Nova	Horta de Sant Joan
Paüls	Sant Jaume d'Enveja	Palma d'Ebre, la	Pinell de Brai, el
Perelló, el	Santa Bàrbara	Rasquera	Pobla de Massaluca, la
Roquetes	Sènia, la	Riba-roja d'Ebre	Prat de Comte
Tivenys	Ulldecona	Tivissa	Vilalba dels Arcs
Tortosa		Torre de l'Espanyol, la	
Xerta		Vinebre	

Font: elaboració pròpia.

A5.3. Viatgers a les marques turístiques de Catalunya. Percentatge de variació de 2018 respecte a 2017 (%)

	Total	Hotels	Càmping	Turisme rural
Total viatgers	1,5%	1,7%	-0,9%	11,8%
Barcelona	5,2%	5,2%	-	-
Catalunya Central/Paisatges Barcelona	-12,6%	-21,9%	5,4%	20,1%
Costa Brava	3,4%	4,9%	-2,6%	24,0%
Costa Daurada	-4,2%	-6,2%	1,8%	4,7%
Costa Barcelona	-2,3%	-2,3%	-3,5%	22,0%
Pirineus	1,8%	1,5%	0,1%	7,4%
Terres de Lleida	10,2%	10,2%	-	-4,4%
Terres de l'Ebre	-1,6%	-1,4%	0,9%	-17,8%
Val d'Aran	11,8%	11,7%	12,7%	-

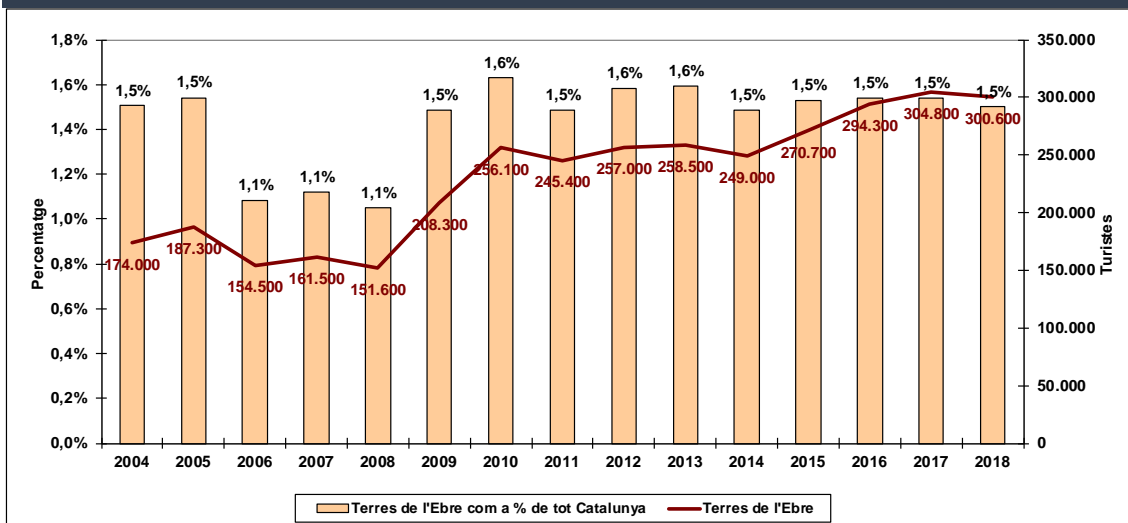
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer 2018).

A5.4. Pernotacions a les marques turístiques de Catalunya. Percentatge de variació de 2018 respecte a 2017 (%)

	Total	Hotels	Càmping	Turisme rural
Total pernoctacions	-0,35%	-0,46%	-0,43%	6,23%
Barcelona	2,69%	2,69%	-	-
Catalunya Central/Paisatges Barcelona	-11,02%	-20,73%	8,92%	6,85%
Costa Brava	-0,33%	0,46%	-2,54%	23,11%
Costa Daurada	-1,92%	-4,57%	3,42%	2,88%
Costa Barcelona	-2,91%	-3,10%	-2,25%	3,50%
Pirineus	0,14%	-0,12%	0,00%	1,41%
Terres de Lleida	10,68%	11,18%	-	-
Terres de l'Ebre	-2,33%	-7,97%	6,20%	-12,06%
Val d'Aran	8,37%	8,43%	7,59%	-

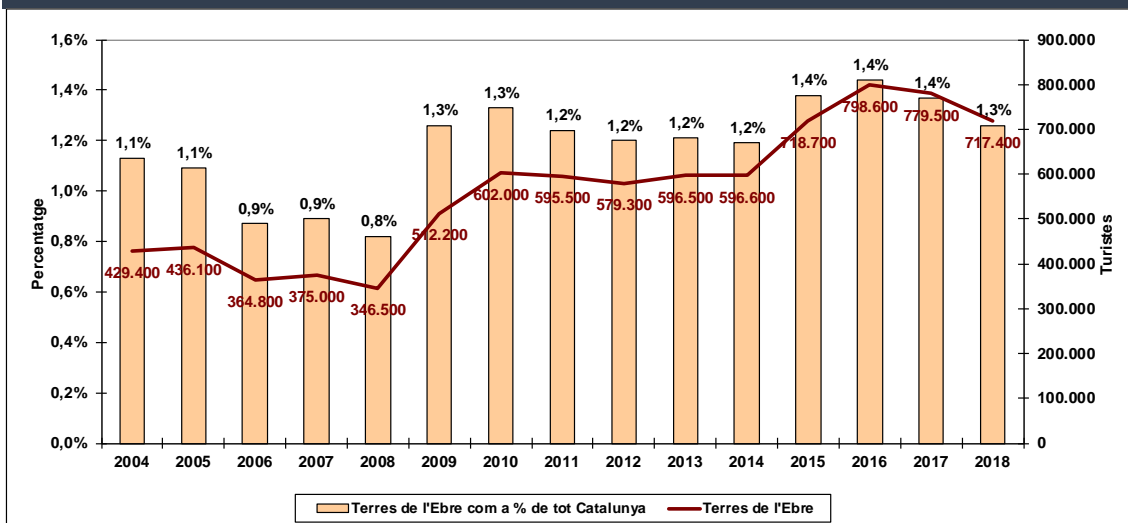
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer 2018).

A5.5. Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments hotelers. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2018

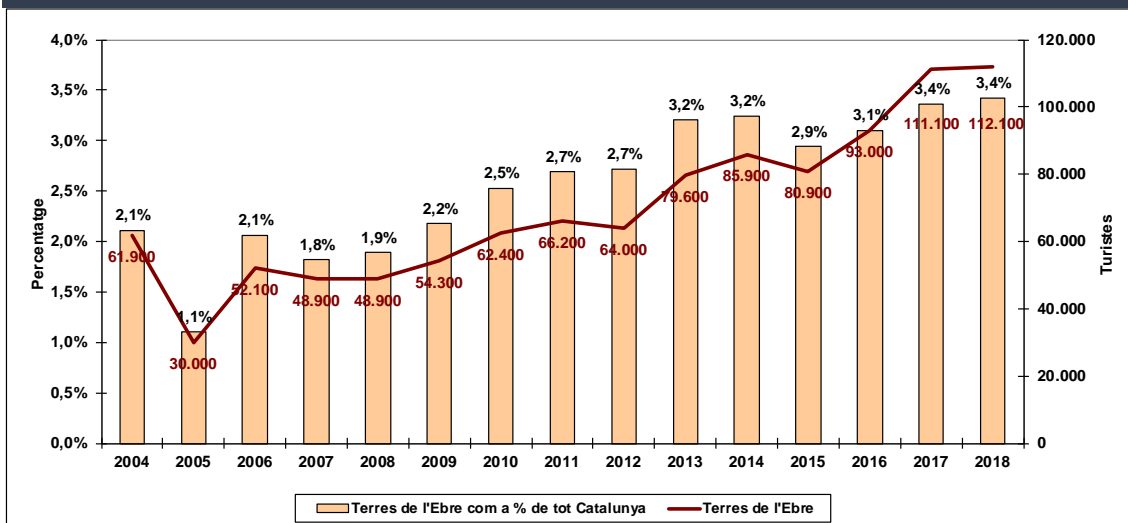
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2018 són provisionals.

A5.6. Pernotacions a les Terres de l'Ebre en establiments hotelers. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2018

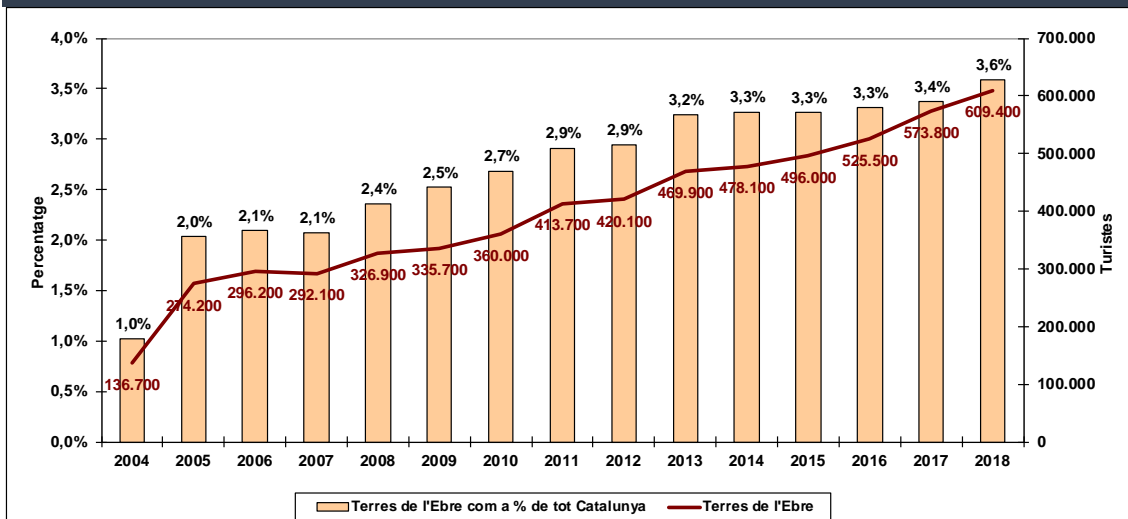
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2018 són provisionals.

A5.7. Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments de càmping. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2018

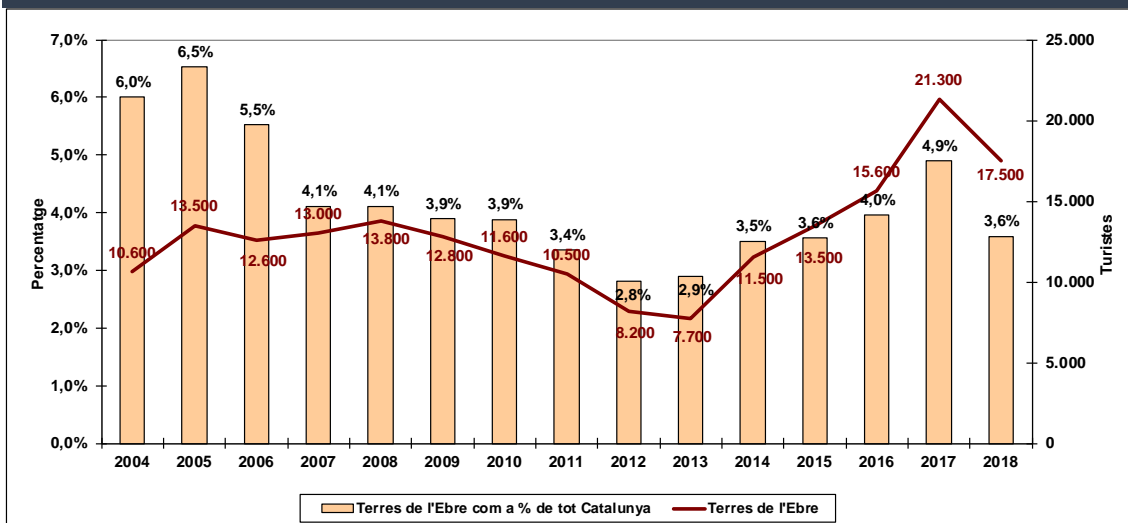
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2018 són provisionals.

A5.8. Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en establiments de càmping. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2018

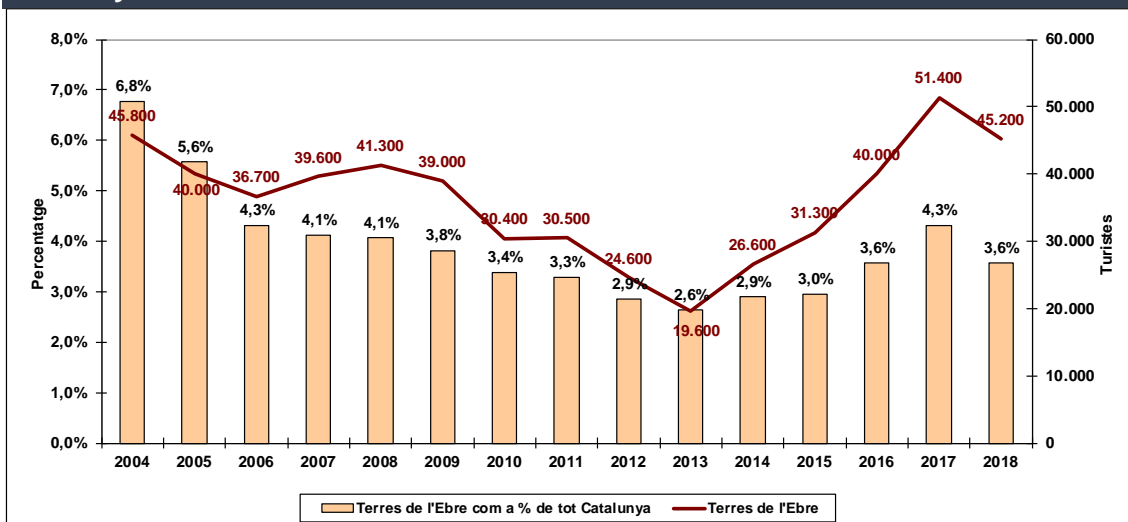
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2018 són provisionals.

A5.9. Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2018 són provisionals.

A5.10. Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural. Valors absoluts i com a percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2018

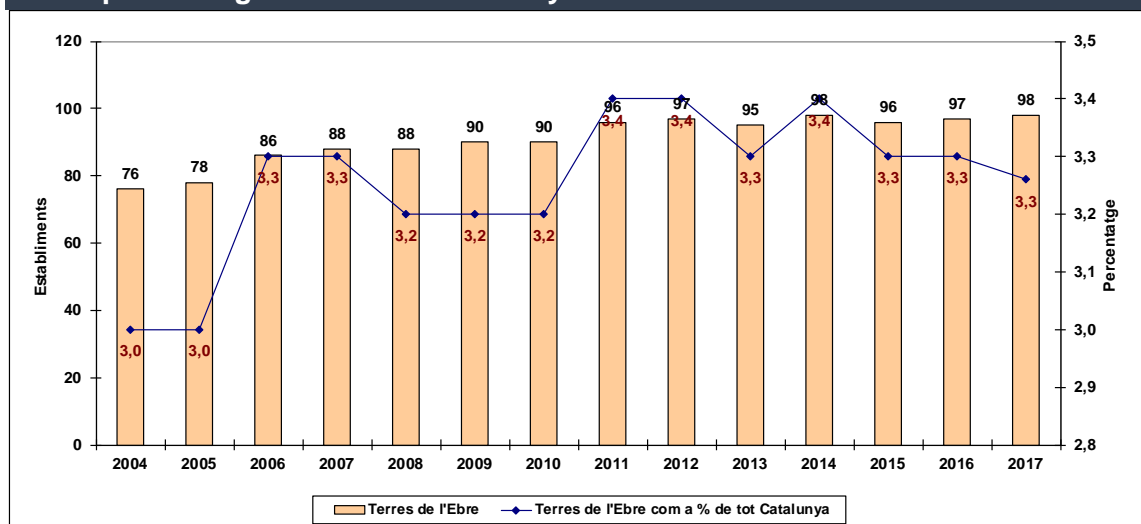
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents a l'any 2018 són provisionals.

A5.11. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment receptor, 2018

2018	Hotel		Càmping		Apartaments		Turisme rural	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
Gener	12.655	2.456	1.052	1.449	1.147	0	1.131	264
Febrer	24.793	3.527	3.197	2.184	1.388	1	785	108
Març	68.030	4.732	25.790	9.738	2.594	148	4.790	286
Abril	51.430	8.824	33.484	13.182	2.477	144	3.825	129
Maig	67.041	14.226	26.508	27.668	2.363	92	2.640	392
Juny	74.871	17.915	41.549	35.466	2.113	862	3.657	496
Juliol	90.780	32.336	69.152	47.350	3.335	4.049	5.632	1.709
Agost	114.126	30.214	114.576	38.112	6.312	3.248	11.825	2.621
Setembre	76.296	16.823	39.713	20.186	2.061	339	3.304	681
Octubre	52.020	7.132	10.411	9.712	890	26	2.481	337
Novembre	25.500	4.057	2.940	1.760	166	38	1.922	70
Desembre	23.512	2.949	3.907	1.326	686	6	3.676	63
Total	681.054	145.191	372.279	208.133	25.531	8.954	45.667	7.157
% Variació 2016/17	9,2%	1,8%	24,6%	-23,6%	46,1%	-19,1%	9,7%	-8,7%
% Variació 2017/18	6,3%	4,6%	14,6%	8,6%	43,1%	-24,7%	8,9%	7,4%

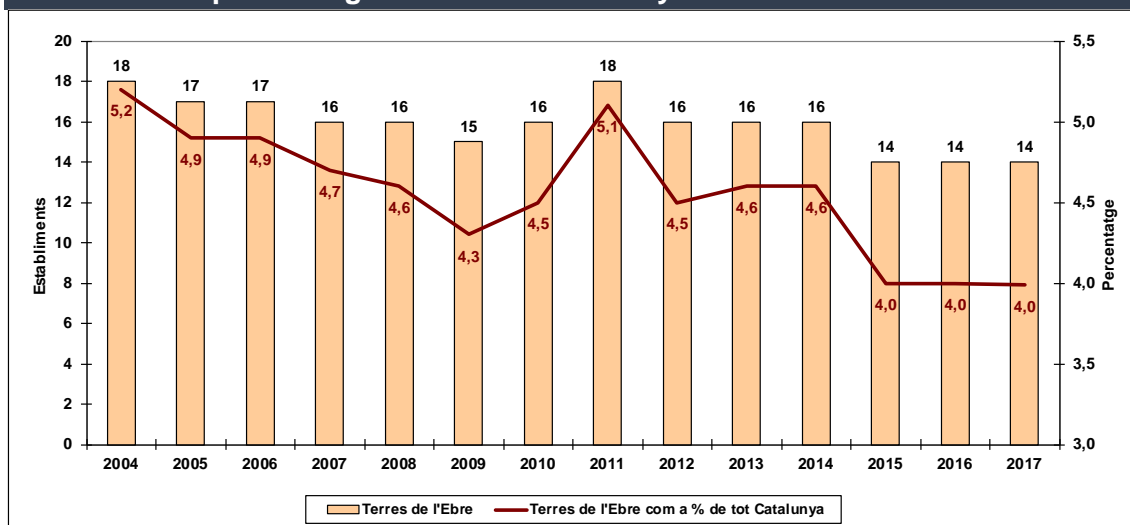
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

A5.12. Nombre d'establiments hotelers a Terres de l'Ebre i la seva posició relativa com a percentatge del total de Catalunya

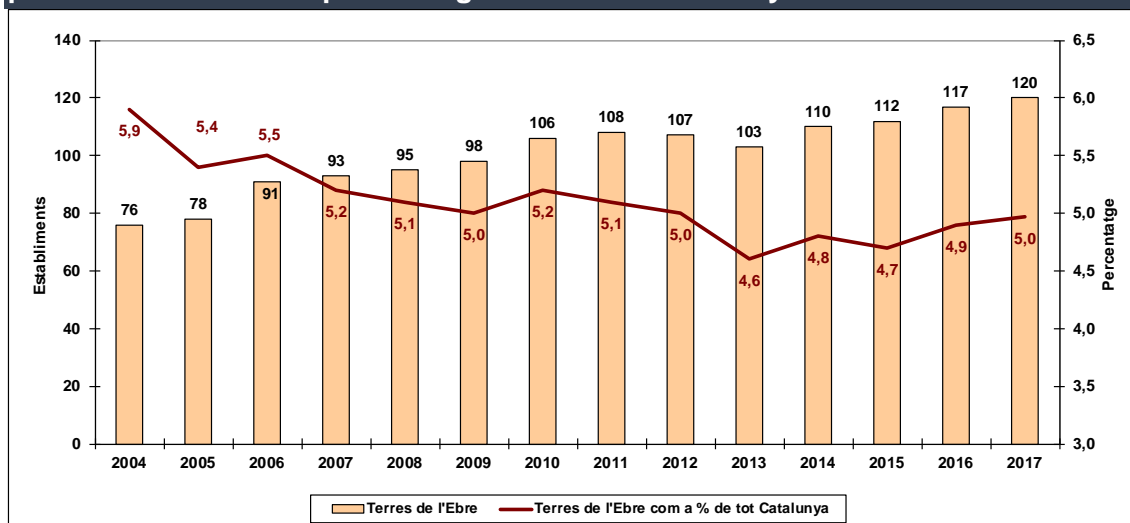
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.13. Nombre d'establiments de càmping a les Terres de l'Ebre i la seva posició relativa com a percentatge del total de Catalunya

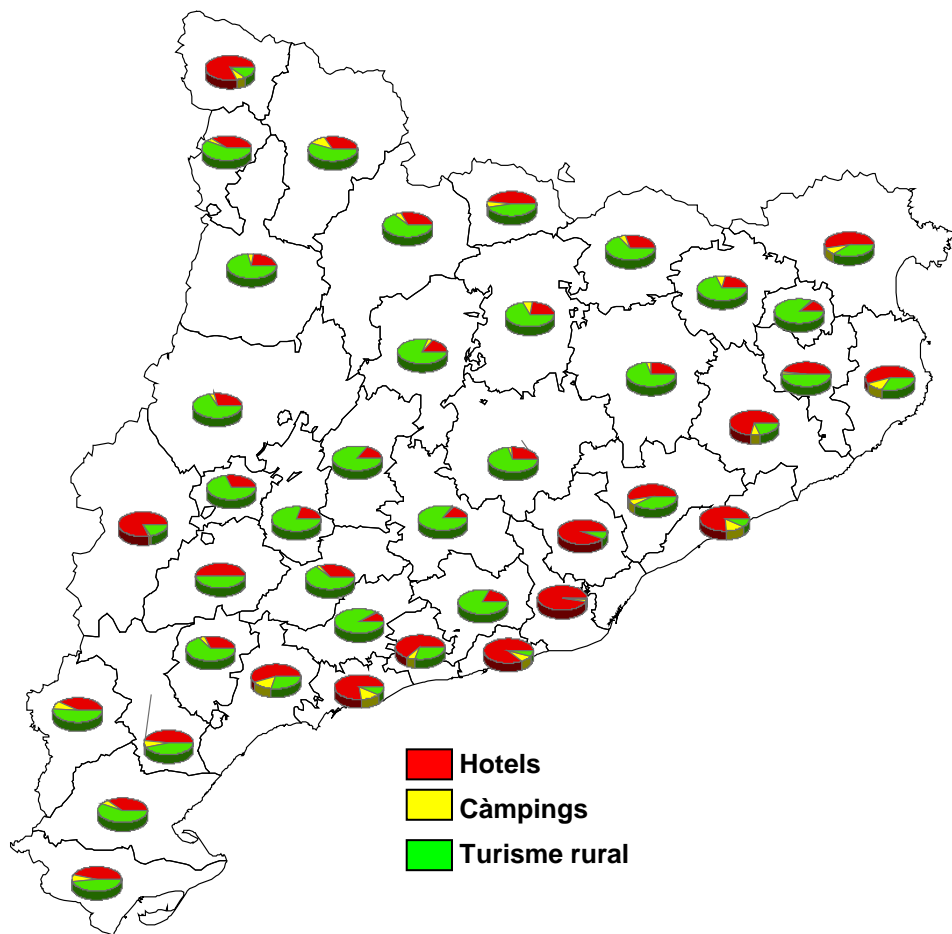
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.14. Nombre d'establiments de turisme rural a les Terres de l'Ebre i la seva posició relativa com a percentatge del total de Catalunya.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.15. Distribució per comarques del nombre d'establiments turístics de tota mena, 2017

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.16. Distribució per comarques de la capacitat d'allotjament. Nombre de places, 2017

Places	Hotel	Càmping	Turisme rural
Alt Camp	46,5%	0,0%	53,5%
Alt Empordà	29,0%	68,4%	2,6%
Alt Penedès	50,3%	0,0%	49,7%
Alt Urgell	30,9%	56,3%	12,9%
Alta Ribagorça	53,3%	34,1%	12,6%
Anoia	55,3%	7,2%	37,5%
Aran	66,6%	31,6%	1,8%
Bages	51,8%	24,7%	23,4%
Baix Camp	32,9%	66,3%	0,8%
Baix Ebre	36,2%	59,4%	4,5%
Baix Empordà	20,0%	78,8%	1,2%
Baix Llobregat	76,9%	23,0%	0,1%
Baix Penedès	53,5%	44,8%	1,8%
Barcelonès	100,0%	0,0%	0,0%
Berguedà	11,6%	75,0%	13,4%
Cerdanya	38,2%	56,6%	5,2%
Conca de Barberà	33,2%	53,8%	13,0%
Garraf	38,9%	60,8%	0,3%
Garrigues	65,1%	0,0%	34,9%
Garrotxa	18,7%	63,5%	17,8%
Gironès	71,4%	17,6%	11,0%
Maresme	63,4%	36,4%	0,3%
Moianès	19,2%	51,0%	29,7%
Montsià	36,5%	56,7%	6,9%
Noguera	25,6%	58,2%	16,1%
Osona	30,5%	50,3%	19,2%
Pallars Jussà	23,6%	59,9%	16,4%
Pallars Sobirà	25,4%	68,5%	6,2%
Pla d'Urgell	58,6%	0,0%	41,4%
Pla de l'Estany	14,1%	58,6%	27,3%
Priorat	16,7%	59,4%	23,9%
Ribera d'Ebre	47,4%	38,7%	13,8%
Ripollès	29,1%	58,6%	12,3%
Segarra	40,0%	0,0%	60,0%
Segrià	94,6%	3,7%	1,7%
Selva	64,8%	34,3%	0,9%
Solsonès	18,4%	60,3%	21,3%
Tarragonès	55,4%	44,5%	0,1%
Terra Alta	44,0%	42,7%	13,4%
Urgell	57,4%	0,0%	42,6%
Vallès Occidental	99,5%	0,0%	0,5%
Vallès Oriental	55,2%	38,9%	5,9%
Catalunya	51,8%	45,0%	3,2%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.17. Distribució per comarques de la capacitat d'allotjament. Nombre d'establiments, 2017

Establiments	Hotel	Càmping	Turisme rural
Alt Camp	9,4%	0,0%	90,6%
Alt Empordà	54,1%	7,9%	38,0%
Alt Penedès	19,3%	0,0%	80,7%
Alt Urgell	29,4%	5,9%	64,7%
Alta Ribagorça	38,0%	4,1%	57,9%
Anoia	14,7%	1,1%	84,2%
Aran	80,5%	6,8%	12,8%
Bages	27,6%	3,1%	69,4%
Baix Camp	57,4%	14,8%	27,9%
Baix Ebre	39,3%	4,5%	56,2%
Baix Empordà	55,6%	12,6%	31,7%
Baix Llobregat	95,5%	2,3%	2,3%
Baix Penedès	63,0%	7,4%	29,6%
Barcelonès	100,0%	0,0%	0,0%
Berguedà	23,0%	8,6%	68,5%
Cerdanya	47,6%	5,6%	46,8%
Conca de Barberà	32,8%	3,3%	63,9%
Garraf	86,8%	7,9%	5,3%
Garrigues	50,0%	0,0%	50,0%
Garrotxa	22,7%	8,6%	68,7%
Gironès	47,7%	1,8%	50,5%
Maresme	76,7%	14,6%	8,7%
Moianès	22,9%	2,9%	74,3%
Montsià	47,1%	7,4%	45,6%
Noguera	28,6%	3,9%	67,5%
Osona	24,9%	4,7%	70,5%
Pallars Jussà	20,9%	5,8%	73,3%
Pallars Sobirà	32,6%	11,6%	55,8%
Pla d'Urgell	30,4%	0,0%	69,6%
Pla de l'Estany	12,8%	2,4%	84,8%
Priorat	29,9%	4,5%	65,7%
Ribera d'Ebre	44,1%	5,9%	50,0%
Ripollès	29,4%	6,3%	64,3%
Segarra	15,8%	0,0%	84,2%
Segrià	81,6%	2,6%	15,8%
Selva	72,8%	7,9%	19,3%
Solsonès	17,0%	3,9%	79,1%
Tarragonès	77,2%	15,0%	7,8%
Terra Alta	39,0%	7,3%	53,7%
Urgell	21,7%	0,0%	78,3%
Vallès Occidental	94,2%	0,0%	5,8%
Vallès Oriental	52,8%	6,3%	40,9%
Catalunya	52,1%	6,1%	41,8%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.18. Oferta d'equipaments receptius. Volum mitjà. 2004-2017

	Hotels	Càmpings	Turisme rural
Baix Ebre			
2004	54,0	504,3	6,3
2007	66,9	538,1	6,0
2010	75,3	538,1	6,3
2015	75,0	1029,8	6,4
2016	72,7	1029,8	6,0
2017	71,7	1029,8	6,2
Montsià			
2004	54,2	342,7	9,8
2007	50,7	292,3	10,0
2010	50,8	302,8	10,0
2015	49,7	480,0	9,4
2016	49,4	480,0	9,4
2017	48,3	480,0	9,4
Ribera d'Ebre			
2004	31,5	163,0	9,7
2007	29,5	163,0	7,9
2010	28,8	163,0	7,7
2015	28,7	166,5	7,3
2016	25,9	166,5	7,5
2017	27,2	166,5	7,0
Terra Alta			
2004	29,7	335,0	9,3
2007	26,5	335,0	9,2
2010	37,4	177,0	8,8
2015	36,1	187,0	8,4
2016	36,1	187,0	8,4
2017	36,1	187,0	8,0
Terres de l'Ebre			
2004	48,0	417,9	8,4
2007	49,4	409,8	8,2
2010	53,8	396,0	8,0
2015	53,6	529,5	7,7
2016	51,5	529,5	7,5
2017	51,4	529,5	7,5
Catalunya			
2004	96,6	687,2	7,9
2007	97,9	685,6	7,7
2010	101,5	656,6	7,8
2015	104,3	772,5	7,9
2016	103,9	773,1	7,9
2017	103,8	773,3	7,9

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.19. Oferta municipal d'equipaments receptius. Baix Ebre, 2017

	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural
Aldea, l'	1	52	-	-	3	34
Aldover	-	-	-	-	2	8
Alfara de Carles	1	8	-	-	2	14
Ametlla de Mar, l'	4	649	2	2.610	1	5
Ampolla, l'	5	519	1	354	1	4
Benifallet	2	24	-	-	4	18
Camarles	-	-	-	-	-	-
Deltebre	8	208	1	1.155	21	119
Paüls	-	-	-	-	3	18
Perelló, el	4	303	-	-	5	42
Roquetes	-	-	-	-	2	8
Tivenys	-	-	-	-	2	6
Tortosa	8	714	-	-	4	34
Xerta	2	34	-	-	-	-
Baix Ebre	35	2.511	4	4.119	50	310

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.20. Oferta municipal d'equipaments receptius. Montsià, 2017

	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural
Alcanar	4	154	3	1.572	7	51
Ampostà	7	217	2	828	11	110
Freginals	-	-	-	-	-	-
Galera, la	-	-	-	-	1	12
Godall	-	-	-	-	-	-
Mas de Barberans	-	-	-	-	2	20
Masdenverge	1	15	-	-	3	31
Sant Carles de la Ràpita	12	894	-	-	1	9
Sant Jaume d'Enveja	-	-	-	-	5	44
Santa Bàrbara	3	91	-	-	1	14
Sènia, la	2	138	-	-	-	-
Ulldecona	3	35	-	-	-	-
Montsià	32	1.544	5	2.400	31	291

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.21. Oferta municipal d'equipaments receptius. Ribera d'Ebre, 2017

	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural
Ascó	-	-	-	-	-	-
Benissanet	2	61	-	-	-	-
Flix	2	65	-	-	1	10
Garcia	-	-	-	-	1	8
Ginestar	-	-	-	-	1	4
Miravet	-	-	-	-	6	36
Móra d'Ebre	4	45	-	-	-	-
Móra la Nova	3	118	-	-	-	-
Palma d'Ebre, la	-	-	-	-	1	9
Rasquera	-	-	-	-	4	31
Riba-roja d'Ebre	1	42	1	195	-	-
Tivissa	1	18	1	138	3	21
Torre de l'Espanyol, la	-	-	-	-	-	-
Vinebre	2	59	-	-	-	-
Ribera d'Ebre	15	408	2	333	17	119

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.22. Oferta municipal d'equipaments receptius. Terra Alta, 2017

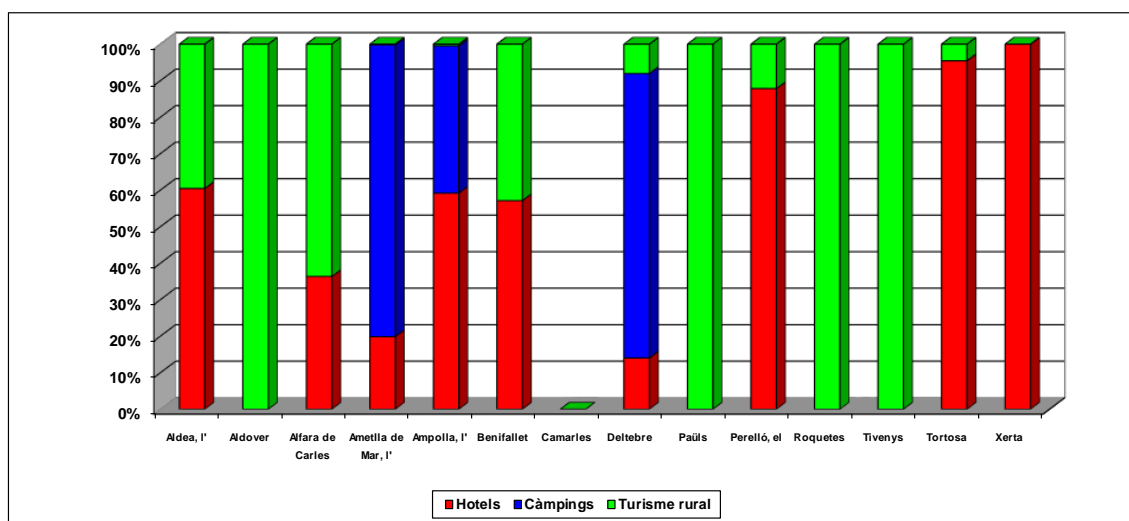
	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural
Arnes	3	208	1	243	5	43
Batea	1	27	-	-	1	9
Bot	1	18	1	195	1	5
Caseres	-	-	-	-	2	9
Corbera d'Ebre	-	-	-	-	1	4
Fatarella, la	3	30	-	-	-	-
Gandesa	2	103	-	-	-	-
Horta de Sant Joan	3	146	-	-	9	69
Pinell de Brai, el	1	20	-	-	-	-
Pobla de Massaluca, la	-	-	1	123	2	22
Prat de Comte	1	6	-	-	-	-
Vilalba dels Arcs	1	20	-	-	1	15
Terra Alta	16	578	3	561	22	176

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.23. Capacitat d'allotjament. Municipis de Baix Ebre, 2017

	Hotels	Càmpings	Turisme rural
Aldea, l'	52	0	34
Aldover	0	0	8
Alfara de Carles	8	0	14
Ametlla de Mar, l'	649	2.610	5
Ampolla, l'	519	354	4
Benifallet	24	0	18
Camarles	0	0	0
Deltebre	208	1.155	119
Paüls	0	0	18
Perelló, el	303	0	42
Roquetes	0	0	8
Tivenys	0	0	6
Tortosa	714	0	34
Xerta	34	0	0

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

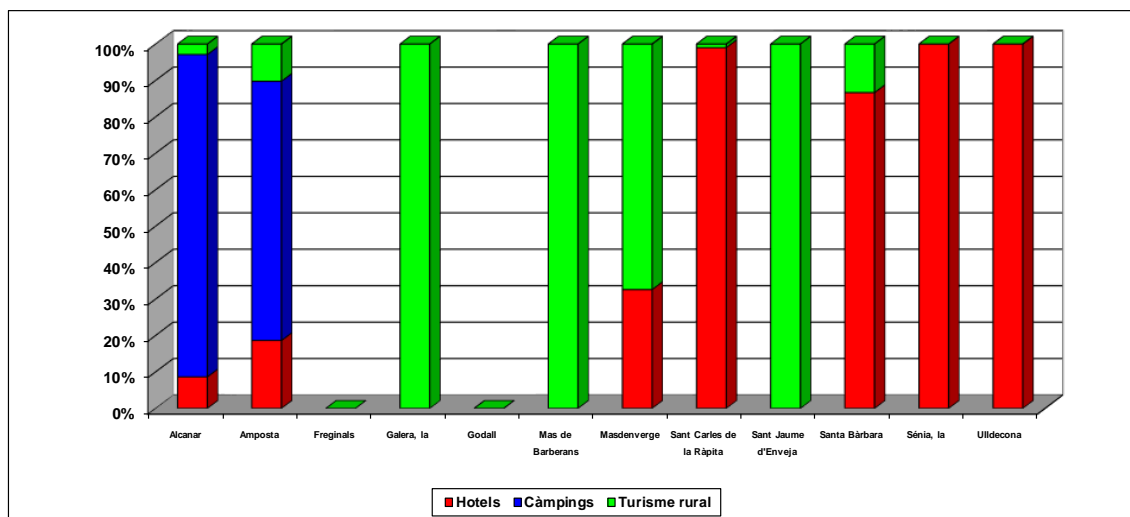

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.24. Capacitat d'allotjament. Municipis del Montsià, 2017

	Hotels	Càmpings	Turisme rural
Alcanar	154	1.572	51
Ampostà	217	828	119
Freginals	0	0	0
Galera, la	0	0	12
Godall	0	0	0
Mas de Barberans	0	0	20
Masdenverge	15	0	31
Sant Carles de la Ràpita	894	0	9
Sant Jaume d'Enveja	0	0	44
Santa Bàrbara	91	0	14
Sènia, la	138	0	0
Ulldecona	35	0	0

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

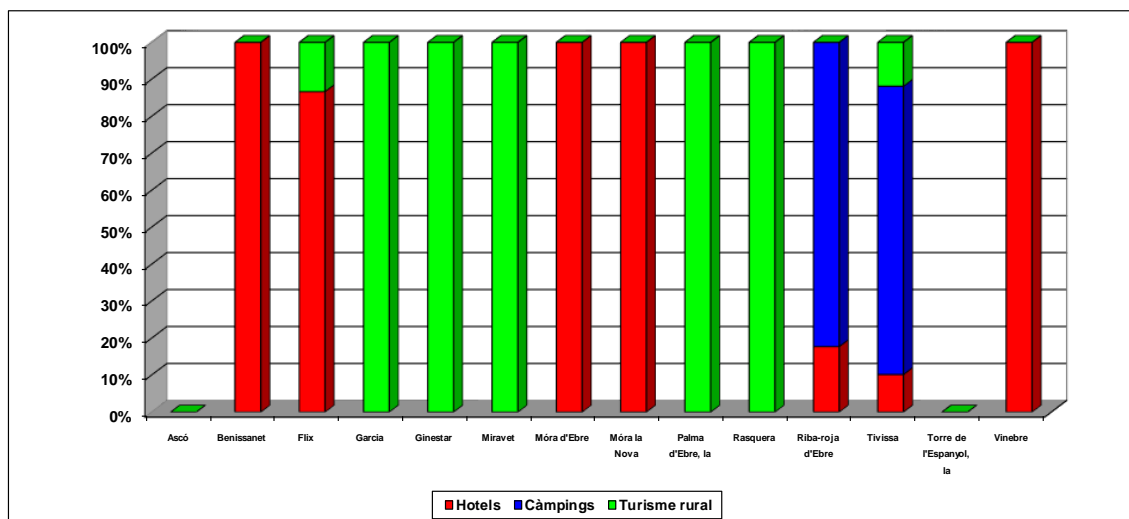

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.25. Capacitat d'allotjament. Municipis de la Ribera d'Ebre, 2017

	Hotels	Càmpings	Turisme rural
Ascó	0	0	0
Benissanet	61	0	0
Flix	65	0	10
Garcia	0	0	8
Ginestar	0	0	4
Miravet	0	0	36
Móra d'Ebre	45	0	0
Móra la Nova	118	0	0
Palma d'Ebre, la	0	0	9
Rasquera	0	0	31
Riba-roja d'Ebre	42	195	0
Tivissa	18	138	21
Torre de l'Espanyol, la	0	0	0
Vinebre	59	0	0

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

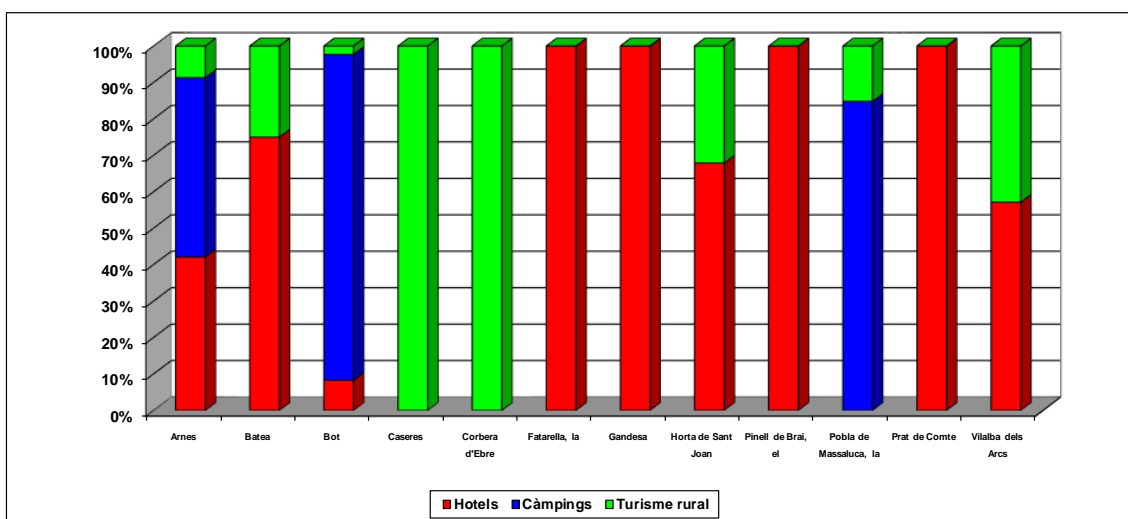

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.26. Capacitat d'allotjament. Municipis de la Terra Alta, 2017

	Hotels	Càmpings	Turisme rural
Arnes	208	243	43
Batea	27	0	9
Bot	18	195	5
Caseres	0	0	9
Corbera d'Ebre	0	0	4
Fatarella, la	30	0	0
Gandesa	103	0	0
Horta de Sant Joan	146	0	69
Pinell de Brai, el	20	0	0
Pobla de Massaluca, la	0	123	22
Prat de Comte	6	0	0
Vilalba dels Arcs	20	0	15

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.31. Qualitat mitjana de les places en establiments hotelers. Comarques, Terres de l'Ebre i Catalunya (valors absoluts), 2017

	Hotels d'1 i 2 estrelles	Hotels de 3 estrelles	Hotels de 4 i 5 estrelles	Hostals i pensions	Total
Baix Ebre	437	875	1.042	157	2.511
Montsià	396	296	554	298	1.544
Ribera d'Ebre	49	10	81	268	408
Terra Alta	263	26	178	111	578
Terres de l'Ebre	1.145	1.207	1.855	834	5.041
Catalunya	36.644	89.571	159.908	26.126	312.249

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.32. Qualitat mitjana de les places en establiments hotelers. Comarques, Terres de l'Ebre i Catalunya (valors relatius), 2017

	Hotels d'1 i 2 estrelles	Hotels de 3 estrelles	Hotels de 4 i 5 estrelles	Hostals i pensions
Baix Ebre	17,4%	34,8%	41,5%	6,3%
Montsià	25,6%	19,2%	35,9%	19,3%
Ribera d'Ebre	12,0%	2,5%	19,9%	65,7%
Terra Alta	45,5%	4,5%	30,8%	19,2%
Terres de l'Ebre	22,7%	23,9%	36,8%	16,5%
Catalunya	11,7%	28,7%	51,2%	8,4%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.33. Qualitat mitjana de les places en càmping. Comarques, Terres de l'Ebre i Catalunya (valors absoluts), 2017

	Tercera	Segona	Primera	Luxe	Total
Baix Ebre	0	1.509	2.610	0	4.119
Montsià	54	2.346	0	0	2.400
Ribera d'Ebre	195	138	0	0	333
Terra Alta	123	438	0	0	561
Terres de l'Ebre	372	4.431	2.610	0	7.413
Catalunya	26.031	116.664	122.115	5.775	270.585

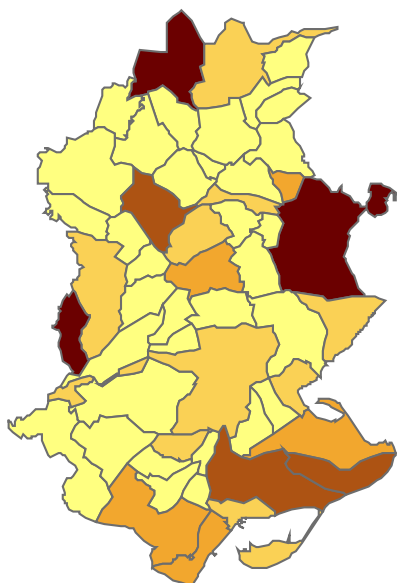
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.34. Qualitat mitjana de les places en càmpings. Comarques, Terres de l'Ebre i Catalunya (valors relatius), 2017

	Tercera	Segona	Primera	Luxe
Baix Ebre	0,0%	36,6%	63,4%	0,0%
Montsià	2,3%	97,8%	0,0%	0,0%
Ribera d'Ebre	58,6%	41,4%	0,0%	0,0%
Terra Alta	21,9%	78,1%	0,0%	0,0%
Terres de l'Ebre	5,0%	59,8%	35,2%	0,0%
Catalunya	9,6%	43,1%	45,1%	2,1%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.35. Oferta de places i altres productes de turisme col·laboratiu, 2018. Relació places tradicionals / places HomeAway

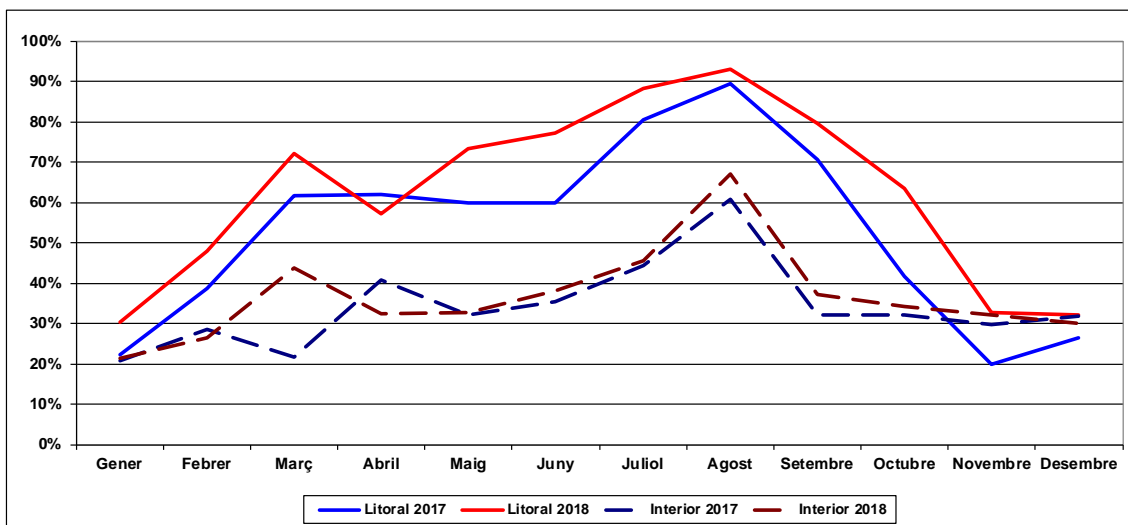
Font: elaboració pròpia a partir de: homeexchange.com; helpx.com i aibnb.com. Gener 2018.

A5.36. Taxa d'ocupació d'establiment turístics de tota mena a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, anys 2007-2018

	Hotels		Càmpings		Establiments de turisme rural	
	Terres de l'Ebre	Catalunya	Terres de l'Ebre	Catalunya	Terres de l'Ebre	Catalunya
2007	48,6%	63,6%	26,7%	41,9%	21,9%	26,1%
2008	33,7%	60,0%	29,2%	41,1%	21,2%	26,3%
2009	38,3%	56,0%	31,1%	40,1%	19,4%	24,0%
2010	40,5%	57,5%	29,8%	38,2%	15,1%	20,7%
2011	38,1%	60,4%	31,2%	39,8%	15,3%	19,8%
2012	38,7%	60,0%	30,5%	39,1%	12,5%	18,9%
2013	37,9%	60,5%	34,3%	38,7%	10,2%	18,3%
2014	37,9%	61,1%	34,0%	41,0%	17,6%	19,9%
2015	43,2%	63,4%	36,4%	42,4%	17,8%	21,3%
2016	48,6%	67,1%	36,1%	42,7%	18,4%	21,5%
2017	51,1%	69,0%	37,9%	44,3%	24,0%	22,1%
2018	47,4%	68,1%	37,3%	43,8%	20,2%	23,4%

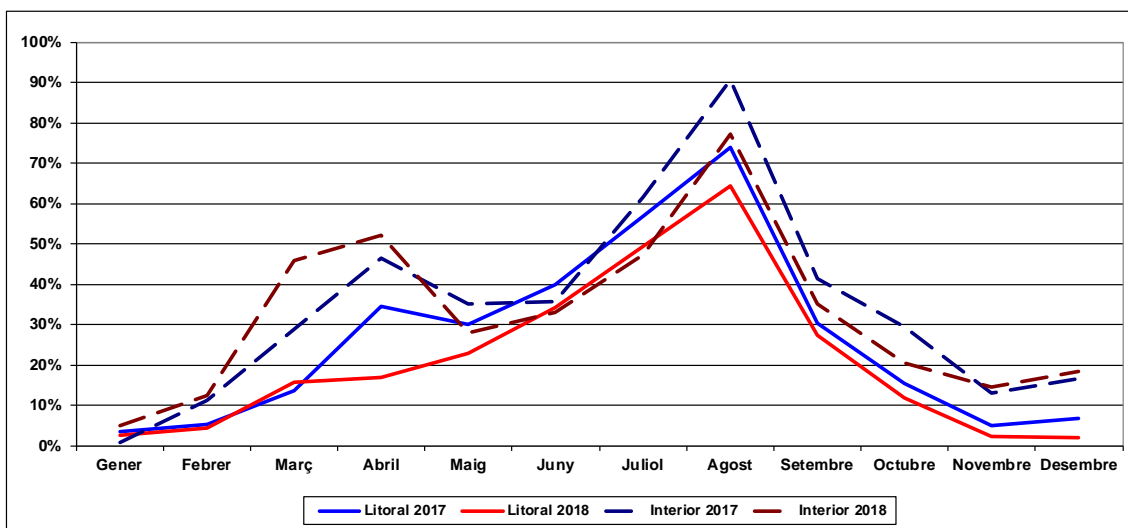
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.37. Taxes d'ocupació als hotels de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2017-2018

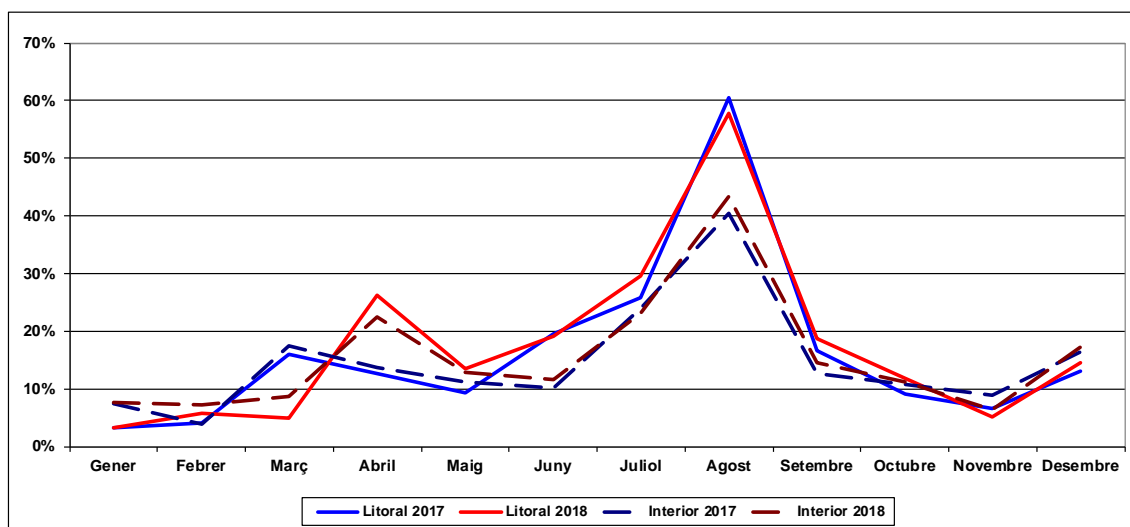
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

A5.38. Taxes d'ocupació als càmpings de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2017-2018

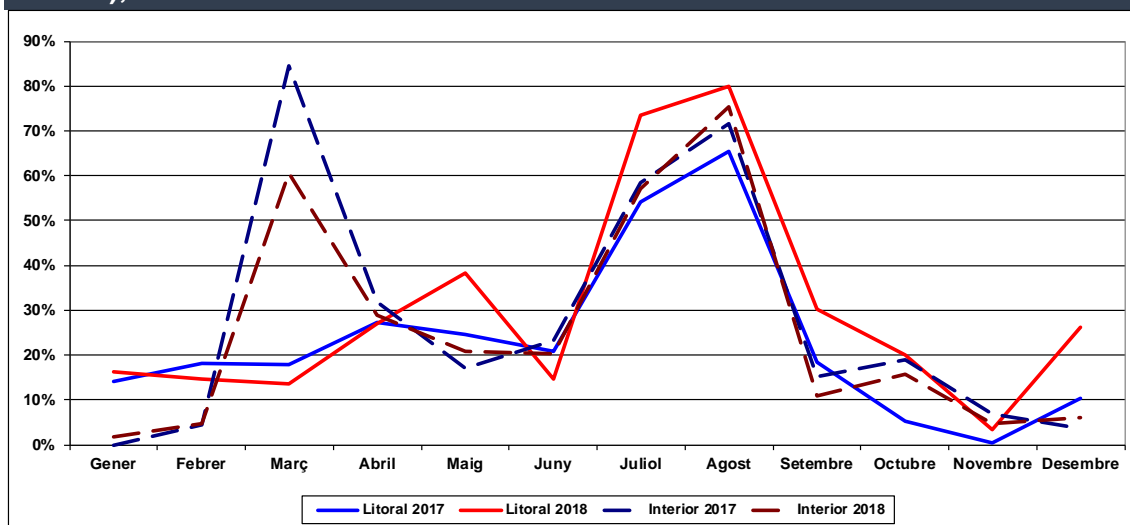
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

A5.39. Taxes d'ocupació als establiments de turisme rural de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2017-2018

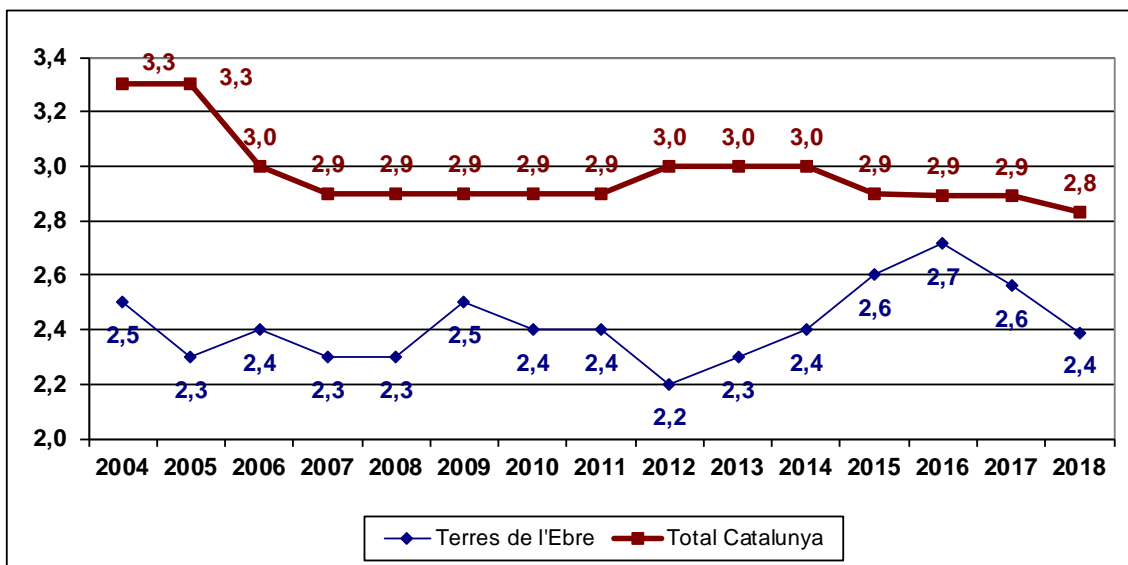
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

A5.40. Taxes d'ocupació als apartaments de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2017-2018

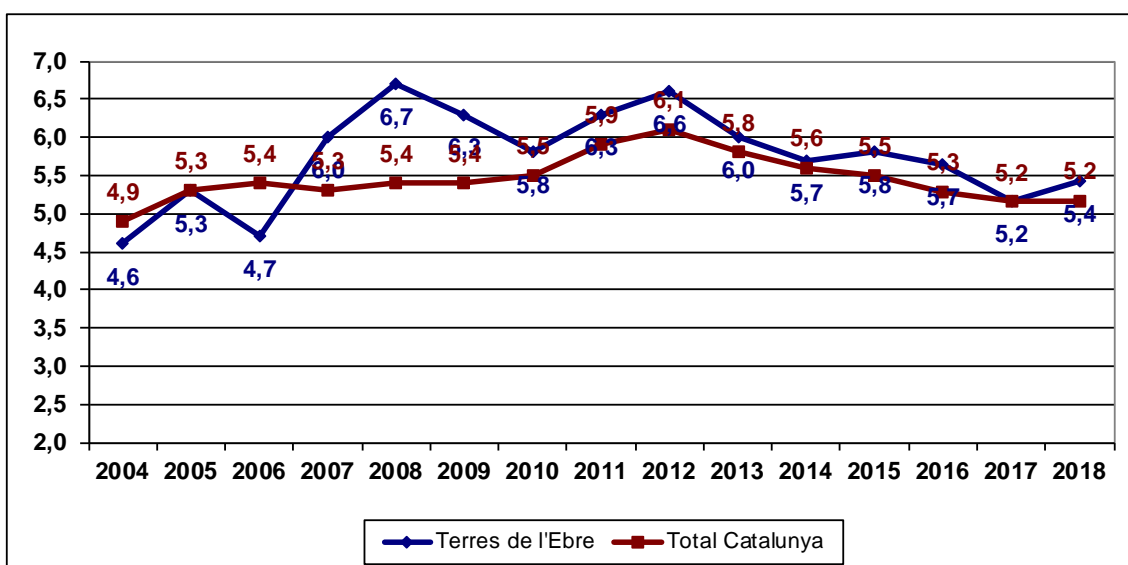
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE.

A5.41. Durada de les estades en hotels de les Terres de l'Ebre en relació amb la tendència catalana, 2004-2017

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.42. Durada de les estades en càmpings de les Terres de l'Ebre en relació amb la tendència catalana, 2004-2017

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Capítol 6. La demografia a les Terres de l'Ebre

*Dr. Xavier Farré
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

6.1. Introducció

Sembla, amb les dades de l'any 2018, que les variacions de la població poden establir-se en els propers anys, però també resulta possible que el component migratori torni a tenir un pes important en les variacions quantitatives i d'estructura que hi pugui haver. L'evolució de la població de Catalunya i de les Terres de l'Ebre sembla que té sendes diferents com ha fet al llarg de tot el segle XXI.

El que sí que sembla confirmat és la incorporació de la variable demogràfica a l'estudi del nostre territori com un dels elements de la política econòmica que cal dur a terme. No ho fa plenament amb una perspectiva maltusiana en incorporar dos elements: d'una banda, el despoblament i la necessària actuació en el conjunt del territori i en algunes parts de forma més greu; i, de l'altra, la qualitat de les persones amb el seu grau de formació i el seu talent clau del desenvolupament futur.

Aquestes i altres qüestions depassen en profunditat l'anàlisi basada en les dades publicades a l'Idescat (el 2018 o el 2017 segons cas). El capítol s'estructura seguint el format d'anys anteriors. No elaborarem l'apartat de projeccions de la població, ja que no se n'han actualitzat les dades i l'any passat ja vam comentar que no hi havia gaires novetats en la senda, situació que es repeteix aquest any i, per tant, els comentaris fets continuen tenint validesa.

6.2. Evolució de la població

L'any 2018 la població resident a les Terres de l'Ebre es va situar en 178.398 habitants segons les dades del padró que segueix la sèrie de l'Idescat, que va representar el 2,35% de la població catalana (7.600.065). Com ja és costum, les Terres de l'Ebre tornen a perdre pes demogràfic respecte al conjunt de Catalunya. Des del 2008, quan el seu pes era del 2,57%, ja fa una dècada que any rere any l'evolució de la població catalana és superior a la de les Terres de l'Ebre. El valor del 2,35% és el més petit del segle i torna a empitjorar la dada de 2,38 de l'any anterior, que ja suposava el percentatge més baix, amb una nova pèrdua de 3 centèsimes. Si analitzem aquestes dades, semblen poc rellevants, però si ho fem en el context d'un territori amb una extensió molt gran i una

població molt reduïda, la disminució del pes demogràfic resulta rellevant en la presa de decisions polítiques que l'afecten. Si ho clarifiquem en dades absolutes, això suposa que el 2008 de 10.000 catalans 257 residien a les Terres de l'Ebre i ara, 2018, dels mateixos 10.000 només ho fan 235 a les Terres de l'Ebre.

Si analitzem l'evolució d'aquest pes al llarg del segle, ja vam comentar en anteriors anuaris que es distingeixen clarament dues fases: una primera, amb el manteniment i fins i tot l'increment del pes des del 2,50% fins al comentat 2,57 de l'any 2008; i una segona i preocupant de progressiva disminució del pes demogràfic des del 2008 fins a l'any analitzat. Resulta rellevant no només analitzar el valor absolut de la disminució sinó els efectes sobre determinades franges d'edat i formació. Aquest estudi depassa en profunditat l'anàlisi del capítol, però tal com hem fet en anterior edicions si les dades ho permeten, fem algunes reflexions.¹²

Relatiu a l'evolució de la darrera anualitat, les Terres de l'Ebre i Catalunya tornen a tenir un comportament dispar. La taxa de creixement de les Terres de l'Ebre torna a ser negativa del -0,62%, i la de Catalunya positiva, del 0,59%. Els dos comportaments són millors que els del 2017, quan les Terres de l'Ebre decreixien un 0,74% i Catalunya creixia un 0,44%. Per tant, tornem a tenir unes dades que suposen una certa recuperació demogràfica respecte a les taxes mínimes que es van donar. Catalunya només va perdre població tres anualitats entre el 2013 i el 2015, i des del 2016 ha començat a créixer cada cop amb una taxa superior. Les Terres de l'Ebre amb l'any actual fa sis anys que tenen pèrdua poblacional, si bé com a dada positiva torna a ser el menor decrement des del 2013 i confirma la senda de tendència cap al zero. El decreixement més elevat es va dur a terme el 2014 amb un -1,90%, el 2015 va ser del -1,3%, el 2016 del -1,1%, el 2017 del -0,74% i el 2018 del -0,62%. A més a més, hi ha un cert alentiment en la disminució del valor negatiu de la taxa de decreixement, dada que no ens fa ser optimistes en la projecció de taxes positives per als propers anys. L'any anterior ja prevèiem una nova taxa de creixement negativa per a la població ebrenca per al 2018, que lamentablement s'ha donat.

---

¹² La CELIR ha realitzat dos còpsules referides al despoblament rural i l'anàlisi de la relació entre atur i pèrdua de la població ebrenca.

El buit entre els dos territoris (TE i Catalunya) se situa el 2018 en un 1,21%, que comporta un petit canvi en la tendència partint de l'1,18 del 2107 i sembla estabilitzar la sèrie: 1,44 (2015), 1,17 (2015), 1,24 (2016), 1,18 (2017) i 1,21 (2018). Aquesta sèrie sembla que preveu futures disminucions del pes demogràfic de les Terres de l'Ebre si no hi ha canvis importants en els comportaments.

Analitzant la darrera anualitat, es torna a modificar l'evolució demogràfica del segle XXI. Les taxes de creixement acumulat i les taxes mitjanes anuals acumulades es comportaran de manera diferent segons la taxa de creixement de la darrera anualitat, donat el seu comportament diferent per als dos territoris. La taxa de creixement de la població al llarg del segle XXI se situa a les Terres de l'Ebre el 2018 en un 14,15% i, és clar, torna a disminuir del 14,86% de l'any anterior. Catalunya, per contra, ja se situa en un 21,37% creixent del 20,66% de l'any 2017. El creixement de la població catalana i el decreixement de la població ebrenca en els darrers anys ha fet que aquest dos indicadors es vagin allunyant, i es pot recordar que a l'inici de la crisi, el 2008, la taxa de creixement de la població ebrenca en el seu conjunt era superior a la de Catalunya. A més a més, la taxa de Catalunya és la més elevada del segle, ja que el valor de la població catalana el 2018 ja suposa el màxim històric de la sèrie; per contra, a les Terres de l'Ebre el màxim de la població es va donar el 2012 i des de aquell any la taxa de creixement de la població al segle XXI ha anat disminuint. Si mirem la taxa mitjana anual acumulada (TMAA) de les Terres de l'Ebre per al període 2000-2018 és del 0,70%, força inferior, un altre cop, a la que teníem el 2017, del 0,77%. Aquesta TMAA significa que la població hauria arribat al nivell actual si en els 18 anys hagués crescut a aquest ritme. La TMAA de Catalunya se situa en l'1,02% quasi estable a la del 2017 (1,04%). Si analitzem el valor de TMAA a les Terres de l'Ebre, representa un creixement demogràfic encara molt important per al conjunt del període fruit d'anys, quan les taxes van ser superiors al 3% per creixement migratori. No hem de menysprear l'evolució dels darrers anys i el sisè any de retrocés de la població ebrenca.

Tal com ja destacàvem, aquest és el sisè any de pèrdua de la població ebreca en termes absoluts. Del màxim històric del 2012 amb 191.826 hem passat als 178.398 del 2018, una disminució de 13.428 habitants. Si l'any passat la disminució suposava un preocupant 6,42%, ara ja és del 7%. De cada 100 habitants a les Terres de l'Ebre el 2012 ara només en queden 93! El 2017 Catalunya encara presentava un saldo negatiu de la població respecte al 2012 però ara ja no és així. El 2018 Catalunya té el màxim de la seva població i ha crescut respecte al 2012 en 29.157 persones, per l'increment de més de 44.000 per al darrer any. Si analitzem el valor del 2018, la pèrdua de residents en termes absoluts és de 1.110, com a indicador positiu dins de les males dades és de nou més baix també en termes absolut als 1.347 dels 2017 i els prop de 2000 del 2016, la qual cosa consolida una tendència a pèrdues poblacionals cada cop menors. S'observa, però, una moderació en la tendència decreixent que no ens fa ser optimistes en una recuperació demogràfica a curt termini. L'estudi de l'estructura de la població encara ens fa ser menys optimistes respecte als creixements naturals i la dinàmica econòmica positiva dels darrers anys no sembla que té efectes en la captació de nous residents. En un territori d'escassa densitat demogràfica i amb població molt envellida, les pèrdues poblacionals s'han d'analitzar; on es produeixen així aprofundirem en esbrinar a quins segments de la població s'ha donat aquesta disminució per esbrinar repercussions en els problemes estructurals de la població.

Reproduïm aquí de nou el paràgraf de l'anuari anterior que continua tenint malauradament la mateixa vigència. El retard del comportament de l'evolució de la població respecte a altres indicadors no s'ha produït, i la disminució del creixement que es preveu per als propers anys no sembla que hagi d'ajudar a canviar aquestes previsions:

No s'albirà que el proper any poguéssim donar dades de creixement poblacional per a les Terres de l'Ebre. La recuperació econòmica que es tradueix en els bons resultats dels indicadors macroeconòmics com la producció i fins i tot d'ocupació no sembla ser suficient per a suposar un increment de la població a les Terres de l'Ebre. Aquests valors que ja semblen comportar una nova fase de creixement demogràfic per a Catalunya no es transporten a les Terres de l'Ebre. Fora

interessant estudiar quins condicionants poden determinar aquests ritmes diferenciats en els darrers temps i que ens fan estar cada cop més lluny dels valors esperats en el Pla territorial i amb un menor pes demogràfic al conjunt de Catalunya.

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
2018	77868	67083	21964	11483	178398	7600065
2017	78180	67491	22203	11634	179508	7555830
2016	78977	67646	22471	11761	180855	7522596
2015	79748	68524	22723	11872	182867	7508106
2014	80637	69613	22925	12119	185294	7518903
2013	81514	71577	23477	12310	188878	7553650
2012	83125	72121	23867	12713	191826	7570908
2011	82634	72261	23889	12847	191631	7539618
2010	82222	72333	24082	12931	191568	7512381
2009	81724	72189	24004	12943	190860	7475420
2008	81304	71058	23844	12885	189091	7364078
2007	78590	67834	23319	12719	182462	7210508
2006	76368	65333	23046	12715	177462	7134697
2005	74962	64181	22925	12724	174792	6995206
2004	71708	61989	22632	12464	168793	6813319
2003	70373	60728	22464	12322	165887	6704146
2002	68227	59234	22151	12259	161871	6506440
2001	67031	57584	21951	12231	158797	6361365
2000	66274	55828	21993	12189	156284	6261999
Taxa de Variació, 2000-18	17.49%	20.16%	-0.13%	-5.79%	14.15%	21.37%
Taxa de creixement anual acum.	0.85%	0.97%	-0.01%	-0.31%	0.70%	1.02%

Font: Idescat. Padró municipal d'habitants. Recòmptes. Padró continu. Institut d'Estadística de Catalunya

L'any 2018 és el tercer any en què convergeixen un decreixement per a les 4 comarques ebrenques i un creixement per al conjunt de Catalunya. Les dades del 2016 confirmen la tendència de creixement més gran per a Catalunya que per a les Terres de l'Ebre. Amb les dades dels valors absoluts i dels relatius representats respectivament a la taula 6.1 i al gràfic 6.1, fem una anàlisi de l'evolució del 2016 i la tendència per a cadascuna de les quatre comarques:

- Tornem a encertar la nostra predicció i el 2018 la comarca del Montsià ja creix amb una taxa inferior a la del conjunt de Catalunya. La diferència entre les dos territoris havia anat disminuint i el buit ja només era de 0,24 punts percentuals a favor del Montsià el 2017. Les noves taxes del 2018 són del 20,16% per al Montsià i del 21,37% per a Catalunya, que

reverteixen la situació ara amb un 1,21 a favor del conjunt del país. Si fem la comparativa amb les Terres de l'Ebre, òbviament és la comarca que més ha crescut al llarg del segle amb força diferència. El 2018 és la segona comarca amb més bon comportament, perd un 0,6%, només superada pel Baix Ebre. Això situa el seu comportament entre el del 2017, quan va ser la millor i amb les dues anualitats anteriors amb la pèrdua va ser la més elevada. Si ho comparem amb el conjunt del territori, la seva taxa de decreixement ha estat la mateixa que la de totes les Terres de l'Ebre mantenint el seu pes. Aquesta anualitat el seu comportament no és el més abrupte i no se situa en els valors extrems, sinó en el valor central del territori, fet que podria indicar un nou canvi de tendència en l'evolució¹³.

- Aquest any el comportament del Baix Ebre és el més bo de les comarques ebrenques, amb una disminució del 0,4%, que ha trencat la taxa molt més dolenta del 1,0% de disminució de les dues darreres anualitats. El seu creixement all llarg del segle XXI torna a baixar i ara se situa en el 17,49% incrementant el buit amb Catalunya fins al 3,88%, quan fa poques anualitats el saldo era favorable al Baix Ebre. Aquest any decreix per sota del conjunt del territori, que ho fa a un 0,6%, molt influenciat per pes més elevat del mateix Baix Ebre (la comarca més poblada) i del Montsià en segon terme.
- La Ribera d'Ebre, tal com ja preveiem l'any anterior, el 2018 ja té una població menor que la que tenia al principi de segle. Ara són 21.964 els residents riberencs i el 2000 eren 21.993. El mínim es va donar el 2001 i 2002 amb 2.195. Si no hi ha un canvi clar de tendència, el valor de l'any que ve serà el menor del segle. I és que les taxes de decreixement en els darrers anys s'han mantingut força constants en aquesta comarca. L'any 2018 és del -1,1%, una mica inferior a la del 2017, del -1,2%, i igual a la del 2016. Ara ja suposa un decreixement de la població quasi inapreciable del -0,13%, i el 2017 era del 0,95% positiu, i el 2016 del 2,17%; per tant,

---

¹³ Cal recordar el pes industrial de la comarca.

la sèrie és clarament cap a una despoblació de la comarca fins i tot respecte al valor de l'any 2000. Aquest any ha estat la segona comarca amb més pèrdua percentual i per sobre de la de les Terres de l'Ebre amb un -0,59%. El seu comportament continua incrementant el buit respecte a Catalunya, que ja creix tres anys consecutius i respecte a les Terres de l'Ebre amb menys decreixement.

- La Terra Alta torna a perdre població el 2018; en concret, un 1,3% superior a l'1,1% del 2017 i encara més que el 0,9% del 2016. La Terra Alta és la comarca que més regressió demogràfica ha patit des de l'inici del segle i ja ha experimentat una disminució de la població del 5,79% des d'aleshores. A més a més, l'any 2018 és la comarca amb més pèrdua poblacional de les Terres de l'Ebre i, per tant, agreuja la seva situació en termes relatius. També és preocupant la seva situació en termes absoluts, ja que només el 2018 hi ha 1.483 empadronats a la Terra Alta, amb una evolució en l'àmbit municipal molt preocupant, tal com analitzarem posteriorment. Les polítiques de repoblament rural han comportat efectes indirectes en els nivells productius de determinats sectors, però no sembla que de moment tinguin efectes poblacionals en termes absoluts.

Així, amb les dades del 2018, es presenten com a novetats de l'evolució que:

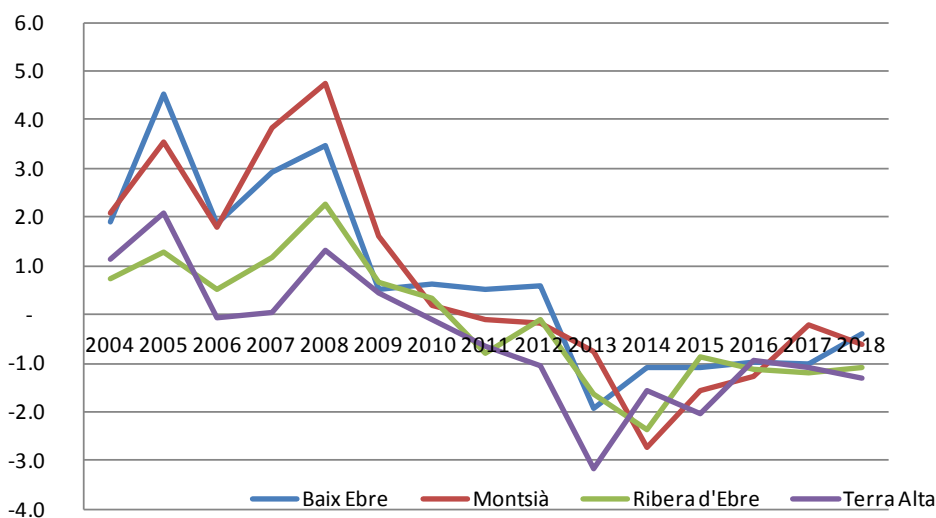
1. Ja no hi ha cap comarca ebrenca que creixi més que el conjunt de Catalunya. El Montsià ja té una taxa de creixement menor per al conjunt del segle.
2. La Ribera d'Ebre ja presenta per primer any una taxa de creixement negativa i és la segona comarca amb pèrdua poblacional al segle XXI juntament amb la Terra Alta.

En fer l'anàlisi comarcal ja hem destacat les taxes de variació de la població per a cada comarca i del conjunt de les Terres de l'Ebre per a l'any 2017. I un cop comparades amb les anualitats anteriors, el gràfic 6.1 ens il·lustra la sèrie temporal de l'evolució de les taxes de variació de la població de les comarques ebrenques per al conjunt del segle XXI. El comportament de l'any 2017 torna a

ser diferent del 2016. Ja s'ha comentat que la taxa de decreixement ara més baixa és la del Baix Ebre seguida del Montsià, que han intercanviat les posicions i amb decreixements més moderats. Les comarques de la Ribera d'Ebre i de la Terra Alta també intercanvien les posicions. Ara és la darrera la que té la pèrdua percentual més elevada, en aquest cas. La Ribera té un decreixement una mica inferior i la Terra Alta fins i tot l'incrementa. Així torna a agreujar-se el despoblament en les comarques d'interior d'un caràcter molt més rural, igual que passava el 2017.

Totes les comarques acumulen un nou any de taxa de creixement negativa des del 2012. Ja són 6 anys per al Baix Ebre i el Montsià, 8 per la Ribera d'Ebre, i 9 per a la Terra Alta.

Gràfic 7.1 Taxes de variació de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2001-18

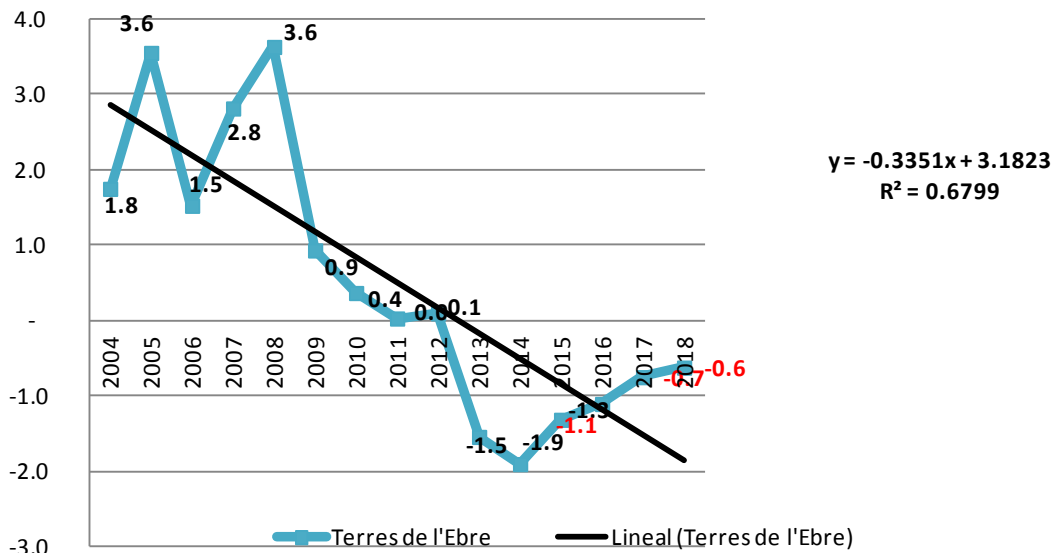

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat).

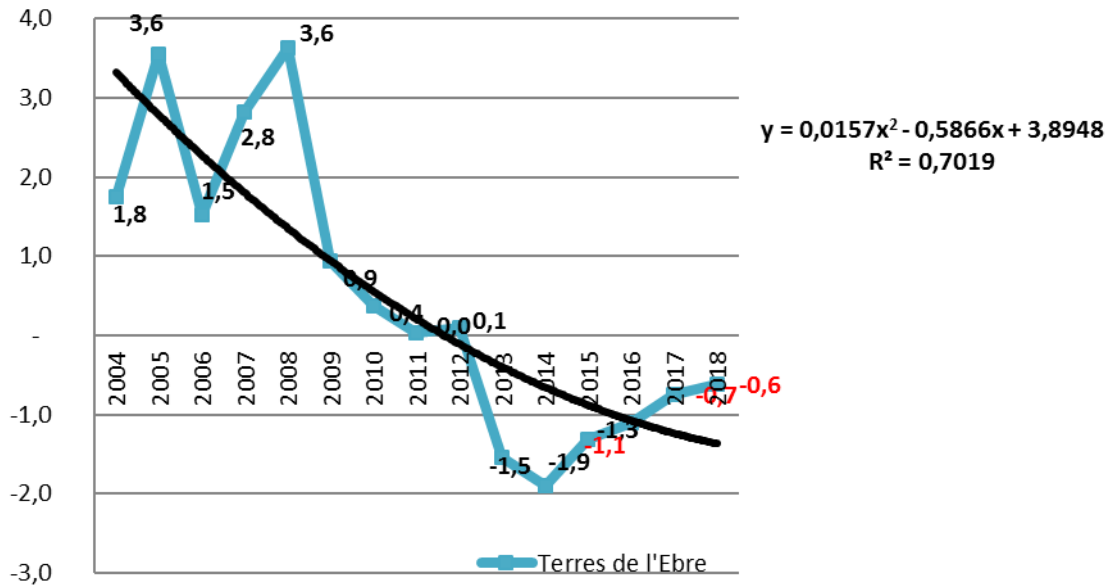
Donades les modificacions tendencials de les taxes de creixement de les Terres de l'Ebre al llarg del segle, reproduïm novament al gràfic 6.2 els tres possibles ajustaments polinòmics de menor grau. La bondat de l'ajust està indicada per valor R^2 de la regressió, es torna a comprovar que el millor dels ajustos és el donat per una funció polinòmica de grau 3 que recull la fase de creixement, la de decreixement i l'actual amb una lleugera recuperació sense consolidar el creixement. Aquest any l'ajust lineal té un empitjorament notable del seu ajust que passa del valor de R^2 de 0,7212 de l'any passat a un 0,6799 l'any 2018. El

comportament quadràtic també empitjora el seu resultat si bé menys que el lineal. L'any 2017 els dos valors de R^2 pràcticament eren coincidents i ara el del polinomi de grau 2, malgrat que baixa, només ho fa fins al 0,7019. S'observa una certa curvatura de disminució del pendent decreixent per a aquest ajust de manera més notable que l'any passat. Sens dubte, el millor ajust és el cúbic, que en aquest cas pràcticament manté els seu valor de R^2 amb un valor de 0,8521 per al 2018 (0,8528 el 2017), un valor molt bo i que encara es distancia més dels altres ajustos per la pèrdua de bondat que han tingut el 2018. Tornem a veure que l'ajut cúbic situa un màxim per a les taxes de creixement, ara, al voltant del 2006 i un valor mínim al voltant del 2015 iniciant un nou tram creixent per a les tres darreres anualitats. De fet, s'ha tornat a confirmar la previsió feta a l'anterior d'una taxa de decreixement més baixa per al 2018, si bé amb menys disminució de la prevista per l'ajust. L'ajust ja deu ser molt a prop d'una taxa zero per al creixement demogràfic de les Terres de l'Ebre i fins i tot positiva per al 2019. Els valors reals ens fan ser menys optimistes per a les dades del 2019 amb una taxa el 2018 encara clarament negativa.

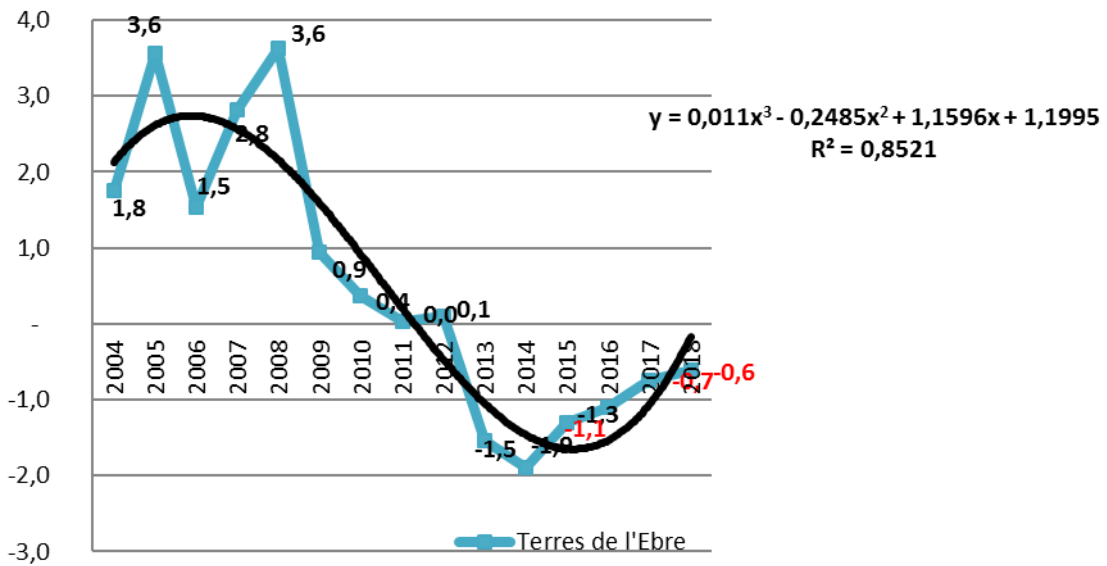
Gràfic 7.2a Variació de la població a les Terres de l'Ebre i ajust lineal 2001-18

Gràfic 7.2b Variació de la població a les Terres de l'Ebre i ajust polinòmic de grau 2 2001-18

Gràfic 7.2c Variació de la població a les Terres de l'Ebre i ajust polinòmic de grau 3 2001-18

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat).

6.3. Distribució comarcal i evolució municipal de la població

A l'apartat anterior hem analitzat l'evolució de la població de les comarques que conformen les Terres de l'Ebre, ara detallarem l'evolució del pes poblacional que tenen el 2018 respecte al total i l'evolució que han tingut aquest any i al llarg del segle. Aquesta mateixa anàlisi la reproduïrem en l'àmbit municipal destacant les modificacions que es podien haver dut a terme el 2017 o en el conjunt del segle.

Ja hem comentat les taxes de creixement de les comarques ebrenques al llarg del segle. Aquest comportament dispar fa modificar els pesos relatius de les seves poblacions sobre el conjunt ebrenc al llarg del segle. Ordenant les comarques de més a menys creixement al llarg del segle, tenim que:

1. La comarca on més ha crescut la població al segle XXI és el Montsià i el seu pes relatiu s'ha incrementat del 35,71% de l'any 2000 al 37,60% del 2018.

2. El Baix Ebre és la comarca amb més població i també ha augmentat el seu pes d'un 42,41% a un 43,65% al llarg del segle.

3. La Ribera és la tercera comarca i la seva població es redueix, la qual cosa comporta una disminució del seu pes relatiu del 14,07% de principi de segle fins al 12,31 % actual.

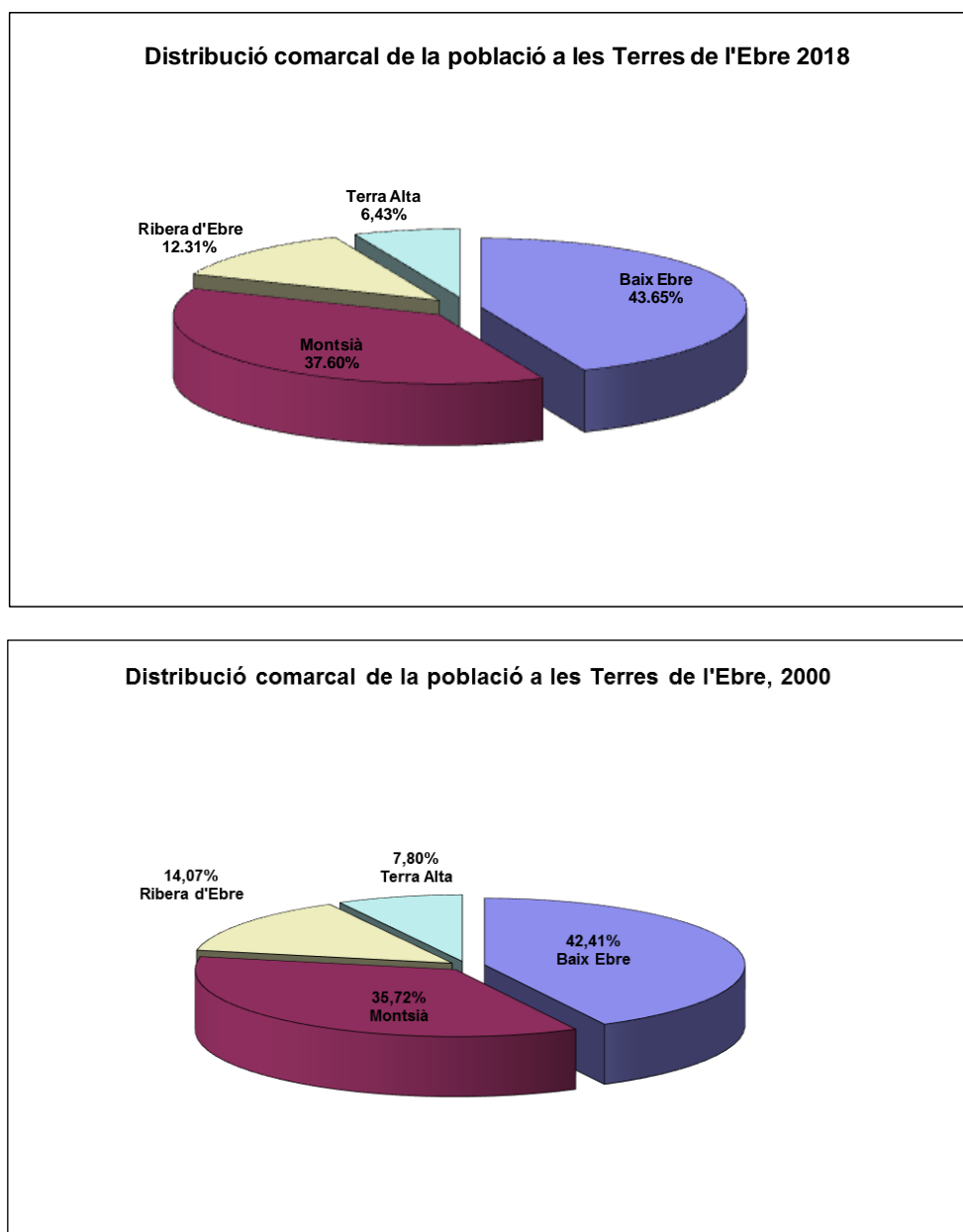
4. La Terra Alta consolida la disminució de població al llarg del segle i, per tant, la reducció del pes sobre el total de la població d'un 7,80% fins a l'actual 6,49%.

Per tant, les comarques més poblades i costaneres guanyen pes percentual, i les menys poblades i d'interior en perden al llarg del segle.

Si analitzem el comportament de la darrera anualitat, la comarca amb més població és la que té el millor. El Baix Ebre incrementa el seu pes del 43,55% del 2017 i quasi recupera el valor del 2016 arribant al 43,65%. La comarca del Montsià té la mateixa evolució que el conjunt del territori i, per tant, manté el seu pes en el 37,60%. La Ribera d'Ebre perd pes del 12,37% al 12,31%. Finalment, la Terra Alta és la que té el pitjor comportament i el seu percentatge passa a ser ja només del 6,43%.

De nou, si fem l'adició de les comarques costaneres, donat el seu millor comportament per al 2018, tornen a incrementar el pes percentual i passen del 81,15% del 2017 al 81,25% del 2018. Ja clarament més de 4 de cada 5 ebrencs ho fan al Montsià i el Baix Ebre.

Gràfic 6.3. Distribució de la població a les Terres de l'Ebre, 2018 i 2000

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat).

Les Terres de l'Ebre fa sis anys que presenten pèrdua demogràfica. Des del màxim històric del 2012 amb 191.826 habitants, el retrocés és de 13.428 habitants, un 7% de la població. Fent l'anàlisi comarcal de la disminució

poblacional en termes absoluts des del 2012, la comarca que més habitants ha perdut és el Baix Ebre, amb 5.257, seguida molt de prop del Montsià amb 5.038, la Ribera d'Ebre amb 1.903 i la Terra Alta amb 1.230. Si fem l'anàlisi en termes relatius, l'ordre es capgira totalment: les comarques menys poblades perden més percentatge. En concret: la Terra Alta un 9,68%, la Ribera un 7,97%, el Montsià un 6,99% i el Baix Ebre un 6,32%. Tots els valors considerablement més grans que els del 2017 en sentit negatiu.

A continuació analitzarem l'evolució de la població en l'àmbit municipal. Si comparem la taula 6.2 dels municipis ebrencs ordenats de més població a menys població amb la de l'any anterior, només es presenten tres canvis: la Galera supera Benifallet i Miravet en població, i Benifallet també supera Miravet, un canvi que curiosament s'havia donat l'any anterior en sentit invers. La resta de l'ordenació es manté. Com es veurà aquest any, les modificacions de la població han estat menys abruptes que en anys precedents.

Si analitzem els municipis de més a menys habitants, el primer grup el constitueixen, per poder comparar percentatges amb l'any anterior, els 6 municipis amb més població, grup que tanca Roquetes, que ja no arriba als 8.000 habitants el 2018 amb una població de 7.961. Tortosa és el municipi més poblat i el 2018 augmenta la població un 0,19% i arriba als 33.510, la qual cosa representa un 18,78% del total. Amposta és la segona població i també creix, ja que arriba fins als 20.606 residents, que representen un 11,55%. Així, aquest any el pes relatiu de les dues capitals comarcals augmenta considerablement del 30,09% del 2017 al 30,33%. Si l'any anterior Sant Carles liderava el creixement de les poblacions grans, aquest any la tercera població ebrencs és la que perd un percentatge més gran entre les grans: un 1,95% per assolir-ne 14.611. També creixen en petits percentatges Alcanar, un 0,1% (9 residents més), i Deltebre, un 0,05% (6 residents més). Si fem l'agregació per a aquests 6 municipis, el 2018 suposen un 54,71% de la població ebrencs, un percentatge clarament superior al del 2017 (54,54%) fruit de l'efecte arrossegament de les dues grans ciutats. Cal destacar que més de la meitat de la població dels 52 municipis es concentra en els sis més poblats.

Gandesa manté els 3.000 habitants el 2018 malgrat el seu inapreciable retrocés. En mantenir-se l'ordre ara, els 18 mateixos municipis més grans suposen el 83,77%. Ara els 34 municipis que no arriben als 3.000 habitants representen el 16,23% de la població. Amb les noves pèrdues demogràfiques ja són 24 municipis els que no arriben als 1.000 habitants (quasi la meitat), que representen el 7,41% de la població, i s'afegeix a aquest grup el Pinell del Brai amb 998.

Per tant, el 2018 sembla que hi ha una certa tendència a la concentració cap a les poblacions més grans i les capitals de comarca. S'han indicat el creixement de les dues capitals comarcals més poblades i el petit decreixement de Gandesa, i també ha crescut la població a Móra d'Ebre.

Taula 6.2 Població dels municipis de més a menys població i els seu pes en percentatge de la població de les Terres de l'Ebre l'any 2018

	Població	% Població TE	% població acumulat TE
Tortosa	33510	18,78	18,78
Ampostà	20606	11,55	30,33
Sant Carles de la R	14611	8,19	38,52
Deltebre	11505	6,45	44,97
Alcanar	9402	5,27	50,24
Roquetes	7961	4,46	54,71
Ametlla de Mar, l'	6801	3,81	58,52
Ulldecona	6240	3,50	62,02
Sénia, la	5644	3,16	65,18
Móra d'Ebre	5642	3,16	68,34
Aldea, l'	4137	2,32	70,66
Santa Bàrbara	3777	2,12	72,78
Flix	3491	1,96	74,74
Sant Jaume d'Enveja	3481	1,95	76,69
Ampolla, l'	3280	1,84	78,53
Camarles	3278	1,84	80,36
Móra la Nova	3071	1,72	82,08
Gandesa	3009	1,69	83,77
Perelló, el	2863	1,60	85,38
Batea	1898	1,06	86,44
Ascó	1674	0,94	87,38
Tivissa	1639	0,92	88,30
Xerta	1170	0,66	88,95
Horta de Sant Joan	1146	0,64	89,60
Benissanet	1142	0,64	90,24
Riba-roja d'Ebre	1112	0,62	90,86
Masdenverge	1066	0,60	91,46
Corbera d'Ebre	1023	0,57	92,03
Pinell de Brai, el	998	0,56	92,59
Fatarella, la	965	0,54	93,13
Tivenys	882	0,49	93,62
Aldover	838	0,47	94,09
Rasquera	787	0,44	94,54
Ginestar	762	0,43	94,96
Galera, la	719	0,40	95,37
Benifallet	714	0,40	95,77
Miravet	706	0,40	96,16
Vilalba dels Arcs	635	0,36	96,52
Torre de l'Espanyol,	628	0,35	96,87
Bot	601	0,34	97,21
Godall	591	0,33	97,54
Mas de Barberans	577	0,32	97,86
Paüls	561	0,31	98,18
Garcia	525	0,29	98,47
Arnes	466	0,26	98,73
Vinebre	432	0,24	98,97
Freginals	369	0,21	99,18
Alfara de Carles	368	0,21	99,39
Palma d'Ebre, la	353	0,20	99,58
Pobla de Massaluça	328	0,18	99,77
Caseres	235	0,13	99,90
Prat de Comte	179	0,10	100,00
TOTAL	178398		

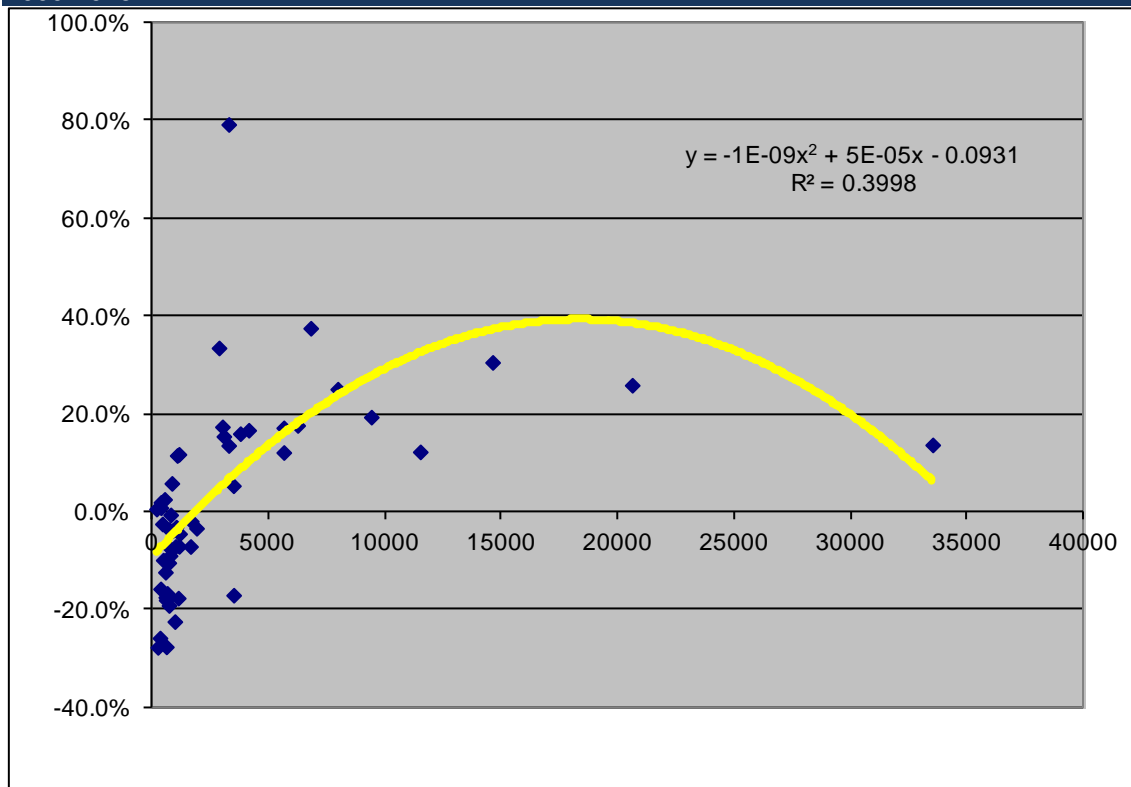
La taula 6.3 recull les taxes de creixement de la població l'any 2018. Aquest any no hi ha cap municipi amb un decreixement superior al 10%. El municipi amb pitjor registre és Freginals, amb una pèrdua del 7,05% de la població (l'any passat en guanyava), el segueixen Corbera d'Ebre i Flix, amb disminucions superiors al 3%. Entre els municipis que tenien pèrdues molt importants l'any passat repeteixen Benissanet (-2,56%) i Godall (-2,80%). Per contra, alguns dels que perdien població l'any passat en guanyen el 2018, fet que mostra molts fluxos entre petits pobles. Aquest any ja són 12 els municipis que incrementen la població, dels quals 8 tenen més de 3.000 habitants i els 4 amb més increment són els més petits amb menys de 1.000. La distribució comarcal de municipis amb creixement de població resulta molt repartida pel territori: 3 municipis del Montsià (Sant Jaume d'Enveja, Alcanar i Amposta), 4 del Baix Ebre (Deltebre, Tortosa, Camarles i Tivenys), 3 de la Terra Alta (Caseres, Arnes i Gandesa) i 2 de la Ribera d'Ebre (Móra la Nova i Móra d'Ebre). Resulta destacable que d'aquests 12 municipis només repeteix a la llista Móra d'Ebre. Ja no repeteix a la llista el poble més petit, Prat de Comte, que aquest any pateix un petit retrocés.

Taula 6.3 Taxa de creixement de la població dels municipis ebrencs el 2018 ordenats de menys a més

Taxa de creixement 2018			
Freginals	369	397	-7.05
Corbera d'Ebre	1023	1061	-3.58
Flix	3491	3605	-3.16
Godall	591	608	-2.80
Miravet	706	726	-2.75
Benissanet	1142	1172	-2.56
Tivissa	1639	1677	-2.27
Horta de Sant Joan	1146	1171	-2.13
Pobla de Massaluca	328	335	-2.09
Batea	1898	1938	-2.06
Sant Carles de la Rà	14611	14902	-1.95
Ginestar	762	777	-1.93
Aldea, l'	4137	4211	-1.76
Ampolla, l'	3280	3334	-1.62
Fatarella, la	965	980	-1.53
Roquetes	7961	8084	-1.52
Xerta	1170	1188	-1.52
Pinell de Brai, el	998	1012	-1.38
Bot	601	609	-1.31
Ulldecona	6240	6321	-1.28
Ametlla de Mar, l'	6801	6887	-1.25
Vilalba dels Arcs	635	643	-1.24
Mas de Barberans	577	584	-1.20
Rasquera	787	796	-1.13
Garcia	525	531	-1.13
Prat de Comte	179	181	-1.10
Paüls	561	567	-1.06
Benifallet	714	721	-0.97
Ascó	1674	1690	-0.95
Torre de l'Espanyol,	628	634	-0.95
Palma d'Ebre, la	353	356	-0.84
Perelló, el	2863	2884	-0.73
Santa Bàrbara	3777	3797	-0.53
Aldover	838	842	-0.48
Riba-roja d'Ebre	1112	1116	-0.36
Alfara de Carles	368	369	-0.27
Sénia, la	5644	5652	-0.14
Masdenverge	1066	1067	-0.09
Gandesa	3009	3011	-0.07
Galera, la	719	719	0.00
Móra la Nova	3071	3070	0.03
Deltebre	11505	11499	0.05
Sant Jaume d'Enveja	3481	3479	0.06
Alcanar	9402	9393	0.10
Amposta	20606	20572	0.17
Tortosa	33510	33445	0.19
Camarles	3278	3270	0.24
Móra d'Ebre	5642	5625	0.30
Tivenys	882	879	0.34
Caseres	235	234	0.43
Vinebre	432	428	0.93
Arnes	466	459	1.53

Quan mesurem les taxes de creixement del segle XXI per al conjunt del període, s'observa una gran disparitat. Si procurem un ajust per una regressió quadràtica, el resultat es mostra al gràfic 6.4. El coeficient de bondat creix una mica respecte a l'any anterior i ja assoleix el valor de 0,4 força més gran que pel 0,36 del 2016, resultat que suposa una nova millora en l'ajust. Si bé es mantenen comportaments extrems per a municipis de dimensions similars per evolucions i ubicacions molt diferents en el territori, aquest ajust que té un màxim per als 17.000 habitants pot haver anat millorant aquests anys en haver-se donat una dinàmica de més creixement a les capitals de comarca i tendencialment en els municipis de més dimensió.

Gràfic 6.4. Relació entre dimensió del municipi i el seu creixement. Terres de l'Ebre, 2000-2018

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

Taula 6.4 Taxa de creixement de la població dels municipis ebrenca al llarg del segle XXI ordenats de més a menys

	2000	2018	Taxa Var.
Ampolla, l'	1831	3280	79.1%
Ametlla de Mar, l'	4946	6801	37.5%
Perelló, el	2145	2863	33.5%
Sant Carles de la Rà	11194	14611	30.5%
Amposta	16372	20606	25.9%
Roquetes	6366	7961	25.1%
Alcanar	7878	9402	19.3%
Ulldecona	5304	6240	17.6%
Gandesa	2564	3009	17.4%
Móra d'Ebre	4816	5642	17.2%
Aldea, l'	3546	4137	16.7%
Santa Bàrbara	3257	3777	16.0%
Móra la Nova	2661	3071	15.4%
Tortosa	29481	33510	13.7%
Camarles	2887	3278	13.5%
Deltebre	10250	11505	12.2%
Sénia, la	5034	5644	12.1%
Benissanet	1022	1142	11.7%
Masdenverge	956	1066	11.5%
Aldover	792	838	5.8%
Sant Jaume d'Enveja	3305	3481	5.3%
Garcia	512	525	2.5%
Freginals	362	369	1.9%
Alfara de Carles	365	368	0.8%
Prat de Comte	178	179	0.6%
Rasquera	792	787	-0.6%
Ascó	1707	1674	-1.9%
Vinebre	443	432	-2.5%
Corbera d'Ebre	1056	1023	-3.1%
Batea	1964	1898	-3.4%
Galera, la	746	719	-3.6%
Tivenys	917	882	-3.8%
Xerta	1225	1170	-4.5%
Torre de l'Espanyol,	674	628	-6.8%
Horta de Sant Joan	1233	1146	-7.1%
Pinell de Brai, el	1074	998	-7.1%
Tivissa	1764	1639	-7.1%
Ginestar	837	762	-9.0%
Arnes	517	466	-9.9%
Miravet	788	706	-10.4%
Paüls	640	561	-12.3%
Palma d'Ebre, la	419	353	-15.8%
Vilalba dels Arcs	762	635	-16.7%
Flix	4208	3491	-17.0%
Mas de Barberans	699	577	-17.5%
Riba-roja d'Ebre	1350	1112	-17.6%
Godall	721	591	-18.0%
Benifallet	883	714	-19.1%
Fatarella, la	1244	965	-22.4%
Pobla de Massaluca	442	328	-25.8%
Bot	830	601	-27.6%
Caseres	325	235	-27.7%

Aquest any analitzem el creixement acumulat al llarg del segle conjuntament sense fer cap tipificació de municipis com esrealitzava en informes anteriors. Volem fer amb aquest nou estudi una visió geogràfica de l'evolució de la població al llarg del segle.

Un primer grup de municipis serien els que tenen una població que al llarg del segle ha augmentat més d'un 25%. Són 6. Destaca l'Ampolla amb un increment de prop del 80%, si bé en els darrers anys ha perdut una mica de població. L'Ametlla, el Perelló i Sant Carles creixen per sobre del 30%. Amposta i Roquetes ho fan al voltant del 25%. Tots municipis són del Baix Ebre i el Montsià, i tots menys Roquetes (amb una dinàmica industrial molt concreta), del litoral.

Un segon grup de 13 municipis creixen entre un 10% i un 20%, des d'Alcanar fins a Masdenverge. Aquí es troben les altres 3 capitals de comarca i tots els municipis menys els 2 que tanquen el grup, que tenen més de 3.000 habitants. A més a més de les dues capitals, Gandesa i Móra d'Ebre, només Móra la Nova i Benissanet són comarques d'interior.

Un tercer grup amb creixements de la població menors al 10% el conformen escassament 6 municipis, tots menys Sant Jaume d'Enveja, de menys de 1.000 habitants. N'hi ha un de la Ribera, Garcia, molt proper a Móra d'Ebre, i un de la Terra Alta, Prat de Comte, que ha dut a terme polítiques actives de poblament.

El quart grup dels municipis amb disminució de la població és el més nombrós, amb 27, amb més de la meitat dels ebrencs. Només n'hi ha un de més de 3.000, Flix, afectat per un greu procés de reconversió industrial. La distribució geogràfica d'aquests municipis també és singular. Al Montsià, Mas de Barberans, la Galera i Godall, i al Baix Ebre, Xerta, Paüls, Tivenys i Benifallet, tots 7 força interiors. Els 20 restants són 10 de la Ribera i 10 de la Terra Alta. En les dues comarques d'interior al llarg del segle ja només 6 dels 26 municipis guanyen població. Tanquen la llista 4 municipis de la Terra Alta amb despoblaments propers i superiors al quart de la població!

Observem que els 5 municipis amb taxes de creixement més elevades al llarg del segle són costaners, també ho és el setè (el sisè és Roquetes amb una

dinàmica industrial i ara en retrocés) i també creixen encara que a nivell inferior els altres dos municipis de litoral. Aquesta dinàmica fa que el percentatge de la població en els municipis de litoral hagi augmentat al llarg del segle: del 37,1% de l'any 2000 hem passat al 40,7% per a l'any 2018, un percentatge molt similar, si bé en línia creixent als 40,5% i 40,6% dels dos anys anteriors. Els municipis costaners han crescut de forma agregada al llarg del segle un 25,25%, percentatge menor que l'any anterior, un 25,95%. Aquest any 4 han perdut població i 4 l'han guanyada però molt poc. Per contra, els municipis d'interior al llarg del segle han crescut només un 7,6%, incloent l'efecte de 3 capitals de comarca. Si fem l'anàlisi en termes absoluts, els municipis de litoral han incrementat la població en 14.628 i els d'interior en 7.426. Per tant, quasi 2 de cada 3 nous residents han anat als municipis de litoral. Es constata, doncs, concentració de població a la costa respecte a l'interior.

6.4. Estructura de la població

A la primera part d'aquest apartat, amb les dades de l'estructura quinquennal de la població, analitzarem breument les piràmides de població de les Terres de l'Ebre i les diferències comarcals. Seguint l'anàlisi dels anys anteriors, farem un estudi del pes de cada gènere al conjunt de territoris i el clourem amb una aproximació diferent de l'estratificació de la pèrdua poblacional, que s'ha donat en els darrers 5 anys.

L'estructura de la població és un indicador que no pot presentar grans modificacions en analitzar les cohorts de població per grups de 5 anys que presentem al nostre informe. Resultaria interessant comparar els valors actuals amb els presentats ja fa uns quants anys, quan es va començar a elaborar aquest capítol a l'informe. Es detectaria un increment constant de les franges de població més envellida i, per tant, una certa modificació de la forma parabòlica que presenta la població ebrenca representada en el gràfic 6.5. En aquest sentit, ja comença a mostrar-se increments de les darreres cohorts de la població especialment per a les dones respecte a les anteriors. També es fa cada cop més evident la disminució dels valors absoluts de la població a causa de la

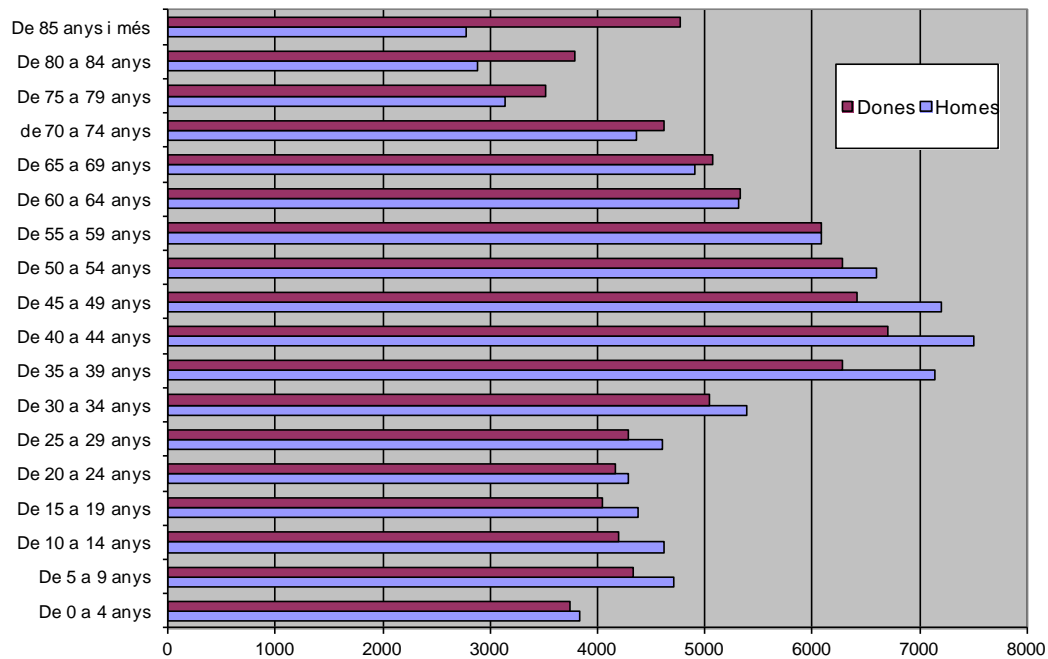
reducció de la població ebrenca en els darrers 6 anys. Les modificacions més rellevants per trams respecte al 2017 són les següents:

- El tram d'edat de menys de 4 anys torna a tenir una nova disminució al perdre una dècima l'any 2018 afegida a la pèrdua de dues dècimes de l'any anterior, que situa les Terres de l'Ebre ja només en un 4,2% de la població. A Catalunya també disminueix el pes i ara se situa en un 4,7% (també una dècima menys que al 2017). És un problema preocupant per a la població catalana i per a l'ebrenca la disminució progressiva en el pes de l'estructura de la cohort de menor edat, afectat per l'escàs número de naixements, especialment greu a la població de les Terres de l'Ebre. A l'apartat proper s'analitzarà l'evolució de naixements.
- Les dues cohorts següents de la població ebrenca mantenen el pes percentual per l'arrodoniment dels decimals amb un encara petit increment del valor absolut de 10 a 14 i una disminució en els de 5 a 9 . A Catalunya els dos s'igualen amb un pes de 5,4% pujant el de 10 a 14 i disminuint el de 5 a 9. En les dos els pesos de les Terres de l'Ebre són clarament inferiors a Catalunya i encara s'observa un valor superior de 5,1% per al tram de 5 a 9 respecte al 4,9% de 10 a 14. Aquests percentatges tenen efectes en l'evolució de la població escolar als diferents nivells.
- Aquest any la cohort amb més població a les Terres de l'Ebre torna a ser la de 40 a 44 anys, que manté el 8% i la següent ja no és el dels 35 als 39 sinó el dels 45 als 49 amb un llunyà 7,6%.
- Fins al tram dels 50 al 54 (incloent el darrer com a novetat el 2018), els pesos relatius a Catalunya són força superiors als ebrenca, tal com es mostra a la taula 6.5.
- A les cohorts d'edats superiors als 54 anys tots els pesos són superiors a les Terres de l'Ebre respecte a Catalunya.
- L'evolució suposa a les Terres de l'Ebre un increment de dues dècimes a la cohort de 70 fins a 74 i una disminució d'una dècima en les dues cohorts superiors.

- La cohort ebrenc de més de 85 anys torna a incrementar el pes i ja se situa amb un 4,2% i iguala el de 0 a 4 anys.

L'evolució esmentada sembla que indica de nou un envelliment progressiu de la població, amb alguna excepció, ja que va desplaçant més representació cap als trams d'edat més avançada.

Gràfic 6.5. Estructura de la població per edat i sexe. Terres de l'Ebre, 2018

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat (Padró continu).

Taula 6.5. Estructura de la població per edat i sexe. Terres de l'Ebre, 2018					
	Homes	Dones	Total	% a Terres de l'Ebre	% a Catalunya
De 0 a 4 anys	3832	3738	7570	4.2%	4.7%
De 5 a 9 anys	4708	4325	9033	5.1%	5.4%
De 10 a 14 anys	4613	4194	8807	4.9%	5.4%
De 15 a 19 anys	4372	4047	8419	4.7%	4.9%
De 20 a 24 anys	4291	4163	8454	4.7%	4.9%
De 25 a 29 anys	4606	4288	8894	5.0%	5.5%
De 30 a 34 anys	5388	5041	10429	5.8%	6.3%
De 35 a 39 anys	7138	6278	13416	7.5%	7.9%
De 40 a 44 anys	7507	6706	14213	8.0%	8.8%
De 45 a 49 anys	7208	6419	13627	7.6%	8.0%
De 50 a 54 anys	6601	6288	12889	7.2%	7.4%
De 55 a 59 anys	6085	6092	12177	6.8%	6.5%
De 60 a 64 anys	5319	5335	10654	6.0%	5.6%
De 65 a 69 anys	4905	5076	9981	5.6%	5.1%
de 70 a 74 anys	4363	4617	8980	5.0%	4.5%
De 75 a 79 anys	3132	3511	6643	3.7%	3.1%
De 80 a 84 anys	2883	3792	6675	3.7%	3.0%
De 85 anys i més	2773	4764	7537	4.2%	3.1%
Total	89724	88674	178398	100.0%	100.0%
<i>Font: Idescat. Padró continu.</i>					
Institut d'Estadística de Catalunya					

A continuació fem una anàlisi de la població des del punt de vista comarcal. Incorporarem les piràmides de cada comarca al gràfic 6.6, que ens ajuda a visualitzar l'estructura de la població que es recull numèricament a la taula 6.6. Com es pot observar, hi ha diferències notables entre les quatre comarques.

La piràmide de la Terra Alta aquest any modera i fins i tot disminueix en una dècima el percentatge de la població de més de 85 anys, per la qual cosa no agreuja la seva tendència a mostrar cada cop més una forma de piràmide invertida. Com a dada negativa, la disminució encara més alarmant de la cohort de 0 a 4, que ja només representa un 3,4% havent perdut 3 dècimes i tornat a ser el de menor pes. El de més pes torna a ser el de 55 a 60 i també guanya fins al 7,2%.

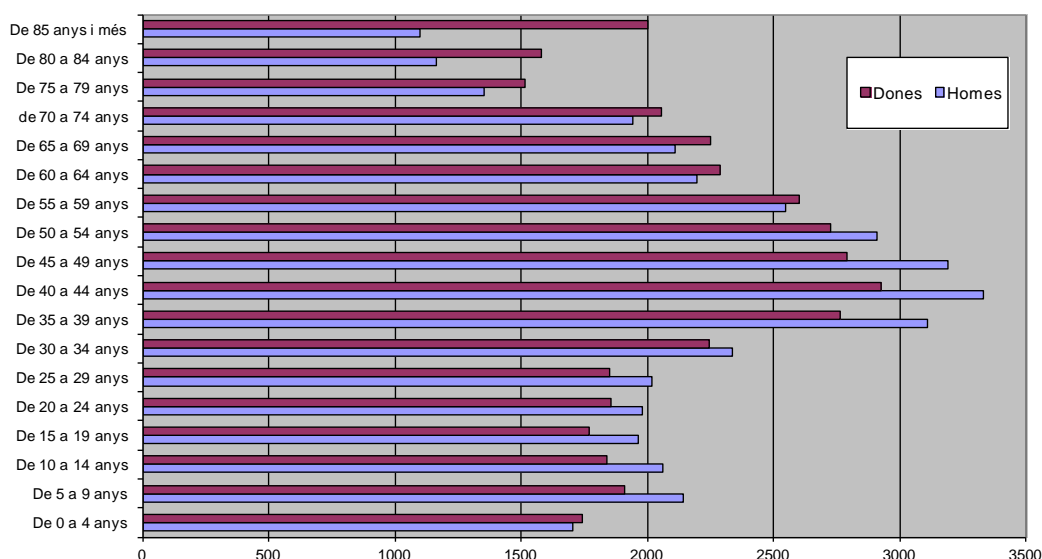
La Ribera d'Ebre continua presentant els percentatges més elevats concentrats en el tram central entre els 35 i els 64 anys i molt menors als extrems, especialment en el tram de poca edat. Aquesta composició es reflecteix en la forma parabòlica de la seva piràmide. El tram amb més pes és el de 55 a 59, que manté el seu 7,8%, i el següent, de 60 a 64, augmenta fins al 7%. Si comparem

les dades amb les del 2017 hi ha petites modificacions al llarg de tota la piràmide sense mostrar una clara tendència.

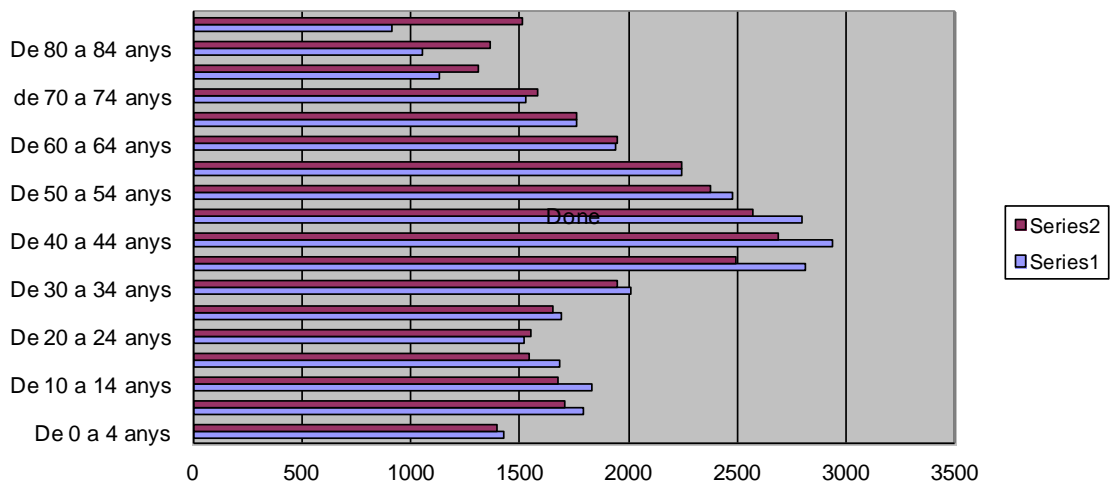
El Montsià també tendeix a fer una forma més parabòlica amb disminucions dels dos trams de menor edat, i en aquest cas també baixa el pes de la població de més de 85 anys. El tram amb més pes passa a ser el de 40 a 44, amb un 8,4, i perd el de 35 a 39 fins al 7,9%, també superat pel de 45 a 49 amb un 8%. Els de menys pes són el 2018, els tres superiors a 74, tots amb un 3,6%.

Finalment, la forma del Baix Ebre és similar al Montsià, però amb un pes més elevat als dos extrems. De 0 a 4 és la comarca amb més pes del 4,4%(perd una dècima) i el tram de més de 85 arriba fins al 4% (guanya una dècima).El rang amb més pes és el de 40 a 44 amb un 8%, dues dècimes menys que el 2017, i la cohort amb menor pes és la de 80 a 84 amb un 3,5%.

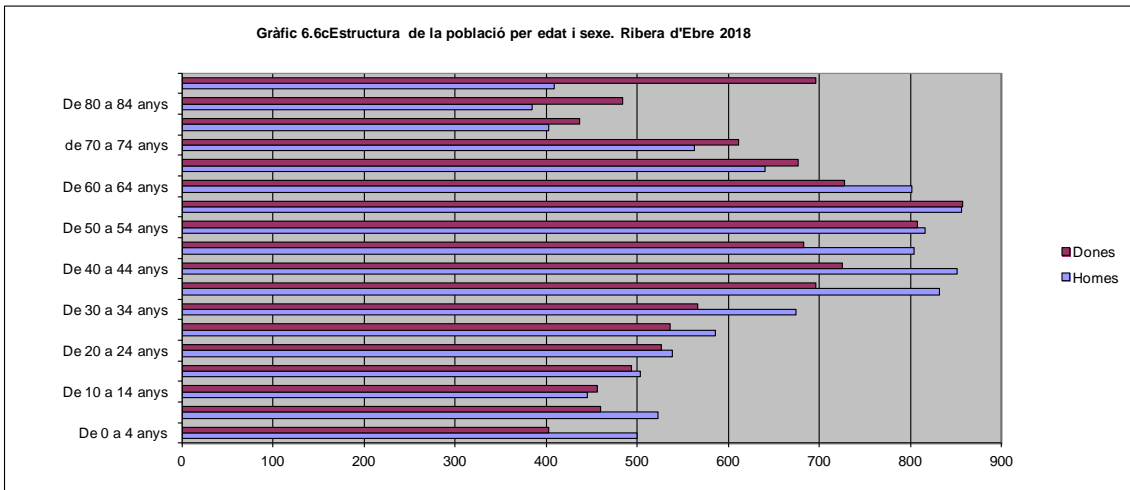
Gràfic 6.6a. Estructura de la població per edat i sexe. Baix Ebre, 2018

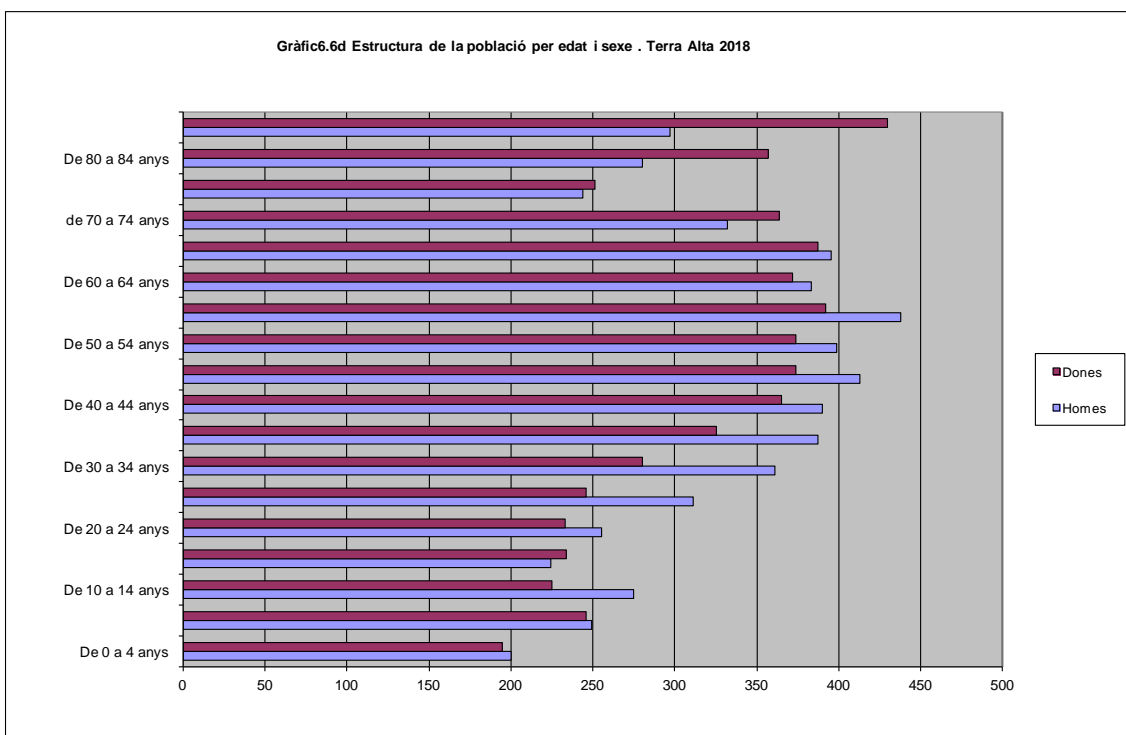

Gràfic 6.6b Estructura de la població per edat i sexe. Montsià, 2018

Gràfic 6.6c Estructura de la població per edat i sexe. Ribera d'Ebre 2018

Taula 6.6. Estructura de la població per edat. Comarques de les Terres de l'Ebre, 2018

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
De 0 a 4 anys	4.4%	4.2%	4.1%	3.4%	4.3%	4.8%
De 5 a 9 anys	5.2%	5.2%	4.5%	4.3%	5.1%	5.5%
De 10 a 14 anys	5.0%	5.2%	4.1%	4.4%	4.9%	5.3%
De 15 a 19 anys	4.8%	4.8%	4.5%	4.0%	4.7%	4.8%
De 20 a 24 anys	4.9%	4.6%	4.8%	4.2%	4.7%	4.8%
De 25 a 29 anys	5.0%	5.0%	5.1%	4.9%	5.1%	5.5%
De 30 a 34 anys	5.9%	5.9%	5.6%	5.6%	6.1%	6.5%
De 35 a 39 anys	7.5%	7.9%	7.0%	6.2%	7.9%	8.3%
De 40 a 44 anys	8.0%	8.4%	7.2%	6.6%	8.0%	8.8%
De 45 a 49 anys	7.7%	8.0%	6.8%	6.9%	7.5%	7.9%
De 50 a 54 anys	7.2%	7.2%	7.4%	6.7%	7.2%	7.2%
De 55 a 59 anys	6.6%	6.7%	7.8%	7.2%	6.7%	6.4%
De 60 a 64 anys	5.8%	5.8%	7.0%	6.6%	5.8%	5.5%
De 65 a 69 anys	5.6%	5.3%	6.0%	6.8%	5.6%	5.1%
de 70 a 74 anys	5.1%	4.6%	5.3%	6.1%	4.8%	4.3%
De 75 a 79 anys	3.7%	3.6%	3.8%	4.3%	3.8%	3.1%
De 80 a 84 anys	3.5%	3.6%	4.0%	5.5%	3.8%	3.0%
De 85 anys i més	4.0%	3.6%	5.0%	6.3%	4.1%	3.0%
Total	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat. Padró continu.

Institut d'Estadística de Catalunya

Per tercer any abordem la perspectiva de gènere en la població de les Terres de l'Ebre. Incorporem la taula 6.7, en què es poden consultar tots els valors de la taxa de masculinitat per cohorts i territoris. La relació de masculinitat de les Terres de l'Ebre, calculada com el quocient entre homes i dones multiplicat per 100, amb les poblacions del 2018 és de 101,18% notablement inferior al 101,56% del 2017 i seguint en retrocés des del 101,85% del 2016. Catalunya també té una petita disminució de la taxa de masculinitat que arriba al 96,40% amb una evolució també decreixent des del 96,48% del 2017 i el 96,7% del 2016. Aquesta diferència entre les taxes fa que a les Terres de l'Ebre hi hagi encara un petit predomini d'homes en el conjunt de la població i a Catalunya sigui clarament dominant la població femenina. Si analitzem l'evolució de la taxa de masculinitat al llarg de les cohorts observem pesos molt diferents. L'únic tram en què la taxa de masculinitat és més gran a Catalunya és la inicial de 0 a 4 anys, amb un valor de 106,08% i a les Terres de l'Ebre de 102,51%, per a la resta de cohorts la taxa de masculinitat de les Terres de l'Ebre sempre és superior a la de Catalunya. Les Terres de l'Ebre mantenen valors superiors a 100 fins a la cohort de 50 a 54 anys, Catalunya té en aquest tram dues cohorts lleugerament per sota del valor 100: dels 25 als 34 anys. La taxa de masculinitat un cop passats el 54 anys va disminuint als dos territoris, sempre amb valors inferiors a Catalunya i amb un buit entremig que tendeix a créixer amb petites oscil·lacions. El darrer tram exposat de més de 85 anys és el que presenta els valors més baixos: un 58,21% per a les Terres de l'Ebre i un 48,41% per a Catalunya.

Taula 6.7. Taxes de masculinitat de la població per edat. Comarques de les Terres de l'Ebre, 2018						
	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
De 0 a 4 anys	97.87	102.14	123.82	102.56	102.51	106.08
De 5 a 9 anys	112.13	105.04	113.48	101.22	108.86	106.31
De 10 a 14 anys	112.13	109.38	97.59	122.22	109.99	105.84
De 15 a 19 anys	110.84	108.66	101.82	95.73	108.03	107.06
De 20 a 24 anys	106.68	98.06	102.28	109.44	103.07	104.55
De 25 a 29 anys	108.97	102.29	109.14	126.42	107.42	99.86
De 30 a 34 anys	104.23	103.23	119.08	128.93	106.88	98.55
De 35 a 39 anys	112.45	112.76	119.54	119.08	113.70	102.95
De 40 a 44 anys	113.84	109.11	117.38	106.85	111.94	105.52
De 45 a 49 anys	114.41	108.82	117.72	110.43	112.29	104.43
De 50 a 54 anys	106.71	104.03	101.12	106.68	104.98	100.70
De 55 a 59 anys	97.92	100.09	99.88	111.73	99.89	95.27
De 60 a 64 anys	95.98	99.54	110.18	102.96	99.70	92.31
De 65 a 69 anys	93.82	99.83	94.53	102.07	96.63	88.52
de 70 a 74 anys	94.46	96.28	91.98	91.21	94.50	84.57
De 75 a 79 anys	89.50	86.33	92.20	97.21	89.21	79.42
De 80 a 84 anys	73.70	76.84	79.55	78.43	76.03	67.59
De 85 anys i més	54.90	60.38	58.76	69.07	58.21	48.49
Total	101.17	100.39	102.62	103.24	101.18	96.40
<i>Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat. Padró continu.</i>						
Institut d'Estadística de Catalunya						

La taula 6.7 recull també l'anàlisi comarcal que constata una relació de masculinitat superior a 100 a totes les comarques i amb un valor oscil·lant entre el 100,39% al Montsià i el 103,24 a la Terra Alta. A totes les comarques la taxa de masculinitat ha disminuït el 2018, si bé es manté per sobre de 100 en tots els casos. L'evolució de totes les comarques es conserva i semblant a la general, una evolució creixent des de la cohort inicial amb valors superiors a 100, valors més elevats als trams intermedis i el menor per a la cohort de més de 85 anys en tots els casos. Com a dades destacables podem destacar:

1. La taxa de masculinitat menor al 100% del Baix Ebre en el primer tram de 0 a 4 anys clarament diferent del de la resta de les comarques.
2. Les elevades taxes de masculinitat que es donen als trams centrals a totes les comarques especialment i assoleixen el màxim a la Terra Alta amb un 128,93% per al tram de 30 a 34 anys.
3. L'estranya evolució dels 45 als 64 anys de la taxa de masculinitat a la Ribera d'Ebre.
4. L'elevada taxa de masculinitat de la Terra Alta, en termes relatius, per al tram de més de 85 anys.

L'any passat per primer cop vam elaborar un estudi de les variacions poblacionals que es produïen per cada cohort de la població. Ho vam fer estàticament comparant dues cohorts successives de la població a la mateixa piràmide. Òbviament amb aquesta perspectiva no consideràvem els canvis que es podien donar a l'evolució. Per això, aquest any fem l'anàlisi des d'una perspectiva més dinàmica. Així, comparem les dues piràmides de població del 2013 i del 2018, i restem la població al cohort de la piràmide del 2018 la del cohort anterior del 2013 que de forma natural hauria sumat els 5 anys. La diferència recull les defuncions i el saldo net migratori.

La pèrdua total de la població entre el 2013 i el 2018 ha estat de 10.418. La primera cohort té un valor negatiu, ja que suposa noves incorporacions perquè els de menys de 5 anys no havien nascut el 2013. També resulta lògic que els valors més grans de la disminució es produeixin en els trams d'edats avançades, on encara hi ha població de 85 a 89 i de 90 a 94. El que resulta sorprenent és que la resta de la pèrdua poblacional no es reparteix de forma uniforme ni avança segons l'edat. S'observa un increment dels que el 2018 tenen entre 25 i 29 anys amb 671 sortides fins a arribar a un màxim relatiu a la cohort de 35 a 39 amb 1.432, que es manté per sobre de 1,000 fins als 40-45 anys. Per tant, es torna a contrastar des d'aquesta perspectiva que hi ha una clara fuga de persones en el moment de la incorporació laboral i la consolidació professional. Aquesta disminució no es dona en l'etapa formativa; per exemple, només hi ha una baixada de 29 entre 20 i 24 anys en el mateix període. Si sumem les disminucions entre 25 i 49 anys, serien 5.637 persones més del 50% de la reducció de la població ebrenca en el lustre considerat.

Taula 6.8: Modificació població per trams el darrer quinqueni

	Homes	Dones	Total
De 0 a 4 anys	-3832	-3738	-7570
De 5 a 9 anys	165	26	191
De 10 a 14 anys	246	198	444
De 15 a 19 anys	96	137	233
De 20 a 24 anys	0	29	29
De 25 a 29 anys	355	316	671
De 30 a 34 anys	594	586	1180
De 35 a 39 anys	927	505	1432
De 40 a 44 anys	853	457	1310
De 45 a 49 anys	739	305	1044
De 50 a 54 anys	555	223	778
De 55 a 59 anys	444	201	645
De 60 a 64 anys	332	193	525
De 65 a 69 anys	379	238	617
de 70 a 74 anys	526	323	849
De 75 a 79 anys	573	378	951
De 80 a 84 anys	841	582	1423
De 85 a 89 anys	1065	1037	2102
De 90 a 94 anys	900	1197	2097
De 95 a 99 anys	443	705	1148
De 100 anys i més	85	234	319

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

La taula 6.9 recull els principals indicadors d'estructura de la població de les Terres de l'Ebre i de les seves comarques, així com la seva comparativa amb el conjunt de Catalunya. S'incorporen les dades del 2018 i, per tant, podem fer tres tipus d'anàlisi per als indicadors: el canvi que han experimentat en el darrer any, que és en alguns cas evident, la tendència dels 4 darrers anys que es recullen a la taula i la comparació amb el valor de l'any 2000. Abordarem l'estudi des d'una perspectiva comarcal i amb comparació amb els valors de Catalunya.

Taula 6.9. Indicadors d'estructura de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2000-18										
	Índex d'envelliment	Índex sobreenvelliment	Índex de dependència juvenil	Índex de dependència senil	Índex de dependència global	Índex de recanvi de la població en edats actives	Edat mitjana de la població	Densitat de la població	Pes relatiu sobre conjunt de Cat	
Baix Ebre										
2018	147,5	18,0	23,8	35,1	58,9	121,7	44,23	77,0		1,02
2017	146,9	17,8	23,7	34,8	58,6	118,3	44,10	77,4		1,04
2016	145,2	17,0	23,5	34,2	57,7	118,3	43,85	78,2		1,05
2015	142,9	16,5	23,6	33,6	57,2	117,7	43,60	78,5		1,06
2000	160,7	10,6	20,6	33,1	53,7	80,6	42,49	65,0		1,05
Montsià										
2018	141,4	18,7	22,8	32,3	55,1	121,9	44,00	92,3		0,90
2017	138,6	18,4	22,9	31,8	54,7	121,6	43,74	92,5		0,91
2016	136,4	17,9	23,1	31,5	54,5	122,0	43,47	92,4		0,91
2015	133,6	17,5	23,1	30,9	54,0	119,4	43,15	92,8		0,92
2000	153,9	10,9	20,7	31,9	52,7	78,7	41,99	75,3		0,90
Ribera d'Ebre										
2018	192,8	20,6	20,0	38,6	58,6	155,4	46,49	26,3		0,29
2017	191,7	20,9	19,8	37,9	57,7	144,0	46,32	26,5		0,29
2016	187,3	20,4	20,0	37,4	57,3	143,9	46,03	26,7		0,30
2015	190,6	19,6	19,7	37,6	57,3	137,6	45,98	27,1		0,30
2000	190,2	12,5	20,4	38,7	59,1	76,6	43,96	26,4		0,35
Terra Alta										
2018	241,0	22,1	20,7	49,9	70,7	166,7	48,60	15,3		0,15
2017	237,7	22,5	20,9	49,7	70,6	159,3	48,45	15,5		0,15
2016	242,0	22,5	20,5	49,7	70,2	168,6	48,48	15,6		0,16
2015	246,9	21,5	19,7	48,7	68,5	172,6	48,38	15,8		0,16
2000	259,5	10,8	18,4	47,8	66,3	100,5	46,74	16,4		0,20
Terres de l'Ebre										
2018	155,0	19,0	22,8	35,3	58,1	128,1	44,70	53,8		2,36
2017	153,4	18,8	22,8	34,9	57,7	125,0	44,51	54,1		2,39
2016	151,5	18,3	22,7	34,4	57,2	125,6	44,27	54,4		2,42
2015	149,8	17,7	22,7	34,0	56,7	125,6	44,27	54,4		2,42
2000	168,8	11,0	20,5	34,5	55,0	80,7	42,86	46,7		2,50
Catalunya										
2018	119,3	16,7	24,0	28,7	52,7	114,3	42,58	235,0		100,00
2017	117,5	16,4	24,2	28,4	52,6	115,3	42,45	233,5		100,00
2016	116,0	16,1	24,3	28,1	52,4	116,2	42,29	232,0		100,00
2015	114,6	15,7	24,3	27,8	52,1	117,3	42,10	231,2		100,00
2000	124,9	10,2	20,1	25,1	45,3	79,2	40,47	192,3		100,00

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

Definicions dels indicadors

Índex d'envelliment

Quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més, i el nombre de joves menors de 15 anys (expressat en tant per cent).

Índex de sobre envelliment

Quocient de les persones de més de 85 anys respecte a les de més de 65 anys (expressat en tant per cent).

Índex de dependència juvenil

Quocient entre el nombre de joves menors de 15 anys i el nombre de persones entre 15 a 64 anys (expressat en tant per cent).

Índex de dependència senil

Quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més, i el nombre de persones de 15 a 64 anys (expressat en tant per cent).

Índex de dependència global

Relació entre la població de més de 64 anys i de menys de 15 anys respecte al grup comprès entre aquestes dues edats (expressat en tant per cent).

Índex de recanvi de la població en edats actives

Quocient entre el nombre de persones entre 60 i 64 anys i el nombre de persones entre 15 i 19 anys (expressant en tant per cent).

Edat mitjana de la població

Mesura central d'edat quocient entre la suma de les edats de tota la població dividida per la població.

Densitat de la població

Nombre d'habitants per unitat de territori.

El valor de l'índex d'envelliment a les Terres de l'Ebre el 2018 és de 155, clarament superior al del 2017, de 153,4, i amb un fort creixement des de l'any 2015 (149,8). Catalunya també té una forta creixuda anual i assoleix el valor de 119,3 quasi dos punt més que el 117,5 del 2017, si bé, com es pot veure, el seu valor és molt menor. Aquesta evolució dels darrers anys contrasta amb l'esdevinguda en la fase de creixement de la població de principis de segle; fruit d'això, els índexs del 2000 són encara força més elevats que els actuals, si bé el marge es va reduint, ja que el 2018 ha crescut a tots els territoris. Hi ha dues comarques amb un comportament extrem. La Ribera d'Ebre ja té un valor superior al de l'any 2000 i amb el 192,8 ocupa el sisè lloc amb valor més alt. La Terra Alta, la comarca de Catalunya amb l'índex d'envelliment més elevat (241), trenca la tendència decreixent dels darrers anys.

L'índex de sobreenvelliment ha crescut en tots els territoris des de l'any 2015 i l'any 2018 ho ha fet a tots menys a la Terra Alta (que ha disminuït de 22,5 a 22,1). Es tracta sens dubte d'una bona dada per a la Terra Alta amb contrast amb l'evolució de l'indicador anterior, malgrat que l'evolució té el valor més elevat i se situa com a quarta comarca de Catalunya. Com en tots els indicadors que inclouen més edat de la població per tenir un valor més gran, les Terres de l'Ebre tenen un valor superior al de Catalunya el 2018: 19 i 16,7 respectivament.

L'índex de dependència juvenil presenta un comportament força estable el 2018 amb petites oscil·lacions positives en algunes comarques ebrenques (Baix Ebre i Ribera d'Ebre) i negatives en altres (Montsià i Terra Alta). El conjunt de les Terres de l'Ebre és manté en 22,8 i per a Catalunya disminueix dues dècimes fins al 22. El valor més elevat és el del Baix Ebre, molt proper al conjunt de Catalunya, i el més baix, en aquest cas, el de la Ribera d'Ebre, amb un valor de 20, que ocupa el quart lloc de les comarques catalanes.

L'índex de dependència senil donada la seva definició des del punt de vista agregat pot servir per veure l'evolució de les poblacions que cobren pensions i les que poden cotitzar (si el mercat de treball és manté estable) i, per tant, té actualitat, donada la situació de la caixa de les pensions. Al conjunt de territoris analitzats, aquest indicador torna a créixer, és a dir, empitjora la situació comentada, es manté la tendència des del 2015, fet que fa que les diferències ja siguin apreciables. Aquí els valors, malgrat l'arribada de gent jove que pot tenir fills, ja són pitjors que a principis de segle. A les Terres de l'Ebre el valor del 2018 és 35,3 (4 dècimes més que el 2017) i a Catalunya 28,7 (3 dècimes més que el 2017). El valor extrem el trobem a la comarca de la Terra Alta amb 49,9 (un jubilat per cada dues persones en edat de treballar), la comarca amb el valor més elevat i més de 7 punts superior a la següent.

L'índex de dependència global mesura la càrrega que per la població en edat de treballar representa la població en edats dependents. Per a les Terres de l'Ebre globalment, aquest indicador, per a l'any 2018, és de 58,1, i continua creixent des del 57,7% del 2017, igual que els dos darrers anys, i s'incrementa una mica la distància amb Catalunya, que només creix una dècima per arribar als 52,6. Aquest indicador és superior durant el 2018 que durant el 2000 i és a Catalunya on més ha crescut. Des del punt de vista comarcal, la Terra Alta torna a registrar el valor més elevat de les quatre comarques amb un 70,7, amb un petit creixement, i és un altre cop la comarca de Catalunya amb el valor més elevat amb molta diferència. El valor de la segona comarca ebrenca és, en aquest cas, per al Baix Ebre, que ocupa el setè lloc a les comarques catalanes, seguida de la Ribera d'Ebre a la següent posició.

L'índex de recanvi de la població en edats actives ens indica la capacitat de reemplaçament de la cohort que és més a prop de jubilar-se; ja que és un indicador que només afecta dues cohorts i pot tenir modificacions més importants que altres indicadors de l'estructura que afecten grans col·lectius. L'evolució del 2018 té una nova disminució a Catalunya del 15,3 al 14,3 i, per contra, un gran increment a les Terres de l'Ebre del 125 al 128,1. Valors superiors a 100 (que suposaria el mateix pes per als dues cohorts) i molt superiors als de l'any 2000, quan els valors eren clarament inferiors a 100. La Terra Alta té el valor més elevat amb 166,7 i amb un creixement molt gran que contrasta amb la gran disminució de l'any passat; també creix molt el valor de la Ribera d'Ebre fins a arribar als 155. Les altres dues comarques tenen un valor quasi igual i molt més baix. El Baix Ebre s'ha apropiat al Montsià i té un augment més elevat.

L'edat mitjana de la població torna a pujar el 2018 a tots els territoris: a les Terres de l'Ebre passa dels 44,51 als 44,70 anys, un valor ja força superior als 42,86 anys del 2000. Els valors de Catalunya són més baixos, amb 42,58 i 40,47 respectivament per al 2018 i el 2000. El valor comarcal més elevat torna a ser per a la Terra Alta, de 48,60, amb creixement respecte al 48,45 del 2017, que havia suposat una petita disminució.

Les reduccions de població a les Terres de l'Ebre en els darrers anys, comentades a l'apartat 2, no fan més que agreujar els baixos valors de la densitat de la població. La diferència respecte a Catalunya (en ser la superfície constant) no fa sinó incrementar-se. Ara els valors de la densitat són de 235 hab./km² per a Catalunya. La comarca més densament poblada de les Terres de l'Ebre és la del Montsià, que el 2018 assoleix els 92,3 hab./km², menys de la meitat del conjunt de Catalunya, seguida del Baix Ebre (77 hab./km²), la Ribera d'Ebre, amb 26,3 hab./km²; i la comarca menys densament poblada és la de la Terra Alta, amb 15,3 hab./km² (això, perquè ens fem una idea, suposa 15,3 habitants a cada 20 camps de futbol).

La translació de la diferent evolució de la població de les Terres de l'Ebre, les seves comarques i el conjunt de Catalunya es reflecteix en el pes de la població de cada territori. La disminució de la població ebrenca i l'increment de la població catalana torna a suposar una disminució dels petits pesos poblacionals.

L'indicador ens dona els habitants per cada 100; així la població ebrenc representa ja només 2,36 habitants per cada 100 de Catalunya. Els pesos de la Ribera i de la Terra Alta es mantenen per l'ajust decimal en 2,9 de cada 1.000 i 1,5 de cada 1.000 respectivament. El pes demogràfic és un element cabdal en la força electoral que en molts casos determina polítiques públiques. La baixa densitat fa que el territori tingui un pes percentual molt superior al poblacional i la diferència per l'evolució d'aquest darrer sigui cada cop més acusada a les Terres de l'Ebre.

6.5. Creixement natural i migracions

Els fluxos migratoris que hi ha hagut al llarg del segle XXI han determinat la població i també la seva composició. Aquest fluxos van ser molt importants en l'arribada i en menor quantia absoluta, però també molt importants ho han estat en el retorn. En aquest apartat analitzem els valors dels fluxos i també la composició i els valors de la població segons els seu origen. També fem, si és el cas, alguna previsió de quina serà l'evolució de la població segons els fluxos que han esdevingut la darrera anualitat. Les dades, com ja és habitual per als moviments migratoris, només estan disponibles fins al 2017, cosa que determina un període menys d'anàlisi.

La taula 6.10 recull els components de les taxes de creixement total de la població en el període 2000-2017 i distingeix el creixement natural i el creixement migratori. Els valors de les taxes brutes de creixement migratori han estat molt elevades tots els anys en comparació amb les taxes de creixement natural excepte en els anys de canvi de tendència; així el signe de la taxa de creixement total té a les Terres de l'Ebre tots els anys el signe de la taxa bruta migratòria, i a Catalunya només el 2011 el creixement natural va ser superior a una inapreciable disminució migratòria. La taxa de creixement natural a les Terres de l'Ebre continua el 2017 amb un valor negatiu i amb el valor absolut més gran de tota la sèrie -3,38%. Molt preocupant és que persisteixin en el temps les taxes negatives de creixement natural de la població i encara ho és més l'agudització dels darrers anys. La taxa bruta migratòria també presenta de nou un valor negatiu per al 2017, però en aquest cas el seu valor absolut va disminuir: aquesta anualitat és de -1,48%, clarament millor que el -3,09% del 2016. El resultat final és

una lleugera disminució de la taxa negativa de creixement de la població del -5,29‰ del 2016 al -5‰ del 2017, però amb una evolució dispar de les dues components, empitjorament del creixement natural i millora del creixement migratori.

Taula 6.10. Evolució de les taxes de creixement de la població a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, 2000-2017
(creixement per mil habitants)

	Terres de l'Ebre			Catalunya		
	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement
	TOTAL	NATURAL	MIGRATORI	TOTAL	NATURAL	MIGRATORI
2017	-5	-3.38	-1.48	6.32	0.08	6.29
2016	-5.29	-2.2	-3.09	6.42	0.76	5.66
2015	-6.3	-2.56	-3.73	3.17	0.75	2.42
2014	-13.44	-1.65	-11.79	-1.23	1.38	-2.61
2013	-14.61	-1.53	-13	-6.05	1.43	-7.48
2012	-11.6	-1.78	-9.82	-4.86	1.91	-6.77
2011	-4.14	-0.48	-3.66	1.8	2.83	-1.03
2010	0.66	0.15	0.51	5.32	3.33	1.99
2009	-1.78	0.3	-2.08	6.11	3.39	2.72
2008	10.55	0.66	9.9	16.08	4.01	12.06
2007	40.02	0.06	39.96	20.99	3.37	17.61
2006	31.16	-0.07	31.22	21.47	3.51	17.96
2005	26.61	-1.65	28.27	21.42	2.66	18.76
2004	31.68	-2.09	33.77	22.66	2.91	19.75
2003	15.62	-2.42	18.03	20.31	1.95	18.36
2002	17.59	-2.26	19.85	24.79	1.7	23.08
2001	18.65	-2.38	21.03	22.9	1.41	21.49
2000	12.36	-2.61	14.97	12.67	1.31	11.36

Taxa bruta de creixement total

Quocient entre la variació en els efectius d'una població, expressada com a diferència entre la xifra d'habitants inicial i final d'un període, i la població a la meitat del període. S'expressa en tant per mil.

Taxa bruta de creixement natural

Quocient entre el saldo natural, expressat com a diferència entre el nombre de naixements i el nombre de defuncions registrats, en un any determinat i la població a la meitat del període. S'expressa en tant per mil.

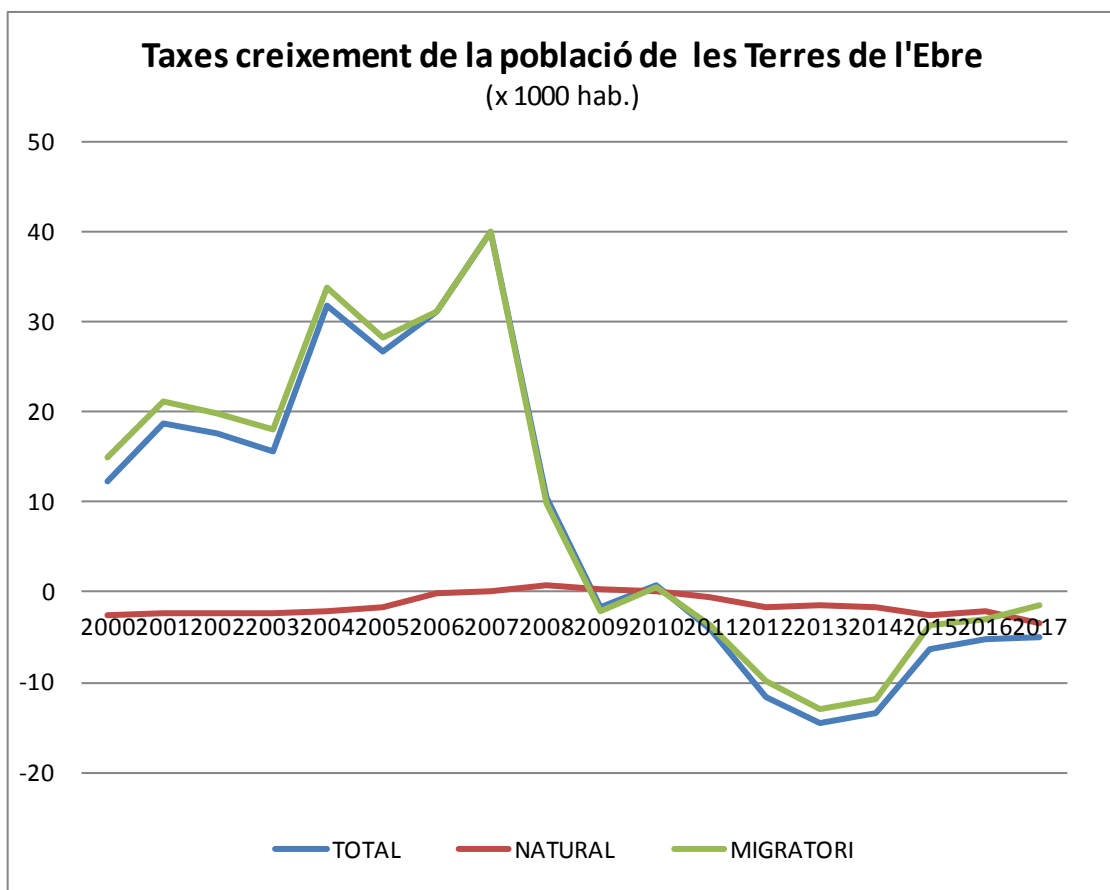
Taxa bruta de creixement migratori

Quocient entre el saldo migratori en un any determinat i la població a la meitat del període. Per al període 1986-2001 el saldo migratori s'estima a partir de l'equació compensadora (creixement total = creixement natural + creixement migratori). Per a l'any 2002 i posteriors el saldo migratori es calcula sumant els saldos migratoris intern i extern. S'expressa en tant per mil.

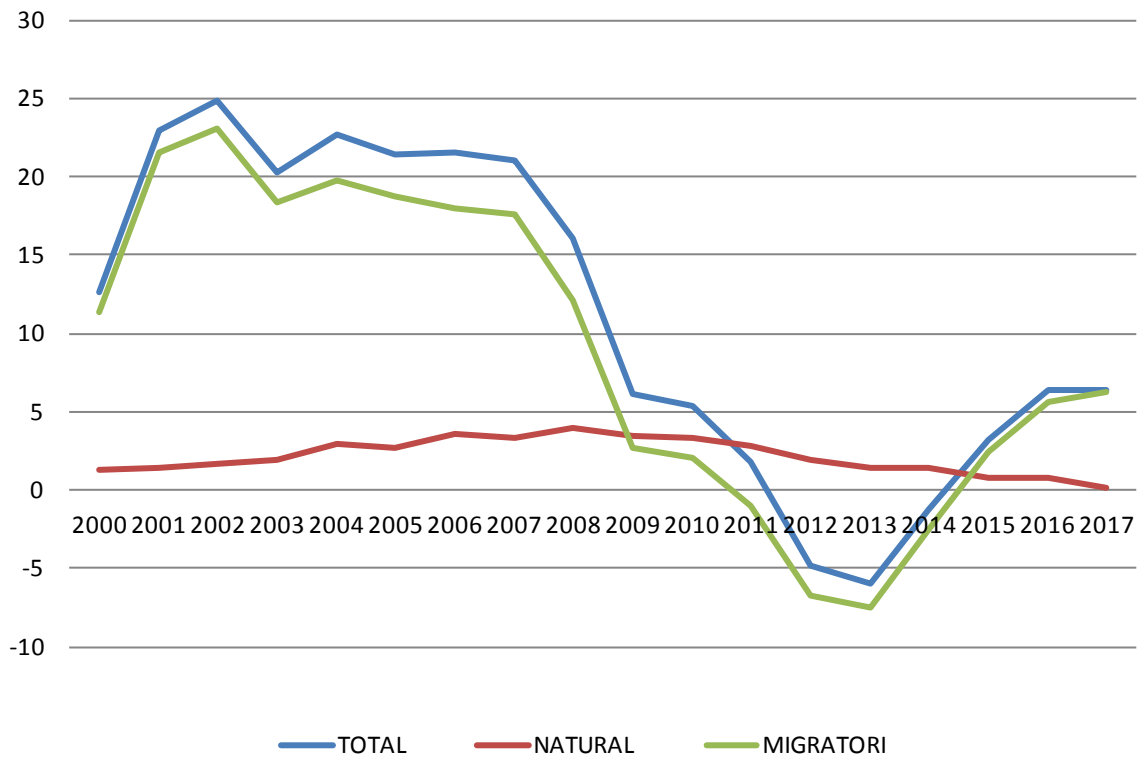
Si comparem qualitativament l'evolució el 2017 de les taxes a les Terres de l'Ebre i Catalunya, es repeteix per tercer any consecutiu, igual que el 2015 i el 2016, que totes les taxes són negatives a les Terres de l'Ebre i totes les taxes són positives a Catalunya. Ja hem comentat el comportament desigual malgrat el signe de les dues components (la natural i la migratòria) a les Terres de l'Ebre.

A Catalunya la component natural el 2017 també té un clar empitjorament i sí que conserva el signe però ja quasi és 0 (0,08‰). Per contra, torna a créixer el saldo brut migratori fins al 6,29%. A Catalunya hi ha una petita disminució de la taxa de creixement global, que passa del 6,42‰ del 2016 al 6,32‰ del 2017. Així, també és una mica preocupant l'evolució demogràfica del país, que torna a basar el creixement plenament en la rebuda de flux migratori. La taxa de creixement total a Catalunya és 6,32‰ i a les Terres de l'Ebre -5 la variació relativa és 11,32‰, relativament inferior a l'11,71‰ del 2016, encara superior al del 2015 que no arribava al 10‰.

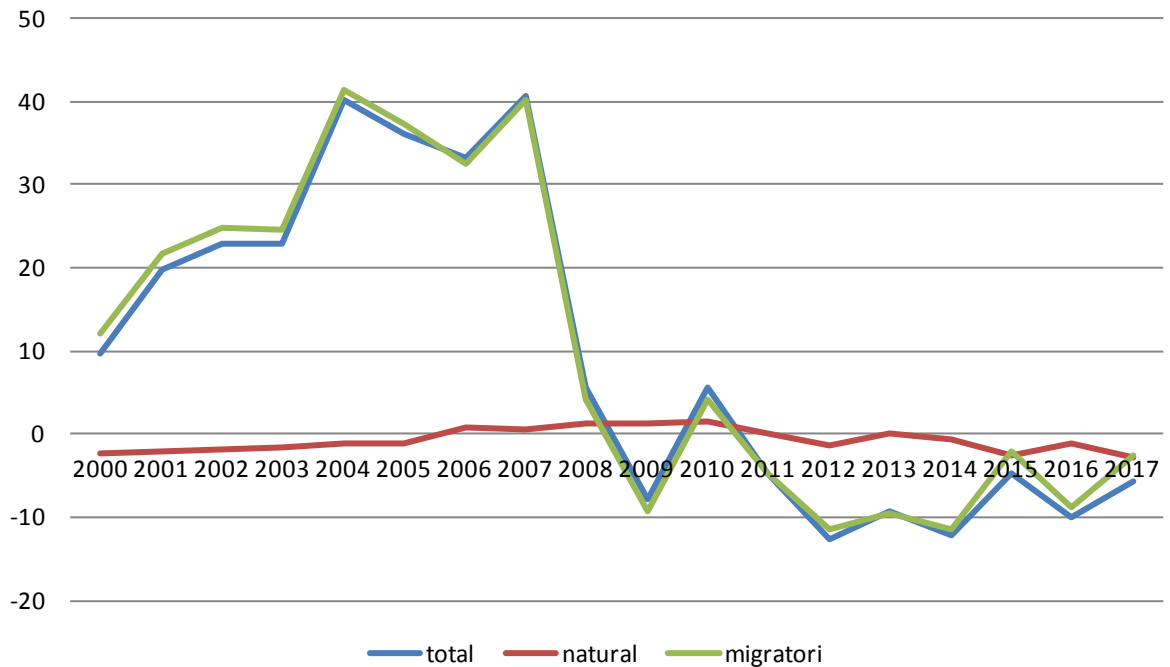
Gràfic 6.7. Evolució de les taxes brutes de creixement de la població

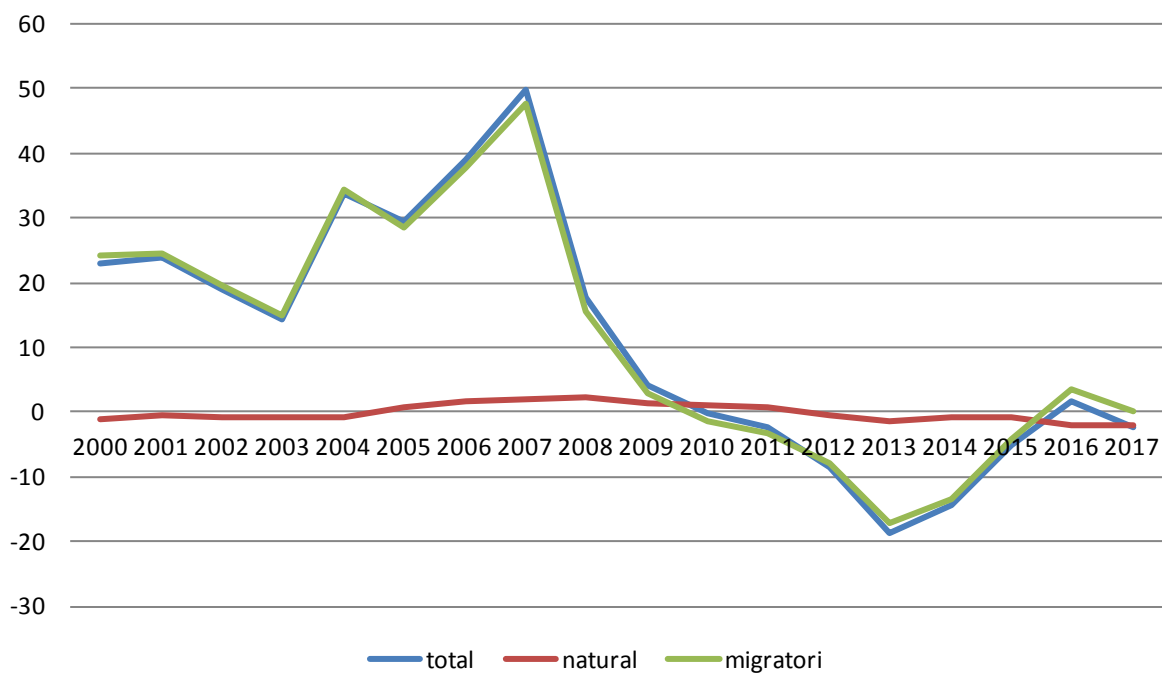
Taxes creixement de la població de Catalunya (x 1000 hab.)

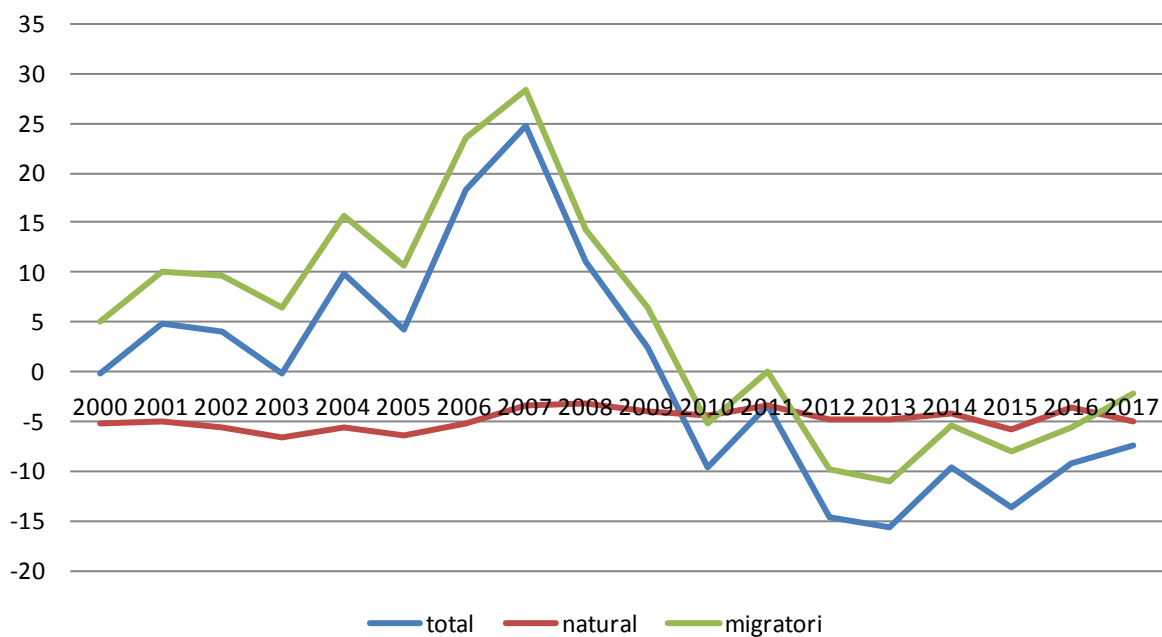
Taxes creixement de la població del Baix Ebre (x 1000 hab.)

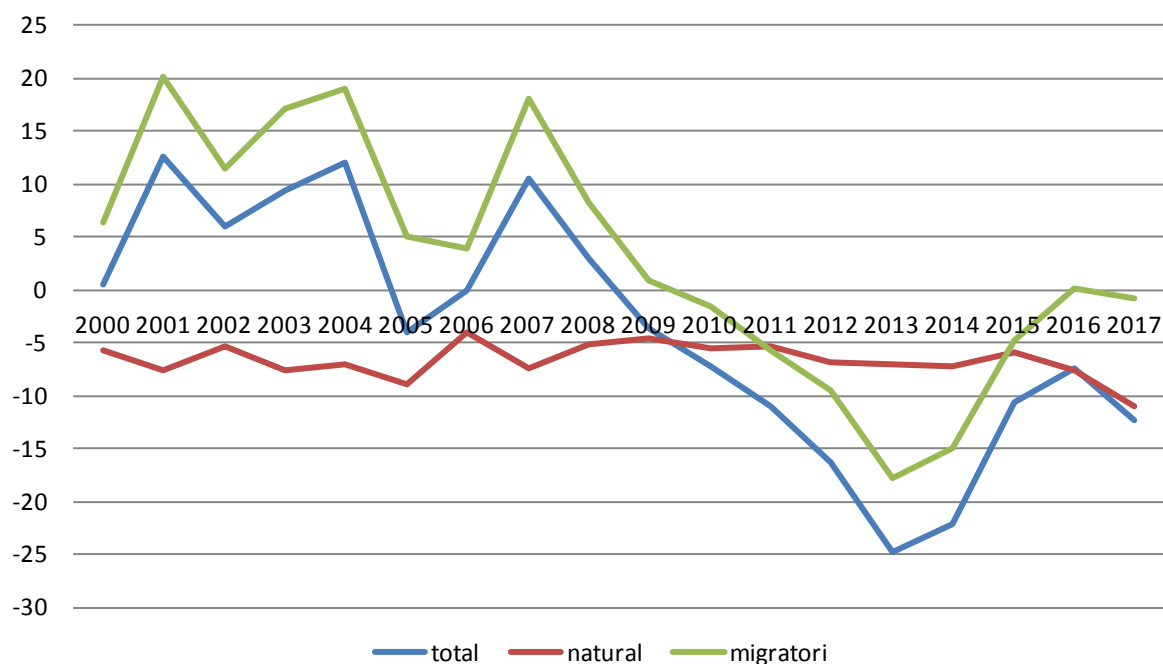
Taxes creixement de la població del Montsià (x 1000 hab.)

Taxes creixement de la població de la Ribera d'Ebre (x 1000 hab.)

Taxes creixement de la població de la Terra Alta (x 1000 hab.)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

Aquestes evolucions de les taxes fan preveure un futur creixement poblacional a Catalunya basat en la consolidació del flux migratori positiu i una taxa natural petita que pot esdevenir fins i tot negativa. A les Terres de l'Ebre la component natural manté el seu signe negatiu de manera quasi estructural, i només la millora del flux migratori, si arribés a ser positiu, podria compensar amb escreix aquesta pèrdua i donar un valor positiu al creixement de la població ebrenca.¹⁴

¹⁴ Les dades de les taxes de creixement total no coincideixen amb les del primer apartat per la diferent metodologia i poblacions assignades per al càlcul a cada indicador.

Al gràfic 6.7 es mostren els comportaments de les taxes de creixement per a cada territori. Es pot observar per a tots, en més o menys mesura, la gran relació entre el creixement migratori i el total, especialment en els anys de gran flux migratori. En els darrers anys amb les disminucions del fluxos migratoris els valors absoluts de les taxes totals són molt inferiors i es poden veure les aportacions relatives. Ja hem fet l'anàlisi per a Catalunya i les Terres de l'Ebre. A continuació analitzem l'evolució força diferenciada de la darrera anualitat a les quatre comarques :

- El Montsià torna a presentar un canvi molt important de la taxa migratòria, que aquest any és pràcticament nul·la, el 2016 de 3,65‰ i el 2015 de -4,11‰. Si continua la tendència decreixent, la taxa de creixement natural tornarà a marcar el mínim de la sèrie amb un -2,25‰. La suma de les dues taxes torna a donar un valor negatiu de -2,16‰ i trenca el valor positiu excepcional que havia tingut el Montsià per al 2016.
- La comarca de la Terra Alta torna a ser el 2017 la comarca amb la taxa de creixement global més negativa amb un valor molt dolent del -12,3‰, empitjorant el -7,52‰ del 2016. No podem sinó tornar a mostrar la preocupació pel despoblament d'aquesta comarca. De les dues components és la del creixement natural la que té el pes més gran en l'evolució amb un -11,08‰ també més dolent que el -7,69‰ del 2016. Semblava que aquesta dada es podia compensar almenys parcialment amb fluxos migratoris positius i el 2016 la taxa migratòria va tenir un esperançador valor positiu de 0,17‰. Aquest saldo positiu no es consolida el 2017 amb un valor negatiu de -0,87‰.
- La comarca de la Ribera d'Ebre millora el valor de la taxa global seguint aquesta tendència del -9,14‰ el 2016 al -7,48‰ el 2017. Aquesta millora és deguda al comportament de la taxa migratòria, que passa del -5,99‰ al -2,25‰. Molt preocupant resulta el valor del creixement natural que aquest any creix i assoleix el valor del -5‰ el 2017 .
- El Baix Ebre aquest any té un comportament més estable i ja no es comporta tan malament com la Terra Alta ni la Ribera. La seva taxa global aquest any és de -5,63‰, clarament inferior al 9,9‰ de l'any anterior. Novament les dues taxes es comporten de forma dispar, millora clarament la migratòria del -8,75‰ a un molt més bo encara que negatiu -2,68‰ i

per contra empitjora la natural (molt més estructural) del -1,15% al -2,86%.

El 2017 s'observa generalment un nou empitjorament de la taxa de creixement natural cada cop més negativa, amb alguns valors molt preocupants en algunes comarques. La millora del saldo migratori compensa aquest comportament però encara no és capaç de donar taxes positives ni en el valor ni en el creixement total de la població.

Taula 6.11. Població segons el lloc de naixement a les Terres de l'Ebre, 2000-2018

	Catalunya			Resta Estat	Estranger	TOTAL
	Mateixa comarca	Altra comarca	Total Catalunya			
2018	102,253	30,372	132,625	16,130	29,643	178,398
2017	102,803	30,444	133,247	16,344	29,917	179,508
2016	103,272	30,530	133,802	16,676	30,377	180,855
2015	103,726	30,556	134,282	16,967	31,618	182,867
2014	104071	30671	134742	17148	33404	185294
2013	104355	30629	134984	17388	36506	188878
2012	104716	30597	135313	17626	38887	191826
2011	104855	30756	135611	17842	38178	191631
2010	104766	30828	135594	18098	37876	191568
2009	104230	30553	134783	18235	37842	190860
2008	104086	30146	134232	18396	36463	189091
2007	104052	29714	133766	18378	30318	182462
2006	104073	28949	133022	18320	26120	177462
2005	104165	28574	132739	18262	23791	174792
2004	104104	28168	132272	18217	18304	168793
2003	104557	27906	132463	18213	15211	165887
2002	105151	27708	132859	18356	10656	161871
2001	105505	27622	133127	18487	7183	158797
2000	105731	27503	133234	18596	4454	156284

Font: Idescat. Padró continu.
Institut d'Estadística de Catalunya

La taula 6.11 ens presenta l'evolució de la població de les Terres de l'Ebre tenint en compte el lloc de naixement dels residents. El 2018 torna a haver-hi una disminució de la població quantificada en 1.110 residents i tots els col·lectius agregats tenen una contribució en aquesta pèrdua. A continuació analitzem l'evolució dels grups de població per al darrer any i per al conjunt del segle. Per a cada grup tenim que:

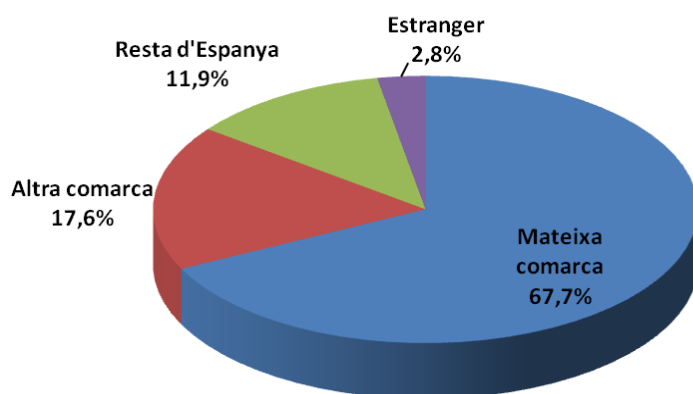
- La població dels nascuts a Catalunya ja ha canviat el signe el 2018 i ara ja són 609 catalans menys a les Terres de l'Ebre que l'any 2000. Suposa

una nova reducció de 622 el 2018 superior fins i tot a dels 2017, que va ser de 555. La reducció es reparteix entre els nascuts a la mateixa comarca (550) i els nascuts a altres comarques (72). Encara s'observa que el percentatge de residents nascuts a la mateixa comarca és elevat, del 57,3%. El comportament dels dos subgrups ha estat diferent al llarg del segle amb disminució de la població de la mateixa comarca i increment de la població d'altres comarques catalanes.

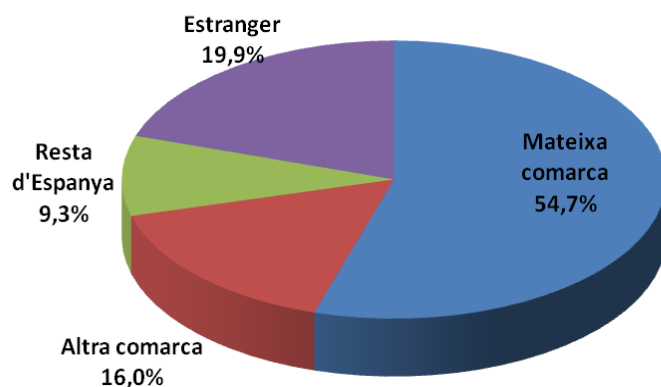
- Un nou descens per als nascuts a la resta de l'Estat de 214 el 2018 (menor que el de l'any anterior) fa ascendir la disminució del col·lectiu al llarg del segle a 2.466. Aquest grup és el que comptabilitza la disminució més gran en termes absoluts i encara més en termes relatius, amb una tendència decreixent des del màxim de l'any 2000. S'observa que el 2018 la seva disminució absoluta és més petita que la del primer grup analitzat.
- Els comportament dels estrangers el manté el 2018 com l'únic grup agregat que incrementa la seva població al llarg del segle. I ho fa de manera molt gran, passant dels 4.454 de l'any 2000 als 29.643 de l'any 2018. Un increment enorme en termes percentuals però lluny del màxim assolit per a la població estrangera el 2012 en 38.887. El 2018 torna a disminuir en 227, cada cop més moderada si ho comparem amb les disminucions de 460 del 2017 i 1241 del 2016.

L'anàlisi de l'evolució dels tres gràfics del 6,8, seguint la comparativa realitzada anys anteriors per analitzar el pes real del fenomen migratori es pot recollir en l'anuari anterior. La nova moderació en les pèrdues fa que les taxes del 2017 i 2018 siguin molt semblants: només l'arrodoniment dels decimals fa que la població estrangera i la de la resta d'Espanya perdin una dècima; per tant, tots, menys o més, mantenen el pes de l'any anterior. És vàlida, doncs, l'argumentació de l'evolució des de l'inici de segle i des del màxim del pes estranger realitzada en altres edicions.

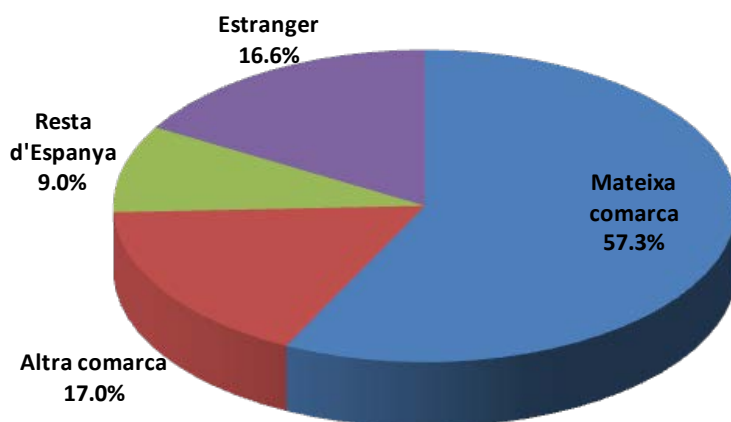
Gràfic 6.8a. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre, segons el lloc de naixement, 2000

Gràfic 6.8b. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre, segons el lloc de naixement, 2011

Gràfic 6.8c. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre, segons el lloc de naixement, 2018

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

A la taula 6.12a mostrem la distribució de la població ebrenca segons el continent i analitzem l'evolució de la darrera anualitat i el seu canvi al llarg del segle. L'any 2018 la disminució absoluta total de la població és menor que l'any anterior i es nota un comportament molt diferent entre els col·lectius, ja que només perden població els europeus i guanyen els de la resta de continents. Aquest any són els espanyols els que presenten la pèrdua més gran en termes absoluts de 934 habitants, un 0,6% de la població; el segon col·lectiu en pèrdua és la resta de països de la UE, amb 489 i un percentatge molt més alt del 3,7%; la pèrdua dels de la resta d'Europa és molt petita, només de 18 residents. Els residents de la resta de continents aquest any guanyen població. Per segon any ho fan els provinents d'Amèrica del Nord i Amèrica Central en 103, un increment del 17,9% afegit als 59 de l'any anterior que consolida el seu creixement, si bé en són encara un petit nombre. El grup que creix més en termes absoluts és el dels africans, amb 140, i torna a pujar després del decrement puntual de l'any anterior. També n'augmenten el nombre els d'Amèrica del Sud (67 residents) i els d'Àsia i Oceania (18 residents). Per tant, encara que en quantitats petites sí que sembla haver-hi una reorientació dels fluxos migratoris positius i negatius.

El nou i important augment de nascuts a Amèrica del Nord i Amèrica Central fa que tornin a assolir el màxim de la sèrie en 678. El dispar comportament del darrer any per la resta de col·lectius modifica les seves pèrdues absolutes respecte al màxim assolit i encara és lluny de recuperar-lo. La taula 6,12b indica la pèrdua en termes absoluts i relatius des del màxim. El valor percentual de la disminució més elevat és el d'Amèrica del Sud, amb un 52,3%, amb una petita reducció del valor aquest any. El següent és el de la resta de la UE, que per la seva evolució augmenta la seva pèrdua fins al 39,1%. Valors molt més petits de disminució entre el 10% i el 20% per a la resta de grups estrangers i tots amb una lleugera millora l'any 2018. Els espanyols, amb la disminució del 2018, ja acumulen un 2% de disminució des del 2010.

Taula 6.12. Població segons nacionalitat a les Terres de l'Ebre (recomptes), 2000-2018

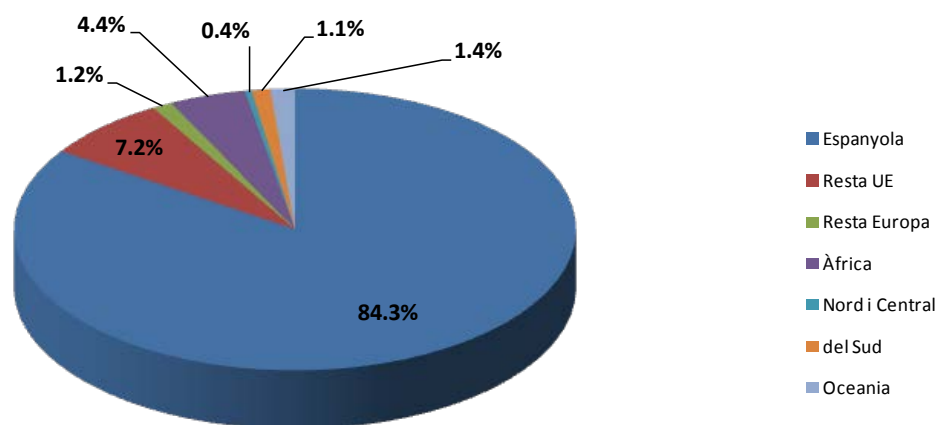
Taula 6.12a. Població segons nacionalitat a les Terres de l'Ebre (Recomptes), 2000-2017								
	Nacionalitat							
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	Total
2018	150,454	12,905	2,076	7,851	678	1,945	2,489	178,398
2017	151,388	13,394	2,094	7,711	575	1,878	2,468	179,508
2016	151,933	13,941	2,130	7,890	516	1,932	2,513	180,855
2015	152,380	15,287	2,144	7,850	527	2,100	2,579	182,867
2014	152,627	16,771	2,225	8,192	500	2,382	2,597	185,294
2013	152,337	19,348	2,370	8,650	545	2,870	2,758	188,878
2012	152,830	21,197	2,433	8,863	518	3,140	2,845	191,826
2011	153,329	20,893	2,403	8,493	467	3,523	2,523	191,631
2010	153,523	20,968	2,386	8,102	497	3,977	2,115	191,568
2009	153,122	21,257	2,439	7,417	487	4,099	2,039	190,860
2008	152,968	20,443	2,343	6,698	423	4,120	2,096	189,091
2007	152,720	15,989	1,964	5,774	317	3,690	2,008	182,462
2006	152,084	5,401	9,165	5,278	282	3,449	1,803	177,462
2005	151,989	4,438	8,215	4,909	284	3,639	1,318	174,792
2004	151,698	2,295	6,831	3,832	217	3,112	808	168,793
2003	151,923	1,947	5,309	3,335	226	2,569	578	165,887
2002	152,448	1,449	3,058	2,502	195	1,804	415	161,871
2001	152,879	1,224	1,572	1,795	171	938	218	158,797
2000	153,084	1,081	397	1,156	141	320	105	156,284

Font: Idescat. Padró continu.
Institut d'Estadística de Catalunya

Taula 6.12b. Disminució absoluta i relativa població segons nacionalitat a les Terres de l'Ebre							
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania
Any màxima poblac	2,010	2,012	2,012	2,012	2,017	2,008	2,012
Diminució	-3069	-8292	-357	-1012	Maxim	-2175	-356
Percentatge	-2.0%	-39.1%	-14.7%	-11.4%		-52.8%	-12.5%

Per il·lustrar els pesos relatius de cada col·lectiu es mostren els percentatges al gràfic 6.10. El 2018 no hi ha cap increment del pes dels nacionals, que es manté en el 84,3%; els de la resta de la UE continuen perden pes i ja només representen el 7,2%: en dos anys han perdut cinc dècimes. Guanyen una dècima de pes els d'Àfrica (4,4%) els d'Amèrica del Sud (1,1%) i els d'Amèrica del Nord (0,4%). Els restants mantenen el pes percentual respecte al 2017.

Gràfic 6.9. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre per nacionalitat, 2016

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

A la taula 6.13 es detallen en termes absoluts els diversos col·lectius de població als municipis i comarques de les Terres de l'Ebre i a la 6.13b els ordena per percentatge de menys a més població estrangera. A continuació detallem algunes de les singularitats que es presenten.

Si fem l'anàlisi comarcal en termes absoluts, la comarca amb més estrangers és el Baix Ebre, amb 12.687, seguida del Montsià amb 10.796, les dues comarques amb més pes i que han tingut més immigració estrangera: la Ribera en té 3.171 i la Terra Alta 1.290. A més a més, s'incrementa el nombre d'estrangers al Baix Ebre en 98. La resta en perden en termes absoluts (la Ribera només 1). Amb l'evolució comentada, el Baix Ebre torna a ser la comarca amb un percentatge de població estrangera més elevat, del 16,29% (una mica superior al del 2017), i ara el Montsià es queda a la segona posició amb un 16,09%. Valors molt més petits presenten les altres dues comarques. La Ribera d'Ebre passa del 14,29% al 14,45%, i la Terra Alta del 11,32% al 11,23% de la població estrangera. Així, amb petites variacions, dues comarques incrementen el percentatge i les altres dues el disminueixen.

La distribució d'estrangers en l'àmbit municipal, especialment en municipis petits com són els ebrencs, es du a terme en molts casos per efectes crida entre persones de la mateixa nacionalitat que han anat a residir a un municipi. No tenim les dades nacionals i només podem esmentar les importants diferències en les valors absoluts segon les zones de procedència.

Si analitzem per zones de procedència en termes absoluts, la dimensió de les grans ciutats representa el seu paper i, a més, són les ciutats amb més atracció. Tortosa té el nombre més elevat de quatre col·lectius. Els africans amb 2.445 persones, els asiàtics i oceànics amb 965 persones, els de la resta d'Europa amb 504 persones i les d'Amèrica del Nord i Central amb 247. Per a la resta d'UE, Sant Carles és la que en té més concentració amb 1.309, i d'Amèrica del Sud, Amposta amb 488.

Molt diferent i variada és l'anàlisi en termes relatius. Els municipis amb més percentatge de població estrangera són en ordre invers el de la taula 6.13b. Dels tres municipis que tenien més d'un quart de la població estrangera només en queda un el 2018: el Perelló, amb un 26,37%, que es manté en un valor semblant al del 2017. Els altres dos, l'Ampolla i Ulldecona, ja no hi arriben, tenen taxes entre el 24% i el 25% gens menyspreables i mantenen el segon i tercer lloc en percentatge de població estrangera. Quatre municipi més superen el 20% de la població estrangera. Ordenats de més a menys són: l'Ametlla de Mar, Benissanet, Alcanar i Gandesa. A l'altra banda hi són els que no tenen ni un 5% d'estrangers, el cas més extrem és de nou Caseres, ara ja només amb un 1,7% de la població estrangera. Segueixen aquest grup, de menys a més: Vilalba dels Arcs, la Fatarella, Paüls i Arnes (les dades figuren a la taula).

A continuació i esmentant les agrupacions dels col·lectius, destaquem els tres municipis amb percentatges més elevats per cada zona de procedència:

- De la resta de la UE resulten els percentatges més alts en ser el col·lectiu amb més estrangers al territori. Són els mateixos de l'any passat: el Perelló un 22,11%, Ginestar un 17,59% i Gandesa un 16,25%. Els dos primers incrementen el percentatge.

El següent col·lectiu és l'africà i aquí els tres municipis són Vinebre, amb un 13,28%, la Torre de l'Espanyol, amb un 12,58%, i Roquetes, amb un 9,12%. També els mateixos i amb una molt petita disminució percentual en les tres casos.

- De la resta d'Europa, Freginals amb un 9,21%, l'Ampolla un 4,76% i Alcanar un 3,51%.
- El d'Amèrica del Sud està més repartit, sense grans percentatges el més elevat és el d'Amposta 2,37%, que supera aquest any la Pobla de Massaluca amb un 2,13 i, en tercer lloc, Sant Carles de la Ràpita, amb un 1,74%.
- Els nascuts a Àsia i Oceania tenen el percentatge més elevat a Corbera d'Ebre amb un 7,92%, seguits de l'Aldea 4,98% i de Bot 4,66%. Un altre cop els dos darrers han incrementat el percentatge.
- Finalment d'Amèrica del Nord i Central, que són el col·lectiu més petit i en creixement, les concentracions més importants es donen al poble més petit, Prat de Comte en un 5,59%, la Pobla de Massaluca en un 2,13% i Xerta en un 1,71%.

S'observa que els pobles petits tenen una concentració elevada. Podem desagregar aquestes concentracions però podem suposar que aquestes petites aglomeracions es produeixen per efectes crida i així observem que en alguns casos els percentatges de les concentracions tendeixen fins i tot a augmentar.

Taula 6.13 a. Població segons el lloc de naixement als municipis de les Terres de l'Ebre, 2018								
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	Total
Municipis								
Alcanar	7449	1264	330	237	20	81	21	9402
Aldea, l'	3368	187	41	287	5	43	206	4137
Aldover	768	52	1	16	1	0	0	838
Alfara de Carles	349	11	3	1	0	3	1	368
Ametlla de Mar, l'	5331	829	134	376	19	80	32	6801
Ampolla, l'	2464	495	156	49	26	35	55	3280
Amposta	17552	1118	136	712	68	488	532	20606
Arnes	444	14	0	0	8	0	0	466
Ascó	1556	18	0	81	7	12	0	1674
Batea	1700	175	19	3	1	0	0	1898
Benifallet	654	55	0	3	1	1	0	714
Benissanet	897	131	5	79	0	4	26	1142
Bot	556	9	0	0	5	3	28	601
Camaries	2790	283	41	115	2	26	21	3278
Caseres	231	3	0	0	0	1	0	235
Corbera d'Ebre	888	50	0	2	1	1	81	1023
Deltebre	10464	459	74	306	23	75	104	11505
Fatarella, la	939	20	1	0	4	1	0	965
Flix	3121	182	38	67	14	23	46	3491
Freginals	298	28	34	5	1	1	2	369
Galera, la	617	71	3	20	1	7	0	719
Gandesa	2400	489	12	48	18	23	19	3009
Garcia	442	50	2	15	6	3	7	525
Ginestar	611	134	1	13	1	2	0	762
Godall	557	31	1	1	0	1	0	591
Horta de Sant Joan	1030	105	4	1	4	2	0	1146
Mas de Barberans	508	65	0	1	0	3	0	577
Masdenverge	994	31	2	26	0	11	2	1066
Miravet	620	32	0	40	0	2	12	706
Móra d'Ebre	4680	372	63	439	11	36	41	5642
Móra la Nova	2503	330	8	185	6	27	12	3071
Palma d'Ebre, la	323	20	1	8	1	0	0	353
Patils	535	22	2	2	0	0	0	561
Perelló, el	2108	633	39	60	11	10	2	2863
Pinell de Brai, el	922	73	0	0	1	2	0	998
Pobla de Massaluga, la	298	10	0	6	7	7	0	328
Prat de Comte	167	1	0	0	10	0	1	179
Rasquera	691	88	6	0	1	1	0	787
Riba-roja d'Ebre	1024	73	2	6	1	6	0	1112
Roquetes	6818	259	46	726	9	66	37	7961
Sant Carles de la Ràpita	12399	1309	113	358	70	254	108	14611
Sant Jaume d'Enveja	3264	96	25	40	9	14	33	3481
Santa Bàrbara	3241	254	10	199	13	43	17	3777
Sènia, la	4689	693	17	214	5	20	6	5644
Tivenys	774	40	16	41	8	3	0	882
Tivissa	1457	100	49	8	2	9	14	1639
Torre de l'Espanyol, la	521	24	1	79	1	2	0	628
Tortosa	27666	1208	504	2445	247	475	965	33510
Ulldecona	4719	843	135	449	7	31	56	6240
Vilalba dels Arcs	618	16	0	0	1	0	0	635
Vinebre	347	14	1	66	1	3	0	432
Xerta	1092	36	0	16	20	4	2	1170
Comarques								
Baix Ebre	65181	4569	1057	4443	372	821	1425	77868
Montsià	56287	5803	806	2262	194	954	777	67083
Ribera d'Ebre	18793	1568	177	1086	52	130	158	21964
Terra Alta	10193	965	36	60	60	40	129	11483

Font: Idescat. Padró continu.

Taula 6.13b. Percentatges població segons el lloc de naixement als municipis de les Terres de l'Ebre, 2018

	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	Total estranger
Municipis								
Caseres	98.30	1.28	0.00	0.00	0.00	0.43	0.00	1.70
Vilalba dels Arcs	97.32	2.52	0.00	0.00	0.16	0.00	0.00	2.68
Fatarella, la	97.31	2.07	0.10	0.00	0.41	0.10	0.00	2.69
Patüls	95.37	3.92	0.36	0.36	0.00	0.00	0.00	4.63
Arnes	95.28	3.00	0.00	0.00	1.72	0.00	0.00	4.72
Alfara de Carles	94.84	2.99	0.82	0.27	0.00	0.82	0.27	5.16
Godall	94.25	5.25	0.17	0.17	0.00	0.17	0.00	5.75
Sant Jaume d'Enveja	93.77	2.76	0.72	1.15	0.26	0.40	0.95	6.23
Xerta	93.33	3.08	0.00	1.37	1.71	0.34	0.17	6.67
Prat de Comte	93.30	0.56	0.00	0.00	5.59	0.00	0.56	6.70
Masdenverge	93.25	2.91	0.19	2.44	0.00	1.03	0.19	6.75
Ascó	92.95	1.08	0.00	4.84	0.42	0.72	0.00	7.05
Bot	92.51	1.50	0.00	0.00	0.83	0.50	4.66	7.49
Pinell de Brai, el	92.38	7.31	0.00	0.00	0.10	0.20	0.00	7.62
Riba-roja d'Ebre	92.09	6.56	0.18	0.54	0.09	0.54	0.00	7.91
Aldover	91.65	6.21	0.12	1.91	0.12	0.00	0.00	8.35
Benifallet	91.60	7.70	0.00	0.42	0.14	0.14	0.00	8.40
Palma d'Ebre, la	91.50	5.67	0.28	2.27	0.28	0.00	0.00	8.50
Deltebre	90.95	3.99	0.64	2.66	0.20	0.65	0.90	9.05
Pobla de Massaluca, la	90.85	3.05	0.00	1.83	2.13	2.13	0.00	9.15
Horta de Sant Joan	89.88	9.16	0.35	0.09	0.35	0.17	0.00	10.12
Batea	89.57	9.22	1.00	0.16	0.05	0.00	0.00	10.43
Flix	89.40	5.21	1.09	1.92	0.40	0.66	1.32	10.60
Tivissa	88.90	6.10	2.99	0.49	0.12	0.55	0.85	11.10
Mas de Barberans	88.04	11.27	0.00	0.17	0.00	0.52	0.00	11.96
Miravet	87.82	4.53	0.00	5.67	0.00	0.28	1.70	12.18
Rasquera	87.80	11.18	0.76	0.00	0.13	0.13	0.00	12.20
Tivenys	87.76	4.54	1.81	4.65	0.91	0.34	0.00	12.24
Corbera d'Ebre	86.80	4.89	0.00	0.20	0.10	0.10	7.92	13.20
Galera, la	85.81	9.87	0.42	2.78	0.14	0.97	0.00	14.19
Santa Bàrbara	85.81	6.72	0.26	5.27	0.34	1.14	0.45	14.19
Roquetes	85.64	3.25	0.58	9.12	0.11	0.83	0.46	14.36
Ampostà	85.18	5.43	0.66	3.46	0.33	2.37	2.58	14.82
Camarles	85.11	8.63	1.25	3.51	0.06	0.79	0.64	14.89
Sant Carles de la Ràpita	84.86	8.96	0.77	2.45	0.48	1.74	0.74	15.14
Garcia	84.19	9.52	0.38	2.86	1.14	0.57	1.33	15.81
Sènia, la	83.08	12.28	0.30	3.79	0.09	0.35	0.11	16.92
Torre de l'Espanyol, la	82.96	3.82	0.16	12.58	0.16	0.32	0.00	17.04
Móra d'Ebre	82.95	6.59	1.12	7.78	0.19	0.64	0.73	17.05
Tortosa	82.56	3.60	1.50	7.30	0.74	1.42	2.88	17.44
Móra la Nova	81.50	10.75	0.26	6.02	0.20	0.88	0.39	18.50
Aldea, l'	81.41	4.52	0.99	6.94	0.12	1.04	4.98	18.59
Freginals	80.76	7.59	9.21	1.36	0.27	0.27	0.54	19.24
Vinebre	80.32	3.24	0.23	15.28	0.23	0.69	0.00	19.68
Ginestar	80.18	17.59	0.13	1.71	0.13	0.26	0.00	19.82
Gandesa	79.76	16.25	0.40	1.60	0.60	0.76	0.63	20.24
Alcanar	79.23	13.44	3.51	2.52	0.21	0.86	0.22	20.77
Benissanet	78.55	11.47	0.44	6.92	0.00	0.35	2.28	21.45
Ametlla de Mar, l'	78.39	12.19	1.97	5.53	0.28	1.18	0.47	21.61
Ulldecona	75.63	13.51	2.16	7.20	0.11	0.50	0.90	24.38
Ampolla, l'	75.12	15.09	4.76	1.49	0.79	1.07	1.68	24.88
Perelló, el	73.63	22.11	1.36	2.10	0.38	0.35	0.07	26.37
Comarques								
Baix Ebre	83.71	5.87	1.36	5.71	0.48	1.05	1.83	16.29
Montsià	83.91	8.65	1.20	3.37	0.29	1.42	1.16	16.09
Ribera d'Ebre	85.56	7.14	0.81	4.94	0.24	0.59	0.72	14.44
Terra Alta	88.77	8.40	0.31	0.52	0.52	0.35	1.12	11.23

Font: Idescat. Padró continu.

La taula 6.14 recull la procedència per nacionalitats a les Terres de l'Ebre. Aquest any la mostrem completa per visualitzar que pràcticament hi ha presència de totes les nacionalitats i dels 5 continents; per tant, constitueixen una societat multicultural. Ja hem vist el creixement de població de totes les zones geogràfiques excepte els procedents de la UE (inclosa Espanya) i ara fem l'anàlisi de l'evolució dels països més nombrosos. L'únic dels més presents que incrementa la població és el Marroc, que passa dels 6.388 nascuts el 2017 als 6.456 per al 2018. El país amb més residents estrangers continua sent Romania amb 7.098 però torna a patir una clara disminució des dels 7.485 del 2017. La resta dels països amb més presència ja tenen molts menys residents, mantenen l'ordenació de l'any anterior i tots perden població: Pakistan de 1.551 a 1.545, el Regne Unit dels 1.383 a 1.326, l'Equador dels 1.245 als 1.184 i França, que ja no arriba als 1.000 dels 1.013, als 986.

Aquesta disminució d'alguns grans col·lectius s'ha vist compensada amb nous creixements d'altres per donar el saldo positiu a les poblacions de la resta de continents. Si comptabilitzem per al 2018 el nombre d'afganesos i de sirians, el primer continua essent 0 i el segon 8, només 2 més que el 2017; per tant, després d'uns quants anys no ha arribat cap d'aquestes procedències al nostre territori com a acollida de refugiats.

La taula 6.14 també recull el gènere de la població i es tornen a mostrar diferències notables en el saldo entre la població femenina i la masculina segons el lloc de procedència. Ja sabem que en termes globals la taxa de masculinitat de la població ebrenca s'ha mantingut per sobre de 100%, amb una petita disminució per al 2018. Les dones espanyoles superen els homes espanyols en 345, un valor més elevat que els 237 del 2017, i per contra els homes estrangers superen en 1.395 les dones estrangeres (una desviació menor als 1.629 del 2017). No tots els continents presenten la mateixa direcció del saldo. Tenen saldos positius les dones, a més a més d'Espanya, Amèrica (904), molt superior a les 792 dones de més del 2017, la resta d'Europa, amb un buit de 177, també superior al 67 del 2017, i la resta de la Unió Europea, que aquest any presenta saldo positiu de les dones de 37 (l'any passat hi havia 67 homes més). Els continents amb gènere femení són: Àfrica, amb 1.678 (molt semblant als 1.699

del 2017), i Àsia, amb 833 (també semblant als 845 del 2017). Només hi ha dos continents amb més homes que dones, però pel seu saldo determinen la masculinitat de la població ebrenca.

Taula 6.14 Població segons país de naixement i sexe Terres de l'Ebre . Any 2018

	Homes	Dones	Total
Europa	81222	81781	163003
Espanya	74205	74550	148755
Catalunya	66485	66140	132625
Resta d'Espanya	7720	8410	16130
Resta Unió Europea	5938	5975	11913
Alemanya	223	221	444
Àustria	3	11	14
Bèlgica	113	91	204
Bulgària	197	153	350
Croàcia	6	3	9
Dinamarca	3	2	5
Eslovàquia	53	78	131
Eslovènia	1	1	2
Estònia	0	2	2
Finlàndia	1	3	4
França	489	497	986
Grècia	1	1	2
Hongria	16	15	31
Irlanda	32	22	54
Itàlia	141	68	209
Letònia	10	15	25
Lituània	153	234	387
Luxemburg	0	1	1
Malta	1	1	2
Països Baixos	112	98	210
Polònia	90	128	218
Portugal	75	53	128
Regne Unit	680	646	1326
República Txeca	25	38	63
Romania	3510	3588	7098
Suècia	3	5	8
Xipre	0	0	0
Resta d'Europa	1079	1256	2335
Albània	12	5	17
Andorra	22	32	54
Armènia	2	3	5
Bielorússia	16	28	44

	Homes	Dones	Total
Bòsnia i Hercegovina	4	5	9
Geòrgia	8	14	22
Islàndia	0	0	0
Liechtenstein	0	0	0
Macedònia	2	0	2
Montenegro	3	3	6
Noruega	6	4	10
República de Moldàvia	374	373	747
Rússia	126	230	356
Sèrbia	13	6	19
Suïssa	219	261	480
Ucraïna	272	290	562
Resta de països	0	2	2
Àfrica	4706	3028	7734
Algèria	295	173	468
Angola	4	3	7
Benín	0	0	0
Botswana	0	0	0
Burkina Faso	1	1	2
Burundi	0	0	0
Camerun	3	1	4
Cap Verd	1	2	3
Congo	3	2	5
Costa d'Ivori	2	4	6
Egipte	4	2	6
Eritrea	0	0	0
Etiòpia	2	5	7
Gabon	1	1	2
Gàmbia	106	11	117
Ghana	4	5	9
Guinea	15	6	21
Guinea Bissau	3	1	4
Guinea Equatorial	10	12	22
Kenya	2	4	6
Libèria	0	0	0
Líbia	1	1	2
Madagascar	0	2	2
Malawi	0	0	0
Mali	118	19	137
Marroc	3781	2675	6456
Maurici	0	0	0
Mauritània	5	2	7
Moçambic	0	2	2
El Níger	0	0	0

	Homes	Dones	Total
Nigèria	15	14	29
República Centreafricana	0	0	0
República Democràtica del Congo	2	1	3
República Unida de Tanzània	1	0	1
Rwanda	0	0	0
Sao Tomé i Príncipe	0	0	0
Senegal	311	63	374
Seychelles	0	1	1
Sierra Leone	0	0	0
Somàlia	0	0	0
Sud-àfrica	5	9	14
Sudan	0	0	0
Togo	1	1	2
Tunísia	7	5	12
Txad	0	0	0
Uganda	1	0	1
Zàmbia	0	0	0
Zimbabwe	0	0	0
Resta de països	2	0	2
Amèrica	2138	3042	5180
Argentina	256	260	516
Barbados	0	0	0
Bolívia	67	112	179
Brasil	68	165	233
Canadà	4	9	13
Colòmbia	394	579	973
Costa Rica	8	4	12
Cuba	65	127	192
Dominica	0	0	0
El Salvador	22	17	39
Equador	561	623	1184
Estats Units d'Amèrica	44	40	84
Guatemala	8	11	19
Guyana	0	0	0
Haití	0	2	2
Hondures	61	238	299
Jamaica	0	1	1
Mèxic	30	62	92
Nicaragua	21	32	53
Panamà	3	3	6
Paraguai	67	147	214
Perú	177	212	389
República Dominicana	78	150	228

	Homes	Dones	Total
Surinam	0	0	0
Trinitat i Tobago	1	0	1
Uruguai	77	80	157
Veneçuela	73	116	189
Xile	53	52	105
Resta de països	0	0	0
Àsia	1649	816	2465
Afganistan	0	0	0
Aràbia Saudita	1	1	2
Azerbaidjan	2	2	4
Bangladesh	8	7	15
Cambodja	0	0	0
Filipines	4	14	18
Iemen	0	0	0
Índia	215	74	289
Indonèsia	0	2	2
Iran	0	0	0
Iraq	2	0	2
Israel	6	1	7
Japó	7	8	15
Jordània	5	3	8
Kazakhstan	1	5	6
Kirguizistan	0	0	0
Kuwait	0	0	0
Líban	3	1	4
Malàisia	1	0	1
Mongòlia	0	1	1
Myanmar	0	0	0
Nepal	9	3	12
Pakistan	1117	428	1545
Corea del Sud	1	1	2
Corea del Nord	0	0	0
Singapur	0	0	0
Síria	7	1	8
Sri Lanka	0	0	0
Tadjikistan	0	0	0
Tailàndia	2	6	8
Turkmenistan	0	0	0
Turquia	2	3	5
Unió dels Emirats Àrabs	0	0	0
Uzbekistan	0	0	0
Vietnam	1	3	4
Xina	250	249	499

	Homes	Dones	Total
Resta de països	5	3	8
Oceania	9	7	16
Austràlia	2	6	8
Nova Zelanda	1	0	1
Resta de països	6	1	7
Total	89724	88674	178398

Font: elaboració pròpia a partir de l'Idescat.

6.6. Resum i reflexions finals

Es detallen a continuació enumerats deu paràgrafs a mode de resum del capítol. Alguns incorporen reflexions o comentaris.

1. Les Terres de l'Ebre tornen a perdre població per sisè any consecutiu, i Catalunya ja consolida el tercer any de creixement. Per tant, un clar comportament diferent entre els dos territoris pel que fa a la població en termes absoluts.
2. Catalunya ja assoleix el màxim poblacional de la seva història, i les Terres de l'Ebre tenen una pèrdua del 7% des de la població del 2012.
3. Es frena la disminució de la taxa negativa de creixement, la qual cosa no ens fa ser optimistes d'un creixement poblacional a curt termini a les Terres de l'Ebre.
4. L'evolució del 2018 incrementa la variació entre Catalunya i les Terres de l'Ebre; per exemple, per a la taxa de creixement anual acumulatiu el valor de les Terres de l'Ebre és de 0,7%, cada cop més lluny de l'1,02% registrat al conjunt de Catalunya.
5. Les comarques de la Terra Alta i ja la Ribera d'Ebre han patit despoblament al segle XXI en una fase de gran creixement demogràfic. Aquest fet fa més necessàries que mai polítiques de poblament en fases que no es preveuen tan expansives.
6. L'anàlisi realitzada constata que en el tram central de la població es dona una fuga addicional de població. Es pot relacionar amb la feina i la consolidació de llocs de treball amb l'impacte negatiu que té en el desenvolupament futur del territori.
7. Les Terres de l'Ebre són un territori densament poc poblat i amb una població envellida. L'evolució del 2018 no va en la direcció de corregir aquest indicadors d'estructura de la població.

- 8.** Com a dada negativa de l'anualitat, la comarca de la Terra Alta torna a empitjorar els valors dels indicadors d'estructura i en alguns se situa com la comarca amb valor més extrem.
- 9.** Les taxes de creixement natural del 2017 pateixen un clar retrocés i són molt preocupants els alts valors negatius a les comarques més despoblades. La millora del creixement migratori encara no en compensa els valors negatius.
- 10.** Determinades procedències des del punt de vista agregat presenten ja saldos migratoris positius per al 2018. Sembla que, igual que al principi de segle, només la consolidació d'aquesta tendència pot suposar creixement a la població ebrenca amb greus problemes estructurals.

